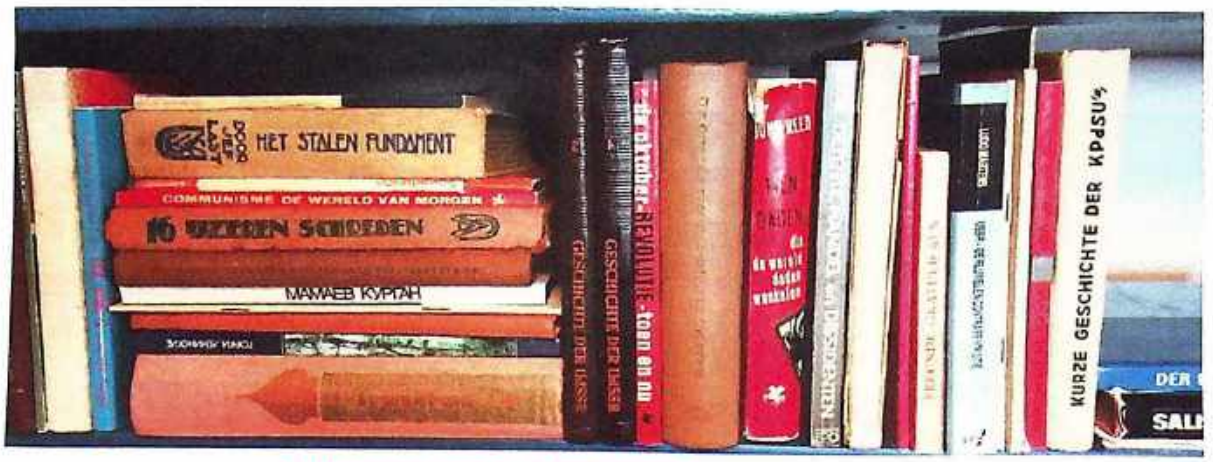

MINISTERIE VAN PROPAGANDA.EU

Chronologische ontwikkelingen Joegoslavië

Map 4 A

Het Parool d-11-'99

meningen

Postbus 433,1000 AK Amsterdam e-mail meningen@parool.nl Plaatsing betekent nie

Navo in Bosnië moet weer op sterkte gebracht worden

Al zes jaar maken Nederlandse gevechtseenheden deel uit van de internationale strijdmacht in Bosnië. Het resultaat van die inspanningen is bedroevend, meent generaal-majoor b.d. J. Schaberg. Door gebrek aan troepen is de Navo gedwongen de aanwezigheid sterk terug te brengen. Dat is niet zonder risico.

J. SCHABERG

BOSNIË IS EEN succesverhaal, we hebben de bevolking laten zien dat vrede mogelijk is. De sterkte van de Navo-macht, SFOR, kan worden verminderd, maar voor volledige terugtrekking is het nog te vroeg. Dat verklaarde de nieuwe secretaris-generaal van de Navo, George Robertson, onlangs bij een bezoek aan Bosnië. Het is een verdraaiing van de waarheid en misleiding van de publieke opinie. We zien zulke dingen regelmatig, nu recent weer met de aantallen slachtoffers van de Servische misdaden in Kosovo. De waarheid wordt aan het beleid aangepast.

Het gaat helemaal niet goed in Bosnië. Wij hier in Nederland met al zes jaar troepen daar en onze bittere Srebrenica ervaring, zouden onze adem moeten inhouden. De staat functioneert niet. Naast de Servische entiteit, de Republiek Srpska, met sterke banden met Servië, is er de Moslim-Kroatische Federatie. Maar deze Federatie werkt vijf jaar nadat hij onder Amerikaanse druk tot stand is gekomen nog steeds niet.

Moslims en Kroaten willen niet samenwerken. Het duidelijkst komt dat tot uiting in Mostar, waar weliswaar niet meer openlijk wordt gevochten, maar verder niets is verbeterd. President Tudjman van Kroatië probeert nu de Federatie op te blazen en een Kroatische deel af te scheiden. Daarmee zou de grondslag voor de staat Bosnië-Hercegevina, zoals in Dayton afgesproken, verdwenen zijn. De gekozen bestuursorganen leveren slechts lippendienst aan de akkoorden van Dayton. Overal zijn schaduw organen met hun eigen doelstellingen en hun geheime inlichtingen-diensten. De georganiseerde corruptie en misdaad is ongekend groot en de politie organen zijn daarbij partij. Terugkeer van vluchtelingen naar minderhedengebieden is vier jaar na Dayton nog uiterst beperkt. In Srebrenica wordt geen enkele Moslim getolereerd. Een gekozen moslim gemeenteraadslid, dat zich onlangs, twee jaar nadat hij was gekozen, eindelijk onder Amerikaans geleide naar het gemeentehuis durfde begeven, werd binnen dat gemeentehuis onder ogen van de VN, neergestoken. Zo is er veel meer. De vele vertegenwoordigers van de internationale gemeenschap zetten zich intussen met een bewonderenswaardige vasthoudendheid in. Hoe lang nog? Alle groeperingen daar hebben hun eigen doelstellingen en kunnen inbreuken maken op het Dayton-akkoord, ook in territoriale zin. Een sterke Navo-macht moet echter zoveel uitstraling en afschrikking hebben dat men dit wel uit het hoofd laat. Een gereduceerde Navo in Bosnië roept problemen op. De partijen daar hebben allemaal goede inlichtingenorganen en kunnen zo gebruik maken van zwakke momenten en zwakke locaties in de Navo-aanwezigheid. Ze kunnen de Navo bijvoorbeeld voor een 'fait accompli' stellen door onverwacht terreingedeelten te bezetten. Altijd zal men zoiets doen met steun en massale aanwezigheid van bevolkingsgroepen.

SFOR zoiets vervolgens weer ongedaan zou willen maken, bijvoorbeeld door het aantrekken van troepen van elders zal dit geweldsaanwending nodig maken, waarbij Navo-troepen tegenover de bevolking komen te staan. Dit stelt commandanten voor een dilemma. De kans is groot dat het niet verantwoord wordt geacht de harde confrontatie, met het risico van veel slachtoffers onder de bevolking, aan te gaan. Het voldongen feit blijkt dan niet meer terug te draaien.

Een kleine macht is geen macht. Hij verliest aan afschrikking, verkruimelt snel en loopt het grote risico om zelf in ernstige problemen te komen. Door de voorgenomen reductie van circa dertigduizend naar circa twintigduizend militairen neemt de presentie, in de vorm van voortdurende patrouilles in het terrein en onder de bevolking, af.

De spanning in het gebied kan, door tal van oorzaken, snel oplopen en tot crisissituaties leiden. Een voorbeeld daarvan is de invloed van de bombardementen op Servië tijdens de Kosovo-oorlog. De spanning liep toen snel op en leidde tot tal van incidenten. De Navo-macht ging, voor iedereen zichtbaar, tot de hoogste staat van paraatheid over en leek op alles voorbereid. Dit weerhield radicale groeperingen van verder actie.

De juist vertrokken secretaris-generaal van de Navo, Solana, heeft zich sterk verzet tegen de reductie van SFOR, die ook in militaire adviezen werd afgewezen. Toch zijn de ministers van de Navo-landen vastbesloten de reductie door te drukken. De enige reden is dat de grote landen, maar dat raakt ook Nederland, de inspanning van aanzienlijke landstrijdkrachten in Bosnië en tegelijk in Kosovo en elders, niet langer kunnen opbrengen. Hun strijdkrachten waren daar qua omvang en samenstelling onvoldoende op toegesneden. Het is een gevaarlijke ontwikkeling.

Problemen

Als er nu bijvoorbeeld in Macedonië of Montenegro iets gebeurt staat men praktisch met lege handen en kan zo'n conflict zich uitbreiden.(Een discrepantie tussen opgedragen taken en de sterkte van de ingezette eenheden, loopt in zulke gevallen altijd uit op problemen.)

Na het wegvallen van de Sovjetdreiging hebben de Europese landen terecht de taak op zich genomen om rust en gerechtigheid op dit continent te brengen. Te lang heeft men gedacht dat zoiets alleen met mooie woorden en beloftes kan en verwaarloosde men de noodzakelijke factor macht. De ultieme macht ligt in geloofwaardige strijdkrachten die gebieden kunnen bezetten en controleren. Regimes waarmee de Europese landen in conflict raakten hadden dat beter begrepen. Daarom ging het bijvoorbeeld in Bosnië van 1992 tot 1995 helemaal mis, hetgeen toen veel doden en andere ellende veroorzaakte.

In Bosnië moeten we voorbereid zijn op verdere moeilijkheden. De Europese landen kunnen zich echter ook niet losmaken van Bosnië, een grote regionale oorlog zou het gevolg zijn. Troepenreductie is feitelijk onverantwoord, maar waar niet is verliest de rede zijn recht.

Grote landen zijn met hoge prioriteit hun strijdkrachten aan de nieuwe veiligheidssituatie aan het aanpassen. Ook de Nederlandse regering heeft hopelijk de tijd begrepen. Nog dit jaar zal zij haar plannen voor en nieuwe krijgsmacht bekend maken. De commandanten in Bosnië hebben daar weinig steun aan. Slechts door goede samenspraak tussen de militaire en de politieke leiding kunnen fatale ontwikkelingen worden voorkomen. De politiek mag intussen niet verder springen dan de militaire stok lang is.

Secretaris-generaal Robertson van de Navo. FOTO REUTERS

Spendenaufruf

Laßt die Kinder und Alten Jugoslawiens nicht erfrieren!

Wir haben die Zerstörungen und Schäden in jugoslawischen Städten mit eigenen Augen gesehen!
Zerschossene Krankenhäuser, Kindereinrichtungen, Wohngebäude, zerbombte Brücken und zerstörte Heizkraftwerke.
Hunderttausende oder sogar Millionen Einwohner der Bundesrepublik Jugoslawiens werden in diesem Herbst und Winter keine warme Behausung haben. Viele werden ohne Hilfe erfrieren.
Ihre Städte wurden bombardiert und mit Raketen beschossen:
in einem Krieg, der angeblich Menschenrechten Geltung verschaffen sollte. Ein ganzes Volk wurde zur Geisel der NATO gemacht.
Jetzt stehen diese Menschen in Jugoslawien vor dem Nichts.
Allein in Neu-Belgrad fürchtet sich eine halbe Million Menschen vor dem Winter. Sie haben dieses Elend nicht verschuldet und verfügen auch nicht über die erforderlichen Mittel zu überleben.

Helfen wir alle, das Schlimmste zu verhindern. Jede Mark kann dazu beitragen, Menschenleben zu erhalten. Jeder Heizkessel, der noch vor dem Winter repariert wird, sichert vielen in Neu-Belgrad, Kragujevac oder Novi Sad das Überleben.
Sprechen Sie mit Kollegen, Freunden und Nachbarn über die Not dieser Menschen und die Möglichkeit, zu seiner Linderung beizutragen.

Spenden Sie für die Kinder und Alten in Jugoslawien!
Spenden an: Tribunal c/o GBM, Stichwort "Frieden",
Berliner Sparkasse, BLZ 100 500 00, Kontonummer 131 92 736
Europäisches Vorbereitungskomitee für ein Tribunal über den NATO-Krieg gegen Jugoslawien

Laatste rustplaats voor vermoorde moslims

Een moslimvrouw loopt tussen de verse graven na een massabegrafenis in het dorpje Memici in Bosnië-Herzegovina. Gisteren werden hier de lichamen van 264 moslims herbegraven, die in 1992 door Bosnische Serviërs waren vermoord. De lichamen waren in oktober 1998 gevonden in een massagraf in de buurt van het dorpje Glumina. Enkele duizenden familieleden en bekenden van de slachtoffers woonden de begrafenis bij

Etnische groepen Bosnië akkoord over douanedienst

NEW YORK, 16 NOV. Vier jaar na de ondertekening van het vredesakkoord van Dayton, dat een eind maakte aan de oorlog in Bosnië, is het Bosnische staatspresidium het onderling eens geworden over de oprichting van een Bosnische douanepolitie.

De drie leden van het staatspresidium, de moslim Alija Izetbegović, de Bosnische Serviër Živko Radišić en de Bosnische Kroaat Ante Jelavić werden het zondag in New York eens over een plan, ingediend door de Amerikaanse ambassadeur (en ex-Bosnië-bemiddelaar) Richard Holbrooke. Het plan voorziet in de instelling van een douanepolitie die verantwoordelijk is voor controles op het personen- en goederenvervoer over de internationale grenzen van Bosnië. De dienst wordt geleid door een directeur en twee adjuncts, afkomstig uit de drie etnische gemeenschappen, die elke acht maanden rouleren.

Het akkoord wordt gezien als een belangrijke doorbraak. Vorige week nog wezen de drie leden van het staatspresidium een wetsontwerp over ditzelfde onderwerp, hun voorgelegd door Bosnië-gezant Wolfgang Petritsch, van de hand. Tot nu toe heeft de Bosnische overheid geen enkele controle over de internationale grenzen: die controle is in handen van de politie van de Bosnische Serviërs en van de Bosnische Kroaten, met het gevolg dat van controle door de Bosnische overheid langs de grens tussen Bosnië en Servië en tussen Bosnië en Kroatië geen sprake is. Mensen en goederen kunnen ongecontroleerd het land in en uit. Die situatie is de Bosnische moslims al lang een doorn in het oog, maar verzet van de Serviërs en Kroaten heeft haar vier jaar lang in stand gehouden.

Holbrooke prees de overeenstemming als „een opmerkelijke symbolische vooruitgang", temeer daar het vergezeld gaat van overeenstemming over een Bosnisch paspoort en de instelling van een gemeenschappelijk secretariaat van het driekoppige staatspresidium. Ook het feit dat de drie leden van het staatspresidium in New York gezamenlijk optreden wordt als een doorbraak gezien. „De presidenten hebben een belangrijke stap gezet naar de consolidering van de vooruitgang van de afgelopen jaren en daarmee Bosnië geholpen op de weg naar de verwezenlijking van de visie van Dayton: een verenigd democratisch land", aldus Holbrooke.

In een gemeenschappelijke verklaring, gisteren in New York uitgegeven, keren de drie leden van het staatspresidium zich tegen „krachten die etnische haat en verdeling preken" en geven ze aan dat de terugkeer van vluchtelingen hun „hoogste prioriteit" is. Ze beloven verder „agressieve stappen" te ondernemen tegen corruptie in het overheidsapparaat en voor helderheid in het openbaar bestuur.

In Sarajevo uitte Wolfgang Petritsch zich sceptisch. Hij verwelkomde „de geest van samenwerking" die uit de verklaring spreekt maar tekende aan: „Nu is het tijd woorden door daden te laten ondersteunen." (Reuters, AP, AFP)

commentaar

Terug naar af

In amper twee uur tijd hadden de buitenlandministers van de G8 hun vredesplan voor Kosovo klaar, met als een van de hoofdpunten dat hun standpunt officieel zou worden meegedeeld aan de Chinese regering. Die moest nog goedkeuring geven aan het vredesplan in de Veiligheidsraad. Een dag later werd met de grootste precisie de Chinese ambassade in Belgrado gebombardeerd. Dat maakt de Chinese goedkeuring van het vredesplan er bepaald niet goedkoper op, al is hun vraagprijs – lidmaatschap van de Wereld Handelsorganisatie (WHO) – waarschijnlijk sovieso te hoog. Eerder was Rusland overigens al gepaaid met nieuwe leningen van het International Monetair Fonds.

Navo, G8, WHO, IMF, VN: het is een merkwaardige verzameling internationale organisaties die bij de oplossing van de Kosovo-crisis wordt betrokken. Al rolt er misschien een vredesregeling uit, het ongegeneerd gebruik van die organisaties voor diplomatieke koehandel betekent een treurigstemmende uitholling van hun functie.

Het ergste slachtoffer is de VN. **Al meteen na *het einde van de* Koude Oorlog werd het verbond misbruikt door de Verenigde Staten *om een gesloten front af te dwingen tegen Irak.* Hoewel het afstraffen van agressie tegen een lidstaat een van de kerntaken is, verloren de VN in de Golfoorlog door de overduidelijke afstemming van de missie op de Amerikaanse belangen en het 'kopen' van stemmen in de Algemene Vergadering hun rol van onpartijdig forum.**

Ook het IMF valt steeds meer uit zijn rol, nu het met grote leningen aan Mexico en Rusland het economische beleid van zijn grootste geldschieter volgt, terwijl bij de WHO economische voordelen kunnen worden geruild voor politieke concessies. De G7 heeft na toevoeging van Rusland een transformatie ondergaan van economische en monetaire top tot 'belangrijke landenclub', waar kwesties als de Kosovo-crisis worden besproken. De Veiligheidsraad, de aangewezen plaats voor dergelijke besprekingen, mag nog wel zijn goedkeuring voor het G8-plan uitspreken. En de VN mogen een vredesmacht leveren, nadat zij door de Navo als internationale vredesmacht opzij waren gezet. Vertegenwoordigers van een klein aantal machtige landen komen bijeen, regelen een lastige politieke kwestie en leggen hun oplossing dwingend aan de anderen op. Het zal automatische afschuw opwekken, maar positieve kanten heeft het ook. De negentiende eeuw, waarin vijf grootmachten op vergelijkbare wijze de Europese kwesties onderling regelden, was bijvoorbeeld uitzonderlijk vredig. Maar de wereld van nu is niet dezelfde als die van de negentiende eeuw. Na de Tweede Wereldoorlog en het begin van de dekolonisatie werd een wereldorde gezocht die gebaseerd was op rechtvaardigheid, internationale samenwerking en een juridische rechtsorde. Bij uitstek de VN, maar in minder mate ook (de voorlopers van) WHO, IMF, de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), de Raad van Europa, het Partnerschap voor Vrede en vele andere internationale organisaties hadden als basisidee dat internationale samenwerking moest worden bevorderd en dat economische of politieke voorwaarden geschapen moesten worden die voor elk land toegankelijk waren. Natuurlijk werden die organisaties altijd al *gebruikt voor diplomatiek loven en bieden, en natuurlijk werden zij gedomineerd door hun machtigste leden.* Maar dat zo openlijk gekozen wordt voor de organisatie die het best geschikt lijkt voor het kopen van politieke steun voor militair ingrijpen of voor het voeren van diplomatieke ruilhandel, is een grote stap achteruit. Dan rest het argument van efficiëntie, en dat kan de G8 niet worden ontzegd. Desalniettemin is het G8-plan in feite niet meer dan een herformulering van de oorlogsdoelen van de Navo, waar zes van de G8-landen lid van zijn. In ruil voor een Russische en Japanse handtekening werd slechts de eis van stationering van Navo-troepen in Kosovo veranderd in de eis van een VN-aanwezigheid.

Met hun getraineer in de Veiligheidsraad verkleinen de Chinezen de kans op vrede in Kosovo. Niettemin hebben ze gelijk met hun kritiek op het passeren van de VN en het breken van internationaal recht. De rechtsorde en de VN waren toch op z'n minst *aanzien* tot een nieuwe vorm van internationale politiek. En wellicht zijn onderonsjes van machtige landen ook wel de meest effectieve vorm van internationale politiek. Maar een zo openlijk misbruik van internationale instituties steunt daarom nog niet vrolijk.

RUTGER VAN DER HOEVEN

Verkleumde Tsjetsjeense vluchtelingen komen aan bij de grens tussen Tsjetsjenië en de buurrepubliek Ingoesjetië. (Foto Ilkka Uimonen)

Dromen van een bad

SLEPTOVSK, 16 NOV. In Ingoesjetië, de buurrepubliek van Tsjetsjenië, komen nog steeds elke dag gemiddeld 4.500 Tsjetsjeense vluchtelingen aan. De opvangstmogelijkheden zijn beperkt: de vluchtelingen worden ondergebracht in een trein, in tenten en in veestallen waar de sneeuw naar binnen waait. De temperatuur is gedaald naar vijftien graden onder nul. Alleen ouden van dagen worden door de Russische autoriteiten geholpen – met brood (als de bakkerij meel heeft én niet met defecten kampt), en met ovens en pannen. „Maar waarom geven ze ons die als we geen voedsel hebben om te koken?" vraagt een van de vluchtelingen zich af.

De Russische minister van Noodsituaties, Sergej Sjoigoe, sprak gisteren tegen dat de 212.000 Tsjetsjeense vluchtelingen in Ingoesjetië zich in een noodsituatie bevinden. Morgen zal Sadako Ogata, de VN-commissaris voor vluchtelingen en chef van de hulporganisatie UNHCR, zich ter plekke op de hoogte stellen; ze komt vandaag in Moskou aan.

De vluchtelingen zijn het met Sjoigoe in elk geval niet eens. Ze zeggen dat ze door de Russische autoriteiten alleen worden geholpen als er weer een missie van de Verenigde Naties of de OVSE in aantocht is. „Alsof ze ons willen vertellen: pas op, klaag niet over de omstandigheden", aldus een 69-jarige man. „We dromen van een bad", zegt een bejaarde vrouw. „Maar", zo voegt ze er haastig aan toe, „ik klaag niet. We willen niet terug naar de bommen." (AP, Reuters)

Algemeen Dagblad
ONAFHANKELIJK

Moeilijke taak voor militairen

DE OORLOG is ten einde, maar de vrede in Kosovo moet nog worden bevochten. Aan die strijd zullen met instemming van de Tweede Kamer ook ruim tweeduizend Nederlandse militairen deelnemen, uiteraard onder het commando van de Navo en geruggesteund door een resolutie van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. AD 12-6-99

De bezetting van de beproefde Joegoslavische provincie, waaruit de afgelopen maanden zoveel inwoners op brute manier zijn verdreven, levert voor de internationale vredesmacht een groot aantal risico's op. De bombardementen die nodig waren om het bewind van president Milosevic tot aanvaarding van deze situatie te dwingen duurden ruim twee maanden, maar de opdracht die nu moet worden vervuld neemt ongetwijfeld veel meer tijd in beslag.

De ministers Van Aartsen (Buitenlandse Zaken) en De Grave (Defensie) hebben er in het parlementaire debat over de uitzending van Nederlandse manschappen geen misverstand over laten bestaan dat aan deze missie grote gevaren zijn verbonden. Hoewel er bij de luchtaanvallen geen slachtoffers zijn gevallen, is er geen enkele garantie te geven dat dit bij deze veel ingewikkelder militaire operatie evenmin het geval zal zijn.

Maar de uitgesproken opvattingen die de regering eerder brachten tot deelname aan de gevechtshandelingen tegen Joegoslavië, verplichten nu ook tot de bereidheid het lot van de etnische Albanezen in Kosovo van waarborgen te voorzien. In het volle bewustzijn van allerlei onheil weten de Nederlandse militairen zich in elk geval onder optimale condities verzekerd van [illegible] die voor de vervulling hun moeilijke taak [illegible].

Servische Kosovaren zwaaien met de Joegoslavische vlag, bovenop een Russische tank die vannacht in de hoofdstad Pristina arriveerde. FOTO SRDJAN ILIC/A

Navo, Russen in Kosovo

12-6-99

(Van onze redactie buitenland)

AMSTERDAM – Russische militairen zijn vanmorgen vroeg onverwacht gearriveerd in de Kosovaarse hoofdstad Pristina, waar ze door Servische inwoners enthousiast werden onthaald. Ook Navo-troepen trokken de provincie binnen; even na vijf uur vlogen de eerste helikopters bij het Macedonische Blace Kosovo in. De VS verklaarden ervan uit te gaan dat de Russen snel rechtsomkeert zouden maken.

Als eerste gingen om 05.08 uur Britse Chinook-transportheli's de grens over, begeleid door Amerikaanse Apaches. Toen 'Operation Joint Guardian' begon, was het al een tijd licht in Kosovo.

De helikopters zetten Britse Gurkha-elitetroepen aan de grond, die de weg naar Pristina moesten veiligstellen voor de later binnentrekkende colonnes.

Voor de grens tussen Macedonië en Kosovo stonden op dat moment, in een lang konvooi, Britse en Franse voertuigen met soldaten klaar om Kosovo binnen te rijden.

Het Russische konvooi dat vanmorgen Pristina in is getrokken, bestond uit enkele honderden militairen. Kort voor hun aankomst in Pristina verklaarde de Russische minister van Buitenlandse Zaken, Ivanov, nog dat de Russen niet eigenmachtig Kosovo zouden binnentrekken.

Ivanov sprak later van 'een ongelukkig voorval'. In een verklaring zei de Russische bewindsman dat de soldaten geen toestemming hadden op te rukken naar Pristina en dat zij orders hadden gekregen Kosovo weer te verlaten.

President Clinton van de VS reageerde opgelucht op Ivanovs woorden. Zijn woordvoerder zei blij te zijn dat de Russen 'de situatie snel weer recht willen zetten'. Eerder merkte een zegsman van Clinton op dat 'kennelijk enige verwarring bestaat in de Russische regering'.

"Als de militairen hun orders opvolgen en Pristina onmiddellijk verlaten, kunnen we dit beschouwen als een misverstand. Zo niet, dan ontstaat een andere situatie," aldus de Amerikaanse woordvoerder.

Washington werd overrompeld door de Russische opmars naar Pristina. De eerste berichten kwamen tegen kwart voor twee van de tv-zender CNN.

De Russische soldaten trokken de stad in met tanks en vrachtwagens. Ze werden opgewacht door vele duizenden Serviërs in Pristina. Servische militairen en burgers schoten hun wapens in de lucht leeg. Russische soldaten werden gezoend en kregen sigaretten.

Na de bijna feestelijke intocht keerde vanmorgen de rust terug in Kosovo. Het Russische contingent stond stil nabij de luchthaven van Pristina. Volgens één van de soldaten was de groep gestuurd om het vliegveld in gereedheid te brengen voor de komst van Russische vliegtuigen.

Het Russische persbureau Itar-Tass meldde vanmorgen dat het Russische ministerie van Defensie en de top van het Joegoslavische leger hadden besloten dat de Russen, en niet de Navo, als eersten Kosovo zouden moeten binnengaan.

De Navo in Brussel kon na het binnentrekken van de Russische militairen in Kosovo nog niet meteen reageren. Volgens Washington gingen de gesprekken in Moskou tussen Ivanov en de Amerikaanse onderminister Talbott van Buitenlandse Zaken over de rol van de Russen de hele nacht door. Talbott liet gisteren zijn vliegtuig, dat alweer naar de VS op weg was, naar Rusland terugkeren nadat hij had gehoord dat de Russen naar Kosovo optrokken.

Een woordvoerder van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK waarschuwde dat de aanwezigheid van Russische troepen in de Servische provincie tot een gewapend conflict kan leiden: "Het zou een gecompliceerde situatie nog ingewikkelder maken," aldus UÇK-zegsman Visar Reka.

Op de vraag of het UÇK op Russische militairen zal schieten, antwoordde Reka dat het bevrijdingsleger dat nog in beraad houdt. "We zijn in gesprek met de Navo-landen. Onze beslissing zullen we kenbaar maken."

• Lees verder op pagina 7

De moeizame wederopbouw van Kosovo

Het Bijna-land

13-1-99

Vijf maanden na de oorlog hebben Servische militairen en politie Kosovo verlaten. Honderden internationale hulporganisaties zijn er gearriveerd. Om de oorlogsschade te herstellen, een nieuw bestuur op te zetten en de basis te leggen voor een economie. Deze week werd het ministerie van Financiën opgericht. Bericht van de 'blauwe planeet'.

Cees Banning

Het winterzaad moet voor 15 november de grond in, anders slaat de vorst toe. Nu niet zaaien, betekent volgend jaar niet oogsten en dan kan de wereldvoedselorganisatie weer zo'n 700.000 Kosovaarse monden vullen. Alleen: tractoren kunnen niet zonder diesel

tijd. We zouden meer moeten handelen en pas daarna verantwoording afleggen." Wijsvinger: „Ten tweede de overvloed aan organisaties. De VN, KFOR, de Europese Unie, de wereldvoedselorganisatie WHO en dan nog een tiental niet-gouvernementele organisaties houden zich allemaal bezig met de agrarische sector. Allemaal met de beste bedoeling, maar het is niet direct efficiënt te noemen."

sie in Kosovo van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) en geeft leiding aan de wederopbouw van, zoals dat heet, 'een civiele structuur'. „De economie is hier achterlijk", zegt hij resoluut. „Er is tien jaar lang niet geïnvesteerd. Elektriciteit, watervoorziening, stadsverwarming, infrastructuur, water – het is allemaal een zootje. Dit goed regelen, heeft prioriteit. De uiteindelijke staatsvorm kan wel even wachten, ook omdat de internationale organisaties voorlopig nog wel even in Kosovo zullen zijn." Vijf, tien, twintig jaar? Everts: „Ik schat minimaal tien jaar."

De opbouw verloopt moeizaam. „In Kosovo valt alles tegen", constateert Everts op de negende etage van het OVSE-gebouw in Priština terwijl hij over de stad tuurt. „De besluitvorming verloopt traag. Dat is geen kritiek op de mensen hier, maar op de VN-leiders in New York. We werken in een unieke situatie en dat betekent dat niet voor ieder geval dat we tegenkomen een voorschrift bestaat. De VN houden niet van improviseren. Ze zijn als de dood dat ze het stempel van koloniale betweters opgeplakt krijgen."

En er is veel competitie tussen de hulpverleners. De Zwitserse regering schonk Kosovo vijfhonderd koeien. Na aarzelingen (die betroffen het gevaar van landmijnen en het voer) ging de verantwoordelijke ambtenaar in Priština uiteindelijk akkoord. Er waren stallen en voer, en er was een distributiesysteem voor melk opgezet. Vlak voordat het contract met de Zwitsers zou worden getekend, kregen de VN er lucht van en waren dus tegen. Een argumentatie ontbrak, gewoon tegen. Het scheelde niet veel of de twee hulpverleners gingen met elkaar op de vuist. De VN hadden uiteindelijk het nakijken; euforisch meldt de *KFOR-chronicle* van afgelopen maand het 'speciale troepentransport' van de eerste zestig

kolonel Georges Borrey kijkt fronsend over zijn bril om te controleren of zijn boodschap overkomt. Hij buigt over zijn bureau en gaat op fluistertoon verder. „En zouden wij ons aan alle regeltjes houden dan zou er geen tractor kunnen rijden en komt het zaad nooit de grond in."

Wanneer de KFOR-militairen namelijk diesel willen verstrekken aan de boeren, moeten er volgens de voorschriften vijf formulieren worden ingevuld. „En dan nog mag de diesel pas worden gegeven als er een officieel groen licht is van de VN", legt Borrey uit. „Ik heb verordonneerd dat mijn manschappen zelf maar de afweging moeten maken. Boeren, maar ook autobussen die kinderen naar een school vervoeren, moeten nu diesel hebben. In dit soort gevallen luidt het devies: eerst handelen en dan kijken hoe het volgens de doctrines had gemoeten."

Borrey is verantwoordelijk voor de samenwerking tussen de militaire en civiele organisaties in Kosovo. Op een heuvel, een paar kilometer buiten de hoofdstad Priština, heeft Kosovo Force (KFOR) haar hoofdkwartier. Eens waren op de heuvel filmstudio's gevestigd, nu wordt er een dorp van containerwoningen uit de grond gestampt. Het camouflagegroen van de legertenten maakt plaats voor witgeel plastic en veel aluminium. In een kunststof container met één raam houdt de kolonel kantoor. De wanden zijn beplakt met organisatiediagrammen en tijdschema's; op één wand hangt onder de Belgische vlag een groot staatsieportret van koning Albert II met zijn vrouw Paola.

De Belgische militair en Balkan-kenner diende in VN-verband in Kroatië, Sarajevo en Mostar. „Dat winterzaad is zo'n schone illustratie voor hoe moeizaam de opbouw van Kosovo tot stand komt." Hij recht zijn rug, maakt van zijn hand een vuist, en ontspant vervolgens de duim: „Ten eerste de bureaucratie. We zijn hier aan het pionieren. De natuurlijke neiging bij internationale organisaties is om dan houvast te zoeken bij doctrines, maar die moeten vaak nog worden opgesteld en dat kost

moet het winterzaad met vrachtwagens uit Macedonië worden aangevoerd. Er is slechts één grensovergang en de wachttijd voor de camions bij Blace loopt al op tot een week. Zo kun je toch niet een land opbouwen."

Ringvinger: „Ten vierde het winterzaad dat al in Kosovo is aangekomen, dat is volledig in handen van Albanese boeren. De Serviërs vallen buiten de boot. Dan moet je als KFOR hard ingrijpen, want onze missie is om hier een stabiele multi-etnische samenleving op te bouwen."

Pink: „Tot slot, de problemen zijn op zich niet groot, maar we worden geconfronteerd met zoveel problemen tegelijk. Het gevolg: niet al het winterzaad zal worden gezaaid."

Vijand

KFOR en de Verenigde Naties zijn samen verantwoordelijk voor de bestuurlijke en economische opbouw van Kosovo. Na 79 dagen van bombardementen door de NAVO aanvaardde president Slobodan Milošević op 4 juni het vredesplan. De internationale gemeenschap weekte Kosovo los van Joegoslavië en nam het bestuur over. Weliswaar voor een overgangsperiode in afwachting van een definitieve regeling, maar nog nooit heeft de VN zulke verreikende bestuurlijke bevoegdheden gehad als in deze Joegoslavische provincie. In de 'VN-republiek Kosovo' zwaait de Fransman Bernard Kouchner, een van de oprichters van Artsen zonder Grenzen, de scepter.

Nadat de Servische troepen Kosovo verlieten, arriveerden massaal de internationale hulpverleners. Op dit moment zijn 363 humanitaire organisaties actief. Het aantal 'niet-humanitaire' organisaties wordt door de VN geschat op nog eens 240. Hieronder valt bijvoorbeeld de Vereniging Nederlandse Gemeenten die helpt bij de opbouw van de bestuurlijke structuur. De coördinatie van de 600 organisaties gebeurt – in principe – door de VN. „Zoveel organisaties zou tot een beetje bureaucratie kunnen leiden", meent VN-woordvoerder Roma Bhattacharjea. „Het leidt zeker tot bureaucratie", constateert Ali Jakupi, hoogleraar economie aan de universiteit van Priština. „Ik zie het dagelijks." Op zijn universiteit is het uitwisselen van anekdotes een populaire bezigheid.

Vraag: „Waarom hadden de VN in het begin van die grote kantoren?"

Antwoord: „Er waren in heel Kosovo geen perforators waardoor ze geen dossiers in ordners konden opbouwen. Ze moesten alles apart stapelen."

Vraag: „Waarom is het VN-kantoor in Zvecan dicht?"

Antwoord: „De inktpatroon van de printer was op en de VN hebben bepaald dat een nieuw patroon alleen kan worden verkregen wanneer de oude wordt ingeleverd. En Zvecan ligt nu eenmaal op zo'n 70 kilometer van Priština in een moeilijk toegankelijk gebied."

„Er heerst schaarste", licht een VN-woordvoerder toe. „Dus om te voorkomen dat er in één kantoor een volle doos staat terwijl een ander kantoor niets heeft, hebben we deze maatregel genomen."

Met een verwijzing naar de blauwe petten van de VN'ers, typeren de antibureaucraten en critici het bestuur in Kosovo als de 'blauwe planeet'. Met een ruimteschip komen de internationale ambtenaren aan en nemen zonder last en ruggespraak met de lokale bevolking het bestuur over. Om dat zonder last en ruggespraak te illustreren wordt graag verwezen naar de wat ongelukkig gekozen officiële naam van de VN-missie in Kosovo: UNMIK, de afkorting staat voor United Nations Interim Administration Mission in Kosovo. Saillant is dat het Albanese woord voor vriend 'mik' is; het Albanese woord voor vijand is 'unmik'. „Wel een beetje wereldvreemd", verzucht Jakupi. „Maar UNMIK is slechts tijdelijk." Uiteindelijk moet Kosovo weer opgaan in de Federale Republiek Joegoslavië, maar wel onder de voorwaarde van een vorm van autonomie.

Het is een onderwerp dat alle plaatselijke 'opbouwwerkers' het liefst voor zich uitschuiven. „Laten we eerst een fatsoenlijk bestuur en economie opbouwen, daarna zien we wel verder", zegt bijvoorbeeld Daan Everts. Hij is hoofd van de mis-

Vervolg op pagina Z2

Zwitserse noodhulp. Voor de wederopbouw van Kosovo stuurt Zwitserland vijfhonderd stuks vee. Deze koe vertrok op 22 september van het vliegveld Zürich Foto AP

Protectoraat Kosovo

Sinds 10 juni 1999 heeft de internationale gemeenschap het bestuur over Kosovo overgenomen van de Federale Republiek Joegoslavië. In afwachting van een definitieve regeling bestuurt het interimbestuur Kosovo als een protectoraat met een militaire en een civiele organisatie. De eerste heet KFOR, de tweede, UNMIK, bestaat uit een veelheid van organisaties onder leiding van de Verenigde Naties.

KFOR
40.740 militairen
Leider: generaal Klaus Reinhardt (Duitsland)

Kosovo Force bestaat uit legereenheden van NAVO- en niet-NAVO-lidstaten. KFOR moet de voorwaarden creëren voor een veilige terugkeer van de vluchtelingen. In afwachting van de vorming van een deels nationale, deels internationale politiemacht (3.100 man) is KFOR verantwoordelijk voor de handhaving van de orde. Ook ziet zij toe op de afspraken die zijn gemaakt over ontwapening van het Kosovaarse bevrijdingsleger UÇK. KFOR werkt samen met het in Den Haag gevestigde VN-tribunaal dat in Kosovo bewijzen verzamelt van gepleegde oorlogsmisdaden.

UNMIK
90 VN-ambtenaren, 110 Kosovaren
Leider: Bernard Kouchner (Frankrijk)

De VN-missie in Kosovo heet officieel United Nations Interim Administration Mission in Kosovo. De veiligheidsraad heeft de missie belast met de uitoefening van het gezag over het grondgebied en de inwoners van Kosovo. Alle wetgevende en uitvoerende bevoegdheden, inclusief de uitoefening van de rechterlijke macht, zijn aan UNMIK toegekend. De civiele hulp aan Kosovo is opgesplitst in vier pijlers, elk onder verantwoordelijkheid van een internationale organisatie.

Civiel bestuur (VN)
510 VN-ambtenaren, 1890 Kosovaren
Leider: Tom Koenigs (Duitsland)

De Verenigde Naties leiden zelf het civiele bestuur (politie, bestuurlijke zaken en juridische zaken) dat Kosovo regeert tot het een eigen regering heeft. Daartoe is een 'overgangsraad' gevormd, met vertegenwoordigers van diverse politieke, etnische gemeenschappen in Kosovo. Deze raad adviseert Kouchner en heeft geen uitvoerende taken.

Humanitaire hulp (UNHCR)
120 UNHCR-ambtenaren, 90 Kosovaren
Leider: Dennis McNamara (Nieuw Zeeland)

De VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR is belast met de repatriëring van de vluchtelingen en het verlenen van humanitaire hulp, in samenwerking met organisaties als Human Rights Watch, het VN-kinderfonds UNICEF en het World Food Programme.

Economische opbouw (EU)
45 EU-ambtenaren, 30 Kosovaren
Leider: Joly Dixon (Groot-Brittannië)

De Europese Unie is verantwoordelijk voor de opbouw van de economie, het opzetten van een Kosovaarse begroting, het woningbestand, de infrastructuur.

Democratisering (OVSE)
440 OVSE-ambtenaren, 810 Kosovaren
Leider: Daan Everts (Nederland)

De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) is verantwoordelijk voor de wederopbouw van een 'civil society' en de bijbehorende institutionele organisaties. Het gaat hierbij om de opleiding van politie en rechters, de voorbereiding van verkiezingen, het bevorderen van de rechten van de mens, het functioneren van de massamedia en het uitvoeren van 'stabilisatieprogramma's'. Onder dat laatste valt bijvoorbeeld de opleiding van ambtenaren, waarbij de OVSE op haar beurt de Vereniging van Nederlandse Gemeenten heeft betrokken.

NRC Handelsblad 131199

Ondergronds

Vijf maanden nadat het Joegoslavische leger en politie zich terugtrokken uit Kosovo komt het maatschappelijk en economisch leven langzaam weer op gang. Opvallend is dat de Serviërs uit het straatbeeld zijn verdwenen; ze hebben het land verlaten of houden zich schuil. „De Albanezen gebruiken nu de vaardigheden die ze hebben geleerd om de afgelopen decennia te overleven", zegt Rexhep Qosja – de Abraham Lincoln van Kosovo, zoals de professor/schrijver door het State Department wordt getypeerd. Qosja verliet vorig jaar de partij van Ibrahim Rugova en stichtte een eigen partij met nauwe banden met het Kosovaarse bevrijdingsleger UÇK.

Op zijn werkkamer in de universiteit zit Qosja onder een portret van Naim Frashëri, een van de belangrijkste Albanese dichters. In het schilderij zitten vijf kogelgaten. „Een afscheidscadeautje van de Serviërs", legt hij uit. „Ik laat het niet repareren, het markeert *het* afscheid van de Serviërs in dit land."

De Joegoslavische president Milošević ontnam Kosovo in 1989 de autonome status, zo doceert Qosja. 'De bakermat van Servië' werd weer ingelijfd bij het moederland. In snel tempo volgde de 'Servisering' van de Kosovaarse instellingen: honderdduizenden Albanezen raakten hun werk kwijt. De Albanezen reageerden op de onderdrukking door zich, onder leiding van hun pacifistische leider Rugova, ondergronds te organiseren. Er ontstond een 'illegaal' netwerk van scholen, ziekenhuizen en sociale zorg.

De 'schaduwstaat' kwam aan geld via een eigen belastingsysteem en Albanezen die in het buitenland werkten, moesten drie procent van hun inkomen afstaan. „Er bestonden twee gescheiden samenlevingen", zegt Qosja. „Aan de oppervlakte een Servische staat, genegeerd door de Albanese meerderheid van de bevolking; en een ondergrondse

VORMGEVING: VIOLA LINDNER

George Robertson, de nieuwe NAVO-chef

De nieuwe secretaris-generaal van de NAVO, George Robertson Foto Leo van Velzen

Fens en duif

Robert van de Roer

NAVO-chef Lord George Robertson laat zijn bord met ontbijtgranen staan, trekt zijn portemonnee en vouwt een krantenknipseltje uit 1976 open, met daarop het half geplette wrak van een Ford Cortina. Een Royal Navy Land Rover, met daarin een ontmijningsteam met explosieven en ontstekers, ramde zijn Cortina frontaal in een bocht op de Schotse hooglanden. Robertson ontsnapte aan de dood. „Ik droeg gelukkig mijn veiligheidsgordel. Het was een keerpunt in mijn leven. Ik ervaar elke dag als een geschenk. Daarom draag ik dit bij me en kijk er vaak naar. Als ik wel eens onder druk sta, realiseer ik me dat ik gelukkig ben dat ik nog leef."

Het is kwart voor acht 's ochtends aan de Avenue Louise in het centrum van Brussel. We zitten aan de ontbijttafel in de ambtswoning van de NAVO-secretaris-generaal in Square du Bois, een door een hefboom afgesloten enclave van kapitale panden. Aziatische wandtapijten aan weerskanten van een marmeren schouw, her en der statig antiek.

De gastheer is wars van vormelijkheden. „Ik hou niet van *bullshit*", zegt George Islay Macneill Robertson (53). Open gezicht, granieten Schots accent. Zijn brede kaken herinneren ook na intensieve chirurgie aan zijn ongeluk. Maar ze zijn ook z'n wapen: Robertsons mimiek varieert tussen die van *ijzervreter* en mopentapper. Zo verbeten als hij als *rits minister van Defensie* verale kanonnades afvuurde op de ervische „serie-zuiveraar" Miošević tijdens 'Kosovo', zo ongedwongen trakteert hij als NAVO-

we're off to Holy Loch! Klinkt een

zer te besteden. De Europese NA-

Is al dat gepraat over een Europese defensie-identiteit geen hete lucht?
„Nee, dat is het niet! Het heeft te maken met de inwerkingtreding van het Verdrag van Amsterdam, het bouwen van een gemeenschappelijke defensie en de afspraak van de NAVO om een Europese Veiligheids- en Defensie Identiteit te vormen.

„We moeten het doen voor onze eigen doelen, als de Amerikanen en de Canadezen niet betrokken willen raken bij een crisis in Europa. Maar het moet gebeuren *binnen* de NAVO."

Als er belangrijke conflicten in Europa zijn, zullen de VS de leiding nemen. Een Europese defensie-identiteit kan dus alleen worden gebruikt voor minder belangrijke conflicten.
„Dat is helemaal waar. Maar sommige kleine conflicten zijn belangrijk voor ons. Neem Albanië in 1996. De Amerikanen wilden niet betrokken raken, en de Europeanen moesten het zelf opknappen. Er zullen van die natuurlijke omstandigheden zijn. En ik ga die conflicten niet voorspellen. Want als de secretaris-generaal van de NAVO conflicten voorspelt, veroorzaakt hij ze zelf min of meer."

Als de NAVO al niet bereid was op de grond te vechten in Kosovo, waar zal zij dat in de toekomst dan wel willen doen?
„We doen dat in Oost-Timor."

De NAVO?
„Nee, maar de Europese landen besloten wel naar deze nieuwe noodsituatie aan het andere eind van de wereld toe te gaan. De NAVO heeft nog niets anders gehad sinds Kosovo. Kijk, de militaire commandanten vonden een inva-

nu een havik'

De nieuwe NAVO-chef Lord George Robertson, eens demonstrant tegen Amer begonikaanse kernwapens, bezoekt maandag Nederland. Als Brits minister van Defensie viel hij op tijdens 'Kosovo' met zijn uithalen naar Milošević. Nu moet hij de Europese rol in de NAVO versterken, zegt de Schot aan het ontbijt.

spot.

Robertson is even thuis. De nieuwe secretaris-generaal, 21 jaar parlementslid voor Labour, reist als een dolleman langs de NAVO-hoofdsteden: negentien reizen in drie weken. Vorige week Canada, de Verenigde Staten, Frankrijk en Portugal, deze week Duitsland, Tsjechië, Hongarije en Polen. Komende maandag is hij in Nederland.

„Ik moet mezelf introduceren en boodschappen uitdragen over onze steun aan de missie in Kosovo en over Europa's slagkracht. Er staan veel beslissingen te wachten voor Kerstmis", zegt Robertson met verwijzing naar de komende EU-top in Helsinki en ministersontmoetingen van de NAVO. In de weekeinden keert hij terug naar zijn familie in Dunblane, een Schots dorpje dat wereldwijd bekend werd toen een gestoorde man zestien leerlingen en een docente doodschoot op een school; Robertsons drie kinderen hadden op die school gezeten.

U bent opgegroeid in het politiebureau van Port Ellen, een dorp van achthonderd inwoners op het whisky-eiland Islay. Hoe heeft u dat gevormd?

„Mijn grootvader, vader, broer en zoon waren of zijn allen politieman. En mijn neef wordt het. Misschien heerst in de familie een neiging tot *law and order*."

U heeft eens gezegd: 'Ik ben het zwarte schaap van de familie.'

„Dat was ik ook. Ik stond als vijftienjarige te demonstreren bij de Holy Loch-basis omdat we tegen de Amerikaanse Polaris-onderzeeërs met kernraketten waren, die daar lagen. En mijn vader was het lokale hoofd van de recherche. Ik was niet erg populair bij mijn vader toen. Wij hadden dezelfde naam, en dat schiep veel problemen."

Nu een havik, toen een duif?

„Ik raakte geïnteresseerd in politiek. Labour kwam aan de macht, de Vietnam-oorlog was aan de gang en ik was ook niet heel erg gecharmeerd van de NAVO. Velen uit de huidige Britse, Duitse en Nederlandse regering zijn van die generatie. Mijn verlangen van toen om een veiliger wereld te scheppen, is nog steeds hetzelfde. Ik zie nu alleen andere middelen om het bereiken."

Welke leuzen riep u op de pier van Holy Loch?

[Hij verheft zijn stem:] „*Och, Och, we're off to Holy Loch! Och, Och,* ve were a fanticus en een *pro-Europeaan, zoals u nu bekend staat?*

„Ik zag de doelloosheid van eenzijdige ontwapening. Op de universiteit deed ik veel mee aan debatten en besteedde ik meer tijd aan studentenpolitiek dan aan colleges. Ik organiseerde een bezetting van de studentenbibliotheek, de eerste keer dat zoiets gebeurde op een Schotse universiteit. [Barst in lachen uit:] Om half vier 's nachts kwam het hoofd van de universiteit binnen, zag al die studenten werken, want we waren geen vandalen, en zei: meneer Robertson, kunt u dit volgende week ook organiseren, ik heb nog nooit zoveel studenten zien werken.

„Na mijn studie economie werd ik vakbondsman, en kwam ik op voor de whisky-arbeiders. Als handelsbankier zie je de utopie van de arbeidersstaat, maar niet als je voor vijfhonderd boze arbeiders staat, die je bloed willen omdat het laatste loonsakkoord niet aan hun verwachtingen beantwoordt.

„Ik begon in te zien, vooral op defensiegebied, dat dit unilateralisme – geef alles op, zonder iets ervoor terug te krijgen – nauwelijks geloofwaardig was en dat we het anders moesten doen. De NAVO werd voor mij een machtige kracht voor het goede in de wereld."

U bent een anti-intellectueel genoemd.

„Een goedkope belediging van *The Sunday Telegraph*. Er is een oud gezegde: vergeef altijd je vijanden, maar vergeet nooit hun namen."

Bent u een dienaar of leider van het volk?

„Een communicator, ja. Ik citeer geen grote stukken uit wetenschappelijke werken."

U kwam in 1978 in het Britse parlement, maar u werd pas in 1993 in het schaduwkabinet van Labour gekozen.

„Ik ben een laatbloeier. Mijn pro-Atlantische en pro-Europese standpunten waren niet erg populair binnen de partij. Zelfs toen de partij veranderde, kreeg ik min of meer het verwijt dat ik correct bleef, terwijl de rest van de partij gek werd.

Maar toen er een hoop nieuwe Labourparlementariërs kwamen in 1992 en ik de oppositie leidde bij de ratificatie van het Verdrag van Maastricht, zagen de mensen dat kennelijk anders. Toen werd ik gekozen als de woordvoerder voor Schotland."

Als minister van Defensie profileerde u zich als een vernieuwer met een herziening van het leger, gericht op flexibele en snelle inzet, een model dat andere landen omarmen.

„De herziening is erg succesvol. Ik wilde een zeer radicale herziening, waarmee iedereen akkoord ging, en vooral de chefs van staven die altijd hervormingen hadden gedwarsboomd. Het gaat om de manier waarop we materieel aanschaffen, het niveau van gemeenschappelijke operaties."

'Kosovo' was uw doorbraak: uw persbriefings met uw harde uitspraken gaven u internationale bekendheid.

„Ik zei het zoals het was, en stond er met hart en ziel achter. Ik was hard omdat ik wist dat veel mensen keken. Als je in de camera van CNN keek, sprak ik *live* tegen mensen in Belgrado, wier gedrag volkomen laakbaar was. Als ik zei: we gaan achter de schuldigen van oorlogsmisdaden aan en we zullen niet worden verslagen, keken daar militaire commandanten naar. Die boodschap was vooral aan hen gericht, en aan de mensen in Kosovo om nog moed te houden. Dit is een belangrijk onderdeel van moderne oorlogsvoering: de verbinding blijven leggen tussen de burgers, democratieën en degenen die een conflict leiden."

De Britten leken nog krachtiger dan de Amerikanen.

„Dat geloof ik niet. Maar de Amerikanen hadden bedenkingen tegen de grondoptie."

U niet?

„Enorme bedenkingen! Als we een invasie van Kosovo hadden moeten beginnen, waren er veel slachtoffers gevallen. Het was iets angstaanjagends, maar het moest overwogen worden. De 15e september was een soort deadline als het zover kwam. Om alles tijdig ter plekke te krijgen, moesten we eind juni beginnen, want langer konden we niet wachten met het oog op de winter. En inderdaad, op 19 september werd het slecht weer in Kosovo. Onze calculaties waren dus juist. Maar Milošević besloot toe te geven met het vooruitzicht van wat hij zag als een waarschijnlijke invasie."

U vervulde een brugfunctie tijdens Kosovo tussen de VS en Europese NAVO-landen. Speelt u die rol nu ook als NAVO-chef?

„Ja, dat is een van de redenen waarom ik ben benoemd. Ik heb sterke Atlantische geloofsbrieven en connecties. Vorige week nog heb ik de Amerikaanse Senaat bezocht. De zwaarste figuren daar ken ik, en zij kennen mij. Maar ik ben ook campagnevoerder voor Europese integratie geweest binnen Labour. Ik was negen jaar de belangrijkste Europa-woordvoerder van Labour."

Wat zijn uw belangrijkste onderwerpen als NAVO-chef?

„Het werk afmaken in Kosovo en Bosnië, het aanpakken en oplossen van de Europese achterstand in slagkracht, de Europese defensiebudgetten beter gebruiken, Rusland terugbrengen in de Europese veiligheidsfamilie, zodat we samen de problemen en dreigingen aanpakken, en de verdere uitbreiding van de NAVO."

Wat waren de zwakke punten van de NAVO in Kosovo?

„Gebrek aan precisiegeleide wapens, en het vermogen om ze te leveren. Internationale wetgeving en publieke opinie staan ons niet toe om de luchtwapens van de Koude Oorlog te gebruiken. Tapijtbombardementen waren misschien geschikt als de tanks over de Duitse hoogvlakten kwamen. In de hedendaagse oorlogsvoering verwachten mensen precisieaanvallen. Maar we hebben daar niet genoeg middelen voor."

Ik bedoel de politiek zwakke punten: voerde de NAVO niet een 'gentlemen's war', terwijl de Serviers een genocidecampagne voerden?

„Wij voerden een wettige oorlog, terwijl zij een illegale oorlog voerden, verstoken van menselijkheid. Ik was als minister volgens de wet persoonlijk aansprakelijk voor wat de Britse troepen deden. Dat onderscheidt ons in de NAVO van Milošević en de zijnen. Ja, we speelden het volgens de regels! Ja, we waren beperkt, waar hij dat niet was! Maar er is geen alternatief. Internationale *law and order* is belangrijk, en daar vochten wij juist voor."

Het eerste doel van de NAVO was het voorkomen van een humanitaire ramp, en daarin is de NAVO totaal niet geslaagd, met naar schatting 10.000 doden en 900.000 vluchtelingen.

„We hebben uiteindelijk de etnische zuiveringen gekeerd. De mensen zijn nu weer terug daar."

Maar dat wist u toen niet?

„Er is geen Superman-oplossing, die zegt: tsjoem, we gaan naar binnen en houden alles tegen. Zelfs als we 150.000 grondtroepen hadden gestuurd, had het ons zes maanden gekost om ze samen te brengen. Wij hebben uiteindelijk zijn militaire machine afgebroken, en dat was ons doel."

Voelde u zich niet machteloos in de eerste weken?

„Er waren momenten dat ik zeer gefrustreerd was. Er waren perioden dat het weer het ons moeilijk maakte om de bombardementen uit te voeren, die we wilden. Als we tapijtbommen boven Belgrado hadden afgegooid, dan had de stad eruit gezien als Keulen aan het einde van de Tweede Wereldoorlog. Wij vielen militaire doelen aan, of militair-georiënteerde doelen, in een graduele luchtcampagne. Dat kan iets langer duren."

Uitstekend leiderschap van de NAVO?

„Ja. Er waren veel mensen, ook binnen de NAVO, die dachten dat onze eenheid zou barsten."

Hoe legt u dit uitstekende leiderschap uit aan de doden en vluchtelingen?

„Ik ben nu twee keer naar Kosovo geweest. De dankbaarheid van de mensen voor wat wij hebben gedaan is groot. Zij weten voor welke beperkingen wij stonden. En wij hebben uiteindelijk gewonnen!"

Milošević zit er negen jaar na zijn eerste oorlogsdaden nog steeds.

„Zijn positie is zeer verzwakt, blijkt uit de demonstraties. Als de oppositie zich verenigde, zouden zijn dagen zijn geteld. We manen de oppositie aan samen te werken. Herinnert u zich dit nog: zeer weinig mensen voorspelden de val van Nicolae Ceausescu. Binnen 24 uur verdween destijds een van de ergste dictators van Europa."

Maar Europa was niet bereid eigen levens te riskeren op de grond voor de Kosovaren.

„De hoop bestond dat de luchtcampagne snel zou zegevieren. Toch hielden we alle opties open, waaronder de grondoptie. Maar ik denk niet dat we de alliantie bijeen hadden kunnen houden voor een grondoptie, gegeven de kans op slachtoffers."

Zo'n zeventig procent van de vliegtuigen en wapens tijdens de oorlog in Kosovo waren Amerikaans. Europa moet meer doen, is uw boodschap als NAVO-chef. Hoe?

„Door de defensiebudgetten wijzigen. Er is een kloof ontstaan tussen de Europese defensiebudgetten en de kwaliteit van wat Amerika uitgeeft aan defensie, maar wij krijgen er geen tweederde aan slagkracht voor terug. Volgens sommige schattingen hebben wij maar tien procent van hun vermogen. Dat komt doordat we nog steeds geld uitgeven aan de wapens van de Koude Oorlog, en niet aan die van morgen. We dupliceren, we wedijveren met elkaar. Daarom is het Defence Capability Initiative van de NAVO zo belangrijk. Dat is ontworpen om te kijken of we meer dingen op logistiek gebied samen kunnen doen: *command and control*, communicatie, transport en precisiegeleide wapens. Als sommigen niet genoeg uitgeven, zullen ze meer moeten uitgeven."

Zoals de Duitsers en de Nederlanders, die bezuinigen op Defensie?

„Wel, de Nederlanders bekijken de zaak opnieuw na Kosovo. De PvdA volgt een nieuwe benadering ten aanzien van Defensie-uitgaven. Er komt ook een Defensienota aan, die hier fundamenteel naar kijkt."

Moet Nederland meer of wijzer uitgeven?

„Wijzer uitgeven is de prioriteit. Maar als het noodzakelijk is, zullen degenen die onder het gemiddelde zitten [zoals Nederland], beter moeten uitgeven. Simpelweg meer geld besteden is niet het antwoord."

Meer geld uitgeven is niet de trend.

„Een aantal landen wil het defensiebudget verhogen, zoals Luxemburg, Spanje en Italië. Verscheidene Europese regeringen bestuderen de ervaringen in Kosovo."

De NAVO beschikt over twee miljoen mensen in uniform, maar heeft in Kosovo de grootste problemen om vijftigduizend man te stationeren. Wat gaat u daaraan doen?

„Meer inzetbare troepen is het antwoord. Goede structuur, professionalisering, zorgen dat je troepen snel kunnen uitrukken. Als secretaris-generaal kan ik aanmoedigen, druk uitoefenen, duwen en mensen aan zaken herinneren."

Dit vergt bijna een militaire revolutie: ook samenwerking in de defensie-industrie.

„Dat gebeurt. We hebben net de grote fusies gehad tussen British Aerospace met het Britse Marconi Elektronics, en tussen het Duitse Dasa en het Franse Aerospatiale Matra. En er zijn gesprekken gaande tussen British Aerospace en het Italiaanse Alenia over een *joint venture*."

kan heel goed zijn dat we in de toekomst wel kiezen voor grondtroepen."

U veroordeelde de genocide in Kosovo. Plegen de Russen nu geen genocide in Tsjetsjenië?

„Ehhh...ik geloof van niet."

Het zijn dezelfde beelden als in Kosovo.

„Het zijn niet dezelfde beelden."

Burgers in de val bij de grens, burgers en huizen gebombardeerd.

„De Russen en de NAVO hebben hun relatie vastgelegd in een verdrag. Dit is een interne kwestie voor Rusland. De bondgenoten hebben wel gezegd dat ze dit buitensporige geweld niet goedkeuren en een politieke oplossing willen."

Het publiek kan denken: Robertson was fel tegen Milošević, maar nu is hij erg stil over Tsjetsjenië.

„Veel mensen weten van het terrorisme en de bandeloosheid daar. Er zijn Europese burgers gekidnapt en vermoord."

Moord is moord.

„Moord is moord, ja, maar de Russische troepen treden daar op tegen wat zij noemen burgerlijke rebellie. De bondgenoten, via president Clinton en anderen, hebben daar al een duidelijk standpunt over ingenomen, dus is het niet een kwestie van of de NAVO stil is of niet."

U staat te boek als een stabiel man. Is het fotograferen van deuren en ramen uw enige vorm van gekte?

Grijnzend: „Dat klinkt gek totdat je ze ziet. Ze zien er fascinerend uit in een collectie. Ik heb een foto van een van de grote deuren van een kerk in het Kremlin. En van de deuren van de school waar ik naartoe ging. Ik heb er honderden."

De NAVO-ambassadeurs hebben al kennis gemaakt met uw zelfverachtende humor.

Schaterend: „Ik kan u een brief laten lezen, die ik dit jaar kreeg van een vrouw uit Zuid-Engeland, die mij uitschold. Ze schreef mij: 'Meneer Robertson, u moet de ergste minister van Defensie zijn, die dit land ooit heeft gehad. En ook de onaantrekkelijkste – met uw verwrongen kleine mondje, uw dwerggrootte en uw slecht passende pruik'. [Dan wijzend naar de kale plek op zijn achterhoofd:] Ik schreef haar terug: 'Beste mevrouw, als dit een pruik is, zou ik er dan één gekocht hebben met een gat erin?'

Verder in Kosovo

VIJF MAANDEN IS het geleden dat er in de Joegoslavische provincie Kosovo een einde kwam aan de oorlog die officieel geen oorlog mocht heten. Herstelwerkzaamheden zijn sindsdien in de plaats gekomen van de blinde geweldsuitbarsting die Kosovo daarvoor teisterde. Vanuit het hoofdkantoor van de KFOR-vredesmacht in Priština worden optimistische statistieken de wereld ingezonden. De curve met dodelijke geweldsslachtoffers laat, vergeleken met de eerste weken van de buitenlandse aanwezigheid, een neerwaartse trend zien. 13-11-99

Goed nieuws is bovendien dat de beruchte Balkan-winter langer op zich laat wachten dan in andere jaren. Het is het spreekwoordelijke geluk bij een ongeluk voor de tienduizenden ontheemden in Kosovo voor wie letterlijk elk uur telt. De bouwwerkzaamheden zijn er op gericht dat als de winter echt begint alle Kosovaren kunnen rekenen op iets van een dak boven hun hoofd. De ravage in het land is weliswaar nog immens, maar tussen de puinhopen verrijzen dagelijks meer provisorische onderkomens. Inmiddels is de huisvestingssituatie dermate genormaliseerd dat het hoofd van de OVSE-missie in Kosovo, de Nederlander Daan Everts, vorige week tijdens een bijeenkomst in Den Haag de voorspelling aandurfde dat er de komende winter meer mensen in New York van de kou zullen sterven dan in Kosovo.

SINDS DE internationale gemeenschap in juni het grotendeels verlaten gebied binnentrok is er al veel bereikt. Met name op het terrein van de humanitaire opvang is er de afgelopen maanden in Kosovo geen geringe prestatie geleverd. De hulpverleningsorganisaties hebben zich bewonderenswaardig goed weten aan te passen aan de snel wisselende omstandigheden. Veel sneller dan voorzien keerden de honderdduizenden vluchtelingen terug naar Kosovo – in de hoofdstad Priština lopen nu meer mensen rond dan voor de oorlog – maar tot extreme problemen heeft deze grootste volksverhuizing in Europa sinds de Tweede Wereldoorlog niet geleid.

Veel van het succes is te danken aan het improvisatietalent van de hulpverleners ter plekke. Door zich niet al te veel te conformeren aan de aan VN-vergadertafels in New York opgestelde stringente regelgeving, hebben zij vaart weten te houden in de eerste, cruciale, fase van wederopbouw. Hierbij komt dat er geleerd is van de operaties in landen als Bosnië of Somalië. In Kosovo is de samenwerking tussen de internationale militaire poot, gevormd door de KFOR-troepenmacht, en het VN-interimbestuur (UNMIK) van het begin af aan goed verlopen. De Duitse KFOR-commandant Reinhardt en de Franse UNMIK-directeur Kouchner worden als gevolg van hun intensieve onderlinge contact al de tweelingbroers genoemd.

TOCH KUNNEN de eerste positieve resultaten niet verhelen dat zich in Kosovo een aantal acute problemen opdringt. Allereerst is er de kwestie van het geld. Conform resolutie 1244 van de VN-veiligheidsraad is de afgelopen maanden een begin gemaakt met het opbouwen van een bestuur en een aantal noodzakelijke instituties: een ambtelijk bestuursapparaat, een politiemacht, een opbouwkorps, scholen enzovoort. Financiële middelen om de lokale mensen die hierin te werk worden gesteld salaris uit te betalen, zijn er echter nauwelijks. De internationale gemeenschap blijkt wel bereid voor de programma's te betalen, de 'hardware', maar niet voor de mensen die deze ter plekke moeten uitvoeren, ofwel de 'software'. Er zal zekerheid moeten komen van een gegarandeerde geldstroom. De internationale gemeenschap bestuurt Kosovo momenteel. Dit betekent dat die gemeenschap ook een financiële verantwoordelijkheid heeft.

Een systeem waarbij normaal salarissen worden betaald zal ook ten goede komen aan de noodzakelijke stabiliteit. De grote profiteur van de nu heersende naoorlogse anarchie is de (georganiseerde) misdaad die zich steeds meer manifesteert. Amerikaanse diplomaten in Kosovo beschouwen crimineel geweld op dit moment als een groter probleem dan het etnische geweld waarom het allemaal was begonnen.

DAT NEEMT NIET weg dat het etnische geweld nog steeds een van de grote obstakels vormt voor een normalisering van de toestand in Kosovo. Er is sprake van een constante bedreiging van minderheden. Het enige antwoord hierop is een zeer stevig optreden van de in Kosovo aanwezige buitenlandse troepen. Duidelijk is dat zolang de explosieve situatie tussen verschillende bevolkingsgroepen blijft voortbestaan er geen begin kan worden gemaakt met de bestuurlijke opbouw van Kosovo. Hiermee is tevens het punt van de toekomstige status van Kosovo aan de orde. De huidige massale buitenlandse bestuurlijke aanwezigheid kan niet anders dan van zeer tijdelijke aard zijn. Het is uitgesloten dat de Kosovaren, die immers tot 1989 een zeer grote mate van autonomie kenden, een status als VN-protectoraat zullen aanvaarden. Dit is bovendien in strijd met de resolutie van de Veiligheidsraad waarin de bestaande grenzen worden geëerbiedigd en Kosovo – zij het met een grote mate van autonomie – deel uitmaakt van de Federale Republiek Joegoslavie.

Maar wat dan wel? In Griekenland, dat vasthoudt aan een zeer strikte naleving van de Veiligheidsraadresolutie, wordt niet ten onrechte opgemerkt dat de huidige ontwikkelingen in Kosovo sterk tenderen naar een feitelijke onafhankelijkheid van de provincie. De Duitse mark fungeert als officiële munt, er wordt gewerkt aan een eigen postsysteem, er komt een eigen ministerie van financiën, etc. Het kan weliswaar allemaal onder de noemer van autonoom bestuur worden geplaatst, maar tegelijkertijd zijn het stuk voor stuk ingrediënten voor een totale onafhankelijkheid.

HIERBIJ KOMT dat voor alle Albanese politieke leiders een volledige onafhankelijkheid van Kosovo de enige uitkomst is. Of, zoals een van hen, Bujar Bukoshi, onlangs zei: het is een gelopen zaak. Slechts het tijdstip is onderwerp van gesprek. Maar voor alle politieke leiders is een weg terug naar Milošević uitgesloten.

De internationale gemeenschap gaat de vraag over de definitieve status van Kosovo vooralsnog uit de weg. Een alternatief voor deze gedwongen passieve opstelling lijkt ook niet voorhanden. Maar dit heeft wel een consequentie voor de buitenlandse aanwezigheid in Kosovo. Die zal zeer langdurig zijn.

Eerste stap naar nieuw bestuur voor Kosovo

Door onzer redacteur
CEES BANNING

PRISTINA, 13 NOV. Na een bureaucratische worsteling van vijf maanden tussen Verenigde Naties en Europese Unie heeft de 'president' van Kosovo, de Fransman Bernard Kouchner, afgelopen week zijn goedkeuring gegeven aan de oprichting van een ministerie van Financiën. Daarmee is een fundamentele stap gezet op weg naar een nieuw bestuur en een gezonde economie in Kosovo.

VN en EU verschilden ernstig van mening wie het beheer over het ministerie mocht voeren, en wie dus de eerste 'minister' mocht leveren. De EU koos voor een pragmatische benadering, de VN gaf de voorkeur aan een formele regeling. De EU trok uiteindelijk aan het langste eind.

„We werken in een unieke situatie en dat betekent dat niet voor ieder geval dat we tegenkomen een voorschrift bestaat", vindt de Nederlander Daan Everts. Hij is hoofd van de missie in Kosovo van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) en geeft leiding aan de wederopbouw van, zoals dat heet 'een civiele structuur'.

Everts constateert dat de besluitvorming „traag verloopt". „De VN houden niet van improviseren. Ze zijn als de dood dat ze het stempel van koloniale betweters opgeplakt krijgen."

De eerste 'minister' van Financiën – om Joegoslavië niet te bruuskeren is gekozen voor het pseudoniem 'central fiscal authority of Kosovo' – is een Nederlander, Rutger Wissels, topambtenaar bij de EU. „Ik kan nu eindelijk geld uitgeven", zegt Wissels. Om dreigende stakingen van onderwijzers, ambtenaren en artsen af te wenden – sinds het begin van dit jaar hebben ze geen loon meer ontvangen – zal op korte termijn worden begonnen met de betalingen van salarissen aan de Kosovaarse ambtenaren. Arbeidsconflicten en stakingen zijn tot nu toe voorkomen door bemoeienis van het voormalige Kosovaarse bevrijdingsleger UÇK. Stakingen zouden een ontwrichtende invloed hebben op de opbouw van het land, meent het UÇK.

Het UÇK speelt een belangrijke rol bij de wederopbouw van het land en haar leider, Hashim Taçi, laat geen misverstand bestaan over zijn ambities. „Ik ben president van Kosovo", zei hij onlangs in Dragaš, een kleine plaats in het zuidoosten van Kosovo. „Mensen die mijn regering steunen zijn welkom in Kosovo. Iedereen die problemen maakt moet Kosovo verlaten."

• HET BIJNA-LAND: pagina 31
• HOOFDARTIKEL: pagina 7

VLUCHTELINGEN

SCHEVE GEZICHTEN

13-11-99

Veel Kosovaren blijven in Nederland bij centrale verwarming. 'Milosevic heeft zijn zin gekregen: ze gaan niet terug'

Kosovaren in Raamsdonksveer. Families die teruggaan, krijgen tot zesduizend gulden mee

'Wij willen heel graag terug naar Kosovo. Maar we weten niet waarheen. We zouden kunnen proberen ons huurhuis in Pristina terug te krijgen, maar dan moeten we zeker al het geld dat we van de Nederlandse regering krijgen bij de huurbaas inleveren. En hebben dan dus helemaal niets meer om de winter mee door te komen.' De etnische Albanees 'Liri' (zijn echte naam en leeftijd wil hij niet geven) is met zijn vrouw en twee kinderen van drie en vier jaar in mei naar Nederland gehaald. Hij is kunstenaar en kan in Kosovo geen inkomen verdienen, vertelt hij in het Kosovaren Opvangcentrum in Arnhem (KOC). 'Er is in Kosovo nergens geld voor en al helemaal niet voor schilderijen.'

Van de vierduizend vluchtelingen die in april en mei uit Kosovo door de Immigratie en Naturalisatiedienst (IND) naar Nederland zijn gehaald, waren er op 1 oktober 2737 weg. Recentere cijfers zijn nog niet beschikbaar. De meesten zijn in juli, augustus en september door de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) met z'n twee- of driehonderd tegelijk in charters teruggebracht, een enkeling is op eigen gelegenheid vertrokken, naar Kosovo of 'met onbekende bestemming' zoals dat heet wanneer ze gewoon verdwenen zijn, niet zelden ergens in Nederland. Van de genode Kosovaren verblijven nog ongeveer twaalfhonderd vluchtelingen in Nederlandse opvangcentra. De meesten, zoals 'Liri', in de KOC's in Arnhem en Raamsdonksveer.

Behalve de Kosovaren die hier op uitnodiging kwamen, zijn velen vlak voor de uitbarsting van het conflict op eigen gelegenheid gekomen. Niet meer dan drieduizend, zegt Desiree Wilhelm van het COA (Centraal Orgaan Asielzoekers), 'de meesten zijn al terug'. 'Volgens informatie die ik kreeg tijdens overleg met staatssecretaris Job Cohen, waren het er zo'n vijfduizend,' zegt VVD-Tweede-Kamerlid Henk Kamp. Ook deze Kosovaren kunnen, als ze vrijwillig teruggaan, hulp en subsidie krijgen van de Internationale Organisatie voor Migratie. 'Maar,' zegt Joost Oostlander van het IOM, 'uit deze groep maakt bijna niemand daarvan gebruik.' Er zijn, leert de rekensom, dus nog tussen de vijf- en zevenduizend Kosovaren in Nederland – de duizenden (volgens Henk Kamp tienduizend) die al eerder dit decennium naar Nederland kwamen niet meegeteld.

Wat doen die Kosovaren eigenlijk nog in Nederland? Een leger van veertigduizend vredeshandhavers dwingt als K-FOR in Kosovo vrede en veiligheid af, onder hen veertienhonderd Nederlanders. Het is toch wel opmerkelijk dat terwijl Nederlandse manschappen in de vrieskou Kosovo beveiligen, de Kosovaren hier bij de centrale verwarming blijven zitten omdat het in hun land niet zo prettig leven zou zijn. Dat vindt Henk Kamp ook. 'Die Kosovaren moeten terug, en helpen met het opbouwen van hun land,' zegt hij. 'Het kan toch niet dat die mensen hier in de opvang blijven en hun landgenoten de boel laten opknappen en pas als het land op orde is teruggaan. Dat zal daar toch ook scheve gezichten geven.'

Onveiligheid is zeker geen argument meer. Het is veilig in Kosovo – het is er voor de Albanezen zelfs 'goed toeven op dit moment', zegt een medewerker van de Nederlandse ambassade in Macedonië. De kampen in Macedonië en Albanië zijn allang leeg.

Kosovaren die vrijwillig uit Nederland vertrekken krijgen maximaal zesduizend gulden per gezin om de eerste tijd door te komen. Toch is geld het grootste obstakel voor de Albanezen uit Kosovo die terug willen, zeggen de Kosovaarse vluchtelingen Afrim en Lirye. Het echtpaar is hier met drie kinderen en de moeder van Afrim. 'We willen niets liever dan teruggaan en helpen ons land op te bouwen,' beweert Lirye. 'Maar hoe? Wij hebben geen dak boven ons hoofd, in onze flat wonen nu vast andere mensen. En we hebben geen baan meer. Als we nu gaan, zijn we onze familie en vrienden daar alleen maar tot last,' klaagt de Kosovaarse. De meeste Kosovaren beweren geen idee te hebben wat ze te wachten staat in hun thuisland. Ondanks de vele beelden die ze op de televisie hebben kunnen zien en de voorlichting over terugkeermogelijkheden die ze van de verschillende instanties kregen.

In het KOC in de Saksen Weimarkazerne in Arnhem wonen vooral gezinnen met grootouders of tantes en ooms erbij. Eén familie per kamer waarin vroeger achttien dienstplichtigen zaten. Het avondeten wordt verzorgd, voor ontbijt en lunch moeten ze zelf boodschappen doen. Een gezin met twee kinderen krijgt daarvoor honderdvijftig gulden per week. Door vrijwilligers-

HOEVEEL?

Vluchtelingen en hoeveelheden: het blijft een *numbers game*. Afhankelijk van de bron verblijven nu nog tussen de 5000 en 7000 recent gekomen Kosovaren in Nederland, van wie 1200 in speciale Kosovaren Opvangcentra.

Slechts zeven tanks vernield door NAVO

De commandant van het Servische leger in Kosovo tijdens de NAVO-bombardementen, generaal Vladimir Lazarevic, heeft gezegd dat er bij de bombardementen maar zeven tanks zijn uitgeschakeld.

Het persbureau Tanjug meldde dit gisteren. Generaal Lazarevic zei dat de NAVO "heeft gelogen" toen het bondgenootschap meldde dat tijdens de 78 dagen van bombardementen dit voorjaar, meer dan negentig tanks waren getroffen.

"Wij hebben in Kosovo slechts zeven tanks verloren en geen van hun bemanningen werden gedood", verklaarde de generaal eerder deze week tegenover een gehoor van reserveofficieren die bij elkaar waren in de Servische stad Lazarevac.

De NAVO-opperbevelhebber voor Europa, generaal Wesley Clark, erkende in september dat de schade die aan Servische militaire uitrusting was toegebracht, minder zwaar was dan aanvankelijk werd verondersteld. (AP)

Aflossing Gele Rijders

DEN HAAG, 12 NOV. De Gele Rijders in Kosovo worden de komende maand in fasen afgelost door militairen van 41 afdeling Veldartillerie uit Seedorf. Maandag komen de eerste honderd militairen van 11 afdeling Rijdende Artillerie uit 't Harde – de officiële naam van de Gele Rijders – terug in Nederland. De terugkomers hoorden bij de eerste groep KFOR-militairen die op 12 en 13 juni Kosovo binnentrokken. Zij zaten als sinds april in Macedonië. De Gele Rijders zitten momenteel verdeeld over kampementen in Orahovac en Suva Reka. Uiteindelijk moeten alle Nederlanders naar Suva Reka, waarna Russische militairen de verantwoordelijkheid krijgen over het gebied rond Orahovac.

WOENSDAG 10 NOVEMBER 1999

Bij acties van studenten

Politie slaat in op betogers in Belgrado

BELGRADO, 10 NOV. De politie van Belgrado heeft gisteren hardhandig een demonstratie van zo'n tweeduizend studenten uiteengeslagen.

De studenten probeerden, samen met ongeveer 5.000 andere betogers van oppositiepartijen, het parlement te bereiken om daar hun eis van vervroegde verkiezingen kracht bij te zetten.

Bij het uiteenslaan van de studentendemonstratie werden vijf mensen gewond. De studenten werden met knuppels en traangas verdreven. Sommigen van hen scandeerden 'Slobodan naar Den Haag', een herinnering aan de aanklacht van het VN-tribunaal in Den Haag tegen de Joegoslavische president Slobodan Milošević. Eerdere demonstraties tegen zijn regime van de laatste maanden, verliepen minder gewelddadig.

Sommige studenten droegen legerjasjes die ze hadden gedragen tijdens de oorlog in Kosovo. „Ik verdedig weer mijn land, maar nu tegen het regime van Milošević dat steeds oorlogen begint die we alleen maar verliezen", aldus een van de studenten.

De demonstratie maakt deel uit van protesten die op gang kwamen na de Servische nederlaag in Kosovo, afgelopen juni. Door de onderlinge verdeeldheid van de oppositie vormen ze tot nog toe geen enkele bedreiging voor de positie van Milošević.

Gisteren bleek die verdeeldheid opnieuw. In het parlement steunden niet alle oppositiepartijen het verzoek van de Servische Vernieuwingsbeweging (SPO), de partij van oppositieleider Vuk Draskovic om een onderzoek in te stellen naar de omstandigheden rond het auto-ongeluk, begin oktober, waarbij Draskovic betrokken was. Volgens hem en zijn partij ging het daarbij om een aanslag op zijn leven. Het verzoek om nader onderzoek werd echter door een ruime meerderheid verworpen. Daarop verlieten veertig afgevaardigden van de SPO kwaad de vergaderzaal.

Hetzelfde parlement besloot verder het verzoek van de oppositie om vervroegde verkiezingen op de agenda te zetten. Volgens de oppositie gaat het hierbij echter om lokale verkiezingen. Daarbij kunnen aanhangers van Milošević bovendien profiteren van een nieuwe wet op de gemeenteraden, die het parlement op het punt staat aan te nemen. De wet is bedoeld om de lokale machtsbases van de oppositie te verzwakken of zelfs te ontmantelen. Parlementsverkiezingen worden niet voor 2001 verwacht.

Het parlement ging verder akkoord met een herverdeling van posten binnen de regering van Milošević, en het instellen van een speciaal ministerie van hoger onderwijs. Dat maakt het volgens de oppositie mogelijk de studentenbeweging beter te controleren.

Gisteren heeft de Russische ambassadeur bij de VN, Sergej Lavrov, in Belgrado een bezoek gebracht aan Milošević. Lavrov is een van de eerste leden uit de internationale politieke/diplomatieke wereld die de Joegoslavische president bezoeken sinds de beeindiging van het conflict in Kosovo. Na afloop opende Milošević de aanval op Bernard Kouchner, die het provisorisch VN-bestuur in Kosovo leidt. Volgens Milošević gedraagt Kouchner zich daarbij als „metgezel van criminele Albanezen". (Reuters, AFP)

Serviërs beschuldigd van NAVO-spionage

JOEGOSLAVIË Vijf reservisten uit het Servische leger die dit jaar in Kosovo hebben gevochten, zijn aangeklaagd wegens spionage voor een NAVO-land en misdaden tegen de Kosovaarse bevolking.

De vijf Serviërs zijn vorige week gearresteerd na een onderzoek van de Servische staatsveiligheidsdienst. De belangrijkste verdachte is volgens het dagblad *Blic* een kapitein die een legereenheid leidde tijdens de luchtaanvallen van de NAVO op Joegoslavië. Hij was met een van de andere verdachten al in mei gearresteerd op beschuldiging van de genoemde misdrijven, maar wegens gebrek aan bewijs weer vrijgelaten. (AP)

Aanslag spoorbrug Kosovska Mitrovica

KOSOVO Een aanslag in Kosovska Mitrovica, in het noordoosten van Kosovo, heeft zware schade aangericht aan een nabijgelegen spoorbrug. De explosie had plaats vlak voordat een Servische passagierstrein over de brug zou gaan.

De bewoners van het noordelijke Servische deel van Kosovska Mitrovica beschuldigden de etnische Albanezen in het zuidelijk deel van de stad ervan een aanslag op de trein te hebben willen plegen. (AP)

Pacifisten bij GroenLinks: Navo blijft wolf in schaapskleren

Koerswijziging

Teun Lagas

Er zijn een paar GroenLinksers die het zekere voor het onzekere nemen. Zij stappen zo nodig elke avond op de trein om geen discussiebijeenkomst te missen over het toekomstige defensiestandpunt van de partij.

Tom Pitstra natuurlijk. Het Eerste-Kamerlid met zijn wortels in de vroegere PSP reisde de afgelopen dagen langs Groningen, Enschede, Amsterdam, Rotterdam en Nijmegen om tegengas te geven aan de dreiging dat GroenLinks in haar partijprogramma de Navo accepteert als organisatie voor vredesoperaties. En Hans Feddema, ooit lid van de Evangelische Volkspartij, die avond aan avond probeerde uit te leggen waarom de Navo nog altijd gezien dient te worden als een militair blok van het machtige Westen waarin het Amerikaanse vijanddenken de boventoon voert.

In Hotel New York in Rotterdam zit partijleider Paul Rosenmöller zelf achter de tafel. Zijn verhaal komt erop neer dat GroenLinks weliswaar haar anti-Navo-standpunt moet laten vallen, maar dat niemand moet roepen dat de partij nu plotseling het westerse bondgenootschap 'omarmt'. De Navo dient geaccepteerd te worden als middel om militair in te grijpen in gebieden waar op grote schaal mensenrechten worden geschonden, maar uiteraard houdt GroenLinks de kritiek op het militaire blok overeind. De partij zal blijven pleiten voor het afschaffen van alle kernwapens. En tegen die Amerikaanse dominantie in het militaire blok kan niet vaak genoeg worden geprotesteerd.

Ook europarlementariër Joost Lagendijk sust in Rotterdam dat er natuurlijk geen sprake is van een hartelijke GroenLinkse omhelzing van het bondgenootschap. Net als de andere voorstanders van de nieuwe lijn verwijst hij naar de lessen van Kosovo, waar niet de Verenigde Naties en niet de zwakke Europese veiligheidsorganisatie OVSE konden ingrijpen. Louter de Navo bleek in staat tot een relatief snelle actie. Lagendijk: „We moeten erkennen dat er op dit moment niets beters voorhanden is als we vredesoperaties zoals in Kosovo willen uitvoeren."

Het bondgenootschap mag niet worden vergeleken met de oude Navo uit de Koude Oorlog, beklemtonen de aanhangers van de programwijziging keer op keer. Want zijn niet sinds 1992 de Russen via het partnerschap voor vrede bij de organisatie betrokken? En proberen de landen van de Europese Unie niet steeds meer hun eigen militaire verantwoordelijkheid op te bouwen, waardoor het op den duur uit zal zijn met die vermaledijde dominantie van de Verenigde Staten?

Het Tweede-Kamerlid Ab Harrewijn wijst in het vakbondsmuseum in Amsterdam op de banden met de Russen om te bewijzen dat zijn fractie op de juiste koers zit. „Het gaat ons niet eens om de Navo, het gaat ons om een Europees regionaal veiligheidsconcept waarin de Russen meedoen. Dat partnerschap voor vrede is voor mij veel belangrijker dan de hele Navo."

De tegenstanders mogen dan te horen krijgen dat ze hun oude sentimenten tegen het Navo-zwijn uit de Koude Oorlog moeten inslikken, zij houden vol dat het bondgenootschap nog altijd een wolf in schaapskleren is. De pacifistisch getinte vleugel achter Pitstra en Feddema blijft ervan overtuigd dat de geroemde vriendsschapbanden met Rusland niet zo positief worden ervaren door Moskou. Feddema verzekert in de debatten dat de Navo – lees de VS – niet zozeer gebrand is op vriendschap met de Russen, maar puur bezig is haar invloedssfeer uit te breiden in oostelijke richting.

In Amsterdam laat Saar Boerlage haar ongezouten kritiek los op alle westerse militairen die tegenwoordig staan te trappelen om waar ook ter wereld hun invloedssfeer te vergroten.

ge: „Het gaat me om de waarop de Navo opereert vanaf grote hoogte bom den losgelaten en er wor daan alsof dat verantwoo lang gebeurt dat niet uit naam. GroenLinks moet dat ons militaire apparaa als een politiemacht optr geen mensenrechten sch

De balans wordt later o maakt op het GroenLinks gres. Pitstra is absoluut ze het pro-Navo-standpunt d sneuvelen. Harrewijn hee twijfels toch hoop op een braak. „Voor veel ouderer partij is het nu eenmaal m los te komen van het anti-sentiment. Maar het valt n dat veel jongeren op de ba box van onze site voor het punt van de fractie zijn."

Verkeken regime-Milošević

Economische sancties – de magische formule die Slobodan Milošević, de president van de Federale Republiek Joegoslavië, moest dwingen zich eerst in Bosnië en vervolgens in Kosovo gewonnen te geven – zijn met korte tussenpozen waarin zij wat minder stringent waren, nu al zeven jaar tegen mijn land van kracht. Maar wat is er nu werkelijk mee bereikt?

Ik ben er vast van overtuigd dat Milošević niet naar Dayton is gegaan omdat wij, gewone burgers, niet genoeg benzine hadden of omdat het regime het lidmaatschap van het IMF geweigerd werd. Hij maakte geen einde aan de ethnische zuiveringen in Kosovo omdat vié niet de grondstoffen en halfproducten kon importeren die de Joegoslavische industrie, vernietigd tijdens de NAVO-bombardementen, nodig had.

Milošević en zijn regering leden en lijden geen seconde onder de sancties: hun auto's hebben nooit gebrek aan benzine, hun recepties en jubilea vinden plaats alsof er niets aan de hand is, de bedrijven die zij leiden importeren wat zij nodig hebben en exporteren waaraan de buitenlandse markten behoefte hebben. Ze zijn nu – na de NAVO-bombardementen – het land zelfs aan het 'wederopbouwen'. Het regime geeft de NAVO, de Verenigde Staten en de democratische Servische oppositie, de schuld van alles wat Servië en haar burgers is overkomen, inclusief de sancties. Heeft men dit resultaat voorzien toen de sancties tegen Servië werden afgekondigd?

Men verwachtte ook vast niet dat de burgemeesters van de 'vrije steden' in Servië dat wil zeggen de steden die gekozen worden door de democratische Servische oppositie, in huisbrandolie zouden gaan handelen. Onlangs vertelde één van de burgemeesters mij trots dat hij erin was geslaagd zo'n 1.000 ton huisbrandolie te 'importeren' om scholen, kinderdagverblijven en ziekenhuizen in zijn stad te verwarmen. Misschien zal hij straks door allerlei machinaties van het regime ook gedwongen worden huisbrandolie te 'smokkelen' die zijn stad toebedeeld is via het zo luid verkondigde en door de EU gesponsorde Energie voor Democratie-programma. Het programma dat was bedoeld om de oppositiesteden in Servië door de komende winter te helpen. Voor iedereen die op de hoogte is van de situatie in Servië is het overduidelijk dat het land buitenlandse hulp hard nodig heeft. Servië's machtsstructuur is ernstig beschadigd, haar olieraffinaderijen zijn door NAVO-bommen vernietigd, 60 procent van de gezonde bevolking zit zonder werk, hetzij doordat hun fabrieken tijdens de interventie met de grond gelijkgemaakt zijn, hetzij omdat zij hun markten kwijtgeraakt zijn door tien jaar oorlog in het voormalige Joegoslavië en zeven jaar internationale sancties.

Dit alles heeft er niet toe geleid dat het volk in die mate in opstand is gekomen dat de positie van Slobodan Milošević serieus in gevaar is gekomen. Waarom? Omdat het regime een handig en alles omvattend excuus is aangereikt voor al zijn falen, alle ellende en armoede waarmee de gemiddelde Servië moet leven: het komt allemaal door de sancties. Zonder de sancties, aldus regeringsfunctionarissen, zou Servië een welvarend land zijn. Maar, zo wordt van die kant gesteld, de wereld haat de Serviërs, zij gunt hun slechts een goed leven als Servië haar bevelen, een koloniale status en slavernij accepteert.

Tegelijk krijgt de democratische oppositie in Servië het verwijt buitenlandse belangen te dienen en

Iedereen kan duidelijk zien dat Servië buitenlandse hulp hard nodig heeft

rende politieke – en oorlogsspanningen – de economische ondergang van het land kan afschilderen als het gevolg van de 'vijandige omgeving'. De leiding kan kunstmatig de behoeften van haar burgers reduceren tot het hoogst noodzakelijke (voedsel, elektriciteit, medicijnen) om vervolgens met gebruikmaking van eigen middelen relatief gemakkelijk aan die gereduceerde behoeften en verwachtingen te voldoen.

Het democratische potentieel bestaat nog steeds in Servië, maar leven met de sancties is niet de beste natuurlijke omgeving om de democratische aspiraties van een gemeenschap te propageren. Integendeel, het versterkt een kleine, criminele elite die nauwe betrekkingen onderhoudt met het regime. Een dergelijke economische omgeving (als je die term überhaupt kunt gebruiken) stelt bepaalde individuen in staat om van de ene dag op de andere rijkdommen te vergaren, en werken een bloeiende grijze economie in de hand, vol zwarte handel in allerlei goederen, corruptie en 'privatisering' wat slechts een ander woord is voor het plunderen van bedrijven die in de toekomst internationaal concurrerend kunnen zijn.

Wat moet er gebeuren? Alle sancties dienen onmiddellijk opgeheven te worden, behalve de sancties op het verlenen van buitenlandse visa aan regerende politici en zij die nauwe betrekkingen onderhouden met het regime. Dit is de enige sanctie die tot dusverre heeft gewerkt. Alle andere treffen meestal, zoniet altijd, gewone burgers. Het Westen denkt dat het opheffen van de sancties een feitelijke steun inhoudt. Maar denken serieuze economische deskundigen nu werkelijk dat vluchten van een paar, nogal verouderde, vliegtuigen van de nationale Joegoslavische luchtvaartmaatschappij zou kunnen dragen aan het politieke herstel van Milošević? Zou de vrije import van olie het regime voldoende brandstof leveren voor haar repressieve organisatie? Nee, want het regime kan illegaal zoveel olie importeren als het wil. Zo zijn bijvoorbeeld onlangs grote hoeveelheden brandstof onnodig verbruikt bij uitgebreide manoeuvres van het leger en de politie.

Het opheffen van de sancties moet worden gekoppeld aan de politieke boodschap waarin benadrukt wordt dat dit op verzoek van de oppositie de werkelijke toekomstige partner van Europa is. Bovendien moet worden benadrukt dat Europa en de wereld niets tegen de Serviërs hebben, maar wel veel tegen het regime van Slobodan Milošević. Een dergelijke politiek zal de gunstige voorwaarden creëren voor verkiezingen en een vreedzame machtsovername door de oppositie. Elk ander beleid zal in Servië tot een ramp leiden, met ook voor de hele Zuid-Europese regio niet te voorziene gevolgen.

Radomir Diklić is hoofdredacteur van het onafhankelijke Joegoslavische persbureau Beta News.

Verdriet in Stutica, midden-Kosovo. Hier werden gisteren 46 etnische Albanezen herbegraven, die in april zijn gedood. FOTO AP

Warm blijven in VN-klasse vijf en een tent

Kosovo

Abe de Vries

DONJE LJUPCE – Om 's avonds maar niet helemaal steenkoud onder de wol te hoeven kruipen, maakt Xevrie Berisha vlak voor het slapen nog even de oven aan in wat ooit de keuken was. Op de drempel van de ijzige Kosovo-winter bivakkeren de etnisch-Albanese vrouw, haar man en vier kleine kinderen nog steeds in een tent zonder kachel.

Hun huis is VN-klasse vijf: onherstelbaar kapot. Bij de internationale hulporganisaties bungelt de ruïne onder aan de lijst. De prioriteit ligt bij woningen die op korte termijn nog enigszins te repareren zijn. Geld om zelf maatregelen te nemen heeft de familie niet. „We kunnen weinig anders dan op onze beurt wachten", zegt de 45-jarige Albanese berustend.

Hier in het dorp Donje Ljupce ten noorden van Podujevo, op een paar kilometer van de grens met Servië, woont ruim de helft van de 1800 inwoners in tenten. Bijna elk huis hebben het Joegoslavische leger en de Servische paramilitairen in de as gelegd.

De dorpelingen zijn diep teleurgesteld in organisaties als UNHCR, Echo en USAid, die vijf maanden na het einde van de oorlog nog altijd niets van het beloofde herbouwmateriaal zijn komen afleveren. „Holle woorden zijn het", zegt de 41-jarige lerares Mevlude Kika. „De meeste mensen hier hebben het beetje geld dat ze nog hadden uitgegeven en zijn zelf maar begonnen. We zijn allemaal bang voor de winter."

Het hulpprogramma om Kosovo door de vrieskou te helpen ligt ver achter op schema. Volgens de jongste cijfers van de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR is nog niet de helft van de hulpgoederen verstrekt. Van de geplande 30 000 kachels zijn er 10 000 gedistribueerd. Nog geen veertig procent van de twee soorten speciale dakreparatie-pakketten (balken, spijkers en plastic) is uitgegeven. Honderdduizenden mensen hebben de komende maanden niet één droge, warme kamer. Ze zullen moeten schuilen in tenten, bij de buren of in gemeenschapsruimtes als sporthallen en bedrijfsgebouwen.

UNHCR-woordvoerder Philip Lamair geeft toe dat niet alles op rolletjes loopt, maar hij verwacht geen noodsituatie: „Ik zeg niet dat alles prima zal verlopen. De winter zal voor iedereen in deze streken moeilijk zijn. Maar het wordt geen humanitaire catastrofe. In de dorpen is er solidariteit. De mensen hier in Kosovo zijn gewend onder moeilijke omstandigheden te leven."

Programma om verwoest Kosovo door de vrieskou te helpen ligt ver achter op schema

Ondanks zulke geruststellende woorden zijn al minstens 250 000 Albanezen van het platteland naar de stad getrokken. Opeengepakt in overvolle flats overwinteren ze in steden als Pristina, Prizren en Kosovska Mitrovica.

Tot hij weer in zijn huis kan, woont de 70-jarige Ejup Kika uit Donje Ljupce tijdelijk met zestien familieleden in een tweekamer-appartement in Pristina. Iedere dag heeft hij vijf arbeiders aan het werk. Kika heeft net 14 000 gulden uitgegeven aan hout voor een nieuw dak. „Ik krijg geen hulp. Van niemand", zegt hij.

De VN wijt de achterstand voor een deel aan de verkeerschaos bij de Macedonische grensovergang Blace. Chauffeurs van vrachtwagens met hulpgoederen moeten soms een week duimendraaien voor ze Kosovo in kunnen. Per week wringen honderden extra trucks zich door de flessehals, nu ook de internationale vredesmacht Kfor voorbereidingen voor de winter treft en de Amerikanen bij Urosevac bezig zijn een van de grootste legerbases ter wereld uit de grond te stampen: Camp Bondsteel.

Bovendien is het voedselhulpprogramma van UNHCR begonnen. Meer dan 140 dorpen die binnenkort door ijs en sneeuw niet meer over de weg bereikbaar zijn, worden alvast bevoorraad met suiker en meel.

Het tweede grote winterprobleem in Kosovo is de sterk verouderde elektriciteitscentrale in Obilic. Het systeem staat op springen nu in de steden honderdduizenden mensen hun elektrische kacheltjes aanzetten. Regelmatig is de halve provincie in duisternis gehuld vanwege stroomstoringen. En zonder stroom werkt ook de stoomcentrale voor de centrale verwarming in Pristina niet.

„Een noodplan voor als de elektriciteitscentrale ermee uitscheidt is er niet", bekent UNHCR-woordvoerder Lamair. Met geld van de Europese Unie wordt hard gewerkt aan verbeteringen, maar veel Albanezen vrezen dat de stroomvoorziening niet eerder dan eind december in orde is. Heel Kosovo is afhankelijk van de centrale in Obilic.

Niet iedereen is bezig met de komende winter. Aan de noordrand van Donje Ljupce, tussen de pruimenbomen in het dal van de rivier Llap, staan de vier uitgebrande huizen van de broers-Bajgora. Hazir Bajgora, 46, begint pas in de lente aan de wederopbouw. Hij heeft andere dingen aan zijn hoofd. Op 27 maart arresteerde de Servische politie zijn 18-jarige zoon Ahmet in Pristina. Sindsdien heeft niemand meer iets van hem gehoord. Hazir: „Hij is mij veel meer waard dan dit huis."

'Een vrouw zonder goud is als een ei zonder zout'

Door de Serviërs beroofd van hun goud kopen Kosovaarse vrouwen *en masse* sieraden. De juweliers in Priština verdienen er goed aan.

Door onze redacteur
CEES BANNING

PRIŠTINA, 5 NOV. Basri Ismajli legt het gouden sieraad op zijn handpalm. Met een vergrootglas kijkt hij naar de ingegraveerde dubbelkoppige adelaar. Boven de adelaar staan de letters U.Ç.K. „Prachtig", zegt Ismajli tegen een vrouw van ongeveer 35 jaar met slanke vingers. „Prachtig."

Ze glimt van trots. Ze is een van de ongeveer twintig werknemers van Basri Ismajli. Een wirwar van straatjes en steegjes leidt naar een werkplaats in een buitenwijk van Priština waar de sieraden worden gemaakt. Ragfijne gouden draden worden in elkaar gedraaid en gevlochten tot armbanden en kettingen. De werknemers dragen zelf geen sieraden. „Dat is voorschrift", zegt Ismajli. „Dan kan er ook geen discussie ontstaan over het mijn en dijn."

Aan de hoofdstraat van de stad heeft Ismajli twee winkels met de naam Filigran. Op de etages boven de winkels steken twee rode vlaggen met het zwarte embleem van het inmiddels ontbonden Kosovo Bevrijdingsleger UÇK uit het raam. „Het UÇK heeft ons land, met behulp van de NAVO, bevrijd van de Servische agressor", legt Ismajli uit. „Ik heb voor het UÇK gevochten en daar ben ik trots op."

De 39-jarige ondernemer geeft toe dat het ook de Servische agressor is geweest die er voor heeft gezorgd dat zijn zaken nu zo goed gaan. „Ik verdien goud", erkent Ismajli. Servische militairen en politieagenten hebben veel Albanese vrouwen van hun gouden sieraden beroofd. „Gewoon op straat, maar vooral ook toen de vrouwen het land uit werden gejaagd naar Macedonië en Albanië."

Nu de meeste vluchtelingen weer terug zijn in Kosovo kopen ze weer gouden kettingen, armbanden en oorbellen. Ismajli: „Onze vrouwen dragen graag goud. Het hoort bij onze cultuur. Een vrouw zonder goud is als een ei zonder zout."

Maar hoe komen ze aan het geld? Het gouden sieraad van 20 bij 25 centimeter (4 gram) kost 70 mark. Het gemiddeld salaris in Kosovo is ongeveer 300 mark.

Veel Kosovaren hebben familieleden die als gastarbeider werken in West-Europa. Een deel van hun loon sturen ze naar hun familie in Kosovo. Ismajli: „Mijn buurman heeft een broer die als kelner werkt in Hamburg. Per maand ontvangt hij 500 mark van zijn broer omdat mijn buurman ook hun moeder onderhoudt. Dat is hier een riant salaris."

In de winkels lijkt aan eerste levensbehoeften geen gebrek en ook de nieuwste apparaten van bijvoorbeeld Philips staan in de etalages – en worden verkocht. „Ik heb zelf ook pas een nieuwe tv gekocht", vertelt Ismajli. Maar er zijn ook veel mensen die zich nauwelijks redden. „Op het platteland besteden veel mensen hun laatste spaarcenten aan bouwmateriaal, om huisvesting te hebben wanneer de winter invalt. Gelukkig is het nog zacht. Het lijkt wel alsof de NAVO ook een gunstige uitwerking heeft op het weer."

Advertentie

Tijdens de Navo-bombardementen op Servië en Kosovo publiceerde Trouw in Letter & Geest de 'Oorlogsdagboeken' van Biljana Srbljanovic. Ter gelegenheid van de uitvoering door toneelgroep Art & Pro van Srbljanovic toneelstuk 'Familiegeschiedenis Belgrado' zijn die dagboeken nu gebundeld. De bundel is gratis verkrijgbaar voor lezers van Trouw en bezoekers van de voorstelling. U kunt een exemplaar bestellen door een kaartje te sturen aan Trouw, Postbus 859, 1000 AW Amsterdam, t.a.v. Pieter van den Blink. Zolang de voorraad strekt. 'Familiegeschiedenis Belgrado' door Art & Pro is t/m 30/10 te zien in het Amsterdamse Rozentheater, op 3 en 4/11 in het Saskia theater in Arnhem en op 5 en 6/11 in de Toneelschuur in Haarlem. Informatie over de voorstellingen: 020.6207953.

H.J.A. Hofland

kaanse ondernemingen die met iets and
zaken willen doen, worden krachtens de
wet Helms-Burton met boycot bedreigd.
Zelfs wie een kistje Havana's uit Europa
mee naar de Verenigde Staten zou willen
nemen, valt dit te raden. Europeanen,
en in het bijzonder Nederlanders, zijn al
tijd geneigd, het radicalisme van de grote
bondgenoot te onderschatten. Moeten
we daarom ons hart vasthouden, nu er
een officiële Nederlandse handelsmissie
onder leiding van staatssecretaris Ybema
van Economische zaken – voor de gele-
genheid de titel van minister van Buiten-
landse Handel voerend – al bijna een
week in Havana is? De heer Ybema heeft
met dissidenten gesproken, en de zaken-
lieden hebben hun partners ontmoet. Me-
vrouw Albright was ongetwijfeld al op de
hoogte, maar wet of geen wet Helms-
Burton, 'belangrijke meningsverschillen'
blijkt de Nederlandse expeditie niet te
veroorzaken. Dat geeft drie mogelijkhe-
den van verklaring: óf minister Albright
gelooft dat een gesprek met een paar dis-
sidenten en enige handel niet belangrijk
genoeg is om er 'een belangrijk verschil
van mening' voor over te hebben, óf ze
denkt dat het geen kwaad kan als Neder-
landers (en vele anderen) doen wat Ame-
rikanen verboden is, óf minister Van
Aartsen heeft in Washington beloofd dat
boycot begonnen. In 1961 was Castro
medeverantwoordelijk voor de diepste
crisis van de Koude Oorlog, door de Sov-
jet-Unie toestemming te geven tot het
plaatsen van raketten op het eiland. Dat
is niet doorgegaan. In de jaren zeventig
leken de scherpe kanten van de tegenstel-
ling gesleten, er ontstonden weer han-
delsbetrekkingen met de rest van de we-
reld, behalve met de Verenigde Staten, en
in grote trekken is de toestand niet veran-
derd, met dien verstande dat de Cubanen
steeds armer zijn geworden, terwijl de
dictatuur van Castro is gebleven. Veertig
jaar boycot heeft niet geholpen; Castro is
in de Amerikaanse binnenlandse politiek
voor mensen van het type Helms en Bur-
ton een obsessie. Het resultaat is dat de
Cuba-politiek van Washington al jaren
stagneert. Niemand weet de oplossing.

Hoe met kleine dictators moet worden
omgesprongen is voor het Westen een
onopgelost probleem. Militaire acties
dragen het risico van het averechts effect.
Wat dat aangaat is de invasie in de Var-
kensbaai (1961) een klassiek voorbeeld.
In 1991 is het de strijdkrachten van de
Coalitie onder Amerikaanse leiding wel
gelukt. Koeweit te bevrijden, maar acht
jaar later zetelt de grote schuldige nog
steeds in Bagdad en doorstaat iedere boy-
cot. Althans, het gewone volk vangt de
slagen op, is gedemoraliseerd, te ver-
zwakt en weet niet hoe het zonder de lei-
ding van een georganiseerde oppositie in
verzet moet komen. En nu, na de oorlog
om Kosovo, heeft het Westen, in het bij-
zonder Europa, er een patiënt bij.

Een half jaar na de oorlog is Joegosla-
vië praktisch uit het nieuws verdwenen.
De grote demonstraties van de opposite
hebben Milošević niet aangetast. De ver-
woestingen van de oorlog zijn niet her-
steld. Als de Serviërs zich niet van hun
gebandhaafd worden. Dat w
ders. In an
Unie word
dacht. Het
kenland. V
gepubliceer
zijn van all
Serviërs he
dat ze het l
Zoals he
voortzettin
niets goeds
Tribune va
van James
Times op d
legd waaro
omdat het
fen in hand
verkeer tre
middenkla
noot van h
intellectue
rechts effe
sitie in pla
wordt aang
zich niet m
een dialoo
vische volk
den.
Een oude stelling van de regering luidt

30-10-99

'Tegen inflatie uit Belgrado'

Mark officieel betaalmiddel in Montenegro

PODGORICA, 2 NOV. Met ingang van vandaag is de Duitse mark in Montenegro – met Servië deelrepubliek van Joegoslavië – wettig betaalmiddel, naast de Joegoslavische dinar.

De stap wordt algemeen gezien als een nieuwe uiting van wens van de pro-Westerse en hervormingsgezinde leiding om de deelrepubliek losser te maken van de antiwesterse en antihervormingsgezinde republiek Servië. De invoering van de mark moet de Montenegrijnen beschermen tegen de inflatie, die in Belgrado wordt aangezwengeld door de wederopbouw van het land te betalen met bijgedrukte dinars. De koers van de dinar is daardoor in korte tijd gedaald van officieel zes per mark tot veertien per mark op de zwarte markt en de geldhoeveelheid is met dertig procent gestegen. De inflatie zal dit jaar zeker zeventig procent bedragen.

De Montenegrijnse vice-premier Novak Kilibarda zei gisteren dat de invoering van de mark bedoeld is om „Montenegro te beschermen tegen het destructieve regime" van de Joegoslavische president Milošević. De regering in Podgorica moet zich formeel nog over de invoering van de mark uitspreken, maar vanaf vandaag worden pensioenen en lonen in de staatsector al in marken uitbetaald. Daarvoor is vijftien miljoen mark gereserveerd. In een later stadium zal Montenegro zijn eigen centrale bank oprichten.

Servië en Montenegro hebben de afgelopen weken op het niveau van de politieke partijen gepraat over de wederzijdse relaties binnen de Joegoslavische federatie. Die gesprekken hebben niets concreets opgeleverd. Afgesproken is dat ze worden voortgezet, maar onduidelijk is niet alleen wanneer dat gebeurt, maar ook op welk niveau verder wordt gepraat. Montenegro erkent de Joegoslavische federale regering niet meer en werkt ook niet meer mee in het federale parlement.

De invoering van de mark kan leiden tot het instellen van een staatsgrens tussen Servië en Montenegro, om te voorkomen dat de Serviërs zich meester maken van 'Montenegrijnse marken', zo zei gisteren de man die in Montenegro verantwoordelijk is voor de invoering van de mark.

In Belgrado is nog niet gereageerd op de Montenegrijnse maatregel, die echter in het recente verleden al is geïnterpreteerd als een uiting van Montenegrijns 'separatisme'. (AP, Reuters)

Oppositie in Servië uiteen

30-10-94

NOVI-SAD – Twee oppositiepartijen zullen voortaan niet meer meedoen aan de dagelijkse straatprotesten tegen de Joegoslavische president Slobodan Milosevic, omdat die volgens hen tot niets leiden.

„Op deze manier wordt energie vergooid zonder enig plan. Mensen willen niet elke dag dezelfde verhalen horen", zei Mile Isakov, leider van de Democratische Hervormingspartij van Voivodina tegen het persbureau Reuters.

Ook Nenad Canak, van de Liga van sociaal-democraten van Voivodina (LSV), geeft er de brui aan. Haar partij doet alleen vandaag nog mee. De twee partijen speelde een hoofdrol bij de protesten in Voivodina. Canak wil naar nieuwe wegen zoeken: „Het gaat er niet om samenkomsten te houden maar om het regime van Milosevic ten val te brengen".

Bij 'Koken in Kosovo', geplaatst op maandag 25 oktober, pagina 5. FOTO EPA

30-10-94

Foto van de week

Pieter van den Blink

De regel 'op tijd voor het eten thuis zijn' is niet versoepeld maar wel betrekkelijk geworden. 'Buiten spelen' mag nu altijd. De buurvrouw met die kleine blèr op d'r arm, die altijd zomaar binnen kwam vallen net als je aan het koken was, nou ja, die valt nu in ieder geval niet meer binnen. Dingen in huis hebben niet langer hun vaste plek. Want er zijn geen dingen meer in huis, en ook geen plekken. De winter staat dus ook niet 'voor de deur', zoals het bijschrift meldde.

De schep heeft zijn steel verloren. Er is slechts een verbogen theelepeltje om mee in de pannen te roeren. Maar de pannen zijn schoon! Witte truien zijn wit gebleven, duizend bommen en granaten. En laat niemand het wagen die stok in de kachel te stoppen. Die stok houdt die klep dicht, anders wordt het hier een zooitje. Oorlog is één ding, maar daarom hoef je het huishouden nog niet te verslonzen. Dat die van hiernaast nou zo schaamteloos loopt te koekeloeren is al erg genoeg. Hier, proef maar. Heb je je handen gewassen?

NATO-Sieg - eine Niederlage der Politik

Der militärische Sieg der NATO ist ein Pyrrhussieg, dessen Kosten nicht nur teuer genug zu stehen kommen werden, sondern mehr noch in Gestalt eines polizei- bzw. militärstaatlichen Europas, das eigentlich niemand ernsthaft sich wünschen kann. Wie nach 1871 sitzen nun wieder die Uniformierten bei allen politischen Gelegenheiten stolz, selbstbewußt und unübersehbar mit ihren Auftraggebern in der ersten Reihe.

Was wir mit dem Sieg der NATO über Jugoslawien miterleben - als historische Zeitzeugen" sozusagen - ist die Geburt des politischen Europas aus dem Geiste der militärischen Gewalt: zeitgleich mit dessen Geburt aus dem Geiste des Kapitals in Form der Schaffung des Euro.

Es ist ein gewalttätiges Europa, das da im Entstehen ist - ein Europa, das jeden Zweifel an dem Nutzen des Militärs für die Gestaltung einer zivilen politischen Ordnung erstickt.

Der NATO-Sieg in Jugoslawien ist eine Niederlage der Politik - und eine Niederlage von historischen Dimensionen. Gerade hier hatte die Möglichkeit bestanden, gewaltfreie Methode einzusetzen und zu erproben. Wir waren vorge warnt. Der Kosovo-Konflikt kam nicht aus heite rem Himmel.

Friedensforscher zum Beispiel hatten lange ehe die NATO sichtbar aktiv wurde, auf die gefährliche und dramatische Situation hingewiesen.

Dieses militarisierte Europa wird sich formieren, nicht nur, indem ausgerechnet der NATO-Generalsekretär, also derjenige, der sich als Geschäftsführer eines Kriegsbündnisses qualifiziert hat, ins Amt des ersten Proto-Außenministers der EU überwechselt, sondern durch die Errichtung einer Militärverwaltung im besiegten Jugoslawien/Kosovo. Die interne Befriedung Europas mittels Gewalt, mittels des Militärs - eine Perspektive, die schaudern macht.

Ekkehart Krippendorff, Soziologe in Berlin, in einem Gastbeitrag für die „Frankfurter Rundschau".

Servische studenten trotseren etnische haat

24-10-94

Albanoloog in Belgrado

Abe de Vries

BELGRADO – Ongeloof en onverholen afkeuring zijn de standaardreacties als de Servische Ivana Govedarica vertelt dat ze Albanees studeert. „Ach meisje", vragen ze, „kon je geen andere studierichting uitkiezen?"

De 21-jarige Ivana is een van de dertig studenten aan de universiteit van Belgrado die de etnische haat tussen Serviërs en Albanezen trotseren door zich de taal van de 'vijand' eigen te willen maken. Ze is eerstejaars, zoals bijna twee derde van de studenten bij de vakgroep albanologie. De Navo-bombardementen op Joegoslavië en de oorlog in Kosovo hebben haar en zeventien anderen er dit jaar niet van weerhouden een studie te beginnen die bij veel Serviërs voor politiek absoluut incorrect doorgaat.

Ook Sanda Dimitrijevic en Danilo Mataruga (beiden 20) krijgen vaak negatieve respons. Sanda merkt „een heel lage tolerantie", waar ze ook komt. „Bijna iedereen vindt wat ik doe onbegrijpelijk." De meest schampere opmerkingen komen volgens Danilo van „mensen met een lage opleiding, die niet begrijpen dat we met elkaar moeten samenleven".

Sommige studenten in de collegezaal zijn idealisten, zoals Danilo. Hij koos voor Albanees „omdat het op de Balkan ooit weer goed moet komen". Of zoals de 28-jarige Brian Vasic, die eerst de kunstacademie heeft gedaan. „Ik heb belangstelling voor de Albanese cultuur en ik wil het Servisch-Albanese probleem begrijpen", legt hij uit. Zijn vader is een Servische nationalist, zegt hij, terwijl zijn Ierse moeder het als buitenlandse in Servië niet altijd makkelijk heeft, „dus het nationalisme ken ik van huis uit".

Andere Servische studenten zeggen dat ze eigenlijk een andere taal hadden willen doen. Uiteindelijk werd het Albanees omdat de kans groter was tot een kleine studierichting als albanologie te worden toegelaten. Toch zijn ook voor hen de traditionele spanningen tussen Serviërs en Albanezen geen beletsel gebleken. Het kleine aantal afgestudeerden vindt zonder veel moeite werk, bij het Joegoslavische persbureau Tanjug, bij verschillende ambassades of als tolk-vertaler in het buitenland.

> **'Bijna iedereen vindt wat ik doe onbegrijpelijk'**

Twee eerstejaars zijn van Albanese afkomst. De ouders van Alisa Imeri (18) en Berta Jasarevic (19) komen uit Kosovo. De studentes wonen al bijna hun hele leven in Belgrado. Tot voor kort brachten ze alleen de vakanties door in hun geboorteland. Hun wortels ontdekten ze tijdens de oorlog. „Ik studeer Albanees omdat ik mijn moedertaal wil verbeteren", zegt Alisa. Beiden namen hun besluit toen het raketten op Joegoslavie regende en de Servische politie en paramilitairen in Kosovo tekeergingen, maar praten over de schuldvraag lijkt geen van tweeën erg verstandig.

De Albanese docenten willen liever niet in de krant. Tijdens de oorlog zijn enkelen naar Kosovo teruggegaan. Wie bleef, hangt nu tussen wal en schip en moet op zijn tellen passen. Albanese nationalisten maken hen voor verraders uit omdat ze in Servië werken, en extremisten van Servische zijde maken hen verdacht omdat ze Albanees zijn en uit Kosovo komen.

Schattingen van het aantal Albanezen in Belgrado voor de oorlog lopen uiteen van 40 000 tot 100 000, de meesten seizoenarbeiders. Hoeveel er nog in de stad wonen is onbekend. Via advertenties in de krant bieden Servische vluchtelingen uit Kosovo aan, hun huizen te ruilen met appartementen van Albanezen in Belgrado. In de anti-Albanese stemming komen nog slechts weinig Albanezen aan de slag. Een georganiseerde etnische zuiveringscampagne is er niet, maar sommigen klagen over bedreigende telefoontjes.

Sinds kort maken de autoriteiten in een deel van Belgrado zich schuldig aan intimidatie. Het bestuur van Nieuw-Belgrado, westelijk van de Sava, wil dat de politie alle Albanezen controleert 'om bomaanslagen te voorkomen'.

Hoge boete voor Servische oppositie

29-12-94

BELGRADO – De hoofdredacteur van een vlugschrift van het Servische oppositieverbond Alliantie voor de verandering is bij verstek veroordeeld tot een boete van 320 000 dinar (55 000 gulden) omdat hij zonder toestemming een blad had uitgegeven. De autoriteiten hebben gisteren de hele oplage in beslag genomen. De hoofdredacteur van het gewraakte blaadje *Promene*, Cedomir Jovanovic, is niet van plan de boete te voldoen, omdat hij geen geld heeft. Hij weigerde voor de rechter te verschijnen, omdat vlugschriften niet onder de wet op de informatie vallen.

Montenegro vergroot afstand tot Belgrado

PODGORICA, 29 OKT. Montenegro is „klaar" voor fiscale onafhankelijkheid van Belgrado en de invoering van de Duitse mark als wettig betaalmiddel, naast de Joegoslavische dinar. Dat zei gisteren de Montenegrijnse president Milo Djukanović, in een uitlating die in Belgrado wordt gezien als een nieuwe uiting van Montenegrijns separatisme.

In Podgorica is gezegd dat de Duitse mark al volgende week, als de gepensioneerden in Montenegro hun pensioen krijgen, kan worden geïntroduceerd. Na een overgangstermijn wil Montenegro een eigen munt invoeren, die de mark en de dinar zal vervangen. „Als we onze eigen financiën controleren, kunnen we rustiger wachten op de democratisering van Servië", aldus Djukanović.

Montenegro werkt al enige tijd aan een eigen munt. De hervormingsgezinde en pro-Westerse leiders in Podgorica verwijten de leiding van Servië en Joegoslavië monetaire onverantwoordelijkheid. Het bijdrukken van dinars om de gaten in de begroting te dichten en na de NAVO-luchtacties het land weer op te bouwen, zet de deur open naar hyperinflatie, zo vreest men in Podgorica.

Eveneens gisteren nam het parlement in Podgorica een nieuwe wet op het Montenegrijnse staatsburgerschap aan, los van het Servische en Joegoslavische staatsburgerschap. Het is voor het eerst sinds 1918, toen het onafhankelijke Montenegro deel ging uitmaken van het nieuwe Joegoslavië, dat sprake is van een apart staatsburgerschap van Montenegro. Voor de stemming stormde de pro-Servische oppositie kwaad de zaal u onder het roepen van verwijte over het 'separatisme' van Djukanović' socialisten. Maar ook voorstanders van de Montenegrijnse onafhankelijkheid liepe weg: volgens hen ging de gistere aangenomen wet niet ver genoeg.

Het voortgaande overleg tusse de Servische en Montenegrijns partijen over de wederzijdse rela ties van beide zusterrepublieke binnen Joegoslavië heeft nog altij niets opgeleverd. Gisteren maak ten de Montenegrijnen duidelij dat het overleg nu naar het niveau van de beide regeringen moet wor den getild. „Toekomstige bespre kingen tussen de partijen worden niet uitgesloten, maar alleen als ze dienen ter voorbereiding van overleg tussen de regeringen", zo liet de partij van Djukanović gisteren in een verklaring weten. „We hebben [de Servische partijen] laten weten dat een positief antwoord van Servië een manier is om de [Joegoslavische] unie te redden en dat een negatief antwoord slechts een alternatief overlaat: de weg van Montenegro naar [de vorming van] een individuele staat."

In het partijenoverleg kampen de Montenegrijnen vooral met het verzet van de ultra-nationalistische Servische Radicale Partij, een van de coalitiepartners van de in Servië regerende socialisten van president Milošević, tegen elke aanpassing van de relaties tussen twee republieken. De Radicalen hebben Montenegro gedreigd met „een bloedige oorlog" als ze zich uit de Joegoslavische federatie zouden losmaken. (Reuters, AP)

voor veiligheid in … e were zijn bommen niet zo geschikt

GroenLinks en de Navo

Bram van der Lek

29-10-99

Deze en volgende week discussieert GroenLinks over de opstelling die een deel van de Tweede Kamerfractie koos: instemming met de bombardementen op Servië.

In *Trouw* van 26 oktober worden enkele punten uit de discussienota naar voren gehaald. Met name het voorstel om de Navo – zij het omkleed met een aantal voorlopig bepaald nog niet vervulde voorwaarden – te accepteren als een bruikbaar onderdeel in een op vredeshandhaving en veiligheid gericht VN-beleid. De commentaren begroeten dit als een geweldige doorbraak, en kritiek erop wordt afgedaan als „reflexen en sjablonen uit de Koude-Oorlogstijd". Als de sukkels die daaraan lijden alsnog hun zin krijgen, is de partij weer „terug in het isolement".

Wanneer het gaat om 'realiteitszin' wil ik hier uitdrukkelijk stellen dat het heel wat realistischer is om nog eens te kijken hoe we met het Navo-besluit maar net langs de rand van de afgrond zijn gegaan, op wat voor losse gronden het besluit genomen is en hoe ver het de wereld teruggezet heeft op de moeizame weg naar een wereldwijd veiligheidsstelsel. Dat heeft niets te maken met „reflexen uit de Koude-Oorlogstijd". Als willekeurig welke andere groep landen zo'n besluit had genomen, had ik dezelfde opvatting gehad.

Waarom het Kosovo-besluit niet deugde is hier al vaak uiteengezet. Ten eerste was het voorbarig: het OVSE-waarnemingssysteem was nog in opbouw, er was een overeenkomst waar heel goed nog over dooronderhandeld kon worden. Ten tweede heeft een wereldgemeenschap die naleving van mensenrechten wil afdwingen, een scala aan drukmiddelen. In laatste instantie zou wellicht een gewapende *peace-enforcing* noodzakelijk kunnen zijn. Maar bombarderen om vluchtende en bedreigde mensen te beschermen is hoe dan ook een inadequaat en onzinnig middel. Tenslotte heeft de wereld geluk gehad dat de Russen bijdraaiden en meewerkten aan het onder druk zetten van Milosevic. Wat de gevolgen zullen zijn op wat langere termijn is de vraag: zie de vrijbrief die de Russische regering erin ziet voor hun 'terreurbestrijding' in Tsetsjenië.

Overigens staat er in de discussienota van de fractie een groot aantal verstandige en zinvolle dingen. Het *Trouw*-commentaar suggereert dat GroenLinks hiermee begint aan het ontwikkelen van een „nieuwe, doordachte visie" op problemen van vrede en veiligheid. Maar voorlopers van GroenLinks, PSP en PPR, en GroenLinks zelf zijn er al jaren mee bezig. Daar zijn de passages in het laatste verkiezingsprogramma een neerslag van. Het zou dan ook bijzonder onwijs zijn daar zonder noodzaak zaken in te veranderen.

Tot die noodzakelijke veranderingen hoort het binnenhalen van de Navo als regionale vredesbewaker echt niet. Natuurlijk heeft de Navo als organisatie een zekere samenhang, die gezamenlijke militaire operaties wat sneller mogelijk maakt. Hoewel dat gezamenlijke behoorlijk tegenvalt als we kijken naar alle onenigheid te velde, etcetera. Bovendien kan het onmogelijk de bedoeling zijn de besluitvorming over vredessancties in handen te leggen van welke organisatie dan ook die gebonden is aan één blok.

De gedachte alleen al is een enorme achteruitgang ten opzichte van het gedachtegoed dat al aanwezig is binnen GroenLinks over conflictpreventie, vredeshandhaving en de middelen die daarvoor nodig zijn. Het lijkt me één van de functies van de partij om op te komen voor deze basiselementen van een wereldveiligheidssysteem. Voor mij zou het onaanvaardbaar zijn als GroenLinks ooit deze positie los zou laten.

Bram van der Lek was lid van de Tweede en de Eerste Kamer voor de PSP en lid van het Europese Parlement voor het Groen Progressief Akkoord

Veiligheid en moraal

29-10-99

Wanneer een dominee die lid is geweest van de communistische partij en nu GroenLinks, een vergaarbak van pacifisten, oud-communisten, radicalen en evangelisten, in de Tweede Kamer vertegenwoordigt – wanneer zo'n man zich als voorstander van de NAVO ontpopt, dan zijn twee reacties mogelijk.

De eerste reactie is blijdschap, zoals er, naar Lucas 15:7 ons leert, blijdschap in de hemel is over één zondaar die zich bekeert; maar je kunt ook anders reageren en concluderen dat, als zo iemand zich tot de NAVO bekeert, er blijkbaar iets mis is met die organisatie.

Over wie hebben we het? Over Ab Harrewijn, defensiewoordvoerder van de fractie van GroenLinks in de Tweede Kamer, die in een vraaggesprek met Peter de Bruijn in de krant van 26 oktober de nieuwe defensienota van zijn fractie toelicht. Die nota nu ziet een positieve rol voor de NAVO bij toekomstige vredesoperaties (in het verkiezingsprogramma van GroenLinks staat nog dat de NAVO zo snel mogelijk moet worden opgeheven).

Harrewijns redenering is heel logisch: de OVSE (Organisatie voor veiligheid en samenwerking in Europa), waar alle Europese landen lid van zijn, is een 'buitengewoon log apparaat', dat 'niet binnen afzienbare tijd omgevormd kan worden tot een organisatie voor effectieve vredesoperaties'.

En de Verenigde Naties? „Een staand leger voor de VN is op korte termijn ook niet haalbaar. De VN wordt bovendien verlamd door het vetorecht van de leden van de Veiligheidsraad. Je moet dan concluderen dat op dit moment de NAVO de enige organisatie is die in staat is tot effectieve vredesoperaties, *peace enforcement*, in Europa."

Deze redenering klopt als een bus – als je tenminste niet behoort tot de pacifisten *pur sang* (van wie er overigens nog velen zijn in GroenLinks), voor wie elk gewapend optreden uit den boze is. Als je daar niet toe behoort, is er reden blij te zijn met de bekering van de Tweede-Kamerfractie van GroenLinks, die trouwens eerder dit jaar in meerderheid het ingrijpen van de NAVO in Kosovo al steunde.

Toch zijn er ook bedenkingen tegen die bekering. Die vinden hun grond in het motief dat Harrewijn opgeeft voor zijn bekering: „Voor mij was de oorlog in Bosnië en de val van Srebrenica doorslaggevend. Toen is mij duidelijk geworden dat de VN heel weinig konden doen, terwijl het moorden maar doorging."

Onberispelijk motief? Maar een bij uitstek moreel motief. Het is het onophoudelijke moorden in Bosnië dat bij Harrewijn de doorslag heeft gegeven, zoals bij heel veel anderen, ook bij anderen die allerminst lid zijn van GroenLinks. Nogmaals: een onberispelijk motief, maar de NAVO is een organisatie die opgezet is om de *veiligheid* van haar leden te waarborgen, niet een organisatie die is bedoeld om rust en orde te scheppen en handhaven in eigen, laat staan in ander gebied.

Dat laatste nu is de taak die zij op zich genomen heeft in Bosnië en Kosovo. Het is een verheven taak, maar met de veiligheid van de lidstaten van de NAVO heeft zij niets te maken. Op zichzelf zou daar niets tegen hoeven te zijn, ware het niet dat een veiligheidstaak zeer nauw omschreven kan worden en een morele taak in beginsel grenzeloos is. Bij agressie wordt een duidelijke grens overschreden; zo'n grens is bij een vergrijp tegen de moraal veel moeilijker aan te geven – al was het alleen maar omdat wat de een moreel nog toelaatbaar acht de ander volstrekt niet door de beugel vindt gaan.

Naarmate de NAVO minder de verhindering van of verdediging tegen agressie en meer de moraal als richtsnoer neemt of, zoals minister Van Aartsen wil, minder het respect voor de nationale soevereiniteit en meer de mensenrechten en fundamentele vrijheden, raakt zij in onzekerder vaarwater. Dat de NAVO nu acceptabeler wordt voor GroenLinks, is dan ook een veeg teken.

Daarbij komt dat een door morele motieven ingegeven optreden vaak bedenkelijke gevolgen kan hebben. Waarom kon Servië gestraft worden om Kosovo, en Rusland niet om Tsjetsjenië? Omdat Rusland een nucleaire mogendheid is, en Servië niet. Mogelijk gevolg: landen die niet graag het lot van Servië willen ondergaan, zullen wellicht daaruit de conclusie trekken dat het verstandig is zichzelf van kernwapens te voorzien.

DEZER DAGEN

J.L. Heldring

Kfor arresteert Servische soldaten

27-10-99

PRISTINA – De internationale vredesmacht in Kosovo, Kfor, heeft maandagavond drie Joegoslavische soldaten aangehouden. Ze bevonden zich bij de grens van Montenegro en Kosovo. De soldaten, gewapend en in uniform, hadden de veiligheidszone betreden. De militaire politie ontwapende hen en bracht hen naar de Kosovaarse stad Pec.

Verantwoording. Het is Konrad Adam die, in de *Frankfurter Allgemeine Zeitung* van 26 oktober schrijvend over het dilemma waarin de Duitse Groenen zich bevinden ten aanzien van de NAVO, mij op het spoor bracht van Burckhardts uitspraak. Die vond ik ten slotte in zijn *Weltgeschichtliche Betrachtungen.*

Schrijven over dictator Milosevic is gevaarlijk

Onafhankelijke pers

Goran Tirkulja

De berichten die ik de laatste weken via mijn elektronische briefbus ontving uit Servië en de Republika Srpska, het Servische gedeelte van Bosnië, werden elke dag indringender. Maar echt schokkend was het bericht over de bomaanslag, vrijdag, op Zeljko Kopanja, de eigenaar en hoofdredacteur van het onafhankelijke weekblad 'Nezavisne', uit de Servisch-Bosnische hoofdstad Banja Luka. Kopanja startte zijn auto en activeerde daarmee de autobom die hem invalide maakte. Beide benen moesten geamputeerd worden en het is nog steeds onzeker of hij de aanval zal overleven.

Kopanja ken ik al jaren. Toen de oorlog in Bosnië nog maar net begonnen was, vormden wij in Banja Luka de redactie van het dagblad 'Glas'. Samen wilden wij de oorlog beschrijven zoals hij was; zonder iets te verbergen. Wij geloofden toen nog in de persvrijheid, maar al snel bleek dat naïef. Na korte tijd werden we al door de autoriteiten van Karadzics partij SDS bedreigd. Ik vluchtte naar Nederland, Kopanja naar Belgrado in Servië.

In januari 1996, kort na het onderkenen van het Dayton-akkoord voor Bosnië, verscheen het eerste nummer van Kopanja's 'Nezavisne'. Nezavisne betekent 'onafhankelijke krant'. Vanaf het eerste nummer is Nezavisne altijd een tegenstander van de nationalistische SDS geweest. Toen ik Kopanja in september dit jaar voor het laatst ontmoette, was hij bezig om een serie artikelen te publiceren over de oorlogsmisdadigers uit Banja Luka en omgeving van de jaren '92 en '93. Vele namen kwamen daarbij boven water, maar Kopanja zei niet bang te zijn voor represailles.

'Het zijn allemaal lafaards, van hen heb ik niets te vrezen. Alleen als je iets over Milosevic schrijft, kan het gevaarlijk zijn', zei hij me.

Zijn medewerkers die vanuit Servië bijdragen leverden aan het weekblad, durfden alleen onder een valse naam schrijven. Na de dood van Slavko Curuvija, de hoofdredacteur van Dnevni Telegraf in Belgrado, is iedereen voorzichtig als Milosevic ter sprake komt.

Toch kwam het laatste nummer van Nezavisne, gedateerd 20 oktober 1999, met een artikel over financiële transacties van Milosevics zoon Marko. Marko Milosevic zou zes miljoen gulden willen betalen voor een ranch in Zuid-Afrika. Twee dagen nadat dit laatste nummer uitkwam, op 22 oktober, was Kopanja het doelwit van genoemde aanslag.

Na tien jaar dictatuur in Servië is het einde van het bewind van Slobodan Milosević in zicht. De laatste dictator van Europa wordt nerveus. Het laatste wat hij daarbij kan gebruiken is een onafhankelijke pers. Toen de oppositieleiders van Servië, Djindjic en Draskovic, het na jaren ruzien eindelijk eens werden over de regels voor de komende verkiezingen, en de vrijheid van de media, sloeg Milosević meteen toe. De tijdens de oorlog ingevoerde censuur zorgt ervoor dat de kritische stemmen in Servië de mond is gesnoerd. Vier kranten in Belgrado werden al met een boete van ruim een miljoen gulden bestraft wegens de 'niet-patriotische' berichtgeving.

Met het oog op diezelfde censuur is ook de controle op de grensposten met het Servische gedeelte van Bosnië sterk toegenomen. Perica Vucinic, de hoofdredacteur van het analytische weekblad 'Reporter' uit Republika Srpska, berichtte mij onlangs dat 15 000 exemplaren van zijn krant, bestemd voor lezers in Servië, in beslag waren genomen bij de grenspost Raca, tussen Servië en Republika Srpska. Een paar dagen later verbood het Servische ministerie van binnenlandse zaken de distributie van 'Reporter' in Servië.

Mijn vriend Marko, uit een kleinstadje *in het midden van Servië*, Valjevo, was in juli dit jaar *nog redelijk* enthousiast over de toekomst van Servië. De oorlog was beëindigd en de burgerlijke opstand tegen het bewind van Milosevic was begonnen. Voor het eerst waren er protesten tegen de laatste dictator van Europa vanuit de provincie, en niet vanuit Belgrado. Dat zag Marko als een goed teken: de achterban van Milosevic keert hem de rug toe, zei Marko, en het kan niet lang meer voor hij moet opstappen. Het laatste bericht dat ik van hem kreeg, had een andere toon. Van het enthousiasme dat hij in de zomer had, is niets overgebleven. Via een advocaat in Belgrado probeert hij documenten te regelen om, samen met zijn vrouw en drie kinderen, naar Australië te emigreren. 'Er is geen leven meer onder Milosevics laars', schrijft Marko. Het kan nog jaren duren voor Milosevic sterft. Zoveel tijd hebben Marko z'n kinderen niet. Net als de andere honderdduizenden, vooral jonge en goed opgeleide, mensen die Servië in het decennium van Milosevics dictatuur hebben verlaten.

Ik belde mijn neef Igor op, die in 1996 en 1997 de protestacties van de studenten van Belgrado mede had georganiseerd. Hij was voor een symposium naar Wenen in Oostenrijk gegaan. Daar wil hij zijn studie tot dierenarts afmaken, aldus z'n moeder. Nog iemand die de moed heeft opgegeven, dacht ik.

Goran Tirkulja is journalist

Achterban GroenLinks tegen omarmen NAVO

De achterban van GroenLinks voelt er niets voor om de NAVO te erkennen, zo bleek tijdens een debat in Groningen.

Door onze politieke redactie

GRONINGEN, 28 OKT. Aan de muur hangen affiches van de anti-kernwapenbeweging uit het begin van de jaren tachtig. Het anti-militaristische blad *Amok* is te koop. En op het prikbord hangen krantenknipsels over Tom Pitstra, de Groningse senator van GroenLinks en aanvoerder van de pacifistische stroming in de partij. Voor aanvang van het debat is al duidelijk dat de fractieleden van GroenLinks, Marijke Vos en Ab Harrewijn, het niet makkelijk zullen krijgen.

De fractie van GroenLinks pleitte onlangs in een discussie-nota over het defensiebeleid voor toenadering tot de NAVO. Volgens de fractie is tijdens de oorlogen in Bosnië en Kosovo gebleken dat de NAVO onmisbaar is bij vredesoperaties. De fractie wil daarom de passage in het verkiezingsprogramma van GroenLinks schrappen, waarin staat dat de NAVO zo snel mogelijk moet worden opgeheven.

Als de achterban in Groningen maatgevend is, zal dat zeker niet gebeuren. De sfeer blijft vriendelijk – de fractie wordt zelfs bedankt voor de openheid waarmee de discussie wordt gevoerd – maar steun ontbreekt volledig. Aankruipen tegen de NAVO zal onherroepelijk leiden tot versterking van het militarisme, zo luidt de *communis opinio*.

Pitstra, die aanwezig is, hoeft zijn mond nauwelijks open te doen. Belangrijke steen des aanstoots is de kernwapendoctrine van de NAVO. Door toenadering tot de NAVO te zoeken, onderschrijf je die toch op z'n minst impliciet, vinden veel sprekers.

Fractie botst met pacifisten in Groningen

Harrewijn probeert het uit te leggen. De fractie blijft tegenstander van kernwapens, wil nog steeds de VN versterken en Rusland zoveel mogelijk bij het veiligheidsbeleid betrekken. Hij vindt ook dat er meer aan conflictpreventie moet worden gedaan. Maar op dit moment heb je de NAVO nu eenmaal nodig bij vredesoperaties. Vos wijst erop dat ook in de Veiligheidsraad van de VN kernwapenmogendheden zitten. „Waarom moeten we daar dan wel naar luisteren?"

Ook voor de steun van de meerderheid van de GroenLinks-fractie voor het NAVO-ingrijpen in Kosovo bestaat nog altijd geen begrip. Moet de fractie niet gewoon erkennen dat dat een vergissing is geweest? „We kunnen niet in een wereld leven waarin problemen worden opgelost met bombardementen", klinkt het. Vos houdt, ook achteraf, vol dat de bombardementen gerechtvaardigd waren. De andere spreker, Mient-Jan Faber, die de bombardementen ronduit veroordeelt, kan wel op bijval rekenen.

Bij 'Kosovo' was er geen mandaat van de Veiligheidsraad voor militaire actie en toch steunde de fractie de NAVO-bombardementen. Maar dat moet wel een uitzondering blijven, zeggen Harrewijn en Vos. Volstrekt ongeloofwaardig, vindt een jongen achter in de zaal. Dat gaat discussieleider Wim de Boer, fractievoorzitter van GroenLinks in de Eerste Kamer, te ver. „Omdat je één keer van een algemeen principe bent afgeweken, ben je toch niet meteen ongeloofwaardig?"

De toenadering tot de NAVO wordt in verband gebracht met de drang van de fractie om te gaan regeren, Dat vinden sommige aanwezigen maar niks. „Zo zie je waar parlementarisme toe leidt", stelt een vrouw. „We worden de tweede sociaal-democratische partij van Nederland. Terwijl GroenLinks juist moet staan voor een andere manier van politiek bedrijven."

>Link to bill :
>
>http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/D?c106:1:./temp/~c106cT9gGi:e76475:
>
>Again, this bill has passed already in the house and if it passes in the
>Senate
>it will kill millions of people, most babies and older women and men.
>
>The Bill:
>
>S.1234
>Foreign Operations, Export Financing, and Related Programs Appropriations
>Act, 2000 (Placed on the Calendar in the Senate)
>
>DESIGNATION OF SERBIA AS A TERRORIST STATE
> SEC. 525. (a) HUMAN RIGHTS VIOLATIONS-
> (1) CONGRESSIONAL DETERMINATION- Congress determines that the Government
of
> the Federal Republic of Yugoslavia is engaged in a consistent pattern of
>gross violations
>of internationally recognized human rights.
> (2) FULL ENFORCEMENT OF SANCTIONS- All provisions of law that impose
>sanctions against a country whose government is engaged in a consistent
>pattern of gross violations of internationally recognized human rights
>shall be fully enforced against the Federal Republic of Yugoslavia (other
>than Montenegro and Kosova).
> (b) SUPPORT FOR TERRORISM-
> (1) IN GENERAL-
> (A) CONGRESSIONAL DETERMINATION- Congress determines that the Federal
>Republic of Yugoslavia (other than Montenegro and Kosova) is a country
>which has repeatedly engaged in acts of terrorism, a country which grants
>sanctuary from prosecution to individuals or groups which have committed an
>act of terrorism, and a country which otherwise supports terrorism.
> (B) FULL ENFORCEMENT OF SANCTIONS- The provisions of law specified in
>paragraph (2) and all other provisions of law that impose sanctions against
>a country which has repeatedly provided support for acts of terrorists,
>which grants sanctuary from prosecution to an individual or group which
>grants sanctuary from prosecution to an individual or group which has
>committed an act of terrorism, or which otherwise supports terrorism shall
>be fully enforced against the Federal Republic of Yugoslavia (other than
>Montenegro and Kosova).
> (2) SANCTION LAWS SPECIFIED- The provisions of law referred to in
>paragraph (1) are--
> (A) section 40 of the Arms Export Control Act (22 U.S.C. 2780);
> (B) section 620A of the Foreign Assistance Act of 1961 (22 U.S.C. 2371);
> (C) section 528 of this Act (and the corresponding sections of predecessor
>foreign operations appropriations Acts);
> (D) section 555 of the International Security and Development Cooperation
>Act of 1985; and
> (E) section 6(j) of the Export Administration Act of 1979 (50 U.S.C. app.
>2405(j)).
> (c) MULTILATERAL COOPERATION- Congress calls on the President to seek
>multilateral cooperation--
> (1) to deny dangerous technologies to the Federal Republic of Yugoslavia
>(other than Montenegro and Kosova);
> (2) to induce the Government of the Federal Republic of Yugoslavia to
>respect internationally recognized human rights (other than Montenegro and
>Kosova); and
> (3) to induce the Government of the Federal Republic of Yugoslavia to
>allow appropriate international humanitarian and human rights organizations
>to have access to the Federal Republic of Yugoslavia (other than Montenegro
>and Kosova).
> (d) FEDERAL REPUBLIC OF YUGOSLAVIA DEFINED- The term `Federal Republic of
>Yugoslavia' does not include Montenegro and Kosova.
>NOTIFICATION ON EXCESS DEFENSE EQUIPMENT
> SEC. 526. Prior to providing excess Department of Defense articles in
>accordance with section 516(a) of the Foreign Assistance Act of 1961, the

> (d) STATEMENT OF POLICY- It is the sense of the Congress that the United
>States should not restore full diplomatic relations with Serbia-Montenegro
>until the President submits to the Committees on Appropriations and Foreign
>Relations in the Senate and the Committees on Appropriations and

Department of Defense shall notify the Committees on Appropriations to the same extent and under the same conditions as are other committees pursuant
>to subsection (c) of that section: Provided, That before issuing a letter
>of offer to sell excess defense articles under the Arms Export Control Act,
>the Department of Defense shall notify the Committees on Appropriations in
>accordance with the regular notification procedures of such Committees:
>Provided further, That such Committees shall also be informed of the
>original acquisition cost of such defense articles.
>AUTHORIZATION REQUIREMENT
> SEC. 527. Funds appropriated by this Act may be obligated and expended
>notwithstanding section 10 of Public Law 91-672 and section 15 of the State
>Department Basic Authorities Act of 1956.
>
>==========
>S.1234
>Foreign Operations, Export Financing, and Related Programs Appropriations
>Act, 2000 (Placed on the Calendar in the Senate)
>
>SANCTIONS AGAINST SERBIA
> SEC. 578. (a) CONTINUATION OF EXECUTIVE BRANCH SANCTIONS- The sanctions
>listed in subsection (b) shall remain in effect until January 1, 2001,
>unless the President submits to the Committees on Appropriations and
>Foreign Relations in the Senate and the Committees on Appropriations and
>International Relations of the House of Representatives a certification
>described in subsection (c).
> (b) APPLICABLE SANCTIONS-
> (1) The Secretary of the Treasury shall instruct the United States
>executive directors of the international financial institutions to work in
>opposition to, and vote against, any extension by such institutions of any
>financial or technical assistance or grants of any kind to the government
>of Serbia-Montenegro.
> (2) The Secretary of State should instruct the United States Ambassador to
>the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) to block any
>consensus to allow the participation of Serbia-Montenegro in the OSCE or
>any organization affiliated with the OSCE.
> (3) The Secretary of State should instruct the United States
>Representative to the United Nations to vote against any resolution in the
>United Nations Security Council to admit Serbia-Montenegro to the United
>Nations or any organization affiliated with the United Nations, to veto any
>resolution to allow Serbia-Montenegro to assume the United Nations'
>membership of the former Socialist Federal Republic of Yugoslavia, and to
>take action to prevent Serbia-Montenegro from assuming the seat formerly
>occupied by the Socialist Federal Republic of Yugoslavia.
> (4) The Secretary of State should instruct the United States Permanent
>Representative on the Council of the North Atlantic Treaty Organization to
>oppose the extension of the Partnership for Peace program or any other
>organization affiliated with NATO to Serbia-Montenegro.
> (5) The Secretary of State should instruct the United States
>Representatives to the Southeast European Cooperative Initiative (SECI) to
>oppose and to work to prevent the extension of SECI membership to
>Serbia-Montenegro.
> (c) CERTIFICATION- A certification described in this subsection is a
>certification that--
> (1) the representatives of the successor states to the Socialist Federal
>Republic of Yugoslavia have successfully negotiated the division of assets
>and liabilities and all other succession issues following the dissolution
>of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia;
> (2) the government of Serbia-Montenegro is fully complying with its
>obligations as a signatory to the General Framework Agreement for Peace in
>Bosnia and Herzegovina;
> (3) the government of Serbia-Montenegro is fully cooperating with and
>providing unrestricted access to the International Criminal Tribunal for
>the former Yugoslavia, including surrendering persons indicted for war
>crimes who are within the jurisdiction of the territory of
>Serbia-Montenegro, and with the investigations concerning the commission of
>war crimes and crimes against humanity in Kosova;
> (4) the government of Serbia-Montenegro is implementing internal
>democratic reforms; and
> (5) Serbian, Serbian-Montenegrin federal governmental officials, and
>representatives of the ethnic Albanian community in Kosova have agreed on,
>signed, and begun implementation of a negotiated settlement on the future
>status of Kosova.
> (d) STATEMENT OF POLICY- It is the sense of the Congress that the United
>States should not restore full diplomatic relations with Serbia-Montenegro
>until the President submits to the Committees on Appropriations and Foreign
>Relations in the Senate and the Committees on Appropriations and

nternational Relations in the House of Representatives
the certification described in subsection (c).
> (e) EXEMPTION OF MONTENEGRO- The sanctions described in subsection (b)(1)
>should not apply to the government of Montenegro or Kosova.
>
>

GroenLinks worstelt met NAVO

De fractie van GroenLinks ziet een belangrijke rol voor de NAVO, het verkiezingsprogramma voorziet opheffing.

Gesprek met Ab Harrewijn

Door PETER DE BRUIJN

DEN HAAG 26 OKT. De fractie van GroenLinks in de Tweede Kamer ziet een positieve rol voor de NAVO bij toekomstige vredesoperaties. Dat staat in een nieuwe defensie-nota van de fractie. In het verkiezingsprogramma van GroenLinks staat dat de NAVO zo snel mogelijk moet worden opgeheven. Defensie-woordvoerder Ab Harrewijn geeft uitleg.

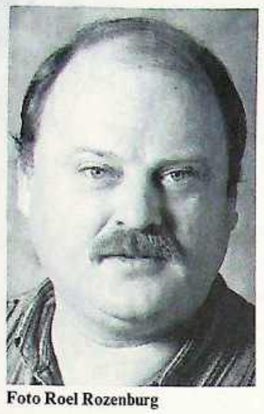

Foto Roel Rozenburg

Waarom is de GroenLinks-fractie positiever gaan denken over de NAVO?

„We zijn altijd voorstander geweest van een pan-europees veiligheidsconcept. Dat wil zeggen: met de Russen erbij. Op Europees niveau betekent dat een leidende rol voor de OVSE en op monidaal niveau voor de Verenigde Naties. Maar inmiddels moeten we constateren dat de OVSE met 51 leden een buitengewoon log apparaat is. Dat apparaat kan niet binnen afzienbare tijd omgevormd worden tot een organisatie voor effectieve vredesoperaties. Dan heb ik het over *peace-enforcement* en niet over *peace-keeping*. Een staand leger voor de Verenigde Naties is op korte termijn ook niet haalbaar. De VN wordt bovendien verlamd door het veto-recht van de leden van de Veiligheidsraad.

Je moet dan concluderen dat op dit moment de NAVO de enige organisatie is die in staat is tot effectieve vredesoperaties, *peace-enforcement*, in Europa. Tegelijkertijd constateren we dat de NAVO een organisatie in verandering is. De NAVO is opener geworden en is niet meer een pure militaire blokorganisatie. Met het *Partnership for peace* worden momenteel ook de Russen bij de NAVO betrokken."

In het verkiezingsprogramma staat dat de NAVO zo snel mogelijk moet worden opgeheven. Kunt u daar zo maar van afwijken?

„We wijken nergens van af. We hebben nu een discussie-nota geschreven, waarin we wel heldere standpunten wilden innemen. Maar het is uiteindelijk aan de partij om een standpunt te bepalen. Bovendien moet bij het vaststellen van een verkiezingsprogramma altijd over een heleboel dingen tegelijk gedebatteerd worden. Dan kun je niet echt een genuanceerde discussie voeren. We hebben nu alle tijd om die discussie wel te voeren."

Was de fractie unaniem bij het vaststellen van de nota?

„We hebben intern wel een stevige discussie gehad over de vraag of het nu om een tijdelijke rol gaat voor de NAVO, omdat de Verenigde Naties tijdelijk zijn verlamd, of dat het om een meer structureel probleem gaat. Ik denk dat de problemen van de VN structureel zijn. Bij Bosnië kon je misschien nog denken dat het om een tijdelijke verlamming van de VN ging. Maar bij Kosovo hebben we weer hetzelfde gezien. Anderen binnen de fractie denken daar wat positiever over. Uiteindelijk heeft geen enkel fractielid laten aantekenen dat hij of zij niet achter de nota kan staan."

Vooral bij de PSP-bloedgroep van GroenLinks bestaat nog steeds veel weerstand tegen de NAVO.

„Ja, maar ook bij de CPN was men niet gewend om positieve woorden te wijden aan de NAVO. En ook vanuit de oude EVP is wel kritiek op de NAVO te horen."

GroenLinks gaat vijf debatten voeren in het land over de Defensienota. Als u de partij niet kunt overtuigen, blijft dan alles bij het oude?

„Nee. Ik verwacht dat er in ieder geval een veel genuanceerder standpunt over de NAVO uit de discussie zal komen. Misschien blijven wel wel met die paradoxale situatie zitten, dat de fractie van GroenLinks in de praktijk vredesoperaties van de NAVO steunt, terwijl in het verkiezingsprogramma staat dat de NAVO moet worden opgeheven. Maar daar valt in de praktijk wel mee te leven. Bij Kosovo heeft de partij ons ook niet over de kling gejaagd, omdat we in meerderheid het ingrijpen van de NAVO steunden."

Als het u niet lukt om uw partij te overtuigen, is dat dan geen groot obstakel voor eventuele regeringsdeelname voor GroenLinks?

„Ach, je ziet in België en Duitsland dat het daar ook geen obstakel was. Daar zijn de Groenen eerst gaan regeren en pas daarna is de discussie over het veiligheidsbeleid gevoerd. Maar we hadden deze discussie hoe dan ook moeten voeren. GroenLinks is tegenwoordig een middelgrote partij en kan het zich niet permiteren om geen uitgewerkt defensie-concept te hebben."

U bent zelf afkomstig uit de CPN. Was het voor u persoonlijk ook moeilijk om oude denkbeelden over de NAVO te wijzigen?

„Ik kom inderdaad ook uit de school die de NAVO als een instrument van het Westerse imperialisme zag. Dat is allemaal veel minder duidelijk komen te liggen na de val van de Muur. Voor mij was de oorlog in Bosnië en de val van Srebrenica doorslaggevend. Toen is mij duidelijk geworden dat de VN heel weinig konden doen, terwijl het moorden maar door ging. Uiteindelijk is de vraag: gaat het om je eigen persoonlijke worsteling, of gaat het erom ook echt iets voor die mensen daar te kunnen doen?"

Fractie GroenLinks aanvaardt de Navo

Van onze redactie politiek

DEN HAAG – De Tweede-Kamerfractie van GroenLinks wil af van het anti-Navo-standpunt in het verkiezingsprogramma.

De verdragsorganisatie is vooralsnog onmisbaar in vredesoperaties. In haar functie van vredestichter vervult de Navo bovendien een andere rol dan de 'blok- en afschrikkingsorganisatie' uit de Koude Oorlog.

In de gisteren gepubliceerde discussienota *De krijgsmacht als vredesstichter?* voert de fractie deze overwegingen aan voor haar radicale wending. Tot dusver was GroenLinks, net als vroeger de partijen waaruit het is gevormd (PSP, CPN, PPR en EVP), de politieke spreekbuis van het verzet tegen de Navo. In het programma staat nog dat de Navo 'zo snel mogelijk' moet worden opgeheven.

De fractie verlangt hervorming van de Navo tot vredestichtende interventiemacht. Zij wil dat de bevelhebbers onder 'duidelijke en evenwichtige' politieke leiding komen, de Navo mag 'in beginsel' niet buiten haar verdragsgebied optreden, intensivering van de samenwerking met Rusland is gewenst en de Amerikaanse dominantie in de Navo moet afgezwakt door een versterking van de Europese defensie-identiteit. De fractie wijst de rol die de Navo in haar strategische concept aan kernwapens toewijst bovendien 'ondubbelzinnig' af.

De krijgsmacht moet volgens de fractie haar traditionele taak van landsverdediging volledig neerleggen. Alle niet-parate mobilisabele eenheden en het Duits-Nederlandse legerkorps, de grootste eenheid, kunnen worden opgeheven. „We willen geen structuur meer voor een oorlog die we niet voeren en niet verwachten", zei fractieleider Rosenmöller.

De fractie wil dat de krijgsmacht zich in plaats daarvan concentreert op de vorming van parate bataljons, die direct inzetbaar zijn voor vredesoperaties, onder commando van de gezamenlijke staven van landmacht, marine en luchtmacht. De fractie verwacht dat de hervorming van de krijgsmacht een verdere bezuiniging op defensie mogelijk maakt. Niettemin laat zij de drie miljard aan defensie-bezuinigingen uit haar programma los.

PAGINA 8: GROENLINKS STAAT VOOR BESLISSEND MOMENT

Albanese politicus toont moed

Een historische fout? Is Albanië terug bij af? Zeker is dat het aftreden van de 31-jarige premier Majko weinig goeds voorspelt. Majko demonstreerde klasse.

ANALYSE

HET is een teken dat de Albanese politiek zich weer in een verkeerde richting beweegt: die van ouderwetse dogma's, primitief schelden en politiek geweld. Juist de komst van de jonge premier Majko leek een jaar geleden een einde te maken aan deze destructieve tendenzen die de sfeer in Albanië zeven jaar lang hadden verziekt.

Als eerste Albanese regeringsleider maakte Majko de indruk dat hij wist waar hij over sprak als hij woorden als democratie, marktekonomie en corruptiebestrijding bezigde. Majko had de moed een verzoenende hand uit te steken naar oppositieleider Sali Berisha, de aartsvijand van zijn eigen Socialistische Partij. Dat die hand niet werd geaccepteerd, was niet Majko's schuld.

Majko werd vooral populair tijdens de Kosovo-oorlog. De kalmte in het land bleef bewaard. De vluchtelingen werden opgevangen. De NAVO kon Albanië als uitvalsbasis gebruiken.

Majko onderstreepte zijn klasse misschien nog het meest door af te treden dinsdag. Het was een historische primeur: Majko was de eerste Albanese politicus die zonder geweld afstand deed van de macht.

Dat had waarschijnlijk veel te maken met zijn jeugdige leeftijd. 'Een Albanese politicus boven de 45 kan niet deugen', luidt het adagium van de Kliti Ceca, politiek analist in Tirana. Die politici hebben immers het grootste deel van hun leven doorgebracht in het Albanië van Enver Hoxha, de hardste en meest gewelddadige communistische dictatuur van Europa. Met een dergelijke vorming is een mentaliteitsverandering zeer moeilijk.

De gebeurtenissen in Albanië sinds de val van het communisme in 1991 zijn illustratief. Sali Berisha, Hoxha's voormalige lijfarts, richtte de Democratische Partij op, maar heerste vijf jaar op weinig democratische wijze. Fatos Nano, oud-hoogleraar marxisme en leider van de nieuwe socialistische oppositie, verdween in de gevangenis.

Toen Berisha in de geweldsgolf van 1997 – die ontstond na het ineenstorten van tientallen piramidefondsen – het onderspit dolf, werden de rollen omgedraaid. Nano's regering gebruikte geweld tegen aanhangers van de Democratische Partij.

Ironisch genoeg had de jonge Pandeli Majko zijn premierschap te danken aan de rancune van Berisha. Deze probeerde Nano in september vorig jaar met een staatsgreep te wippen, Nano daarbij waarschijnlijk ten onrechte beschuldigend van de bloedige moord op Azem Hajdari, de tweede man van de Democraten.

De staatsgreep mislukte maar leidde wel tot het aftreden van Nano, die kort daarna zijn jonge partijgenoot Majko naar voren schoof. De voordracht werd algemeen gezien als een poging van Nano zijn politieke redelijkheid te tonen en tegelijkertijd achter de schermen de macht te behouden.

Tegen Nano's verwachting in bleek Majko echter in staat een onafhankelijke koers te varen. Tijdens de Kosovo-oorlog werd de premier zowel in binnenland als buitenland met complimenten overladen. Nano's zorg om de stabiliteit van Albanië moet het toen van zijn ijdelheid hebben verloren. Deze maand slaagde hij erin opnieuw als partijleider van de socialisten te worden gekozen, ten koste van Majko, wiens positie als premier daarmee onhoudbaar werd.

Aanhangers van de afgetreden premier kunnen zich nu slechts troosten met het feit dat de socialisten gisteren de 30-jarige Ilir Meta als zijn opvolger kozen en niet Nano's marionet Makbule Ceco. Meta's positie is echter weinig benijdenswaardig. Hij zal moeten gehoorzamen aan de oude garde, die Albanië zo weinig goeds heeft gebracht.

Olaf Tempelman

Volkskr 26-10-99

Debat Kroatië over omstreden kieswet

KROATIË Het Kroatische parlement is gisteren begonnen met het debat over de fel omstreden nieuwe kieswet. Over de wet is maandenlang hevig gediscussieerd tussen de oppositie en de regerende rechts-nationalistische Kroatische Democratische Gemeenschap van president Tudjman. Die wil eind december een nieuw parlement laten kiezen. Internationale waarnemers hebben parlements- en presidentsverkiezingen in Kroatie in het verleden betiteld als niet eerlijk, omdat de oppositie tijdens de campagne onvoldoende zendtijd krijgt in de door de staat gemanipuleerde media. (AFP)

Toenadering blijft uit op top Servië en Montenegro

BELGRADO, 26 OKT. Servië en Montenegro zijn het gisteren niet eens geworden over de toekomst van de Joegoslavische federatie. De delegaties van beide zusterrepublieken binnen Joegoslavië spraken wel af het overleg voort te zetten.

Op het overleg in de Montenegrijnse kuststad Sveti Štefan bleken de afgevaardigden van de Servische Radicale Partij – lid van de in Servië regerende coalitie – strikt vast te houden aan het concept van de Joegoslavische eenheidsstaat. De leider van de Servische Radicalen, vice-premier Vojislav Šešelj, dreigde vorige week de Montenegrijnen met „een bloedige oorlog" als ze hun dreigement, uit de Joegoslavische federatie te stappen, waarmaken.

Montenegro eist meer zeggenschap binnen de federatie, die een gemeenschap van „twee gelijke partners" zou moeten worden. Die eis is tot dusverre in Belgrado niet gehonoreerd, reden waarom de Montenegrijnen op een aantal gebieden maatregelen nemen om hun eigen weg te gaan.

Zo wordt gewerkt aan plannen voor een eigen Montenegrijnse munteenheid en wordt, in afwachting van de uitwerking van die plannen, op korte termijn de Duitse mark in Montenegro wettig betaalmiddel naast de Joegoslavische dinar – dit omdat de Serviërs, om hun tekorten te dekken, op grote schaal dinars bijdrukken en aldus de inflatie opdrijven. Verder wil Montenegro een radicaal ander beleid jegens het Westen, de Europese Unie en de NAVO. Montenegro erkent de federale regering – die wordt geleid door de fel Milošević-gezinde Montenegrijn Momir Bulatović – niet langer en werkt ook niet meer mee in het federale parlement.

De leider van de Montenegrijnse delegatie in Sveti Štefan, premier Filip Vujanović, zei gisteren dat als de Montenegrijnse eisen ook in een later stadium worden afgewezen, Montenegro's parlement moet beslissen over „de toekomstige stappen". Daarmee refereerde hij aan het voornemen, een referendum op touw te zetten over de uitroeping van de Montenegrijnse onafhankelijkheid.

De twee delegaties werden het gisteren eens dat ze er „volstrekt tegenovergestelde denkbeelden" over de wederzijdse relaties binnen de Joegoslavische federatie op na houden. Later evenwel zei een van de vertegenwoordigers van de Servische Radicale Partij dat alle partijen in Sveti Štefan ook vonden dat „het overleven van Joegoslavië" absoluut noodzakelijk is.

De Servische vice-premier Nikolić vond gisteren dat het federale parlement zich met de herdefiniëring van de Servisch-Montenegrijnse relaties bezig moet houden, maar in Montenegro weigert men vooralsnog in dat parlement zaken te doen. (Reuters, AFP, AP)

'Belgrado zal Montenegro niet met geweld in Joegoslavië houden'

BELGRADO – Belgrado zal zich niet verzetten als Montenegro besluit zich af te scheiden van de Joegoslavische federatie.

„Wij zullen nooit de problemen tussen Montenegro en Joegoslavië oplossen door geweld", zei de Joegoslavische vice-premier Tomislav Nikolic gisteren voor de televisiezender Palma Plus.

Het kleine Montenegro vormt samen met het veel grotere Servië de Joegoslavische federatie. Dat Montenegro naar onafhankelijkheid streeft is bekend, maar dat Belgrado daar geen bezwaar tegen zou hebben, is een opvallende koerswijziging.

De Montenegrijnse regering in Podgorica heeft eerder een radicale herstructurering van de federatie geëist, waardoor er praktisch een einde zou komen aan de macht van Belgrado over de kleine deelrepubliek. Als Milosevic dit voorstel verwerpt, is Podgorica van plan een referendum te houden.

Voor volgende week staan er besprekingen tussen beide deelrepublieken op de agenda. Tot nu toe bestond in Montenegro de vrees dat als die gesprekken op niets uitlopen, het leger van Milosevic zou ingrijpen. Zonder Montenegro heeft Joegoslavië geen zeehaven, want Servië heeft geen kust. Ivan Dacic, woordvoerder van de Joegoslavische president Milosevic, zei dat „het Servische volk nooit een belemmering zal vormen voor de Montenegrijnen, als die hun eigen land willen".

Nieuwe bres in oppositie Servië

BELGRADO, 23 OKT. De sociaal-democratische partij van ex-generaal Vuk Obradović verlaat de oppositiecoalitie 'Alliantie voor Verandering'. Obradović zegt dat de Alliantie steeds meer op een partij begint te lijken in plaats van een losse federatie van partijen. De nieuwe breuk in de oppositie komt op een moment dat de dagelijkse straatprotesten in Belgrado niet meer dan enkele honderden mensen trekken. (AP)

Oorlogsmisdaden

ORAHOVAC, 23 OKT. Nederlandse en Duitse troepen hebben gistermiddag bij de stad Orahovac opnieuw twee van oorlogsmisdaden verdachte Serviërs aangehouden. Hun identiteit is niet bekend gemaakt. Ze zullen in Kosovo zelf berecht worden. (Reuters)

KFOR pakt Serviërs

PRISTINA, zaterdag

Nederlandse en Duitse KFOR-leden in Kosovo hebben gisteren twee Serviërs gearresteerd die worden verdacht van oorlogsmisdaden. Dit is bevestigd door het ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag, die geen nadere bijzonderheden kon geven. (ANP)

Aanvallers Servisch konvooi vervolgd

29-10-99

PRISTINA De NAVO en de Verenigde Naties hebben gisteren gezegd er alles aan te zullen doen de etnisch-Albanezen voor het gerecht te brengen die woensdag in Pec in Kosovo een konvooi Servische vluchtelingen aanvielen. Een VN-konvooi met 155 vluchtelingen kwam in de problemen toen het zich in Pec, de op twee na grootste stad van Kosovo, in tweeën had gesplitst. De groep die een weg koos door het centrum, werd belaagd door een grote menigte. Ooggetuigen zeiden dat de etnisch Albanezen kennelijk waren geprovoceerd door Serviërs uit het konvooi die drie vingers opstaken - het symbool van Servisch nationalisme.

Toen NAVO-troepen tussenbeide kwamen waren al zeker vijftien voertuigen in brand gestoken. (AP)

Wantrouwen in gedeeld Kosovo

Een etnisch-Albanees jongetje in Kosovo verstopt zich voor vreemden achter de muur van een verwoest huis in Rakos, een dorp nabij Pec in Kosovo. Rako werd tijdens de NAVO-bombardementen vrijwel geheel verwoest. Gisteren werd bekendgemaakt dat vertegenwoordigers van de Kosovaarse Serviërs een Nationale Servische Raad hebben opgericht. De orthodoxe Servische bisschop Artemije is tot voorzitter van de raad gekozen. De raad wil de in Kosovo levende Serviërs beschermen en de terugkeer van Servische vluchtelingen uit de provincie bevorderen, aldus Artemije. De Servische raad staat achter de VN-resolutie over Kosovo en wil met de VN-missie en de KFOR-troepen samenwerken.

FOTO: EPA

Toenadering blijft uit op top Servië en Montenegro

BELGRADO, 26 OKT. Servië en Montenegro zijn het gisteren niet eens geworden over de toekomst van de Joegoslavische federatie. De delegaties van beide zusterrepublieken binnen Joegoslavië spraken wel af het overleg voort te zetten.

Op het overleg in de Montenegrijnse kuststad Sveti Štefan bleken de afgevaardigden van de Servische Radicale Partij – lid van de in Servië regerende coalitie – strikt vast te houden aan het concept van de Joegoslavische eenheidsstaat. De leider van de Servische Radicalen, vice-premier Vojislav Šešelj, dreigde vorige week de Montenegrijnen met „een bloedige oorlog" als ze hun dreigement, uit de Joegoslavische federatie te stappen, waarmaken.

Montenegro eist meer zeggenschap binnen de federatie, die een gemeenschap van „twee gelijke partners" zou moeten worden. Die eis is tot dusverre in Belgrado niet gehonoreerd, reden waarom de Montenegrijnen op een aantal gebieden maatregelen nemen om hun eigen weg te gaan.

Zo wordt gewerkt aan plannen voor een eigen Montenegrijnse munteenheid en wordt, in afwachting van de uitwerking van die plannen, op korte termijn de Duitse mark in Montenegro wettig betaalmiddel naast de Joegoslavische dinar – dit omdat de Serviërs, om hun tekorten te dekken, op grote schaal dinars bijdrukken en aldus de inflatie opdrijven. Verder wil Montenegro een radicaal ander beleid jegens het Westen, de Europese Unie en de NAVO. Montenegro erkent de federale regering – die wordt geleid door de fel Milošević-gezinde Montenegrijn Momir Bulatović – niet langer en werkt ook niet meer mee in het federale parlement.

De leider van de Montenegrijnse delegatie in Sveti Štefan, premier Filip Vujanović, zei gisteren dat als de Montenegrijnse eisen ook in een later stadium worden afgewezen, Montenegro's parlement moet beslissen over „de toekomstige stappen". Daarmee refereerde hij aan het voornemen, een referendum op touw te zetten over de uitroeping van de Montenegrijnse onafhankelijkheid.

De twee delegaties werden het gisteren eens dat ze er „volstrekt tegenovergestelde denkbeelden" over de wederzijdse relaties binnen de Joegoslavische federatie op na houden. Later evenwel zei een van de vertegenwoordigers van de Servische Radicale Partij dat alle partijen in Sveti Štefan ook vonden dat „het overleven van Joegoslavië" absoluut noodzakelijk is.

De Servische vice-premier Nikolić vond gisteren dat het federale parlement zich met de herdefiniëring van de Servisch-Montenegrijnse relaties bezig moet houden, maar in Montenegro weigert men vooralsnog in dat parlement zaken te doen. (Reuters, AFP, AP)

NRC 26-10-99

welkom in Israël

26-10-99

ISRAËL Het Israëlische ministerie van Buitenlandse Zaken heeft verklaard dat de Kroatische president Tudjman niet welkom is in Israël. Een voorgenomen uitnodiging aan de president was bekritiseerd door overlevenden van de Holocaust en leden van de Israëlische regering, onder wie minister van Buitenlandse Zaken David Levy.

Israël en Kroatië hebben twee jaar geleden diplomatieke relaties aangeknoopt, maar de onderlinge verhouding is verstoord door beschuldigingen van enkele Israëlische functionarissen dat Tudjman een antisemiet is. In een boek betwijfelde Tudjman of er wel zes miljoen joden zijn gedood tijdens de Holocaust. (AP)

Kroatische presiden niet naar Israël

JERUZALEM - De Kroatische president Tudjman is niet welkom in Israël. Dit heeft het Israëlische ministerie van Buitenlandse Zaken gemeld.

Een voorgenomen uitnodiging ontlokte hevige kritiek aan overlevenden van de Holocaust en leden van de Israëlische regering, onder wie minister van Buitenlandse Zaken David Levy, die een bezoek van Tudjman 'persoonlijk' zou hebben tegengehouden.

Israël en Kroatië hebben twee jaar geleden diplomatieke relaties aangeknoopt, maar de betrekki gen zijn al verstoord door b schuldigingen van enkele Israëli sche functionarissen dat Tudj man een antisemiet is. In een boek betwijfelde Tudjman of er wel zes miljoen joden zijn omgekomen in de Holocaust. Later schrapte hij die opmerking in een Engelse vertaling. Onlangs herhaalde Tudjman zijn twijfels echter weer. In de Tweede Wereldoorlog collaboreerden Kroatische extremisten met de nazi's.

AP

'Montenegro voert D-mark in'

22-10-99

PODGORICA – Montenegro, de kleinere deelrepubliek van de Joegoslavische federatie, gaat binnenkort de Duitse mark gebruiken als parallelle munt, hebben de Montenegrijnse media gisteren bericht. Mogelijk is het een eerste stap op weg naar het volledig loslaten van de Joegoslavische dinar.

De krant *Vijesti* haalde bronnen bij de Montenegrijnse regering aan die hadden gezegd dat alle prijzen, salarissen en pensioenen in de republiek binnenkort in Duitse marken zullen worden uitgedrukt. Het bericht, dat niet officieel is bevestigd, volgt op een scherpe waardedaling van de Joegoslavische dinar, waardoor de vrees is ontstaan voor hyperinflatie zoals het land in 1993 kende. De huidige inflatie bedraagt maandelijks ongeveer 30 procent.

Montenegro heeft eerder al gewaarschuwd dat het een nieuw munt invoert als de waarde va de dinar blijft dalen. De inflatie i grotendeels het gevolg van he bijna onbeperkte bijdrukken van geld door Belgrado.

Volgens Vijesti zijn de financiële en economische omstandigheden in Montenegro nog niet rijp voor de invoering van een eigen munt. Daarom wordt de mark in een overgangsfase als parallelle munt gebruikt.

Montenegro heeft eerder herhaaldelijk gedreigd dat het een referendum over afscheiding van de federatie zal houden als het Joegoslavische staatsbestel niet wordt gedemocratiseerd en Montenegro niet meer autonomie krijgt.

De Duitse mark is al de standaardmunt in Kosovo. Het VN-bestuur besloot dat onlangs, hoewel Kosovo officieel nog deel uitmaakt van Joegoslavië.

Sociaal protest in Bosnië

Van onze correspondent

BOEDAPEST, dinsdag

In een eerste teken van massale sociale onrust demonstreerden gisteren zo'n 30.000 Bosniërs in de hoofdstad Sarajevo tegen de wijd verspreide corruptie, het gebrek aan werk en het privatiseren van staatsbedrijven.

De organisatoren drongen erop aan niets te vernielen. „Het herstel van de oorlogsschade duurt al lang genoeg."

Lange tijd was uit patriottische overwegingen een dergelijk protest uitgesloten. Ruim drieëneenhalf jaar na de oorlog zijn de inwoners van Bosnië de economische malaise echter zat. Ondanks grootschalige internationale hulp is ruim 70 procent van de bevolking nog steeds werkloos. Slechts de bovenlaag, die veel lijkt op de bureaucratische vriendenkliek onder het communisme, profiteert van de hulp. Wie wel werk heeft, moet vaak maanden op salaris wachten. Desondanks wilde de menigte niets weten van het privatiseren van staatsondernemingen. Men vreest dat er dan nog meer banen verloren zullen gaan.

Opvallend was dat zelfs vanuit aartsvijand Srpska (Bosnisch Servië) steunbetuigingen werden ontvangen. De demonstranten leken ook genoeg te hebben van de nationalistische politici. Die houden het herstel van noodzakelijke treinverbindingen tegen, omdat die over Servisch dan wel Kroatisch grondgebied lopen.

de Telegraaf 26-10-'99

25-10-'99

metro

Kringloopwinkel Arnhem mag Kosovaren niet weren

Een Arnhemse kringloopwinkel heeft voor de nodige ophef gezorgd met een toelatingsbeleid voor Kosovaren.

De winkel had een bord geplaatst met daarop enkele huisregels in het Albanees. Kosovaren mochten volgens de tekst met maximaal vijf personen tegelijk naar binnen en slechts vijftien minuten in de winkel verblijven. De Kosovaren uit het opvangcentrum in Arnhem maakten zich volgens het winkelpersoneel schuldig aan diefstal. Harde bewijzen ontbraken echter. In overleg met de politie en de leiding van het opvangcentrum besloot de kringloopwinkel een toelatingsbeleid in te voeren. Volgens het landelijk bureau discriminatiezaken in Den Haag is er sprake van discriminatie, strafbaar volgens het wetboek van strafrecht. Ook het Arnhemse hoofd Opvang Kosovaren E. Clevers is niet blij met de gang van zaken. "Wij hadden nooit onze medewerking verleend als wij hadden geweten dat de maatregel uitsluitend tegen de Kosovaren was gericht." Volgens Clevers is het ook nog maar de vraag of de Kosovaren inderdaad schuldig zijn aan diefstal. De politie heeft het gewraakte bordje inmiddels verwijderd.

ELMER VAN HEST

de Telegraaf 23-10-'99

BUITENLAND

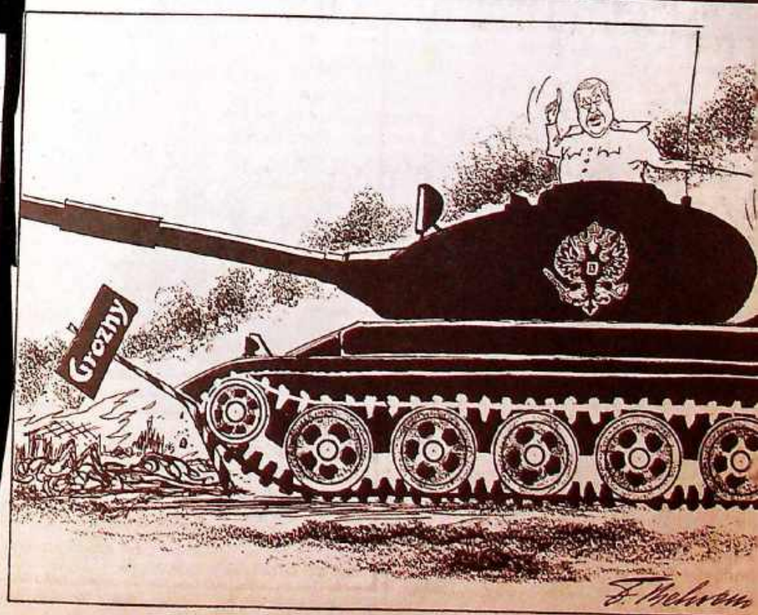

„Waar blijft de economische hulp?"

Balkan Vredescoalitie

adres:
Centrum LINX Internationaal
Sloterkade 20
1058 HE Amsterdam
Telefoon 020 615 1122 - Fax 020 615 1120

Openbare bijeenkomst Balkan Vredescoalitie

Zaterdag 23 oktober 13.00 uur

Roothaanhuis
Rozengracht 133
Amsterdam

Wij nodigen u uit voor de eerste openbare bijeenkomst van de Balkan Vredecoalitie. Onderwerp is de huidige situatie in Kosovo en de rol van de internationale gemeenschap ten aanzien van Joegoslavië.

Inzet van de bijeenkomst is:

* Stop het geweld in Kosovo
* Voor strikte uitvoering van resolutie 1244 van de VN Veiligheidsraad
* Stopzetting van het embargo en de isolering van Joegoslavië
* Voor onderhandelingen, tegen oorlog

Sprekers:

Hans Feddema, partijbestuur Groen Links

Harry van Bommel, Tweede Kamerlid SP

Christina Tijsterman, Joegoslavische gemeenschap in Nederland

Paul Magnée, Stichting Nederland Joegoslavië

Nico Varkevisser, Centrum LINX Internationaal, Amsterdam

Cedomir Prlincevic, voorzitter van de Joodse gemeenschap te Pristina (Kosovo)

Kathy Vitoshevic, voorzitster American Serb Relief Committee, Troyes

Michigan (USA)

Brian Becker, International Action Center, New York (USA)

Afsluitend cultureel programma.

Zaal open om 13.00 uur. Toegang vrij.

Het Roothaanhuis is te bereiken met tramlijnen 13 en 17 vanaf het Centraal Station.
De parkeergarage op het Marnixplein is op loopafstand.

Foto Adam Nadel

'De VN kunnen ons hooguit beschermen tegen de hel'

Robert van de Roer

Wie hen tegenkomt bij de zaal van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in New York, ziet meteen dat het vrienden zijn. Hun lichaamstaal is informeel, hun toon vertrouwelijk. VN-chef Kofi Annan luistert geconcentreerd naar Sashi Tharoor die met hem meeloopt. De jongensachtige verschijning met vrolijke oogopslag, in zwart pak met Indiaas boord, praat snel op hem in. Hij begeleidt de secretaris-generaal tot aan de zaal en spoedt zich daarna terug naar zijn kantoor: weer een vrij moment in Annans dolle dagschema benut.

Shashi Tharoor (43) – Indiër, geboren in Londen, opgeleid in India en Amerika – geldt als de man-achter-Kofi Annan. Hij is directeur communicatie en speciale projecten in zijn kabinet. Invloedrijk, welbespraakt en energiek, zo staat hij te boek in de internationale diplomatie. Het World Economic Forum in Davos noemde hem vorig jaar een 'wereldleider van morgen'. Tharoor werkt nu 21 jaar bij de VN sinds hij begon bij de vluchtelingenorganisatie UNHCR in Genève. Destijds al leerde hij Annan kennen. Hij was tot 1997 Annans speciale assistent toen deze chef was van de afdeling vredeshandhaving. Tharoor was daardoor nauw betrokken bij VN-debacles als Bosnië, Somalië en Rwanda. Hij leidde het VN-team dat verantwoordelijk was voor de VN-vredesoperatie in ex-Joegoslavië.

„Shashi beschikt over kille logica maar is ook sociaal zeer intelligent. Die combinatie maakt hem tot een unieke topman", zegt een oud-VN-collega. „Soms gaat Annan haalde die toegang binnen. Een triomf. Als een resultaat van zijn onderhandelingen gingen we daar naar binnen en stelden we vast dat er inderdaad geen wapens waren."

De oud-chef van het VN-wapeninspectieteam, Richard Butler, heeft Kofi Annans gedrag onlangs 'hoogst alarmerend' genoemd omdat „hij Iraks uitdagingen en bedrog verdoezelde met diplomatie".

„Het is alsof je een soldaat kritiseert voor het gebruik van een wapen. Het is de taak van een secretaris-generaal om diplomaat te zijn."

De buitenwereld kan toch de indruk krijgen dat Kofi Annan te flexibel is geweest tegenover Bagdad.

„Zijn doel was zeer duidelijk: doorgaan met inspecties. Volgens hem was diplomatie het juiste middel. Volgens anderen was bombarderen een beter middel. Met diplomatie waren er nog wel inspecties, met bombarderen niet meer. Vertelt u me wat beter is!"

Is Saddam Hussein een dictator?

Gnuivend: „We hanteren hier geen woordenboekdefinities van deze begrippen."

Geeft uw antwoord niet exact de lastige positie van de VN aan: ze kunnen de waarheid niet zeggen.

„Nee, dat is het niet. Het zou dom zijn van de VN om dingen te zeggen die hun vermogen belemmeren resultaten te boeken. Ik zou u vandaag niet beledigen, als ik u morgen moet overreden."

Over dictators gesproken: Milošević heeft uw carrière ook anderszins beïnvloed. Door zijn acties had u geen tijd om boeken te schrijven.

heining al overgeklommen, grote stofwolken achterlatend, terwijl de rest van de vergadering nog drie haltes terug zit te puffen. Maar dan remt Kofi hem weer af." Een VN-ambassadeur: „Shashi is zeldzaam *down to earth*. Hij weet waar de VN niet kunnen ingrijpen." Een andere topdiplomaat noemt hem „een typische aanhanger van het neutraliteitsdenken bij de VN".

Tharoor verliet India in de jaren zeventig om zich op de Fletcher School of Law and Diplomacy van Tufts University bij Boston te laten scholen voor een internationale carrière. Los van zijn „geliefde en onmogelijke vaderland" zal hij nooit komen: hij is tevens een leider van een nieuwe lichting Engelstalige Indiase schrijvers, samen met onder anderen Arundhati Roy en Vikram Seth. Hij heeft vijf boeken op zijn naam staan, die in Amerika veel aandacht hebben getrokken. Van romans tot politieke studies met titels als *The Great Indian Novel* en *India: From Midnight to the Millennium*. Hij is ook literatuurrecensent voor grote Amerikaanse media.

De dag na het tafereeltje bij de vergaderzaal zit Tharoor achter zijn computer in zijn kamer op de 38ste etage, vlakbij Annans kantoor. Hij maakt nog snel een briefje af. Op een plank staat een foto van hem met president Clinton. Zodra de toekomst van de VN, de regionale crises en zijn dubbelleven aan de orde komen, barst een spraakwaterval los.

Wat heeft u geleerd van Bosnië, Somalië en Rwanda?

„Een van de lessen van deze nachtmerries is dat de VN alleen moeten optreden als zij een constructieve bijdrage kunnen leveren, met een realistisch mandaat en adequate middelen. Dat betekent dat de secretaris-generaal soms nee moet zeggen. De VN zijn een weerspiegeling van de wereld waarin wij leven. Wij kunnen alleen doen wat regeringen ons toestaan te doen. Onze successen en mislukkingen zijn voornamelijk gebaseerd op drie dingen: het mandaat, de middelen en de politieke wil die de eerste twee ondersteunt. Als er geen politieke wil is, krijg je een mandaat dat niet realistisch is of halfslachtig – zoals in Bosnië – en middelen die niet geschikt zijn voor het mandaat.

„De ironie van Bosnië is deze: in 1992 vroeg de Veiligheidsraad aan secretaris-generaal Boutros-Ghali of vredeshandhaving daar gepast was. We reisden er naartoe, spraken alle partijen en rapporteerden aan de Veiligheidsraad: vredeshandhaving werkt daar niet. Binnen een paar maanden werden er toch VN-vredeshandhavers gestuurd. Zij gingen daar naartoe, omdat er geen politieke wil in de Veiligheidsraad bestond om een andere troepenmacht te sturen om de oorlog te beëindigen. Pas toen de politieke wil wijzigde – in juli 1995 – werd die beslissende interventie mogelijk. Zo zonden de VN eerst vredeshandhavers, terwijl er geen vrede te handhaven was. En na het vredesakkoord van Dayton (november 1995) zond de NAVO strijders, terwijl er geen strijd meer was. De wereld stelde zijn prioriteiten op de Balkan achterstevoren.

„Er zijn fundamentele lessen uit elke missie te trekken. In 1995 hebben we de vredesoperatie opgezet in Oost-Slavonië, en een van de lessen van Bosnië was dat we er op een robuuste manier ingingen. Voor een relatief klein gebied hadden we meer dan 9.500 manschappen die zeer goed bewapend waren. Wij gebruiken voorts de fout van de VN om niet te interveniëren in Rwanda voortdurend als moreel voorbeeld. In zijn recente toespraak tot de Algemene

> Kosovo was een NAVO-oorlog, nu is het een VN-vrede

Vergadering zei Kofi Annan: wij worden achtervolgd door wat er is gebeurd in Rwanda. Toen was de Veiligheidsraad het er over eens helemaal niets te doen."

Heeft u iets fout gedaan in al die conflicten?

Zuchtend: „We deden bij Bosnië alles om te wijzen op de gevaren van het beleid. We schreven stukken en spraken met ambassadeurs. We traden in het openbaar op. Wat hadden we als internationale dienaren meer kunnen doen?"

Leren de organisatie en haar lidstaten wel genoeg lessen? Zij zijn nu al negen jaar bezig met de Servische dictator Milošević. En hij zit nog steeds op zijn plaats.

Grijnzend: „Daar ga ik geen commentaar op geven."

Geen commentaar op geven? Dit raakt het hart van uw werk: de VN zijn net een wederbouwoperatie in Kosovo begonnen, als gevolg van zijn acties.

„Verwijdering van staatshoofden is geen taak van de VN, en niet mijn zaak."

De Amerikaanse VN-ambassadeur Holbrooke heeft gezegd dat de VN-operatie in Kosovo bepalend is voor de toekomst van de organisatie.

„Ik kies niet graag één probleem uit als bepalend voor de toekomst van de VN. We kunnen bevolkingsgroei, milieuafbraak en armoede ook al niet voorkomen. Natuurlijk is Kosovo heel belangrijk voor de VN. In Kosovo kozen de NAVO-bondgenoten ervoor buiten de VN om te opereren. Maar uiteindelijk brachten ze het probleem terug bij de VN. En de VN zijn er nu om die samenleving van de grond af op te bouwen en democratische instituten te vestigen. Het was een NAVO-oorlog, nu is het een VN-vrede."

De regionale crises houden aan. Bent u bezorgd over de toekomst van de VN omdat zij niet al die conflicten aankunnen?

„In 1995 verkeerden we in een crisis toen Bosnië, Somalië en Rwanda de succesverhalen van de jaren negentig – Cambodja, Mozambique, El Salvador, Haïti – compleet overschaduwden. Vervolgens weigerde de Veiligheidsraad twee of drie jaar lang elke nieuwe operatie goed te keuren. Regeringen waren niet langer bereid de VN verantwoordelijkheden toe te vertrouwen, die we aan het einde van de Koude Oorlog verwachtten. Dat was onhoudbaar. Nu ben ik minder bezorgd over de toekomst omdat we tekenen zien dat de wereldgemeenschap de noodzaak van een VN-rol ziet, zoals nu met de succesvolle interventie in Oost-Timor. Ondanks alle beperkingen is er een multinationale troepenmacht naartoe gegaan. Het is nog geen macht onder VN-vlag, maar ze zal zeker veranderen in een echte VN-macht als onderdeel van een toekomstig VN-bestuur in Oost-Timor."

Hoe legt u uit aan al die duizenden mensen die in Kosovo en Oost-Timor zijn afgeslacht, dat u niet bezorgd bent?

„Ik zeg niet dat ik niet bezorgd ben over wat er met die mensen is gebeurd. Wij hebben geen eigen permanent leger! Als we eerder in Oost-Timor hadden moeten ingrijpen, had dat moeten gebeuren met troepen van regeringen. Kunt u mij één regering in de wereld noemen, de uwe inbegrepen, die bereid was troepen naar Oost-Timor te sturen, terwijl de Indonesiërs die niet wilden accepteren? Pas toen president Habibie troepen toeliet, kon alles van start gaan. Het is niet zo dat Kofi Annan maar met zijn vingers hoeft te knippen om troepen uit te sturen. Hij werkte de klok rond in de Oost-Timorcrisis, hij heeft er in tien dagen tijd meer dan honderd telefoontjes aan besteed om president Habibie en de wereld naar deze oplossing toe te duwen. Dat is het beste wat de VN kunnen doen, en hij deed het!"

Maar de hulp van de VN kwam te laat voor de mensen die werden vermoord.

„Tragisch, ja. Idealiter had de raad moeten optreden voordat al die mensen omkwamen, maar de raad trad tenminste op. En als u beweert dat het wel anders kon en iemand daar naar binnen had kunnen gaan, de dag na het referendum over de onafhankelijkheid van Oost-Timor, om de levens te redden van de mensen die zijn vermoord door de milities, dan is dat uw fantasie!"

Er is nu geen crisis bij de VN?

„Nee. De wereld bulkt van de problemen, waarop de VN het enige antwoord zijn. De erkenning daarvan zoals nu in Kosovo en Oost-Timor brengen ons terug op de plaats die de VN altijd hebben ingenomen: de VN zijn niet het panacee voor alles, maar er zijn problemen waarvoor de ervaring, kennis, bekwaamheid en universaliteit van de VN het beste zijn wat de wereld kan opbrengen. Misschien zijn er vergelijkbare uitdagingen die ook rijp worden voor een oplossing. Congo, Sierra Leone, Ethiopië en Eritrea – allemaal verantwoordelijkheden die alleen de VN op zich kunnen nemen. Er zit geen NAVO in Afrika, die het kan doen. Er zijn te veel delen van de wereld, waar geen alternatief is voor de VN.

„Ik heb zelf de uitzonderlijke waarde van de VN van nabij gezien toen ik in het vluchtelingenwerk in Zuidoost-Azië zat. Uit Vietnam vluchtte een familie met een baby en een iets groter kind in een kleine boot. Zonder motor, water en eten. Drie dagen lang hielden ze zich in leven met regenwater en hoop. De ouders sneden in hun vingers zodat de baby het bloed kon opzuigen om in leven te blijven. Ze werden gered door een schip. Bij aankomst in Singapore bemiddelde ik bij hun ontscheping. Ze waren zo verzwakt dat ze niet meer op hun benen konden staan en gingen meteen op een stretcher naar het ziekenhuis. Een paar maanden later zag ik dezelfde familie weer: hersteld, goed gevoed en goed gekleed, op weg naar een nieuw leven in de VS. De VN kunnen ontscheping en een immigratievisum regelen. Dat is onze kracht: dingen doen voor het welzijn van de mensheid, die niemand anders kan."

Maar hoe kunt u zeggen dat er geen crisis is: de NAVO heeft dit voorjaar nog de verlamde Veiligheidsraad in Kosovo gepasseerd.

„Kofi Annan heeft toen gezegd dat er situaties kunnen zijn waarin militaire actie, buiten de raad om genomen, noodzakelijk is door de mislukking van het diplomatieke proces. Wij hadden geen twijfel over de morele noodzaak van een interventie om de gruwelijkheden in Kosovo te stoppen, maar hadden die liever via de Veiligheidsraad gehad. Een herhaling zal schade berokkenen aan het systeem van internationale veiligheid. Dezelfde NAVO-landen zullen niet blij zijn als morgen vijftien landen in Oost-Azië ineens bij elkaar komen en een zestiende land aanvallen. De NAVO-actie schept geen gezond precedent."

De Nederlandse VN-ambassadeur Peter van Walsum zei vorige maand tegen deze krant: 'Het blijft modderen bij de VN.'

„Ik zou verbaasd zijn als dit de samenhangende weerspiegeling van zijn standpunt is. Ik heb vandaag nog met hem gesproken over de opwindende maand die hij achter de rug heeft als voorzitter van de Veiligheidsraad. Hij is erg belangrijk geweest, zoals bij Oost-Timor. Ik geloof niet dat Peter geringschattend over zijn eigen rol doet."

Wat zegt u tegen critici die de VN afschrijven?

„Dag Hammarskjöld (VN-secretaris-generaal van 1954 tot 1961) zei heel treffend: de VN zullen de mensheid niet naar het paradijs brengen, maar tegen de hel beschermen. Inderdaad, wij kunnen geen perfecte wereld creëren, maar wel verhinderen dat de ergste excessen in deze wereld erger worden. Wij zijn bij de VN een merkwaardige combinatie van idealisme en Realpolitik. Als je geen idealist zou zijn, zou je hier niet werken. En als je geen Realpolitiker zou zijn, zou je hier niet overleven. Wij doen de idealistische dingen binnen het raamwerk van een wereldorde, en die is realistisch."

Elke keer als zo'n regionale crisis uitbreekt, lijkt de hamvraag: wat is het belang voor supermacht Amerika om betrokken te raken?

„Aan de meeste van de 45 laatste VN-vredesoperaties doen de VS niet mee. Wij vragen de VS niet hun troepen naar elke operatie te sturen. Wij willen hun politieke steun. En dat ze hun deel van de rekening betalen."

De Republikeinen in het Congres eisen al jaren hervormingen bij de VN, anders betalen ze de Amerikaanse VN-schuld van gemiddeld 1,5 miljard dollar niet af. Hoe ver zijn de hervormingen nu?

„Kofi Annan heeft geweldige vooruitgang geboekt binnen het Secretariaat en de fondsen en programma's die aan hem rapporteren. Hij is zo'n beetje klaar met wat binnen zijn vermogen ligt. Het interessantst is de vorming van een bestuurlijk team dat alle afdelingen en bureaus beslaat. Elke week zitten nu samen rond zijn tafel de hoofden van UNDP, UNICEF, UNHCR, de vredeshandhavers, en ga zo maar door, om hun inspanningen in de wereld te coördineren. We hebben geen concurrerende bureaucratieën meer, waarvan de VN altijd is beschuldigd.

„Verder werken we aan VN-huizen in elk land, waarin alle VN-bureaus samenwerken, en zijn de contacten met de private sector verviervoudigd. Ook de Veiligheidsraad behoeft hervorming, om representatiever te zijn en andere werkelijkheden te weerspiegelen dan die uit 1945 bij de oprichting. Maar daar moeten wel 188 lidstaten mee akkoord gaan."

Flirten de VN niet te veel met het sterrendom door de benoeming van allerlei goodwill-ambassadeurs, zoals de acteur Michael Douglas.

„Dat is bedoeld om de publieke interesse in de VN te versterken. Als we (ex-basketballster) Magic Johnson aanstellen als 'Boodschapper van Vrede', zeggen we niet dat hij de problemen in Angola gaat oplossen. Maar via hem bereik je een aantal basketballfans, die anders misschien niet over de VN en hun goede werk zouden nadenken."

Dan het imago van Kofi Annan zelf. Wat vindt u van de beschuldigingen aan zijn adres van 'Chamberlain-gedrag' in de crisis rond Irak?

„Complete nonsens!"

Zou hij nog een keer naar Bagdad gaan voor een gesprek met Saddam Hussein, zoals in februari vorig jaar, een reis die u meemaakte?

„Als het hem gevraagd wordt, absoluut. Zijn analyse was vorig jaar steeds dat deze crisis met diplomatie moet worden ontkracht omdat we ons doel in de gaten moeten houden: doorgaan met een monitoringsysteem voor massavernietigingswapens, dat voorkomt dat Irak een bedreiging voor zijn buren vormt. Toen Kofi eind vorig jaar werd beschuldigd van *appeasement* en mensen spraken over bombarderen, zei hij: wat gebeurt er de ochtend na de bom-

> Verwijdering van staatshoofden is geen taak van de VN

bardementen? Als je doel het behoud van een monitoringsysteem is, zal bombarderen dat bereiken? Wel, hij heeft gelijk gekregen. Tussen de bombardementen en vandaag, tien maanden later, zijn er geen inspecties in Irak geweest."

Maar het was een schijnovereenkomst tussen hem en Saddam in Bagdad: er waren geen wapens in de presidentiële paleizen, die de VN mochten inspecteren.

„U kunt de overeenkomst niet bekritiseren voor iets dat verder gaat dan wat hij daar moest doen. De wereld was in februari vorig jaar klaar om een oorlog in de Golf tegemoet te zien op een moment dat de enige kwestie was: toegang tot presidentiële plaatsen. En Kofi achttien uur per dag, zeven dagen per week Joegoslavië. Na het Dayton-akkoord waren mijn weekeinden plotseling weer op orde omdat de NAVO al het militaire werk deed. Ik heb sindsdien één boek geschreven. Eind 1996 werd Kofi Annan tot secretaris-generaal gekozen, en nu zijn mijn vrije avonden en weekeinden weer verdwenen."

U wordt leider van een nieuwe generatie Indiase schrijvers genoemd.

„Ik wijs dat soort etiketten af. Ik ben heel erg een Indiase burger. Ik heb een aantal reacties op de wereld: sommige uit ik in mijn schrijven, sommige in mijn werk. Ik compartimenteer mijn twee levens. Ik probeer niet te veel over de VN te schrijven, en ik betrek India niet in mijn werk bij de VN. Ik moet de onpartijdigheid en discretie van de VN behouden, en met mijn literaire pet op vrij zijn om ideeën en gedachten te uiten. Dat is soms best moeilijk."

In uw laatste boek, 'India: From Midnight to the Millennium', beschrijft u deze armlastige mammoetnatie met ruim een miljard inwoners, 17 talen en 22.000 dialecten als een barometer voor de toekomst.

„Ik citeerde de Britse historicus E.P. Thompson die zo ver ging om te zeggen dat India het belangrijkste land is voor de toekomst van de wereld. Hij zei dat alle samenvallende invloeden in deze wereld via de Indiase samenleving lopen. Hij zei ook dat er niet één idee is, dat wordt aangehangen in het Westen of het Oosten, dat niet actief is in een of andere Indiase geest. Dat maakte veel indruk op mij.

„India moet nog veel werk maken van alle problemen. Maar het Indiase experiment is nog steeds bewonderenswaardig, om een hele bevolking uit armoede en wanhoop te trekken via democratie en pluralisme, om een nationale identiteit te creëren die niet chauvinistisch is maar pluralistisch, van religies, kasten, talen, regio's en huidskleuren. Een geweldig experiment dat ik van harte ondersteun. En daar echoot dan mijn VN-leven."

India is: de VN in één land?

„In veel opzichten, ja. In de VN en in India werken mensen met verschillende huidskleuren, die verschillende kleren dragen en verschillend voedsel eten, en toch proberen samen dezelfde dromen te dromen."

Onafhankelijk Kosovo is een tijdbom

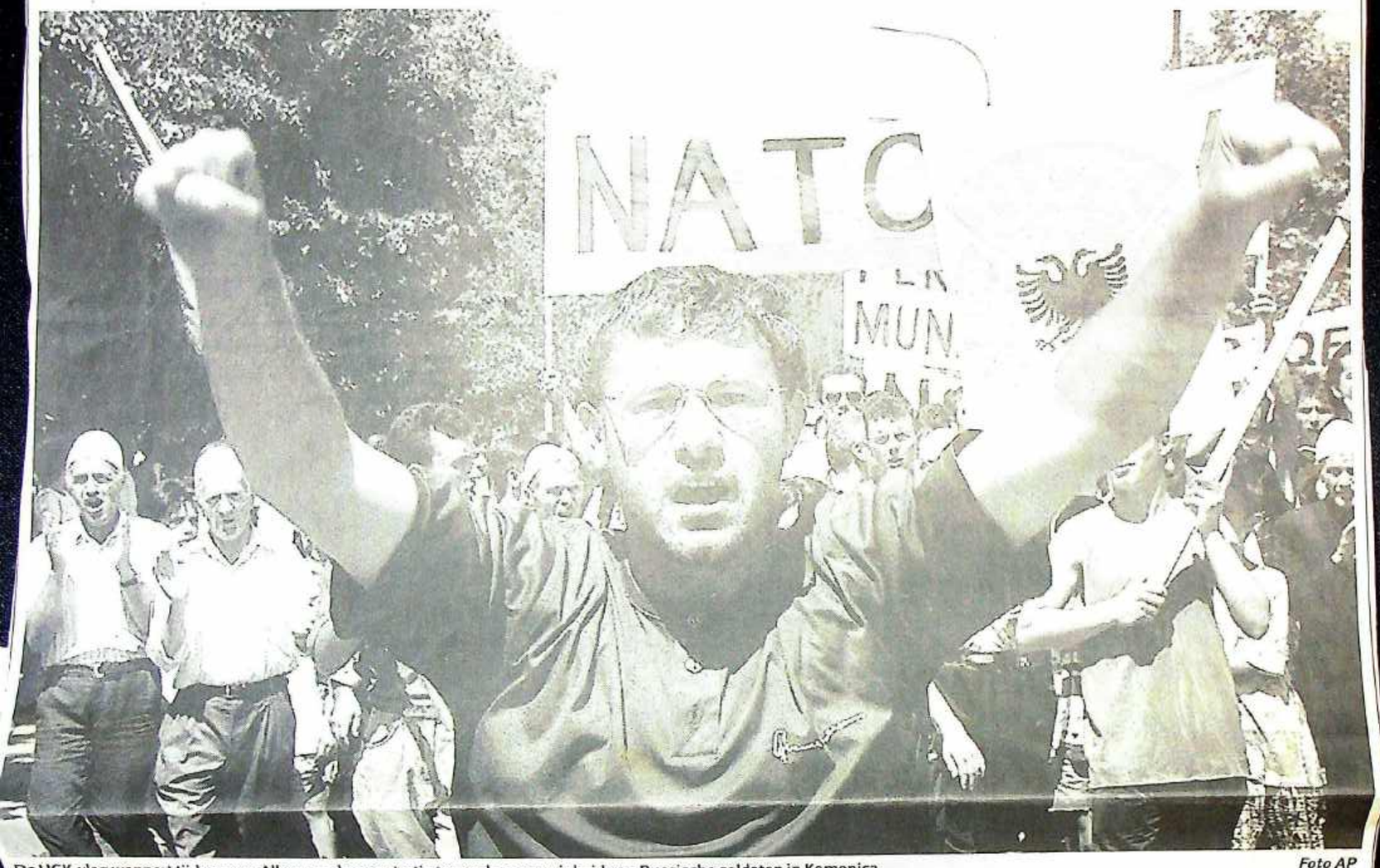

De UCK-vlag wappert tijdens een Albanese demonstratie tegen de aanwezigheid van Russische soldaten in Kamenica. *Foto AP*

Door Roel van Duijn
publicist

ER DREIGT een nieuw gevaar voor de toch al geteisterde Balkan. Dat Kosovo op den duur de zoveelste onafhankelijke ministaat wordt, geleid door ultranationalistische UCK-politici.

Voorlopig vaart Kosovo onder de vlag van resolutie 1244 van de Verenigde Naties, als internationaal protectoraat. Maar hoe lang zal dat duren? Nu al zijn er tekenen dat de Amerikanen van de rechtstreekse verantwoordelijkheid voor dit voormalige oorlogstoneel verlost willen worden. Het officiële standpunt van Clinton en Albright luidt dat Kosovo een onderdeel is van Joegoslavië, dat in ruil voor de terugtrekking van haar troepen 'soevereiniteit en integriteit' van deze staat, inclusief Kosovo, gegarandeerd heeft gekregen. Maar in de *Washington Post* staat te lezen dat 'sleutelfiguren van het State Department en het Pentagon hebben geconcludeerd dat Kosovo op zekere dag onafhankelijk zal zijn'.

Een praktisch voorteken van de naderende onafhankelijkheid is de oprichting van het 'Kosovo Beschermingskorps'. Hierover zijn de Serviërs niet geheel ten onrechte woedend, omdat het in strijd is met de genoemde VN-resolutie die immers ontwapening van het UCK bepaalt. Het 'Kosovo Beschermingskorps' is een legertje van een paar duizend man, officieel bedoeld om 'natuurrampen' te bestrijden, maar in werkelijkheid een voorloper van een nationale gewapende macht. Niet-Albanezen zijn er in geen velden of wegen te bekennen, aangezien die het korps als een voortzetting van het UCK beschouwen. De leider van dit legertje, Agim Ceku, wordt ervan verdacht zich als Kroatisch generaal tijdens de operatie 'Storm', in 1995, met etnische zuiveringen tegen de Serviërs te hebben beziggehouden.

Europa moet veel meer zijn best doen voor een gezonde Balkan

Dagelijks komen er vanuit Kosovo berichten over het verjagen van zigeuners, Serviërs, Egyptenaren en andere niet-Albanezen uit het protectoraat. Hoe verder dit proces voortgaat, hoe sterker de claim van het UCK op een onafhankelijk, zuiver Albanees Kosovo wordt. Hoe aanlokkelijker ook voor de NAVO-landen om er aan toe te geven. Een 100 procent Albanees Kosovo lijkt stabiel wegens het ontbreken van etnische twisten.

Maar in de praktijk zal zo'n onafhankelijk Kosovo een nieuwe tijdbom zijn voor de regio. Allereerst zal dit herboren Albanese nationalisme mogelijk overslaan naar de Albanezen in het westen van Macedonië. De verhoudingen tussen de Albanezen en de Macedoniërs in Macedonië zijn toch al gespannen. Een oorlog in dit centrale Balkanland zou de rechtstreekse betrokkenheid van Servië en Griekenland (aan de Macedonische kant), en van Turkije en Albanië (aan de kant van de etnische Albanezen) oproepen.

Ook het onafhankelijkheidsstreven van Montenegro zou door een onafhankelijk Kosovo bevorderd worden, met de kans op een oorlog met Servië. Tenslotte is er de negatieve invloed op Bosnië, waar men eveneens met veel moeite een aantal etnische groepen bijeen tracht te houden in één staat. Ook Bosnië-Herzegovina valt met een gedesintegreerd, onafhankelijk Kosovo in de buurt makkelijker uit elkaar.

Is het tegelijkertijd niet onrealistisch om te proberen Kosovo weer aan Joegoslavië, de oude folteraar, te verbinden? Er is geen Albanees die daar voor voelt.

Kosovo is een probleem dat volgens mij alleen in samenhang met heel de Balkan kan worden opgelost. Niet door onafhankelijkheid of door een geforceerde knoop met Joegoslavië, maar door de stabilisering van de maatschappij en de bestaande staten op de Balkan als geheel.

Applaus verdient het onlangs verschenen rapport van de UNDF (United Nations Development Program), dat er op wijst dat de Balkan vooralsnog 'een politiek laboratorium op een massagraf' is en dat het Stabiliteitspakt voor zuidoost-Europa slechts een institutioneel raamwerk is, dat het ontbreekt aan 'inhoud, visie en ziel'. Er moet naar worden gestreefd vanuit de Europese Unie samen te werken met non-gouvernementele organisaties in de Balkanlanden omdat de staten er vaak niet of slecht functioneren.

In Albanië moet de criminaliteit overwonnen worden, in Macedonië de etnische spanning verminderen, overal moeten de oorlogsmisdadigers berecht worden. Overal moet het onderwijs verbeterd worden, waarbij een van de voorwaarden is dat het gemengd moet zijn. Dit programma kan alleen een succes worden als de Europese Unie zich zwaar met de inhoud van de Balkanpolitiek zal bezighouden.

De Europese Unie heeft nu aangekondigd dat behalve Slovenië en Hongarije (twee noordelijke Balkanlanden) ook Roemenië en Bulgarije in aanmerking komen voor het lidmaatschap van deze Unie. Ik vind dat nog een stap verder gegaan moet worden. Ook met Macedonië, Albanië en Bosnië Herzegovina moeten gesprekken aangegaan worden over een toekomstig lidmaatschap, maar dan op voorwaarden die gericht zijn op een interne stabilisering. Zoals gemengd, beter onderwijs, etnische tolerantie, aanpak van criminaliteit en oorlogsmisdadigers. Worden er binnen drie jaar bemoedigende vorderingen gemaakt, dan kan het begeerde lidmaatschap van de EU een feit worden. In dezelfde periode is de EU dan gerechtigd en gemotiveerd om in samenwerking met non-gouvernementele organisaties zoals de Wereldbank en plaatselijke clubs steun aan de opbouw van een democratische maatschappij te verlenen. Toekomst voor Kosovo is er alleen als onderdeel van een tot Europa behorende gezonde Balkan.

Advertentie

DE STAM
SELECT WONEN
Verhuist naar Alexandrium III
Daarom
TOTALE
LEEGVERKOOP
VAN DE GEHELE COLLECTIE
A.S. ZONDAG GEOPEND
VAN 12.00 - 17.00
a.a. Topform, Hülsta, Selva, Gelderland, Leolux, Wagner en Heldense (direct leverbaar)
DE STAM
SELECT WONEN
Marinierweg 39-55, Rotterdam-Centrum
Tel.: 010 412 04 08

AD 23-10-'99

26-10-'99

8 Algemeen Dagblad

Milosevic houdt oppositie met intimidaties in bedwang

Door Dragan Janjic

BELGRADO - Pogingen van de Servische oppositie om president Milosevic van zijn troon te stoten, zijn voorlopig mislukt. Steeds minder mensen doen mee aan de dagelijkse demonstraties, die sinds 21 september door de oppositie worden gehouden.

De oppositieleiders, verenigd in de Alliantie voor Verandering, zoeken naar een manier om zonder al te veel gezichtsverlies te stoppen met de demonstraties. Milosevic kan dus op zijn gemak het komende jaar afwachten, in de wetenschap dat hij van de gefragmenteerde oppositie niets heeft te vrezen.

De Servische Vernieuwingsbeweging, de machtigste oppositiepartij met zetels in het Servische parlement, heeft geweigerd de Alliantie voor Verandering te steunen. Partijleider Vuk Draskovic viel vorige week de alliantie opnieuw aan, waarmee eerdere verzoeningspogingen in een klap teniet werden gedaan.

Draskovic beschuldigde Zoran Djindjic, informeel leider van de Alliantie voor Verandering, dat hij Milosevic alleen in de kaart speelt met zijn demonstraties. De afgelopen tien dagen stonden Draskovic en zijn partij onder sterke druk van het regime, dat dreigde snel lokale verkiezingen te organiseren en de Vernieuwingsbeweging uit het lokale bestuur in Belgrado en andere steden te verdrijven.

De druk werd nog verhoogd door de arrestatie van ambtenaren, belast met financiële zaken, die door de media van corruptie worden beschuldigd.

De acties lijken een waarschuwing aan het adres van Draskovic. Die nam zijn toevlucht tot tirades tegen de Alliantie voor Verandering. Enige weken geleden waren kopstukken van de Servische Vernieuwingsbeweging nog vastbesloten om met gezamenlijke straatprotesten vervroegde verkiezingen te eisen.

AD 28-10-99

Belgen vrezen Serviërs

Invasie in Kosovo wordt niet uitgesloten

Door onze correspondent Frans Boogaard

BRUSSEL - België is bang voor een Servische invasie in het noordoosten van Kosovo, waar ruim 800 Belgische KFOR-militairen vredestaken uitoefenen. Dat blijkt uit een geheime nota van de Franstalige socialistische minister Flahaut (Defensie) aan de Belgische ministerraad.

Flahaut ontleent zijn informatie aan een informele vergadering van de NAVO-defensieministers, eind vorige maand in Canada. Volgens hem steken Servische militairen en leden van de militaire politie geregeld de Kosovaarse grens over.

„Omdat een invasie op grote schaal niet mag worden uitgesloten, heb ik de wens geuit dat zo snel mogelijk een politieke en militaire strategie wordt uitgedokterd. Vanaf vandaag moet alles in het werk worden gesteld om het scenario van de beroerdste optie te vermijden", aldus Flahaut.

De NAVO vindt de reactie van de nog kersverse Belgische minister wat paniekerig. „Natuurlijk houdt generaal Clark rekening met een inval. Hij zou een slechte bevelhebber zijn als hij dat niet deed. Maar een invasie is wel heel onwaarschijnlijk", aldus een hoge diplomatieke bron op het NAVO-hoofdkwartier in Brussel.

Dat het Servische leger zijn mankracht en bewapening weer opbouwt, vindt hij logisch. *„Ze herstellen de schade die wij hebben aangericht."* Dat individuele militairen de grens oversteken, vindt hij niet verontrustend. „Het is een komen en gaan. Vergeet niet: er is ook alleen maar en administratieve grens, geen feitelijke."

Nederlandse diplomaten hebben aan de bijeenkomst in Toronto evenmin de indruk overgehouden dat KFOR in Centraal- en Noord-Kosovo (Fransen, Belgen, Denen, Noren, Britten en Canadezen) gevaar loopt: „De Serviërs kijken wel uit. Als ze de rivier oversteken, worden ze gelyncht." In de door Flahaut als risicovol aangeduide regio zitten geen Nederlanders.

Nederlandse en Duitse militaire politiemensen van KFOR hebben in Kosovo twee Serviërs gearresteerd die worden verdacht van oorlogsmisdaden.

Volgens een woordvoerder van de vredesmacht poogden de twee mannen de provincie te ontvluchten door zich te verstoppen in een konvooi van de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR. De verdachten die aan de grens met Albanië werden ontdekt en aangehouden, zijn naar de stad Prizren in de Duitse zone overgebracht.

'In Servië steunt 70 procent regime noch oppositie'

Vraaggesprek met oud-legerchef Momčilo Perišić

Momčilo Perišić was stafchef van het Joegoslavische leger, tot Milošević hem om de kwestie-Kosovo ontsloeg. Nu ijvert de generaal voor het vertrek van Milošević: het is de enige manier om het isolement van Servië te beëindigen.

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

BELGRADO, 22 OKT. „Als onze volkeren van land zouden wisselen, als wij naar Nederland zouden gaan met onze leiders en jullie zouden hier komen met jullie leiders, dan zouden we hier nòg dezelfde problemen hebben als nu." Generaal Momčilo Perišić, voormalig stafchef van het Joegoslavische leger, begeeft zich sinds een maand of twee in de politiek. Voor alles blijft hij echter de strateeg die zich graag in geopolitieke termen uitdrukt.

Eind vorig jaar werd de chef van de generale staf na vijf jaar trouwe dienst als legerleider opzijgeschoven. Perišić had kritiek op de manier waarop zijn president Slobodan Milošević het probleem-Kosovo dacht op te lossen, en dan met name op de manier waarop de sterke man van Joegoslavië daarbij het leger dacht te gebruiken.

Deze zomer voegde de generaal zich publiekelijk bij de tegenstanders van het regime, met een eigen partij, de Beweging voor een Democratisch Servië. Perišić steunt het streven van de oppositie naar vervroegde verkiezingen, maar denkt een eigen electoraat te kunnen mobiliseren en behoudt afstand tot de andere oppositiepartijen. „Wij proberen de zeventig procent van de kiezers wakker te schudden die tot het regime noch de oppositie behoren."

De partij van Perišić (die overigens in Kroatië bij verstek tot twintig jaar gevangenisstraf is veroordeeld wegens oorlogsmisdaden, die hij in de oorlog in Kroatië in 1991 zou hebben begaan) probeert een positie te verwerven bij het publiek dat de eeuwige machtsstrijd tussen regime en oppositie zat is. „De regering probeert met alle mogelijke middelen aan de macht te blijven, terwijl de oppositie probeert met alle mogelijke middelen aan de macht te komen. Zij staan recht tegenover elkaar en zetten elkaar daardoor feitelijk buitenspel en dat kan tot chaos leiden. Mijn Beweging voor een Democratisch Servië vecht tegen het regime omdat het een aantal zeer schadelijke beslissingen heeft genomen. Maar we verzetten ons ook tegen oppositiepartijen die geweld willen gebruiken om aan de macht te komen. Burgeroorlog is geen optie."

Perišić behoorde tot vorig najaar tot de kleine kring vertrouwelingen rond de Joegoslavische president. Kosovo werd het breekpunt. Perišić vond dat Milošević alles moest doen om een oorlog te voorkomen, maar de Joegoslavische leider had andere plannen. „Alle legers van de wereld mocten luisteren naar de burgerleiding van hun land. Maar dat geldt alleen als de staatsleiding in het belang van de burgers werkt. Zodra dat niet meer het geval is, hoeven legers niet meer te gehoorzamen. En dáárom ben ik ontslagen", zegt de generaal er nu over.

De stafchef zag aankomen dat zijn soldaten in Kosovo zouden worden ingezet voor verkeerde doeleinden. Toch zegt hij nu, gestoken in het onberispelijke pak van een politicus, dat hij nooit een militaire staatsgreep heeft overwogen. „Wij zijn Europeanen, geen Pakistanen. In Europa horen geen militaire coups thuis. Dat zou de druppel zijn die de emmer hier deed overlopen. Het zou tot een regelrechte burgeroorlog leiden", aldus Perišić. „Milošević heeft ondanks zijn desastreuze beleid nog altijd een zekere steun en een machtsbasis. Ieder machtsvertoon leidt onmiddellijk tot burgeroorlog", zegt hij, verwijzend naar de politiemacht die de Joegoslavische president naast het leger heeft opgebouwd. Een politiemacht die materieel in de watten is gelegd – dit in tegenstelling tot het leger, dat kort wordt gehouden – en die het bewind dan ook honderd procent trouw is.

Perišić is een betrekkelijk kleine man met scherpe Slavische trekken. Tijdens het gesprek noteert hij in sierlijke cyrillische letters de onderwerpen die de revue passeren. Een doorgewinterde militair, wat onwennig in de burgermaatschappij. Het bewind, zegt hij, heeft een grote fout gemaakt met Kosovo en daarom moet Milošević weg. Zonder zijn vertrek is er geen weg terug naar de internationale gemeenschap, waar Joegoslavië in thuishoort. „De oorzaken voor de crisis in Kosovo en Metohija [de Servische benaming van Kosovo, red.] liggen veel dieper dan de internationale gemeenschap begrijpt. De positie van KFOR bewijst dat. De problemen worden nu alleen maar groter, groter zelfs dan ze een jaar geleden waren. In plaats van Joegoslavië te helpen bij het zoeken naar een oplossing, heeft de internationale gemeenschap de Albanezen geholpen bij hun streven naar onafhankelijkheid en afscheiding van Joegoslavië. De internationale gemeenschap zit nu zelf met een onoplosbaar probleem. Ik heb de leiders van de NAVO daar van te voren uitdrukkelijk voor gewaarschuwd."

Om erger te voorkomen moet er zo snel mogelijk een nieuwe regering komen in Joegoslavië, vindt Perišić. „Joegoslavië kan op dit moment niet meedoen aan het zoeken naar een oplossing omdat het land internationaal geïsoleerd is. Alleen een nieuwe regering kan met de Kosovo-Albanezen en de internationale gemeenschap wel tot een oplossing komen."

Net als zijn grote tegenspelers binnen de Joegoslavische regering ziet Perišić een listig belangenspel van de Amerikanen en Europeanen achter het hele Kosovo-probleem. „Europa en de VS proberen op te rukken naar het oosten om hun economische belangen veilig te stellen. In dat kader zijn al onze buurlanden inmiddels bij de NAVO of het Partnership for Peace betrokken." De gedachte is dat het Westen voet aan de grond probeert te krijgen rond de Zwarte en de Kaspische Zee wegens de enorme oliebelangen daar. Op weg naar de olie heeft het Westen daarom de afgelopen jaren bondgenoten gezocht in ex-Joegoslavië, eerst bij de Slovenen die zich wilden afscheiden, later in Kroatië en Bosnië. „Met behulp van de Albanezen werd vervolgens geprobeerd om Kosovo en Metohija te infiltreren."

Perišić maakt zich weinig illusies over de bedoelingen van de buitenwereld. Zolang het Westen zijn invloedssfeer vreedzaam kan uitbreiden, zal het vreedzaam optrekken. Is dat niet het geval, dan gaat de weg via mogelijke brandhaarden.

Het Joegoslavische regime ziet dat volgens de generaal onvoldoende in. Hij verwijt Milošević vooral gebrek aan realiteitszin. In plaats van de tekenen te onderkennen en een diplomatieke uitweg te zoeken heeft de Joegoslavische leiding de kont tegen de krib gegooid, met alle desastreuze gevolgen van dien.

Milošević en de zijnen, zegt hij, „hebben de nieuwe wereldorde niet onderkend en ze hebben geen diplomatieke pogingen ondernomen om de oorlog te voorkomen. Als ze oorlog wilden voeren tegen de NAVO hadden ze eerst zelf bondgenoten moeten zoeken die bereid waren geweest om Joegoslavië met geweld te steunen."

Generaal Perišić drukt piloten de hand tijdens een vliegshow in Belgrado. De foto dateert van juni vorig jaar, toen de generaal nog legerbevelhebber was. (Foto AP)

Belgrado sluit verkiezingen uit

BELGRADO, 22 OKT. Er komen in Joegoslavië geen vervroegde parlementsverkiezingen. Een woordvoerder van de regerende socialisten van president Slobodan Milošević sloot gisteren de mogelijkheid van verkiezingen categorisch uit.

Ivica Dačić voorspelde dat de socialisten „voor altijd" in Servië aan de macht blijven, omdat, zo zei hij, de oppositie geen aanhang heeft.

De oppositie, verenigd in de Alliantie voor Verandering (SZP), houdt nu al maandenlang elke dag betogingen in vele Servische steden om vervroegde verkiezingen voor het einde van dit jaar af te dwingen. Samen met de eveneens oppositionele Servische Vernieuwingsbeweging SPO heeft ze een reeks eisen opgesteld die aan een ronde tafel met de regeringspartijen moeten worden besproken.

Dačić sloot concessies van het bewind evenwel uit. „Er is in ons land geen parlementaire crisis. Waarom zouden we dan een stemming op touw zetten?" zo zei hij. „We vinden dat er belangrijker dingen zijn dan verkiezingen." De socialistische woordvoerder voegde daaraan toe, verwijzend naar de goede relaties van de SZP met het Westen en de anti-Westerse stemming in het land na de NAVO-luchtacties: „De oppositie is er zich kennelijk niet van bewust dat haar electoraat hier zit, en niet in Europese en Amerikaanse hoofdsteden. Dat is het geheim van haar falen. Ze zijn verbonden met iedereen behalve met hun volk. Gelukkig is een regering met zo'n oppositie. Zo'n regering zal voor altijd regeren."

Ook de leider van de met de socialisten regerende Radicale Partij, Vojislav Šešelj, wilde gisteren niets weten van de SZP-eisen. (Reuters, AP, AFP)

20-10-99

Niet/wel aan de orde

De heer Ad Melkert heeft het kabinet een 'evaluatienota' over het ingrijpen van de NAVO in de crisis om Kosovo gevraagd. Merkwaardig is dat het kabinet er niet uit zichzelf mee komt en dat het nog een poosje heeft geduurd voor de vragen op papier zijn gekomen, maar ze zijn goed. Hoe komt het dat de NAVO zich heeft laten verrassen door de enorme aantallen vluchtelingen? Waarom werd het bondgenootschap verrast door het aanvankelijk geringe effect van de luchtaanvallen? En natuurlijk weer de grondtroepen: wanneer is binnen de NAVO overwogen de strijd tot de grond uit te breiden, en was Nederland daarin betrokken? Deze en de andere vragen van de heer Melkert zijn op zichzelf al een evaluatie. Ze verraden diep wantrouwen over opzet en uitvoering van de eerste humanitaire oorlog.

Veel antwoorden zijn intussen beschikbaar. De meeste zijn te vinden in een reconstructie van Dana Priest in de *Washington Post*, een serie waarvan in deze krant op 25 september jl. een samenvatting is gepubliceerd. In buitenlandse tijdschriften duurt de discussie over de onderneming voort (aanbevolen: de vier laatst verschenen nummers van het Britse maandblad *Prospect*). Uit deze lectuur blijkt in grote trekken hoe de voorgeschiedenis van het conflict is veronachtzaamd, hoe slecht de oorlog was voorbereid, hoe de NAVO zich zonder een serieuze *contingency planning* in de strijd heeft gestort – en natuurlijk voor alle mogelijke verrassingen kwam te staan – en ten slotte, hoe controversieel de hele onderneming van het begin af is geweest en voortdurend is gebleven, tot op de dag van vandaag.

Al het gezwets (ik weet geen beter woord) dat over de grondoorlog ten beste is gegeven, neemt niet weg dat dit onderwerp nog nader opheldering vergt. Daarbij gaat het niet om de militaire vraag of er een beroep moest worden gedaan op de gewone soldaat om de finale oplossing te brengen. Van het begin af is het een politiek vraagstuk geweest. Toen namelijk het regime van Milošević geen aanstalten maakte om onder de bommen te bezwijken, dreigde de fameuze geloofwaardigheid van de NAVO in de knel te komen. Het was de Amerikaanse regering nagenoeg onmogelijk het initiatief tot de strijd op de grond te nemen, omdat daardoor een andere geloofwaardigheid in diskrediet zou raken: die van de president zelf. Met de naderende verkiezingsstrijd konden de Democraten minder dan ooit in Europa gesneuvelde Amerikanen gebruiken. Het was dus in de eerste plaats het belang van Clinton de grondoorlog te voorkomen. *Zijn* geloofwaardigheid stond op het spel. Het logisch gevolg daarvan was dat de bombardementen werden verhevigd. Daardoor is Milošević tot zijn terugtocht gebracht. En daardoor is het nieuwe Europese probleem ontstaan: dat van een dictator in een half verwoest, geïsoleerd land op de drempel van de winter. Servië in deze toestand hoort ook tot de erfenis van de oorlog.

H.J.A. Hofland

Nederland heeft niet veel minder tot de actieve oorlogsvoering bijgedragen dan de Britten, stelt de heer Melkert vast. Hebben de ministers Van Aartsen en De Grave verhoudingsgewijs even krachtig kunnen meepraten? Dat de Nederlandse invloed kleiner is, spreekt bijna vanzelf – en dus niet helemaal; het hangt ook van onze vertegenwoordigers zelf af, de kracht van hun persoonlijkheid en hun kennis van zaken. Maar dat is hier niet aan de orde. Men wil weten welke opvattingen ze in het middelen hebben gebracht toen de oorlog woedde; of ze kritiek hebben gehad, of ze wel eens hebben getwijfeld en in welke bewoordingen ze dat de bondgenoten hebben verklaard. En vooral: waar ze hebben gestaan in de kwestie van de grondoorlog en of ze toen hebben verklaard dat ook Nederland misschien wel bereid zou zijn troepen te 'leveren', dan wel voor de eer bedankte. Het zou in ieder geval wel vreemd zijn als dit probleem niet in het kabinet besproken was.

De vragen van de heer Melkert raken ook de voorgeschiedenis. Waarom heeft de NAVO geen luchtacties ondernomen na het Servische bloedbad in Racak op 16 januari terwijl de *Activation Order* (van oktober 1998) daartoe de mogelijkheid bood? Vooruitlopend op wat de ministers zullen zeggen, vermoed ik dat de oorsprong van het antwoord ook al in Washington moet worden gezocht. De president had zojuist zijn huid weten te redden, was aan *impeachement* ontkomen en had hierna iets anders aan zijn hoofd dan een luchtaanval op de Serviërs (die trouwens al het hele jaar daarvoor aan het etnisch zuiveren waren geweest).

In laatste aanleg gaan deze vragen over de invloed van Nederland binnen het bondgenootschap. Als de Clinton-doctrine geen reclametruc is, maar een ernstig bedoelde grondslag moet geven voor een nieuwe buitenlandse politiek van de NAVO, waarbij volgende humanitaire oorlogen niet zijn uitgesloten, is het bondgenootschap met de oorlog om Kosovo slecht begonnen. De troost is dat het slechter had gekund, als het bijvoorbeeld in een grondoorlog tot een soort bezetting van Servië was gekomen. Over de gevolgen daarvan hoeven we in ieder geval niet na te denken.

Blijft de vraag naar de besluitvorming binnen de NAVO in een eventuele volgende humanitaire interventie. Het is vrijwel zeker dat de Amerikanen dan opnieuw het grootste deel van het militaire werk zouden doen, en dus het beleid bepalen. Voor de bondgenoten gaat het er in dat geval om, wat kritischer naar het plan van actie te kijken vóór de eerste bommen zijn losgelaten; een zorgvuldiger schatting van de mogelijke gevolgen te maken dan ze in deze oorlog hebben gedaan, en vooral ook: er meer rekening mee te houden dat het zwarte scenario werkelijkheid kan worden.

In Kosovo zijn we er niet zo ver vanaf geweest. Op 31 maart was Den Haag nog optimistisch. Het kernkabinet van de oorlog, Kok, Van Aartsen en De Grave, verzekerde dat 'er geen alternatief was voor de bombardementen' en de meerderheid van de Kamer was het ermee eens: geen grondtroepen. Op 8 april bleek het kabinet bereid te zijn, Nederlandse soldaten te laten meedoen aan 'kleinschalige grondoperaties'. De grootschalige waren in Den Haag toen nog niet 'aan de orde.' In Londen en Washington wel. Wat was er bij ons aan de orde, de dag vóór Milošević toegaf? De antwoorden op de vragen van Melkert zullen het leren, hopen we.

Servische oppositie wil een 'parallel' parlement vormen

BELGRADO, 21 OKT. De Servische oppositie zal een eigen 'parallel' parlement vormen als haar oproep tot vervroegde parlementsverkiezingen door het bewind wordt genegeerd.

De Alliantie voor Verandering (SZP), de paraplu-organisatie van oppositiepartijen, wil op 27 of 28 oktober, als het Servische parlement bijeenkomt, in Belgrado een massale bijeenkomst op touw zetten.

Daaraan zullen gemeenteraadsleden van alle oppositiepartijen en de leiders van die partijen deelnemen. Als het bewind van president Milošević dan nog niet ingaat op de eisen van de oppositie „zullen we een soort democratisch volksparlement stichten", zo zei gisteren Vladan Batić, de coördinator van de SZP. Het 'parlement' zal Dragoslav Avramović, ex-directeur van de Joegoslavische Centrale Bank, tot leider van een eigen 'overgangsregering' van de oppositie kiezen. Bovendien zullen diverse partijen binnen de SZP praten over de vorming van „een verkiezingscoalitie", aldus Batić.

De Servische oppositie – de SZP en de rivaliserende Servische Vernieuwingsbeweging – beheerst sinds de gemeenteraadsverkiezingen van eind 1996 rond twintig steden in Servië, waarin meer dan de helft van het Servische electoraat woont. De SZP voert nu al weken een campagne om het bewind te dwingen in te stemmen met vervroegde parlementsverkiezingen. Die campagne bestaat uit dagelijkse protestbijeenkomsten in vele steden. De animo voor die demonstraties varieert. Gisteren kwamen bij betogingen in tientallen steden in totaal slechts ongeveer tienduizend aanhangers van de oppositie opdagen. In Belgrado gingen 1500 mensen de straat op.

Een van de belangrijkste oppositieleiders binnen de SZP, Zoran Djindjić, beklaagde zich gisteren over het feit dat het regime zijn telefoon afluistert, hem laat volgen, zijn lijfwachten onderzoekt en lastig valt en zijn huis in de gaten houdt, onder meer vanuit een helikopter. Volgens Djindjić worden zelfs huizen van zijn vrienden vanuit de lucht gefotografeerd „alsof het vijandige militaire objecten zijn".

Djindjić, leider van de Democratische partij, suggereerde dat deze acties en de uiterst felle aanvallen op hem van de kant van Milošević' vrouw Mira Marković passen in de voorbereiding van een aanslag op zijn leven.

Marković, leider van de partij Verenigd Joegoslavisch Links die samen met de socialisten van haar echtgenoot regeert, maakte Djindjić eerder deze week in een vraaggesprek met een Italiaans blad uit voor 'verrader', 'lafaard', 'deserteur' en 'collaborateur met de moordenaars van zijn volk'. Volgens Djindjić passen dergelijke kwalificaties in een hetze tegen hem. (AP)

'Ik protesteer al jaren tegen het regime'

Servisch schrijfster Srbljanovic in Nederland

Biljana Srbljanovic schrijft toneelstukken waaruit alle moraal lijkt te zijn verdwenen. Op die manier pleit zij voor een nieuwe moraal, een nieuwe maatschappij. „Het buitenland toont minachting voor ons, het Servische volk, en wij tonen minachting voor andere volken. Dat moet veranderen."

Door ANNERIEK DE JONG

AMSTERDAM, 19 OKT. Ze schrijven fascistische kitsch en citeren de haatdragende taal uit de kranten. Ze terroriseren hun gezin en verraden vlijtig hun naasten. Leuke mensen komen in de voorstelling *Familiegeschiedenis Belgrado* niet voor. Zelfs de kinderen hebben niets aardigs. Hun spelletjes zijn wreed en cynisch want de kinderen spelen de volwassenen na. In een niemandsland van vuil en vuilcontainers imiteren zij gezinnetjes die alleen nog bijeengehouden worden door angst. Panische, razende angst, adembenemend acrobatisch in scène gezet door regisseur Frans Strijards en de acteurs van Art & Pro.

Biljana Srbljanovic, de schrijfster, voltooide haar *Familiegeschiedenis Belgrado* net vóór de NAVO-bommen. Haar verschrikkelijke personages zijn slachtoffers van een schrikbewind dat zij zelf in het zadel hielpen en hun oorlog aan het familiefront wijst zowel achteruit naar de oorlogen die Servië anno 1998 reeds had gevoerd als vooruit naar de oorlog die nog moest komen. Biljana Srbljanovic maakt deel uit van een volk dat sinds Milošević aan de macht kwam voor veel ellende heeft gezorgd. Daar schrijft zij over, daar praat zij over – zonder valse schaamte. „Ik voel me niet schuldig", zegt ze, „ik protesteer al jaren tegen het regime. Al weet ik niet of ik genóeg heb gedaan." We praten in een hotel op een zonnige ochtend. Biljana Srbljanovic is in Amsterdam om naar de voorstelling van Art & Pro te komen kijken en ook een beetje om de wereld een genuanceerder beeld van het Servische volk te geven.

Genuanceerder? De Serviërs in *Familiegeschiedenis Belgrado* zijn toch ongenuanceerd slecht? „Ik heb expres overdreven", zegt ze. „Ik laat mensen zien die door hun gewelddadige angst het leven van hun slachtoffers en van henzelf verpesten. In heel zijn groteske vorm is het stuk een oproep iets van het leven te maken inplaats van het te verpesten. Meer Serviërs dan je denkt staan open voor zulke signalen. Niet alle Serviërs zijn identiek aan het regime. Ons land heeft ook een ander gezicht. Wij hebben emoties en gevoel voor humor, wij zijn normale mensen. Het is zo dom van ons zijn om te geloven: 'De *bad guys*, dat zijn wij, en de *good guys*, dat zijn degenen die tegen ons vechten'." Biljana Srbljanovic vecht vooral tegen 'de minachting voor mensen'.

„Het buitenland toont minachting voor ons, het Servische volk, en wij tonen minachting voor andere volken. Die houding moet veranderen. Ik wil geen nationalistische, chauvinistische, xenofobische, fundamentalistische, orthodoxe cultuur; ik wil een open maatschappij." Voor haar ideaal gaat Biljana Srbljanovic elke avond de straat op. Met gelijkgestemden. „We verzamelen ons op het marktplein. Dan beginnen we te lopen en we besluiten de avond met een speech. We maken een hoop lawaai en proberen de stad wakker te schudden. We willen dat het regime aftreedt; we willen vrije verkiezingen onder internationale controle. We willen ook vrije media. Onze beweging groeit. Nu er Albanezen zijn die Serviërs vermoorden beginnen Serviërs te begrijpen dat zij precies hetzelfde met de Albanezen hebben gedaan. Dat het uit moet zijn met die zinloze vernietigingsdrift."

Enig gevaar lopen de demonstranten wel. „De politie slaat en arresteert onze mensen, maar als je snel genoeg bent krijgt ze je niet te pakken." Biljana Srbljanovic hoopt op steun uit het buitenland. Waar ze al vóór de bombardementen op hoopte. Volgens haar heeft de NAVO z'n geld aan die bommen verspild. „De internationale gemeenschap had dat geld beter kunnen stoppen in steun aan onafhankelijke kranten en aan scholen voor volwassenen, om het Servische volk een hoger moreel en politiek bewustzijn bij te brengen. De internationale gemeenschap had ziekenhuizen voor de armen kunnen steunen en zo kunnen laten zien dat niet de hele wereld tegen de Serviërs is." Biljana Srbljanovic is 29 en pacifist. Omdat ze niet in gewelddadige oplossingen gelooft, gelooft ze ook niet dat Milosevic moet worden vermoord. „Ze moeten hem voor het Haagse tribunaal slepen. Nog een lijk erbij, daar hebben we niks aan."

In haar oorlogsdagboeknotities schrijft ze: 'Ik word bevangen door heimwee naar mijn vroegere land, de Joegoslavische Federatie, dat mooie, grote, gevarieerde, vreedzame land waar ik geboren ben.' Haar dagboeknotities, die ze per e-mail de wereld in zond, verschenen van 1 mei tot en met 26 juni 1999 in het dagblad Trouw. Nu hebben Trouw en Art & Pro ze in een boek gebundeld. Naast haar dagboeken publiceerde Biljana Srbljanovic tot nu toe drie toneelstukken en *Familiegeschiedenis Belgrado*, haar tweede stuk, werd bekroond met een Servisch theaterfestival.

Je zou denken dat het regime haar stukken verbood, maar in Belgrado staat *Familiegeschiedenis Belgrado* al een dik jaar op het repertoire. „Wij hebben", zegt Biljana Srbljanovic, „een dictatuur die weinig om theater geeft. Die ons onze gang laat gaan. Alleen wetten de managers van de theaters dat nog niet. Zij zijn bang om ontslagen te worden als ze kritisch toneel op de planken brengen. Maar wat hebben ze eigenlijk te verliezen? Ze hebben geen geld, geen mogelijkheid om wat dan ook te produceren. Ik zeg ze: maak dan toch ruimte voor een armoedig maar belangwekkend theater." Voor haar nieuwste stuk, het vierde, heeft ze nog geen theater gevonden.

„Het gaat over de vraag hoe fascisme kan ontstaan. Ik heb altijd een jong en enthousiast publiek gehad, de zalen zaten vol, maar nu beginnen de managers te zaniken dat m'n stukken zo pessimistisch zijn, dat ik zo'n negatief beeld van ons volk naar buiten breng. Want dus absoluut niet waar is. Fascisme is massa-hypnose. Het is heel gemakkelijk om deel van een meute te zijn, om te denken dat je met elkaar iets speciaals bent. Je sluit je aan bij de massa en vergeet het kwaad waar het 'm om is begonnen. Dat kwaad rakel ik weer op. Dingen die je ervan weerhouden een normaal menselijk wezen te zijn stop ik bij elkaar in een snelkookpan. Zodat je je vóór de explosie afvraagt: 'Waarom gedragen we ons nog slechter dan beesten?' „Zulke vragen zijn goed voor ons land. En misschien ook wel voor andere landen."

Biljana Srbljanovic (Foto NRC Handelsblad, Maurice Boyer)

'Familiegeschiedenis Belgrado'. T/m 30/10 Rozentheater, Rozengracht 117, Amsterdam. Op 3 en 4/11 Saskia Theater, Arnhem, op 5 en 6/11 Toneelschuur, Haarlem. De 'Oorlogsdagboeken' zijn in de theaters te koop. Inl. (020) 6207953.

DINSDAG 19 OKTOBER 1999

Eis oppositie 'grappig'

Regime in Servië: geen verkiezingen

BELGRADO, 19 OKT. Het bewind van de Joegoslavische president Milošević wil niets weten van vervroegde parlements- en presidentsverkiezingen, die door de verenigde oppositie worden geëist.

De Servische oppositie eist al maanden vervroegde verkiezingen. Vorige week hebben de oppositiepartijen zelfs hun aanzienlijke onderlinge meningsverschillen opzijgezet en gezamenlijk een lijst met voorwaarden voor eerlijke en vrije verkiezingen opgesteld.

Tot nu toe hadden woordvoerders van het bewind het denkbeeld van vervroegde verkiezingen niet met zoveel woorden van de hand gewezen. Gisteren gebeurde dat wel. Milovan Bojić, een woordvoerder van de regerende socialistische partij van Milošević, zei het denkbeeld van verkiezingen „grappig" te vinden. Die verkiezingen, zo ging hij verder, komen er niet omdat „de wederopbouw van het land prioriteit geniet". „Zulke eisen illustreren de hulpeloosheid van de oppositie om iets te bereiken", aldus Bojić in een vraaggesprek op de televisie. „De oppositie is verbijsterd over de fascinerende resultaten bij de wederopbouw van het land."

De Servische vice-premier Vojislav Šešelj, leider van de ultra-nationalistische Radicale Partij, zei gisteren dat de politie in Servië harder moet optreden tegen de dagelijkse demonstraties, waarmee de oppositie de vervroegde verkiezingen wil afdwingen. „De politie moet onmiddellijk en meedogenloos reageren. Als betogers straten blokkeren, zullen we hen zelf aanhouden en aan de politie overdragen", aldus Šešelj.

Ook de echtgenote van president Milošević, Mira Marković, wier partij Verenigd Joegoslavisch Links deel uitmaakt van de in Servië regerende coalitie, mengde zich gisteren in het debat. In een gesprek met een Italiaans weekblad maakte ze oppositieleider Zoran Djindjić uit voor „deserteur", „lafaard", „verrader" en „de leider van alle NAVO-collaborateurs".

In Belgrado is gisteren gemeld dat een begin is gemaakt met de leveranties van Russisch gas aan Joegoslavië. Het gas, bestemd voor de stadsverwarming, moet de Serviërs de komende winter door helpen. Rusland levert Joegoslavië per dag vijf miljoen kubieke meter, hetgeen volgens woordvoerders in Belgrado voldoende is om aan de behoefte te voldoen. Vorige week nog liet de Russische minister van Financiën weten dat de Hongaren – via wier grondgebied het gas wordt geleverd – zich tegen de leveranties aan Joegoslavië verzetten, zolang Belgrado niet voor het transit van het gas zou betalen. Die melding werd bevestigd door woordvoerders van het Hongaarse gas- en benzinebedrijf MOL.

'Of met de Hongaarse autoriteiten inmiddels overeenstemming is bereikt is onduidelijk. Rusland heeft Joegoslavië vorige week een krediet van 150 miljoen dollar voor een programma van humanitaire hulp toegezegd. (Reuters, AP, AFP)

Media Servië kregen dik miljoen aan boetes

BELGRADO – Het afgelopen jaar hebben twintig onafhankelijke Servische kranten, radio- en tv-stations boetes opgelegd gekregen van ruim 1,1 miljoen gulden. Ze publiceerden 'staatsondermijnende' informatie. Vier kranten moesten al de deuren sluiten. De Servische oppositie eist afschaffing van de perswet als een van de voorwaarden voor vrije en eerlijke verkiezingen.

Milosevic kan ook verenigde oppositie aan

Joegoslavië

Abe de Vries

BELGRADO – Een bouwondernemer uit Leskovác is kennelijk niet ongevoelig voor het tegenoffensief waarmee de Joegoslavische president Milosevic zich verdedigt: „Milosevic kan het niet helpen dat het zo slecht met Servië gaat. Hij wilde het land redden. Maar Europa en Amerika hebben hem het bos ingestuurd."

Beschuldigd van oorlogsmisdaden gokt de internationale paria Milosevic thuis op de sympathie voor de underdog. Gelet op de lage score van zijn tegenstrevers heeft dat enig resultaat. De propagandamachine hamert op Milosevic' (deels virtuele) wederopbouw-triomfen, met des te meer effect nu zijn tegenstanders het moeten doen met een paar vaten stookolie van de EU.

Voor het eerst sinds de bombardementen moet Milosevic binnenkort zijn kaarten laten zien.

Eensgezind eisten achttien oppositiepartijen vorige week vrije en eerlijke verkiezingen, uiterlijk begin volgend jaar. Een doorbraak, die de druk op het regime aanzienlijk verhoogt. Na drie weken mislukte mini-demonstraties volgt de Alliantie voor Verandering (SZP) de koers die Vuk Draskovic, van de grotere Servische Vernieuwingsbeweging (SPO), al had uitgestippeld. Zijn aanhang gaat pas de straat op als het nu voorliggende verkiezingsvoorstel wordt verworpen.

Het is mogelijk dat Milosevic een gang naar de stembus toestaat. Milosevic stelt iets van een democratische legitimiteit op prijs. „Als de burgers denken dat anderen de meerderheid in dit land sneller een beter leven kunnen bieden, laat ze dan bij de volgende verkiezingen op hen stemmen", zei hij onlangs.

Maar Milosevic zal nooit alle verkiezingsvoorwaarden van de oppositie overnemen. SPO en SZP willen onder meer een ingrijpende wijziging van het kiesstelsel, toezicht van buitenlandse waarnemers en openstelling van de staats-tv voor alle politieke partijen. Maar coalitiepartner Seselj, de leider van de Radicale Partij, die ook belang heeft bij een ander kiesstelsel heeft in een eerste reactie gezegd dat hij de voorwaarden van de oppositie redelijk vindt, en dat er met hem over valt te praten.

Milosevic' tweede optie is het *fait accompli*: op elk moment kan hij het parlement ontbinden en verkiezingen uitschrijven onder de thans geldende wetten en voorwaarden. Een deel van het electoraat zal dat waarderen, omdat de verkiezingen dan niet – ogenschijnlijk – zijn afgedwongen door de 'handlangers van de Navo' (de oppositie).

Wie zulke verkiezingen boycot, moet de hele winter demonstreren. „Zolang hij de politie en de legertop achter zich heeft, kan hij elke dag de demonstraties uit elkaar laten slaan", meent Milenko Vasovic, een journalist in Belgrado. Dikke kans dat de oppositie opnieuw verdeeld raakt, bij voorbeeld als de Serviërs het demonstreren moe zijn omdat ze al hun energie moeten gebruiken om de winter (en de inflatie) te overleven.

Nog niet zo lang geleden bestond de hoop dat de winterkou de strijd voor een democratischer Servië zou beslissen. Opeens lijkt dat minder zeker. Analisten van de oppositie hekelen het Westen, dat net als tijdens de massale winterdemonstraties van '96-'97 weigert een 'tweede front' te openen. Ze wijzen op het falen van Kfor om de Serviërs in Kosovo te beschermen, op de 'chantage' van de EU, die de oppositie pas wil steunen als ze belooft het Servische recht aan de kant te schuiven ten gunste van het Joegoslavië-Tribunaal, en op de sancties, die de Serviërs collectief wurgen maar Milosevic het perfecte alibi verschaffen voor de economische malaise.

En, voeren ze aan, stel dat Milosevic echt in de hoek wordt gedreven. Dan kan hij altijd nog de hulp inroepen van de Navo. Hij hoeft maar nieuwe bombardementen uit te lokken door met wat tanks een sullig aanvalletje uit te voeren op Kosovo of Montenegro, en: einde oppositie.

Montenegro dreigt met afscheiding

WENEN – De Montenegrijnse minister van buitenlandse zaken, Branko Perovic, heeft zaterdag bevestigd dat zijn land een eigen munteenheid en een referendum over onafhankelijkheid wil. In het Weense dagblad *Die Presse* zegt Perovic dat door de ongekend slechte verhouding met Servië een referendum over onafhankelijkheid eerder een kwestie van weken dan van maanden is. Petrovic beklemtoont dat de roep van Montenegro om democratisering en decentralisering onbeantwoord blijft zolang het bewind van Milosevic aanhoudt.

De Joegoslavische vice-p
Tomislav Nikolic heeft o
beurt zaterdag Monteneg
waarschuwd dergelijke st
heel goed te overdenken.
Montenegro leeft en werkt i
vië, memoreerde Nikolic.

Montenegro vormt samen
Servië de Federatieve Repu
Joegoslavië. De betrekkinge
en beide deelrepublieken z
ren slecht. Montenegro v
geregeerd door een democra
gekozen, pro-westerse, he
mingsgezinde regering.

Belgrado dreigt Montenegrijnen met inzet van leger

BELGRADO, 18 OKT. Het Joegoslavische leger zal ingrijpen als Montenegro probeert zich uit de Joegoslavische federatie los te maken. Montenegro liet gisteren weten binnen enkele weken een referendum over de onafhankelijkheid te willen houden.

Het dreigement, het Joegoslavische leger op Montenegro af te sturen als de kleine zusterrepubliek van Servië zich afscheidt, werd gisteren geuit door de Joegoslavische premier Momir Bulatović, zelf een Montenegrijn. „Het volk van Montenegro zal geen geforceerde afscheiding toestaan. Het leger zal elke poging in die richting verhinderen", aldus Bulatović tijdens een ronde-tafeldiscussie in het noorden van Montenegro, waar de bevolking pro-Servisch is. Bulatović bestempelde de Montenegrijnse regering als „lafaards en verraders" die de republiek willen „verkopen aan de NAVO".

Montenegro, dat wordt geregeerd door een coalitie die uiterst kritisch staat tegenover het bewind van de Joegoslavische president Milošević, dringt al maanden aan op overleg met Servië over nieuwe federale afspraken. Het bewind in Podgorica is, in tegenstelling tot dat in Belgrado, pro-Westers en hervormingsgezind. Belgrado heeft het overleg over nieuwe betrekkingen afgehouden en niet gereageerd op een lijst van Montenegrijnse eisen.

In een vraaggesprek met het Oostenrijkse blad *Die Presse* zei zaterdag de Montenegrijnse minister van Buitenlandse Zaken, Branko Perović, dat het geduld van de Montenegrijnen op raakt en dat de regering in Podgorica een referendum over de onafhankelijkheid zal organiseren als Belgrado niet snel reageert op de eisen van Montenegro. Dat referendum, zo voegde hij daaraan toe, „kan sneller worden gehouden dan verwacht", namelijk „binnen weken eerder dan binnen maanden". „De snel verslechterende economische situatie dwingt ons nadere stappen te nemen," aldus Perović. Montenegro wordt bedreigd door de in Belgrado aangezwengelde hyperinflatie. Volgens Perović zijn de betrekkingen tussen Belgrado en Podgorica nu „slechter dan ze ooit zijn geweest".

Zaterdag reageerde de Servische vice-premier Tomislav Nikolić met het dreigement voor Montenegrijnen die in Servië wonen werkvergunningen te introduceren en „hun status te herzien".

De Franse president, Jacques Chirac, riep dit weekeinde de Europese Unie op Montenegro meer hulp te bieden. Chirac schreef Romano Prodi, voorzitter van de Europese Commissie, „zeer bezorgd' te zijn over „de destabilisatie van Montenegro". „We moeten en we kunnen op economisch en financieel gebied meer voor Montenegro doen", aldus Chirac. (Reuters, AFP, AP)

'Balkan: politiek laboratorium op massagraf'

door Wilma van Meteren

DEN HAAG – Steeds meer mensen die in armoede vervallen en afhankelijk zijn van humanitaire hulp. Eén miljoen Serviërs die popelen om hun land te verlaten. Groeiende grijze en zwarte economieën waarin corruptie en misdaad welig tieren.

Het jongste rapport van UNDP, de VN-organisatie voor ontwikkelingshulp, over Zuidoost-Europa geeft een zeer somber beeld. De internationale gemeenschap zal er aanzienlijk harder aan moeten trekken om de Balkan weer op de been te helpen en daar duurzame vrede tot stand te brengen. Zuidoost-Europa zal opnieuw uitgevonden moeten worden, concluderen de rapporteurs. De regio is een groot politiek laboratorium bovenop een massagraf. Zo omschrijft het team van onafhankelijke wetenschappers en analisten uit de regio de huidige situatie.

Hun rapport werd gisteren in Den Haag gepresenteerd. De initiatieven voor de wederopbouw missen een gezamenlijke visie, coördinatie en samenwerking tussen de internationale donoren. De internationale gemeenschap wordt slecht zicht op de werkelijkheid verweten. „Het stabiliteitspact voor Oost-Europa is nog steeds op zoek naar inhoud, visie en ziel." Alleen wederopbouw van de infrastructuur en het herstel van de economieën in het gebied is in hun ogen onvoldoende om voor een vreedzame samenleving te zorgen.

Vooral politici krijgen er van hoofd-auteur Ivan Krastev van langs. „Het land bloeit 's nachts als de politici slapen", meent de politiek-wetenschapper van het centrum voor liberale studies in de Bulgaarse hoofdstad Sofia.

VERVOLG OP PAGINA 6

"Kosovo en Metohija blijven een integraal deel van Servië"

Dit werd gesteld door Bajram Haliti, lid van de Uitvoerende Raad van Kosovo en Metohija op 22 september j.l. Volgens Haliti heeft de secretaris-generaal van de VN, Kofi Anan, de afsplitsing van Kosovo en Metohija verworpen. Anan zou hebben verklaard dat het hoofd van de VN-missie, Bernard Kouchner, geen mandaat heeft om Kosovo en Metohija te verzelfstandigen. Verder vindt Anan dat het terrorisme "krachtig" moet worden "uitgebannen".

Igor Ivanov, de Russische minister van Buitenlandse Zaken heeft in de Algemene vergadering van de Verenigde Naties verklaard dat het niet nakomen van resolutie 1244 een hoogst ernstige bedreiging van de wereldvrede zal betekenen. "De wereld moet iedere vorm van ontwikkend separatisme bestrijden en de principes van soevereiniteit en vaststaande staatsgrenzen verdedigen", zo zei Ivanov. Op dit moment is het Russische leger ingezet ter bestrijding van separatisten in Dagestan en Tsetsjenië.

(Borba English daily, 22 september '99)

Knokploeg tegen betogers Belgrado

Een knokploeg van zo'n dertig jongeren heeft gisteren in Belgrado met grof geweld een betoginkje van de oppositie uiteengeslagen. De politie stond erbij en keek ernaar.

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

BELGRADO, 14 OKT. Verdwaasd laat een dame van middelbare leeftijd haar gezwollen pols aan het ambulancepersoneel zien. „Ze hebben gewoon mijn pols gebroken", stamelt ze. Een paar meter verderop loopt een spoor van bloeddruppels. Iemand is kennelijk gewond de bosjes in gevlucht.

Rond zeven uur hadden zich in de wijk Nieuw Belgrado een kleine honderd mensen verzameld voor een protestmars naar het centrum van de stad. Het was het begin van een nieuwe aflevering in de dagelijkse anti-Miloševič-protesten die de afgelopen dagen in vrijwel alle delen van de stad zijn gehouden. Vanuit vier buitenwijken zou het protest naar het centrum worden gedragen. Vanuit de hoop dat de groep onderweg nog zou aangroeien, vertrok de groep demonstranten in Nieuw Belgrado. In een straathoek stond te wachten op het vertreksignaal in de gaten gehouden door een tiental agenten met de platte pet. Niets duidde op ingrijpen tot er plotseling een groep jongeren tussen de demonstranten opdook. Achter de mensen, zo werd later gemeld, raakten gewond, van wie

Op een teken van een van hun leiders haalden ze stokken onder hun jasjes vandaan en begonnen zonder aanzien des persoons op de demonstranten in te slaan, die verbijsterd en in paniek alle kanten op vluchtten. In een halve minuut was de straathoek leeg, op een paar oudere mensen na die niet weg hielden kunnen komen. Op een tweede teken van hun aanvoerder verdwenen de jongeren even snel als ze gekomen waren achter een flatgebouw. De politie deed niet de geringste moeite om de burgers te beschermen. Tegenover bejaarde demonstranten en bloedneuzen werd opgehaald.

een ernstig.

Ook op andere plaatsen in de stad bleek het regime gisteravond nerveus. Overal was een flinke politiemacht op de been en tijdens zeker een van de andere marsen naar het centrum sloeg de politie zelf ook op de demonstranten in. De totale opkomst was niet meer dan een paar duizend mensen die na alle ontberingen onderweg toch nog een rondje door het centrum van de stad liepen.

Het was voor het eerst tijdens deze protestronde dat het regime een knokploeg inzette om de demonstranten te intimideren. Tijdens de grote protesten van 1997 met honkbalknuppels die wild op de demonstranten van de opposi-

"Kosovo en Metohija blijven een integraal deel van Servië"

Dit werd gesteld door Bajram Haliti, lid van de Uitvoerende Raad van Kosovo en Metohija op 22 september j.l. Volgens Haliti heeft de secretaris-generaal van de VN, Kofi Anan, de afsplitsing van Kosovo en Metohija verworpen. Anan zou hebben verklaard dat het hoofd van de VN-missie, Bernard Kouchner, geen mandaat heeft om Kosovo en Metohija te verzelfstandigen. Verder vindt Anan dat het terrorisme "krachtig" moet worden "uitgebannen".

Igor Ivanov, de Russische minister van Buitenlandse Zaken heeft in de Algemene vergadering van de Verenigde Naties verklaard dat het niet nakomen van resolutie 1244 een hoogst ernstige bedreiging van de wereldvrede zal betekenen. "De wereld moet iedere vorm van ontwakend separatisme bestrijden en de principes van soevereiniteit en vaststaande staatsgrenzen verdedigen", zo zei Ivanov. Op dit moment is het Russische leger ingezet ter bestrijding van separatisten in Dagestan en Tsetsjenië.

(Borba English daily, 22 september '99)

Italië voor bestaande grenzen

In een interview op 8 augustus met de Turijnse krant 'La Stampa', heeft de minister van Buitenlandse Zaken van Italië, Lamberto Dini, verklaard dat "de Joegoslavische grenzen moeten blijven zoals zij zijn omdat de akkoorden dat eisen". Hij voegde daaraan toe dat ook Bill Clinton tijdens de Top in Sarajevo heeft verklaard dat de Joegoslavische grenzen onaantastbaar zijn. Bovendien zei Dini dat de KFOR-troepen onvoldoende zijn toegerust om het geweld en de onderdrukking te beëindigen. Hij wees op het feit dat van de 300.000 Serviërs in Kosovo er nog maar 50.000 over waren. "Wat wij nu juist niet wilden en wat indruist tegen Resolutie 1244 van de VN Veiligheidsraad is toch gebeurd. Het verwijderen van de Serviërs uit Kosovo-Metohija om een onafhankelijke staat te creëren is een verkeerde instelling", aldus Dini.

(www.serbia-info.com/news)

Wederopbouw Servië begonnen

Ongeveer 270 miljoen dinar (1 dollar = 12 dinar) is geïnvesteerd in de Vojvodina voor herstel en wederopbouw van door de NAVO vernietigde faciliteiten. Een Donaubrug in Beska is in recordtijd gerealiseerd tegen de kosten van 40 miljoen dinar. In Novi Sad, waar alle bruggen vernietigd waren is een pontonbrug geslagen. Met de reconstructie van de Donaubrug in Backa Palanka zal zo spoedig mogelijk worden begonnen, kosten 5 miljoen. Verder zullen in oktober gas- en waterleidingen worden gelegd waardoor 50.000 mensen op de rechter oever van de Donau weer over deze onmisbare voorzieningen kunnen beschikken (45 miljoen).

(Borba English daily, 22 september '99)

Oppositie Servië 'miskend'

Verwarring domineert bij EU in Luxemburg

Door onze correspondent
BEN VAN DER VELDEN

LUXEMBURG, 12 OKT. Onder de ministers van Buitenlandse Zaken van de EU is gisteren verwarring ontstaan toen de belangrijkste leiders van de Servische oppositie op het laatste ogenblik afzagen van een ontmoeting in Luxemburg.

De Griekse minister Papandreou uitte felle kritiek op de manier waarop de Finse minister Halonen als fungerend EU-voorzitter de ontmoeting met de Serviërs heeft voorbereid. Volgens hem is bij de Serviërs de indruk ontstaan dat de EU-ministers hen hun mening wilden opleggen. Het Finse voorzitterschap had moeten begrijpen dat de Servische oppositieleiders wantrouwend zouden worden toen ze al voor de ontmoeting de ontwerp-conclusies te lezen kregen die de EU-ministers na het gesprek wilden publiceren.

Papandreou zei dat de ontmoeting minder officieel had moeten gebeuren. Na een gesprek hadden de EU-ministers hun conclusies kunnen meedelen. „De oppositieleiders zijn wel tegen president Miloševič, maar dat wil niet zeggen dat zij onze mening moeten delen", aldus Papandreou.

De Franse minister van Buitenlandse Zaken, Védrine, zei dat hij van de oppositionele Servische groep van 17 economen had begrepen dat zij zich „ongemakkelijk" voelden omdat zij ervan verdacht worden de belangen van hun eigen land te vergeten. „De Servische bevolking verandert niet in een dag", was de boodschap van de economen die op de valreep geen afvaardiging naar Luxemburg hadden gestuurd. In totaal bleven zeventien oppositieleiders bij de Luxemburgse afspraak weg, vijftien van hen verschenen wel.

Volgens de Finse minister Halonen behoort het tevoren voorleggen van conclusies tot de „transparantie" van de EU. Minister Van Aartsen zei dat de EU-ministers in hun conclusies reeds bekende standpunten hadden opgenomen.

In de verklaring staat dat Joegoslavië moet gaan samenwerken met het oorlogstribunaal in Den Haag. Net als zijn Britse collega Cook meende Van Aartsen dat de afwezige oppositieleiders door Miloševič onder druk zijn gezet om niet naar Luxemburg te komen.

De EU-ministers deden gistermiddag zoveel mogelijk alsof er geen probleem was en poseerden met de wél gekomen oppositieleiders voor een groepsportret. De laatsten bepleitten een opheffing van de economische sancties tegen Servië omdat de Servische bevolking daar het slachtoffer van is. Een voorstel om het vliegverbod op Servië op te heffen kreeg door Britse, Nederlandse en Belgische tegenstand onvoldoende steun bij de EU-ministers.

Volgens minister Van Aartsen zijn de sancties al versoepeld doordat de EU-ministers gisteren het programma „energie voor democratie" hebben aangenomen waarvoor Griekenland en Nederland zich sterk hebben gemaakt. Maar een woordvoerder van Europees Commissaris Patten zei dat dit

Kritiek Grieken op voorbereiding van overleg

programma sterk afwijkt van het oorspronkelijke plan dat onlangs binnen de EU nog stuitte op grote weerstand. De gedachte was om een voor de EU werkend agentschap op te richten dat olie zou leveren aan Servische gemeenten die de democratie respecteren.

Patten heeft dat plan overboord gezet omdat het bewind deze olie zou kunnen gebruiken. Het nu aanvaarde programma bestaat uit een proefproject om de steden Pirot en Niš 25.000 ton zware stookolie en 1500 ton diesel te leveren. Die olie wordt in kleine porties tot aan de Servische grens gebracht. Daar moeten de gemeenten de olie zelf ophalen. De EU installeert in Servië waarnemers die controleren of de olie ook in de betrokken gemeenten voor verwarming wordt gebruikt. Volgens een woordvoerder van Patten is het onmogelijk om het systeem van het proefproject op grote schaal toe te passen.

Boosheid domineert bij oppositie in Servië

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

BELGRADO, 12 OKT. „Wij willen gelijke partners zijn en kunnen die koloniale houding van Europa niet accepteren. Sorry." De Servische oppositie heeft gistermiddag, terwijl de Europese ministers van Buitenlandse Zaken in Luxemburg al in vergadering waren, in Belgrado tekst en uitleg gegeven over haar wegblijven. Dat had volgens Vladan Batić, één van de leiders van de oppositie-coalitie Alliantie voor Verandering (SZP), niets te maken met een verwijzing in het omstreden document naar het Joegoslavië-tribunaal in Den Haag. „Wij steunen het tribunaal in Den Haag en benadrukken dat steeds. Daar gaat het niet om."

Waar het volgens de leiders van de SZP wel om gaat was de manier waarop de Europese Unie met de Servische oppositie was omgesprongen. De oppositie, de Servische orthodoxe kerk en burgerbewegingen waren naar Luxemburg uitgenodigd om met de EU te spreken over de toekomst van een democratisch Joegoslavië. Zondagavond was er een laatste voorbereidend gesprek met de Finse ambassadeur in Belgrado. Daar kregen de oppositieleiders tot hun stomme verbazing de slotverklaring van de EU-ministers te horen, uit te geven na een ontmoeting die pas voor de volgende dag op het programma stond. „Wij kregen niet eens een kopie, de verklaring werd alleen maar voorgelezen. Bovendien kregen we te horen dat er aan de slotverklaring niets meer veranderd kon worden. Onder die voorwaarden konden we natuurlijk niet akkoord gaan", aldus Goran Svilanović, een andere leider van de Alliantie voor Verandering.

Onbekend met de bureaucratische gewoonten van de EU raakten de oppositieleiders meteen op tilt. Pas later drong door dat er helemaal niet verwacht werd dat ze de verklaring uit Luxemburg zouden tekenen omdat het een unilaterale EU verklaring was.

Maar de Servische oppositie was boos, vooral omdat er van de eigen inbreng in de gesprekken niets was terug te vinden en omdat de verklaring „vaag en inhoudsloos" was. Gistermiddag kwam de Servische oppositie, in deze opmerkelijk verenigd, met een eigen tegenverklaring, opgesteld door de beoogde premier in een nieuwe regering Dragoslav Avramović. Zodra er een democratische regering is moet Joegoslavië onmiddellijk worden opgenomen in het stabiliteitspact voor Zuidoost-Europa en één miljard dollar ter beschikking krijgen om de economie op te starten, is de boodschap. Suggesties van de Britse minister van Buitenlandse Zaken Cook en zijn Nederlandse collega Van Aartsen dat de oppositie was weggebleven uit Luxemburg onder druk van president Miloševič en zijn regime, werden door Zoran Djindjič van de hand gewezen. Voor verraders en hielenlikkers van de NAVO wordt de oppositie al lang uitgemaakt, zo memoreerde hij. „We zijn niet bang. Ik zal meneer Cook vandaag nog bellen en hem vertellen dat wij

'Cook begrijpt Servische oppositie niet'

niet bang zijn en dat hij kennelijk weinig begrijpt van Servië en weinig begrijpt van de Servische oppositie."

Terwijl de oppositie in Belgrado probeerde de schade te beperken na het wat uit de hand gelopen incident met de EU, was Slobodan Miloševič op zegetocht door het oosten van Servië. Tenminste, volgens de Servische staatstelevisie, die vijftig minuten lang berichtte hoe de president onder ovationeel applaus van de omstanders maar liefst vijf bruggen opende. Ontspannen handen drukkend en meisjes kussend prees de Joegoslavische leider de resultaten van de 'heldhaftige wederopbouw' van Joegoslavië na de NAVO bombardementen.

's Middags verscheen de president in Leskovac met zijn hele hofhouding (regering en legerleiding) in een poging de stad te behouden. De SPS (de partij van Miloševič) die Leskovac bestuurt staat onder zware druk. Kort na het einde van de NAVO-bombardementen ontstond hier een volksprotest tegen het regime dat nog steeds voortduurt. Miloševič was kennelijk gekomen om de inwoners terug te winnen. „Het leven in ons land is niet makkelijk, De meeste mensen hebben het moeilijk en we hebben geen CNN of Deutsche Welle nodig om ons dat te vertellen." Hij riep de inwoners van de opstandige stad op tot samenwerking. „Wij weten dat er dingen mis zijn in dit land die je niet aan de sancties kunt wijten, of aan oorlogen, overstromingen of de enorme hoeveelheid vluchtelingen in ons land. Wij proberen daar iets aan te doen. Burgers die op die fouten wijzen hebben gelijk en voor hen staat de deur van iedere parlementariër, iedere minister en iedere ambtenaar altijd open."

Dat Slobodan Miloševič in feite al aan een verkiezingscampagne was begonnen bleek korte tijd later. „Als de burgers denken dat er na alles wat gebeurd is een nieuwe regering moet komen die beter voor ze kan zorgen, moeten ze een nieuwe regering kiezen bij de volgende verkiezingen. Meer heb ik daar niet over te zeggen." Maar dat had de president dat natuurlijk wel want onmiddellijk volgde een felle aanval op de oppositie. „Het zijn lafaards, omkopers en hielenlikkers. In de oorlog hebben ze geen wapens en geen uniformen gedragen. Een deel van hen heeft zelfs buiten het land het einde van de oorlog zitten afwachten. Zij doen niet mee aan de wederopbouw, zij hebben niet op de bruggen gestaan om de bombardementen te voorkomen en staan nu niet op de bruggen die herbouwd zijn. Zij willen alleen maar proberen om dit land met steun van het buitenland in een burgeroorlog te storten."

Het was voor het eerst sinds mensenheugenis dat Slobodan Miloševič zich zo lang en uitgebreid onder de mensen begaf. Oppositieleider Zoran Djindjič noemde het optreden van de president het begin van de verkiezingscampagne. De oppositie zelf is nog niet zover. De Allantie voor Verandering en de SPO van Vuk Drašković vergaderen nog onderling over voorwaarden voor vervroegde verkiezingen. Een onderling akkoord wordt pas volgende week verwacht.

18-10-95

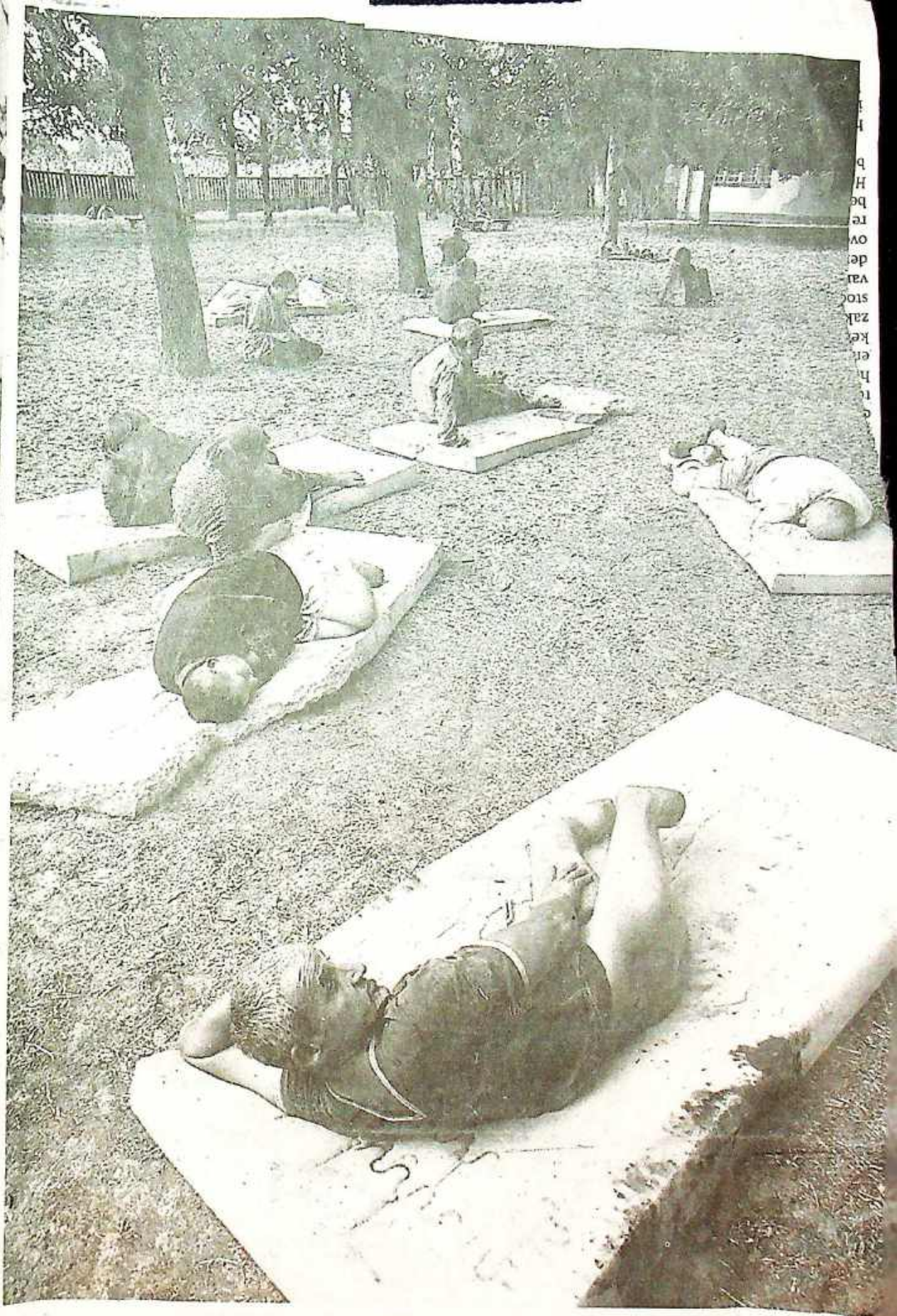

De tijd doden in Servië

FOTO'S: ZORAN JOVANOVIC

Kliniek

Abe de Vries

Ze wroeten met takjes in de grond. Lopen rondjes. Vangen vliegen. Op een mooie nazomerdag is de tuin hun domein: de patiënten van het psychiatrisch ziekenhuis in het Servische dorp Gornje Topolnica zijn even uit hun betonnen gevangenissen verlost.

Onder de herfstbomen in de modder liggen tientallen mannen en vrouwen op matrassen, te dommelen of de tijd te doden. Sommigen zijn spiernaakt en broodmager. Op een stoel staat een zinken teil met water klaar voor de patiënten om de dorst te lessen. Een man, z'n beide benen onder de knie geamputeerd, ligt bijna in z'n eigen uitwerpselen. Op het dertig hectare grote terrein staan her en der halfingestorte gebouwen met kapotte ramen en lekkende daken. Het ziekenhuis is gebouwd in de jaren twintig en slechts gedeeltelijk gerenoveerd. Het telt 1100 patiënten, terwijl het berekend is op niet meer dan 800.

Zes jaar geleden, na een fotoserie over Gornje Topolnica via het persbureau Reuters, was de wereld geschokt. Het effect van de sancties op de Servische gezondheidszorg werd ter discussie gesteld. Een grote hulpactie kwam op gang. Veel haalde het niet uit, want de toenmalige directeur van het ziekenhuis, een lid van Milosevic' Socialistische Partij, stak het geld in eigen zak. Hij is inmiddels veroordeeld tot drieënhalf jaar gevangenisstraf. De huidige leiding stemde toe in een gesprek en een nieuwe fotoserie, op voorwaarde dat het artikel en de foto's niet in Servië zouden worden gepubliceerd.

Slavica Tomic is arts en plaatsvervangend directeur. Het ideale psychiatrische ziekenhuis ligt ver in het verschiet. Er zijn verbeteringen op komst, zegt ze. „We proberen onze patiënten zover te krijgen dat ze naar hun eigen omgeving kunnen terugkeren. Natuurlijk zouden we beter af zijn met meer geld. Maar de armoede in het land speelt ons ook parten. Thuis moeten de mensen ook medicijnen kunnen kopen, anders worden ze weer ziek."

„De achterstand met de ziekenhuizen in het Westen proberen we in te lopen. Met goede medicijnen is de kwaliteit van de behandeling hier net zo goed als waar dan ook. Maar we kunnen slechts de beschikbare middelen voorschrijven. We krijgen wat hulp uit het buitenland. Het doet pijn als je weet dat er voor een aantal ziekten uitstekende psycho-farmaceutische middelen bestaan. Ze zijn niet betaalbaar."

„De oorlogen en al die gebeurtenissen in Servië hebben veel van onze plannen verhinderd. Als het gaat om de behandeling en benadering van patiënten dan zijn we modern genoeg, daar ligt het niet aan. In 1997 kregen we bezoek van de president van de Wereldgezondheidsorganisatie WHO. Hij keurde ons werkplan goed. We zijn nu een voorbeeld, hebben in Oost-Europa de status van een referentieinstituut."

„Wat je nu ziet is niks vergeleken met vijf, zes jaar geleden. We hadden geen eten, geen verwarming, onvoldoende kleding, beddenlakens. Het was de vreselijkste ervaring van m'n leven. Met de humanitaire hulp uit verschillende landen gaat het wat beter."

„Na de val van de Krajina in 1995 kregen we opeens meer patiënten. Daar kwamen later nog veel mensen uit een ziekenhuis in het Bosnische Banja Luka bij. Opeens hadden we 1200 patiënten, die we niet goed konden huisvesten. Een paar honderd uitbehandelde patiënten hier zouden zo naar huis kunnen, maar ze hebben geen huis, ze hebben niemand om op terug te vallen. Dus blijven ze."

„Onze patiënten waren tijdens de Navo-bombardementen erg dapper en gedisciplineerd. Dat is karakteristiek voor psychiatrische patiënten: als er echt gevaar dreigt, zijn ze zeer geconcentreerd. Het personeel was banger. We hebben er alles aan gedaan het risico zo klein mogelijk te maken als een bom ons zou raken. In oktober vorig jaar hadden we onze voorbereidingen al getroffen. De schuilkelders waren schoongemaakt en speciale lampen geregeld als er geen elektriciteit meer zou zijn. We hadden geïmproviseerde keukens gebouwd, zodat we konden koken op hout. Die keukens moesten we een paar keer gebruiken."

„We krijgen ongeveer de helft van het salaris waar we recht op hebben. Dat is niet volgens de afspraken. Maar het is bijna ideaal vergeleken met de lonen in andere sectoren. Het is moeilijk te overleven met een bedrag van nog geen honderd mark per maand. Toch is een groot deel van ons verplegend personeel bereid veel langer te werken dan ze moeten. Altijd staan ze klaar voor de patiënten. Vaak slaan ze zelfs hun pauzes over. Hun inzet betekent alles voor ons."

Despotovic, Ruza

Van: despot@wishmail.net [MIME @INTERNET {despot@wishmail.net}]
Verzonden: maandag 11 oktober 1999 3:52
Aan: Despotovic, Ruza; office@globalreflexion.org; Speerpunt@wxs.nl
Onderwerp: Attempt of "cybernetic" war against FRY

FILE0001.ATT

---

www.serbia-info.com/news

CIVIL ISSUES
POLITICS
MILITARY
KOSOVO AND METOHIA
ECONOMY
CULTURE AND RELIGION
SPORT

"The Boston Globe": Attempt of "cybernetic" war against FRY
October 09, 1999

New York, Oct 8 (Tanjug) - During the brutal bombing of Yugoslavia, the aggressor tried to carry out the so-called "cybernetic war" but, according to the estimations of top American military officials, it failed to achieve its goals.

American military headquarters chief general Henry Shelton, as the "Boston Globe" daily reported on Friday, confirmed indirectly that "some of the systems" of computer war were used during the aggression on Yugoslavia but he refused to comment on the subject.

The "Boston Globe" noted that Shelton has refused to give any estimations on the results of the operation.

In the same time, Shelton has stated at the press conference held in the Norfolk military base, Virginia, that Pentagon is very concerned for the growing danger threatening to the American computer network which connects all the parts of he military, intelligence and command structure.

USA military computer system is exposed to a great danger "both from the local hackers and the enemy countries in the time of war", Shelton said.

Americans are now trying to minify that risk by constructing a new security systems to prevent "cracks" from the outside which have so far

...rred for several times. During the aggression on Yugoslavia, ...as announced, a "crack" to the Pentagon computer system occurred.

The damage, as said, was repaired quickly. Despite construction of the defense systems for military computer programs and networks, Americans would, as Shelton said, develop an "offensive program" for the cybernetic attacks on the "enemy".

The task was applied to the experts of the Colorado Springs military base called "space command".

According to Shelton, it was estimated that the new systems of the "computer war making" would be developed completely in a year.

[Home | Encyclopedia | Facts&Figures | News]
Copyright © 1998, 1999 Ministry of Information
Email: mirs@srbija-info.yu

Balkan Vredescoalitie
p/a Sloterkade 20
1058 HE Amsterdam
Tel: 020 – 615 1122
Fax: 020 – 615 1120
e-mail: office@globalreflexion.org

Aan de deelnemende organisaties aan de demonstraties
tegen de NAVO-bombardementen op Joegoslavië
en overige politieke en vredsorganisaties

Amsterdam, 10 oktober 1999

Beste vrienden,

Op zondag 19 september heeft in Amsterdam een bijeenkomst plaatsgevonden van vertegenwoordigers van organisaties en personen, die betrokken zijn geweest bij de demonstraties tegen de NAVO-bombardementen op Joegoslavië. Gesproken is over de actuele situatie m.b.t. de NAVO en Kosovo en hoe we verder gaan, nu de bombardementen (voorlopig) zijn gestopt. Met betrekking tot de situatie na het stoppen van de bombardementen, is in de discussie het volgende naar voren gebracht:

- Ondanks het enorme overwicht is de NAVO er niet in geslaagd om haar militaire doel te bereiken en spreken deskundigen zelfs van een nederlaag. Het doel van Rambouillet, de volledige en onbeperkte controle over geheel Joegoslavië, is niet bereikt, evenals het uitschakelen van de militaire macht van Joegoslavië. Kosovo is dejure onder gezag van de VN-veiligheidsraad gekomen, i.p.v. de NAVO. Wat wel is bereikt is een humanitaire, economische en ecologische catastrofe van ongekende omvang, die de gehele regio raakt. Verder zijn de internationale spanningen toegenomen, ook tussen de NAVO-landen onderling.

- Het UÇK, dat in het kielzog van KFOR Kosovo binnentrok, heeft de gehele macht naar zich toegetrokken en de bezittingen van gevluchte Kosovaren en de Joegoslavische staat genaast. Er heeft zich niet alleen vrijwel een volledige etnische zuivering voltrokken van niet-Albanese Kosovaren, ook de Joodse gemeenschap van Kosovo en Albanese tegenstanders van het UÇK hebben voor hun leven moeten vluchten. Servisch historisch erfgoed wordt systematisch vernietigd en Servische scholen zijn gesloten. Daarbij komt nadrukkelijk naar voren dat grote groepen Albanezen uit Albanië Kosovo zijn binnen getrokken en betrokken zijn bij de zuiveringen. Er wordt gesproken over aantallen van honderd tot tweehonderdduizend Albanezen. Binnen KFOR groeien ook tegenstellingen met betrekking tot de relaties met de Albanezen. Vooral in Duitsland en Frankrijk leeft de vrees voor het overwicht van het door de VS gesteunde UÇK.

- De komende tijd zal van belang zijn in welke richting dit zich gaat ontwikkelen. Eén ding is duidelijk, KFOR zal in een zeer precaire positie komen. Toegeven aan het UÇK zal hun aspiraties voor een groot-Albanië versterken en het conflict over de omliggende landen doen uitspreiden. Niet toegeven aan het UÇK kan voor KFOR betekenen tussen strijdende facties en warlords terecht te komen met het gevaar in een situatie te belanden zoals een aantal jaren geleden in Somalië: vertrekken uit lijfsbehoud

- Uit tal van getuigenverklaringen blijkt dat KFOR vrijwel niets heeft ondernomen om de bevolking van Kosovo te beschermen. Ondanks voortdurende verklaringen dat zij een multi-etnisch Kosovo willen behouden, is het bekend dat KFOR in een aantal gevallen juist heeft geholpen bij het vertrek van de bedreigde mensen. Hoewel Kosovo volgens de VN-resolutie een onderdeel blijft van de Joegoslavische federatie, wordt de regering van Joegoslavië op geen enkele wijze betrokken bij de beslissingen en wordt zij ook niet in de gelegenheid gesteld om de grenzen te bewaken, zoals VN-resolutie 1244 vereist. Berichten circuleren van omvangrijke drugssmokkel naar Kosovo via de grens van Macedonië, vanwege de afwezigheid van grensbewaking.

- Hoewel officieel gezegd wordt dat Kosovo deel van de Joegoslavische federatie moet blijven, zijn er aanwijzingen dat KFOR bezig is om Kosovo van Joegoslavië los te maken. Dit is in regelrechte strijd met de VN-resolutie. Joegoslavische televisie en communicatie installaties zijn ontmanteld, de DM is ingevoerd als officieel betaalmiddel en de voorbereidingen om het UCK als toekomstige politiemacht te laten opereren zijn in volle gang. Het embargo tegen Servië wordt in stand wordt gehouden en men volhardt in het isoleren van Joegoslavië. Hierdoor dreigt Joegoslavië het lot te ondergaan van Irak, waar het embargo meer dan 1,5 miljoen doden heeft gekost.

- De VS hebben de VN verantwoordelijk gesteld voor de situatie die door de NAVO is gecreëerd, met het doel de VN in diskrediet te brengen en de zaak politiek alsnog onder NAVO-gezag te krijgen. VS-functionarissen hebben al verklaard dat wanneer de VN falen, zij bij toekomstige conflicten volledig buiten spel zullen blijven. Daarmee is

de toekomst van de VN afhankelijk gesteld van de mate waarin deze internationale organisatie als uitvoerend orgaan optreedt van de VS.

- Het akkoord tussen Joegoslavië en de G8, vastgelegd in resolutie 1244 van de Veiligheidsraad gaf de mogelijkheid om terug te keren op het pad dat de NAVO had ingeslagen op 24 maart. De erkenning van de territoriale onschendbaarheid en soevereiniteit van Joegoslavië, met daarin de provincie Kosovo met een verregaande autonome positie en het recht van alle bevolkingsgroepen om daar te leven, had een reële mogelijkheid kunnen bieden om de problemen op te lossen. De situatie die zich met de komst van KFOR heeft ontwikkeld, is echter buitengewoon ernstig en alarmerend en de vrees groeit met betrekking tot de uitvoering van VN-resolutie 1244. Meer en meer politici, ook in ons land, spreken zich uit voor het losmaken van Kosovo van Joegoslavië en speculeren zelfs over het afscheiden van Montenegro en de Vojvodina. Dit zal desastreuze gevolgen hebben voor de toch al explosieve situatie in de Balkan en de internationale spanningen gevaarlijk doen toenemen, met effecten voor het gehele Europese continent.

De personen en organisaties, aanwezig op de vergadering, zijn van mening dat de beweging tegen het NAVO-optreden op de Balkan niet alleen voortgezet, maar ook omvangrijker moet worden. Daartoe hebben zij het tot nu toe losse samenwerkingsverband omgezet in een 'Balkan Vredescoalitie'.

De uitgangspunten waar de Coalitie voor optreedt zijn:
1. strikte uitvoering van resolutie 1244 van de VN Veiligheidsraad
2. beëindiging van het embargo en stopzetting van het internationaal isoleren van Joegoslavië
3. tegen verder militair optreden van de NAVO op de Balkan en het ontbinden van Joegoslavië
4. voor politieke onderhandelingen om tot een oplossing te komen
5. voor het betalen van schadevergoeding aan Joegoslavië door de oorlogvoerende NAVO-landen

De bijeenkomst heeft besloten tot:
1. tot het voeren van een gezamenlijke hulpcampagne
2. een politieke oproep aan de regering en het parlement te organiseren voor de onder 1 en 2 genoemde uitgangspunten
3. op korte termijn een openbare bijeenkomst in Amsterdam te organiseren

Met betrekking tot de humanitaire hulpcampagne is, na overleg met diverse organisaties die op dit punt al actief zijn, besloten om ons in te zetten voor de wederopbouw van 180 scholen die door de bombardementen zijn verwoest. De organisatie en coördinatie van deze actie zal worden uitgevoerd door Stichting Opbouw Basisscholen Joegoslavië (OBJ) in Tilburg, die reeds het nodige voorbereidende werk heeft verricht. Afgesproken is om enkele personen van andere organisaties te betrekken in een groep die, behalve meehelpt in de ontwikkeling van de actie, ook een controlerende functie heeft ter bewaking van de financiën.

Wat betreft de openbare vergadering, deze is gepland op zaterdag 23 oktober a.s. in het Roothaanhuis, op de Rozengracht (zie bijgevoegde uitnodiging). Op de vergadering willen we de lijst van deelnemende organisaties aan de coalitie en de oproep aan de regering en het parlement presenteren. Verder willen we op de 23ste een concrete start maken met de hulpcampagne.
Het is in de bedoeling, zodra duidelijk is welke organisaties deel uit gaan maken van de coalitie, om een vergadering te beleggen, waar we de verdere activiteiten zullen bespreken en een groep mensen zullen aanwijzen die tussen de algemene bijeenkomsten van de Coalitie zich met de voortgang van de actie zal bezighouden.

Wij willen voorkomen dat nu de bombardementen zijn gestopt, de beweging ook tot stilstand komt. We kunnen verwachten dat er zich nieuwe en gevaarlijke ontwikkelingen zullen voordoen. Uit recente berichten blijkt dat het Pentagon reeds vergevorderde plannen heeft voor een invasie van Montenegro. Wij zien het daarom als buitengewoon belangrijk om het samenwerkingsverband in stand te houden en uit te breiden, om in staat te zijn, wanneer zich nieuwe agressie zich voordoet, maximaal de publieke opinie te kunnen mobiliseren. Wij hopen dat u zich, evenals ten tijde van de bombardementen, wilt inzetten voor deze zaak en deel uit wilt maken van de coalitie. Mocht u toen geen deel hebben uitgemaakt van het samenwerkingsverband, dan hopen we dat u zich bewust bent van de gevaarlijke ontwikkeling en met ons wilt werken aan een brede coalitie voor vrede en normalisering van de betrekkingen op de Balkan. U kunt daarvoor het meegezonden formulier insturen. Mocht u suggesties hebben voor organisaties die wij hiervoor eveneens kunnen benaderen, dan vragen we u vriendelijk de gegevens aan ons toe te zenden. Wij zullen hen dan aanschrijven.
Hopelijk ontmoeten we elkaar op 23 oktober.
Met vriendelijke groet,

Nico Varkevisser

Balkan Vredescoalitie

Per adres:
Sloterkade 20
1058 HE Amsterdam
Telefoon 020 615 1122 - Fax 020 615 1120

Openbare bijeenkomst Balkan Vredescoalitie

Zaterdag 23 oktober 13.00 uur

Roothaanhuis

Rozengracht 133
Amsterdam

Wij nodigen u uit voor de eerste openbare bijeenkomst van de Balkan Vredescoalitie. Onderwerp is de huidige situatie in Kosovo en de rol van de internationale gemeenschap ten aanzien van Joegoslavië.

Inzet van de bijeenkomst is:

* Stop het geweld in Kosovo
* Voor strikte uitvoering van resolutie 1244 van de VN Veiligheidsraad
* Stopzetting van het embargo en de isolering van Joegoslavië
* Voor onderhandelingen, tegen oorlog

Sprekers: (onder voorbehoud)

Hans Feddema, Groen Links

Harry van Bommel, Tweede Kamerlid SP

Christina Tijsterman, Joegoslavische gemeenschap in Nederland

Paul Magnée, Stichting Nederland Joegoslavië

Nico Varkevisser, Centrum LINX Internationaal, Amsterdam

Cedomir Prlincevic, voorzitter van de Joodse gemeenschap te Pristina (Kosovo)

Kathy Vitoshevic, voorzitster American Serb Relief Committee, Troyes

Michigan (USA)

Afsluitend cultureel programma.

Zaal open om 13.00 uur. Toegang vrij.

Het Roothaanhuis is te bereiken met tramlijnen 13 en 17 vanaf het Centraal Station.
De parkeergarage op het Marnixplein is op loopafstand.

Ondergetekende wil deel uitmaken van de Balkan Vredescoalitie

De uitgangspunten waar de Coalitie voor optreedt zijn:

1. strikte uitvoering van resolutie 1244 van de VN Veiligheidsraad
2. beëindiging van het embargo en stopzetting van het internationaal isoleren van Joegoslavië
3. tegen verder militair optreden van de NAVO op de Balkan en het ontbinden van Joegoslavië
4. voor politieke onderhandelingen om tot een oplossing te komen
5. voor het betalen van schadevergoeding aan Joegoslavië door de oorlogvoerende NAVO-landen

Naam .....

Organisatie .....

Adres .....

Postcode.....

Plaats .....

Telefoon.....

Fax .....

e-mail .....

Opsturen/faxen/e-mailen naar:

Balkan Vredescoalitie
p/a Sloterkade 20
1058 HE Amsterdam
Tel: 020 – 615 1122
Fax: 020 – 615 1120
e-mail: office@globalreflexion.org

NIEUWSMAKERS / *Reinhardt: de juiste Kfor-generaal*

Klaus Reinhardt

Duitsland trad in 1955 toe tot de Navo. Maar pas vandaag krijgt voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog een Duitse militair het gezag over een Navo-missie buiten zijn eigen land. Generaal Klaus Reinhardt is de nieuwe commandant van Kfor, de internationale vredesmacht in Kosovo. Hij volgt de vertrekkende, Britse Kfor-commandant Michael Jackson op.

Zelfs in Duitsland is weinig discussie geweest over de benoeming van Reinhardt. Bondskanselier Schröder introduceerde een nieuwe diplomatie, en liet Duitsland met meer zelfvertrouwen in de internationale arena optreden. Drie jaar geleden, toen de Navo-missie in Bosnië begon en Duitsland voor de keus stond troepen te zenden, leverde dat in de Bondsdag nog felle debatten op.

Maar ook voor de andere Navo-landen is een Duits commando geen onderwerp meer van discussie. Tegen generaal Klaus Reinhardt kan ook weinig bezwaar worden gemaakt: hij is nu al de commandant van de gealliëerde landstrijdkrachten van de Navo voor Centraal-Europa. Het hoofdkwartier staat in het Duitse Heidelberg. De 58-jarige in Berlijn geboren beroepsmilitair studeerde filosofie en geschiedenis en volgde in de jaren zeventig een militaire opleiding in de Verenigde Staten.

In Kosovo krijgt Reinhardt het commando over de 40 000 militairen van Kfor, onder wie 4 800 Duitse militairen. Zijn missie? „Kfor is er voor alle etnische groepen in Kosovo", aldus Reinhardt. Belangrijkste doel van Kfor blijft „het scheppen van de voorwaarden voor de VN om een burgerlijk bestuur in Kosovo te kunnen instellen, en het winnen van vertrouwen van Kosovaren."

redactie buitenland

DE ONDERKRANT

TERUGBLIK / *Tevreden Solana verlaat hervormde Navo*

Toen hij in mei in de vluchtelingenkampen in Macedonië als een held werd verwelkomd door de Kosovaren, kreeg Javier Solana een brok in de keel. Weken later zag hij enkelen terug in hun gehavende woningen in Pristina, de hoofdstad van Kosovo. „Ik kan de hoop in hun gezichten en harten niet vergeten", aldus Solana.

De secretaris-generaal van de Navo nam gisteren afscheid. Solana treedt in dienst van de Europese Unie. Hij wordt hét gezicht van de EU voor het buitenlands- en veiligheidsbeleid. Een functie die hij zelf moet invullen. Makkelijk wordt dat niet.

Solana (57) verving in december 1995 de Belg Willy Claes, die moest opstappen vanwege een corruptieschandaal uit de tijd dat hij Belgisch minister van economische zaken was. Solana bleek de geknipte opvolger. Weliswaar hadden ook de Spaanse socialisten van alles op hun kerfstok, maar Solana viel niets aan te wrijven. Als Spaanse minister van buitenlandse zaken en roulerend EU-voorzitter had hij getoond waartoe hij in staat is.

Bij zijn afscheid gisteren maakte Solana de balans op. Zijn eerste opdracht vier jaar geleden was een vredesmacht van 60 000 soldaten op de been te brengen voor Bosnië. Zijn laatste klus gisteren in de raad van Navo-ambassadeurs, was de bekendmaking dat Ierland toetreedt tot het partnerschap voor de vrede. Ruim 40 landen hebben op die manier een bijzondere band met het bondgenootschap, zonder dat ze daadwerkelijk toetreden.

Solana is dan ook zeer tevreden. Onder zijn leiding traden dit voorjaar drie voormalige Warschaupactlanden toe: Hongarije, Polen en Tsjechië. Het hijsen van hun vlaggen beschouwt hij als een belangrijk politiek moment, evenals de ondertekening van de samenwerkingsakte met Rusland in mei 1997.

Onder Solana transformeerde de Navo zich van een verdedigingsorganisatie tot een instrument van crisisbeheersing in Europa. De Spanjaard, die wordt opgevolgd door de Brit George Robertson, kijkt uit naar zijn nieuwe baan: „Mijn ervaring komt zeker van pas bij de EU."

Solana is een man van dialoog en consensus, eigenschappen die hem bij de EU van pas komen. Tijdens de luchtoorlog om Kosovo toonde Solana zich een goede crisismanager, die de 19 lidstaten bij elkaar hield. Zijn opdracht bij de EU is veel gecompliceerder. Solana waant zich dan misschien op papier superminister van buitenlandse zaken, hij zal moeten concurreren met de bewindslieden van de grote lidstaten, regeringsleiders en de Franse president. Hij moet, zeker als het gaat om het ontwikkelen van een Europese defensiepolitiek, laveren tussen neutrale landen en lidstaten die niet vies zijn van krachtdadig optreden.

Bij de Navo zullen ze hem nog vaak terugzien. Solana heeft er zich alvast verzekerd van een plek aan de vergadertafel.

Bert Schampers

Javier Solana

ZATERDAG 9 OKTOBER 1999

Hulpplan voor Servië

Draškovic nu voor aftreden Milošević

BELGRADO, 9 OKT. De gemeenteraad van Belgrado heeft gisteren gestemd voor het aftreden van president Milošević. In Servië wordt dit gezien als een indicatie dat politicus Vuk Draškovic en zijn partij de SPO op het punt staat zich weer aan te sluiten bij de oppostie.

De gemeenteraad van Belgrado, die wordt gecontroleerd door Draškovic, riep gisteren in een rumoerige sessie op tot het aftreden van Milošević. Ook werd het politiegeweld tegen betogers van vorige week gehekeld en de 'moordaanslag' op Draškovic veroordeeld. Afgevaardigden van Milošević' SPS verlieten woedend de raadszaal.

Een motie voor het aftreden van Milošević kreeg drie maanden geleden geen meerderheid, maar ditmaal werkten de fractie van Draškovic samen met die van zijn oude rivaal Zoran Djindjic. Draškovic lijkt daarmee zijn verhulde samenwerking met Milosevic te beëindigen. Hij is ervan overtuigd dat zijn auto-ongeval van afgelopen weekeinde, waarbij vier medewerkers omkwamen, een moordaanslag door aanhangers van Milošević was. De regeringskrant *Politika* meldde gisteren dat het onderzoek naar het ongeval vordert, maar in weerwil van eerdere berichten blijkt de chauffeur van de vrachtwagen met zand die op de stoet van Draškovic inreed, nog altijd niet terecht. De politicus herstelt in een ziekenhuis van zijn verwondingen.

De EU zal aanstaande maandag in Luxemburg met de Servische oppositie overleggen over het plan 'Energie voor Democratie'. De EU wil komende winter stookolie leveren aan door de oppositie gecontroleerde steden in Servië. De Servische energievoorziening is zwaar gehavend tijdens de oorlog om Kosovo, maar de NAVO-landen hebben afgesproken geen hulp te geven zolang president Milošević nog in het zadel zit. Toch besloot de EU eerder om 80 miljoen vrij te maken voor noodhulp aan Servische kleuterscholen en ziekenhuizen. Nu lijkt het plan 'Energie voor Democratie', dat wordt verdedigd door Nederland en Griekenland, brede steun te krijgen. Brusselse diplomaten voorspelden gisteren dat het plan maandag in principe wordt aangenomen. Als experiment zou eerst stookolie worden geleverd aan de steden Niš en Pirot.

De Amerikaanse minister van Buitelandse Zaken Albright heeft gisteren in een telefoongesprek met haar Britse ambtsgenoot Cook laten weten niets in het plan te zien. De VN-rapporteur voor mensenrechten Jiri Dienstbier riep gisteren op tot noodhulp. Hij waarschuwde dat veel Serviërs de winter anders niet overleven. (AP, AFP)

Reinhardt nieuwe commandant van KFOR in Kosovo

PRIŠTINA, 9 OKT. De Duitse generaal Klaus Reinhardt heeft gisteren in de Kosovaarse hoofdstad Priština het commando van de 50.000 KFOR-militairen in Kosovo overgenomen van de Britse luitenant-generaal sir Michael Jackson. Dat een Duitser het bevel gaat voeren, wordt door de internationale gemeenschap beschouwd als een zoveelste aanwijzing dat Duitsland haar naoorlogse terughoudendheid om een militaire rol te spelen op het wereldtoneel, steeds meer laat varen. Van de KFOR-troepen maakt ook een contingent Duitse troepen deel uit. Onder leiding van Jackson trokken KFOR-troepen midden juni Kosovo binnen na een overeenkomst met de Joegoslavische president Milošević. Reinhardt zei gisteren de beteugeling van het geweld in Kosovo als zijn belangrijkste opdracht te beschouwen. (Reuters)

Milosevic nog steeds populairste politicus

BELGRADO – Ondanks het verlies van Kosovo en de deplorabele toestand van de economie, is de Joegoslavische president Milosevic nog altijd de populairste politicus van zijn land. Dat blijkt uit een enquête van de oppositiekrant Blic. De steun voor Milosevic' Socialistische Partij en de regerende coalitie kalft wel af.

Oppositie in Servië praat niet met EU

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

BELGRADO, 11 OKT. De leiders van de Servische oppositie hebben vanochtend op de valreep afgezien van hun voorgenomen reis naar Luxemburg. Daar was de Servische oppositie uitgenodigd voor gesprekken met de ministers van Buitenlandse Zaken van de Europese Unie.

Op de agenda van vandaag stonden gesprekken over relaties tussen democratische krachten in Joegoslavië en de EU en over het plan om energie te leveren aan steden in Servië waar de oppositie aan de macht is. Gisteravond ontstonden problemen op een bijeenkomst van de oppositie en de Finse missie in Belgrado. EU-voorzitter Finland legde de oppositie een omstreden document voor. In Luxemburg zouden de EU-ministers een uniateralе verklaring aannemen met toezeggingen over samenwerking met Joegoslavië na het vertrek van president Milošević. Voorwaarde bleek dat een democratisch bewind zal meewerken aan de uitlevering van verdachten – zoals Milošević – aan het oorlogstribunaal in Den Haag. Hoewel de oppositie niet gevraagd werd die verklaring te ondertekenen, bleek deze voorwaarde voor haar leiders onaanvaardbaar. Zoran Živković, burgemeester van Niš, zei: „Je kunt niet dertig uur van tevoren met een papier komen dat eigenlijk een slotverklaring zou moeten zijn." De oppositiepartijen zijn, evenals de Servische orthodoxe kerk, thuisgebleven. Wel naar Luxemburg gingen de leiders van Montenegro, de Vojvodina en de Sandžak en de prominente onafhankelijke econoom Dinkić. De status van het plan om de olieboycot tegen Joegoslavië gedeeltelijk op te heffen is nu geheel onduidelijk. Wel werd vanochtend duidelijk dat de Amerikanen niets voor versoepeling van de sancties tegen Joegoslavië voelen. *The New York Times* meldde dat de VS fel tegen het versoepelen van de sancties blijven. Dat geldt zelfs voor de levering van energie aan oppositiesteden.

Onze correspondent in Luxemburg tekent hierbij aan: In de ontwerpverklaring van de EU-ministers staat: „Zodra de regeringen van Servië en Joegoslavië onder controle van democratische krachten staan en alle personen die zijn aangeklaagd door het Internationale Hof voor Oorlogsmisdaden in Joegoslavië zijn verwijderd en Joegoslavië samenwerkt met het Hof neemt de EU op zich om de volgende doelstellingen na te volgen." Daarna volgen beloftes over o.a. opheffing van de EU-sancties.

• OLIE EN DEMOCRATIE: pagina 4

Draskovic: Politie Servië verhult toedracht aanslag

BELGRADO – De Servische Vernieuwingsbeweging van oppositieleider Vuk Draskovic heeft de politie ervan beschuldigd de ware toedracht te verhullen van een verkeersongeluk afgelopen zondag.

Bij het ongeluk kwamen de zwager en drie lijfwachten van Draskovic om het leven. Zelf raakte hij lichtgewond. Draskovic is ervan overtuigd dat het ging om een aanslag op zijn leven. Hij reed over een verlaten kaarsrechte weg, toen een tegemoet komende vrachtwagen plotseling naar de verkeerde weghelft dook. De auto waarin Vuk Draskovic en zijn zwager zaten, week uit en kwam tegen een boom terecht. De wagen met de lijfwachten botste frontaal op de vrachtwagen.

De chauffeur van de truck was onmiddellijk na het ongeluk verdwenen en is spoorloos. De eigenaar is niet te traceren. De politie zegt nog geen enkele aanwijzing te hebben over de toedracht van de zaak.

'Europese huisbrandolie kan Milošević ten val brengen'

De Servische oppositie kwam vandaag niet naar Luxemburg om met de EU te praten over een 'ruil' van democratie voor olie, waarvan Servische oppositiesteden zouden kunnen profiteren. Of het wegblijven uitstel of afstel van het plan betekent is nog niet duidelijk: het plan ligt er nog steeds.

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

NIŠ, 11 OKT. „Huisbrandolie zal Milošević uiteindelijk vloeren." Zoran Živković vindt het zelf ook een beetje bizar klinken, maar de burgemeester van de Zuid-Servische stad Niš is ervan overtuigd dat het zo zal gaan.

Vandaag zouden de ministers van Buitenlandse Zaken van de Europese Unie het groene licht moeten geven – al is dat groene licht vanochtend plotseling in gevaar gekomen nu de Servische oppositie besloot niet naar Luxemburg te gaan, dit naar aanleiding van de veronderstelling van de EU-gesprekspartners dat de Servische oppositie Milošević aan het Haagse VN-tribunaal zal uitleveren zodra ze aan de macht is. Zó direct willen de Servische oppositiepartijen niet aan een dergelijke belofte worden gebonden.

Maar van de baan is het plan met het wegblijven van de belangrijkste oppositiepartijen nog niet. Zodra de problemen zijn opgehelderd en de technische details rond zijn, moet Europese brandstof de Servische steden verwarmen. „De olie zal het eerste tastbare bewijs zijn dat de buitenwereld het volk steunt tegen Milošević. De NAVO-bombardementen waren tegen hem gericht. Maar hij zit nog altijd waar hij zit, en 34 inwoners van Niš zijn dood als gevolg van clusterbommen hier op de markt."

Zoran Živković – ook hij kwam vandaag niet naar Luxemburg – is de 'coming man' van de Servische oppositie. Als tweede man binnen de Democratische Partij (achter Zoran Djindić) is hij wat minder zichtbaar geweest. Maar als burgemeester van Niš, de tweede stad van Servië, des te meer. En als straks de eerste Europese brandstof aan de grens zal staan zal Živković persoonlijk, met zijn hele gemeenteraad en vijfhonderd betrokken burgers plus alle onafhankelijke media, aanwezig zijn om erop toe te zien dat het regime de brandstof niet tegenhoudt. „Ik moet de held nog zien die de tankauto durft tegen te houden. Die man zal een hoop moeten uitleggen."

Živković is zeer pragmatisch en verdoet geen tijd met eindeloze betogen over de Servische historie en de vijandige houding van de buitenwereld. Deze zomer stond hij voor de vraag hoe hij zijn stad, het belangrijkste oppositiebolwerk in Servië, de komende winter zou gaan verwarmen. NAVO-bombardementen hadden een belangrijk deel van de infrastructuur verwoest, het olie-embargo tegen Servië deed de rest. Als er niets gebeurde zou er geen brandstof zijn om de stadsverwarming te stoken.

De inwoners van Niš hadden drie jaar geleden bij de gemeenteraadsverkiezingen voor de oppositie gestemd. Maar ze zijn daar niet beter van geworden. De stad werd zwaar getroffen tijdens de NAVO-ombardementen. Er vielen burgerslachtoffers. „Ik weet wel dat er een strategische reden was omdat het derde legerkorps van het Joegoslavische leger (dat o.a. Kosovo bestrijkt) hier zijn basis heeft, maar burgerslachtoffers zijn nou eenmaal niet uit te leggen."

Živković moest een list verzinnen om te voorkomen dat Milošević de inwoners van Niš terug zou winnen onder het motto 'de buitenwereld is tegen jullie en ik ben de enige die jullie kan beschermen'. Hij legde zijn zorgen voor aan de Grieken die spoedig daarop bezoek kregen van minister Van Aartsen van Buitenlandse Zaken die op zijn beurt het plan 'Energie voor democratie' lanceerde bij de rest van de Europese Unie. Het ging in eerste instantie om de leverantie van brandstof aan oppositiesteden in Servië. Een gedurfd plan omdat de Amerikanen zich op het keiharde standpunt stelden dat er, behalve humanitaire hulp, geen cent naar Joegoslavië mocht gaan zolang Milošević aan de macht was. En brandstof was in de ogen van de Amerikanen nadrukkelijk geen humanitaire hulp. Ook bij andere landen bestond er grote scepsis dat de brandstof in verkeerde handen zou vallen.

Maar het plan bleef op tafel liggen. Terwijl Nederland en Griekenland bleven trekken maakten Joegoslavische onafhankelijke economen concrete plannen voor de verdere uitwerking. Op een informele top van Europese ministers in september in Finland werd voorzichtig de deur opengezet voor de omstreden leveranties. Živković is sindsdien bijna voortdurend op reis geweest om de laatste aarzelaars over de streep te halen. „De bestaande sancties tegen het regime werken niet. Milošević' huis zal heus niet koud worden deze winter. Hij hoeft niet te overleven met de voedselpakketten van het Rode Kruis. Hij heeft alleen maar baat bij de sancties."

Volgens de laatste versie van het plan zou de EU moeten gaan werken met een speciaal op te richten energieagentschap in Belgrado. Het agentschap, bestaande uit onafhankelijke economen, leden van de oppositie en vertegenwoordigers van de EU, zal de prioriteiten bepalen en toezien op de correcte afhandeling. Overal in het land zal samenwerking worden gezocht met democratische krachten, aldus Živković. Zelfs in steden waar het regime de dienst uitmaakt, maar het volk even arm en koud is als in oppositiesteden. „Kruševac is in handen van de partij van Milošević, maar de burgers daar demonstreren net zo goed tegen het regime. Waarom zouden zij gestraft moeten worden?"

Het netwerk voor lokale autonomie, waarin de Servische oppositiesteden verenigd zijn, heeft besloten dat de eerste olie naar Niš, Pirot en Kruševac gaat. Živković geeft toe dat er in het Servië van Milošević veel in verkeerde handen verdwijnt, maar hij acht de kans niet groot dat dat ook met de Europese olie zal gebeuren. „Wij gaan een uitgebreid netwerk opzetten van betrouwbare mensen. Zodra we in de gaten hebben dat het ergens mis gaat zetten we de leveranties stop." Dat gebeurt ook als Milošević de staat van beleg zou uitroepen en de olie zou naasten. „Dan houden de tankauto's onmiddellijk op met rijden." In totaal zou de EU de Servische steden 200.000 ton huisbrandolie gaan leveren. De hele operatie is door de EU begroot op een bedrag van 40 miljoen euro. „Dat is natuurlijk veel geld, maar in vergelijking met de NAVO-bombardementen niet veel. Het is minder dan één dag bombarderen heeft gekost."

Šakić begroet zijn straf met spottend applaus

De Kroaat Dinko Šakić (78) kreeg gisteren in Zagreb de maximumstraf van 20 jaar voor zijn oorlogsmisdaden in 1944, toen hij commandant was van 'het Auschwitz van de Balkan'.

Door onze redacteur
PETER MICHIELSEN

ROTTERDAM, 5 OKT. Ruim een jaar na zijn uitlevering door de Argentijnen en een halfjaar na het begin van zijn proces werd de vroegere commandant van het concentratiekamp Jasenovac schuldig bevonden aan alle aanklachten. Daarvoor staat hij terecht. Tijdens het proces heeft Šakić aangetoond er nog dezelfde denktijd, toen hij de leiding had van het tiendui-zenden Serviërs, joden, Roma en anti-fascisten werden vermoord met een wreedheid die zelfs de Duitsers verbijsterde. Alle beschuldigingen waren 'verzonnen', de bedoeling „Kroatië zwart te maken". Dat in Jasenovac werd gemoord was „een Servo-communistische mythe". „Alles wat hij had gedaan was voor Kroatië en „het etnische volk" geweest, zo zei hij. Zijn geweten was rein, voor spijt bestond hoegenaamd geen reden.

Šakić was ook niet onder de indruk als de 42 getuigen – overlevenden van Jasenovac – vertelden van de uiterst wrede executies en zijn aandeel daarin. Sterker: soms luisterde hij lachend of gniffelend als bejaarde overlevenden uitpakten met details over folteringen en executies, de uithongering, de liquidatie van zieken. Toen rechter Dražen Tripalo hem daarvoor terechtwees, antwoordde de beklaagde: „Ik kan niet naar deze onzin blijven luisteren." Bij het aanhoren van het vonnis applaudisseerde Šakić gisteren spottend.

De schattingen van het aantal mensen die in dit kamp op negentig kilometer van Zagreb werden vermoord variëren van 50.000 (volgens de Kroaten) tot 700.000 (volgens de Serviërs). In de aanklacht tegen Šakić werd het aantal van 50.000 aangehouden. In werkelijkheid ligt het aantal waarschijnlijk ergens tussen 80.000 en 200.000. Het kamp werd opgeblazen bij de Duitse capitulatie en de ondergang van de nazistaat Kroatië. Nu is het kamp geheel vernietigd, waarvan alleen het museum dat moet herinneren aan de massamoord ten tijde van het fascisme.

Šakić werkte sins april 1942 in Jasenovac, het belangrijkste van de rond twintig concentratiekampen die de fascistische marionettenstaat Kroatië er in de oorlog op na hield. Hij was commandant van kerste tijd van het kamp. In die donkere periode werden tweeduizend gevangenen vermoord. Elke avond lieten met lijsten van de gevangenen die de volgende dag zouden worden geëxecuteerd. In Jasenovac zijn kampbewakers vermoord omdat ze niet hard genoeg waren jegens de gevangenen. De bewakers waren volledig vrij om zonder angst voor bestraffing te doden en te folteren. Ook Šakić zelf schoot mensen dood, zoals de Servische arts Mile Bosković die hij „de eer" gunde niet te worden opgehangen, twee jonge joden en de Kroatische schrijver Miškin, en gaf ook persoonlijk bevel gevangenen te executeren. Hij schoot een gevangene dood wegens diefstal van een maaiskolf. Bij de executie van mensen die waren gepakt bij een poging tot ontsnappen placht hij te zeggen dat „nog geen vogel" uit Jasenovac zou wegkomen.

Na de oorlog vluchtte Šakić via het zogenoemde 'rattenkanaal' naar Genua en vandaar naar Argentinië, waar hij met zijn vrouw Nadja – kampbewaakster van Jasenovac – een nieuw leven opbouwde als textielfabrikant in Santa Teresita. Hij heeft zijn uitlevering aan Kroatië uiteindelijk aan zichzelf te wijten, door in een vraaggesprek met de Argentijnse televisie te verhalen van zijn verleden. Argentinië wees hem op 18 juni vorig jaar uit, later werd ook zijn vrouw uitgewezen, maar zij werd in Kroatië al snel vrijgelaten.

Het proces tegen Dinko Šakić had een rol kunnen spelen in de wijze waarop Kroatië met zijn oorlogsverleden omgaat. Meer dan een halve eeuw na dato wordt de overheid de rol van de media en de fascisten bij de massale vernietiging van de Servische en de joodse gemeenschap nog vooral gekenmerkt door verkramptheid, bagatellisering en doodzwijgen. Uiteindelijk heeft ook dit proces daar weinig aan veranderd: van interesse bij de Kroatische media voor het proces was maar zeer mondjesmaat sprake. De leider van de ultranationalistische, anti-semitische Partij van Rechts vond het proces een „farce" waarmee was aangetoond dat het rechtssysteem van Kroatië zich heeft overgegeven aan „het Diktat van internationale, vooral joodse organisaties".

Veldslag van vier uur kost Kosovo kost

Kosovo één leven

PRIŠTINA, 6 OKT. Bij ernstige incidenten tussen Albanezen in Kosovska Mitrovica in Kosovo, is gisteren een Servië gedood en zijn tientallen gewonden gevallen, onder wie dertien Franse en vier Russische soldaten van de vredesmacht KFOR.

De incidenten braken uit na een herbegrafenis van achttien Albanezen uit Kosovska Mitrovica die op 14 april, tijdens de oorlog om Kosovo en de NAVO-bombardementen, door Servische paramilitairen waren doodgeschoten en wier lichamen vorige week in massagraven waren gevonden. Na de begrafenis kwamen vijfduizend rouwende Albanezen een aantal auto's met Servische nummerborden tegen op een schapdraadversperring op de weg in de buurt van de begraafplaats. Ze begonnen met stenen te gooien. Een Russische patrouille van de vredesmacht KFOR die de Serviërs begeleidde werd onder vuur genomen en met benzinebommen in brand gestoken. Vier uur lang werd er gevochten tussen Albanezen enerzijds, Servische agenten en Russische en Franse KFOR-soldaten anderzijds. Bevolkingsleger UÇK.

De ontdekking van het massagraf met Albanezen, onder wie een vrouw en een kind, heeft de spanning tussen de Albanezen en de Servische gemeenschap in Kosovska Mitrovica nog verder opgevoerd. Mitrovica is sinds de oorlog om Kosovo en de inval van KFOR een verdeelde stad. Op de brug over de Ibar staan Albanezen, aan de andere kant van de rivier Serviërs geconcentreerd, aan de overkant hebben zich de Albanezen gebarricadeerd. Beide gemeenschappen hebben tot nu toe een stevig cordon sanitaire om hun wijken opgeworpen. Op de brug zelf is een soort niemandsland ingericht van de Franse politie van KFOR. Hij werd gisteren door de Albanezen onder vuur genomen. Opdat de Albanezen zich niet in de wijken van de Serviërs zouden begeven, hebben de Serviërs hun wijken afgesloten door middel van barricades. Bij de ingang van de Albanezenwijken staan Albanese politieagenten. Ook zij zijn gisteren door de Serviërs onder vuur genomen.

Het is niet duidelijk wie het eerst het vuur heeft geopend. Volgens de Albanezen waren het de Serviërs, volgens de Serviërs de Albanezen. Vast staat dat de Albanezen de Servische wijken niet in durfden te gaan om de gewonden op te halen. Ook de ambulances van het Rode Kruis durfden niet in de buurt van de Servische wijken te komen. Volgens de Albanezen zijn de Servische gewonden door de Serviërs zelf naar het ziekenhuis gebracht. Volgens de Serviërs door de Albanezen.

Het is niet duidelijk of de Albanezen de Servische wijken niet in durfden te gaan om de gewonden op te halen. Ook de ambulances van het Rode Kruis durfden niet in de buurt van de Servische wijken te komen. Volgens de Albanezen zijn de Servische gewonden door de Serviërs zelf naar het ziekenhuis gebracht. Volgens de Serviërs door de Albanezen.

'Moedig oordeel van Kroatische rechter'

door Simon Wiesenthal

de meet af aan een zeer correcte rechtzaak gevoerd. Ook waarnemers van het Simon Wiesenthal Instituut en van B'nai B'rith, de organisatie die de kwestie Sakic voor het eerst in de openbaarheid bracht, waren zeer te spreken over het verloop van het proces.

Het fascistische verleden van Kroatië is in het land nog steeds een taboe-onderwerp. Hoewel in het oude Joegoslavië wel een monument in Jasenovac werd gebouwd, was de vervolging van Serviërs, Joden en zigeuners in de Tweede Wereldoorlog geen onderwerp waar uitvoerig over werd gepraat. Ten behoeve van de nationale eenheid werd het oorlogsverleden min of meer doodgezwegen.

Daardoor is zelfs onduidelijk hoeveel mensen er precies in Jasenovac zijn omgekomen. Servische propaganda houdt het op meer dan 200 000, maar dat is een getal dat volgens historici waarschijnlijk echt te hoog is. Historisch onderzoek wordt bemoeilijkt doordat de archieven van Jasenovac, voor zover die er al waren, tijdens de recente oorlog in Bosnië werden verwoest, samen met het monument.

Ook het proces tegen Sakic heeft in Kroatië geen echte discussie over het oorlogsverleden op gang gebracht. Maar voor de Joodse gemeenschap in Kroatië is de veroordeling van Sakic desondanks van grote betekenis. Dat blijkt uit de woorden van Tripalo; die in zijn eindoordeel duidelijk stelde dat het Kroatische Ustasha-regiem zich schuldig heeft gemaakt aan racistische wetgeving, en Joden, zigeuners en Serviërs enkel en alleen vanwege hun afkomst werden omgebracht.

2-10-99

Etnische verrassing

ONDANKS DE HAATCAMPAGNES VAN DE STAATSMEDIA LEVEN IN SERVIË 26 BEVOLKINGSGROEPEN KRISKRAS DOOR ELKAAR

'Natuurlijk!' roept de islamitische kapper Idriz. 'Ik heb veel Servische vrienden.' De Serviërs hebben het imago van etnische zuiveraars bij uitstek. Maar na vier oorlogen en twee NAVO-bommenregens is maar één Balkanstaat multi-etnisch: Servië. 'Het is makkelijker moslim te zijn in Servië dan een Serviër in Sarajevo.'

ABE DE VRIES in Novi Pazar

In de kapperszaak van de moslim Idriz Kahrimanovic in de Zuid-Servische stad Novi Pazar komen moslims, Serviërs, Montenegrijnen en zigeuners. Onder het toeziend oog van Elizabeth Taylor in haar glorietjaren laat iedereen zich knippen en scheren door de 45-jarige Bosnjak. Bijna verontwaardigd reageert hij op de vraag of hij ook niet-islamitische klanten heeft: 'Maar natuurlijk! Ik heb veel Servische vrienden.'

Na vier oorlogen op de Balkan en twee NAVO-bommencampagnes uit naam van multi-etnische idealen is nog slechts één stuk ex-Joegoslavië werkelijk multi-etnisch. Niet Slovenië, dat nooit grote minderheden had, noch Kroatië, dat zichzelf heeft 'gereinigd' van honderdduizenden mensen. Niet Bosnië-Herzegovina, dat met geweld in drie etnische territoria is opgedeeld, en ook Kosovo niet, waar Albanese nationalisten inmiddels 90 procent van alle minderheden hebben verdreven. Het is Servië.

De permanente Balkancrisis van de afgelopen tien jaar heeft de Serviërs het onsympathieke imago bezorgd van etnische zuiveraars bij uitstek. Toch herbergt hun elf miljoen mensen tellende thuisland 26 volkeren, nationaliteiten en minderheden. De twee miljoen Albanezen in Kosovo meegerekend is eenderde van de bevolking niet-Servisch. Een kwart is moslim. Volgens nog niet gepubliceerde cijfers van het Joegoslavische Centraal Bureau voor de Statistiek heeft Servië momenteel 250 duizend Slavische moslims (die zich inmiddels Bosnjaken noemen), 350 duizend Hongaren en 150 duizend Roemenen. Andere grote groepen zijn zigeuners, Roemeens sprekende vlasi, Kroaten, Slowaken, Macedoniërs, Montenegrijnen en goranci: Slavisch sprekende moslims in Kosovo met orthodoxe gebruiken.

Brede lagen in de Servische samenleving zijn onaangetast door de haatcampagnes die Milosevic' staatsmedia tijdens de oorlogen tegen andere bevolkingsgroepen hebben gevoerd. De extreme nationalisten zijn een kleine minderheid gebleven, en dat ondanks de aanwezigheid van negenhonderdduizend geradicaliseerde Servische vluchtelingen van elders.

JEUGDCULTUUR

Servische paramilitairen hebben op de Balkan veel kwaad aangericht – iets wat ze gemeen hebben met hun Bosnische, Kroatische en Albanese evenknieën. Maar thuis bleven ze overwegend koest. In de jaren dat in Kroatië elk spoor van de Servische cultuur systematisch werd vernietigd en honderdduizenden Serviërs etnisch 'gezuiverd' werden, konden de Kroaten in Servië gewoon blijven waar ze waren. Ze wonen voornamelijk langs de Sava en de Donau en in de Vojvodina, in steden als Belgrado, Novi Sad, Pancevo en Zemun. Zonder dat hun een haar wordt gekrenkt.

De beste popmuziek in Belgrado is meestal niet Servisch

In de Servische multi-etnische steden – dat zijn alle steden – hebben de niet-Servische bevolkingsgroepen zich niet opgesloten in 'eigen' wijken. Met uitzondering van Kosovo leeft iedereen kriskras door en naast elkaar. Van de gewraakte Servische vreemdelingenhaat blijft ook al niet veel over bij bestudering van de taal. Talloze woorden in het Servisch zijn van Turkse oorsprong. De nationalisten is het niet gelukt ze uit het taalgebruik te stoten, iets wat in Kroatië met het 'volksvreemde' vocabulair wel is gebeurd.

Ook de Servische jeugdcultuur is veelzijdiger dan de clichés doen vermoeden. In Servië zijn maar liefst zeven van de tien succesvolste popzangers en -zangeressen van niet-Servische afkomst. 'De wereld denkt dat de Serviërs een zootje agressievelingen zijn met alleen oog voor hun eigen cultuur. Bullshit!' roept Milos. In zijn stalletje in de drukste winkelstraat van Belgrado verkoopt hij illegaal gekopieerde cd's en cassettebandjes.

Het populairst zijn de Kroatische zangeres Angela en haar band *Magazin*, en de eveneens Kroatische Doris. 'In Kroatië is het levensgevaarlijk Servische muziek op straat te draaien,' meent hij. 'Hier verkoopt *Magazin* duizenden cd's en is de groep in elke discotheek te horen.' Angela's nieuwste hit, *Is er hoop voor ons?*, wordt door de radiostations grijsgedraaid. Doris vertegenwoordigde Kroatië op het Eurovisie Songfestival in 1998. 'Ze was bij ons eerder populair dan in haar eigen land. Veel Serviërs zagen haar als onze kandidate,' zegt Milos. In de volksmuziek zijn moslimmuzikanten geliefd. Van de Bosnische zanger Harid Djinovic verkoopt hij elke dag tien tot twintig cassettes. 'Driekwart van de muziek hier komt van niet-Serviërs. Door de oorlogen, sancties en armoede zijn

MULTI-ETNISCH SERVIË

Totaal aantal inwoners republiek Servië: 9.778.000*

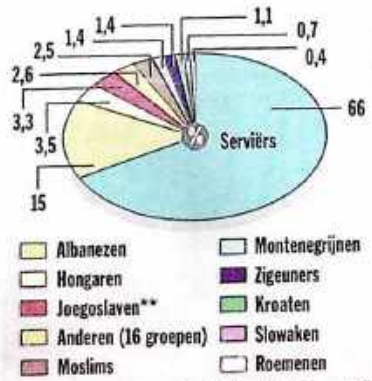

* Cijfers komen van de officiële volkstelling uit 1991. Sindsdien zijn zeker 700.000 Servische vluchtelingen Servië binnengekomen. De cijfers zijn omstreden wat betreft Albanezen en Roemenen. Totaal aantal Roemenen, incl. vlasi, ligt inmiddels mogelijk rond de 1 miljoen.

** Speciale categorie bij volkstelling voor wie zich aan elke nationaliteit wilde onttrekken.

BRON: SERVISCHE MINISTERIE VAN INFORMATIE

©ELSEVIER

In het zuidelijke Novi Pazar strijden het oude en het nieuwe zichtbaar om de voorrang

onze eigen popartiesten onzeker geworden. Ze missen de motivatie om nog goed werk af te leveren.'

LAPPENDEKEN

De noordelijke provincie, de Vojvodina met grote Hongaarse, Kroatische en Roemeense minderheden, is een etnische lappendeken. Tot 1918 behoorde het vruchtbare landbouwgebied toe aan Oostenrijk-Hongarije. Het centrum van Pancevo, twintig kilometer boven Belgrado, ademt met z'n zachtgele en roze gebouwen in Midden-Europese stijl nog helemaal de sfeer van het oude keizerrijk. Op een bankje in de schaduw verkopen een oude Hongaarse vrouw en een bont geklede zigeunerin zonnebloempitten voor een paar cent per zakje. 'Ik heb vijf dochters. Allemaal hebben ze een Serviër getrouwd,' zegt de 76-jarige Hongaarse Czernik Katica, waarmee ze een idee van de verregaande integratie van veel Hongaren in de Servische samenleving wil geven.

Maar zoals overal in het land zet de schrijnende armoede – en voeg daarbij de destructie van vitale voorzieningen door de NAVO-bombardementen – de multi-etnische cultuur onder druk. Al twee jaar heeft de pittenverkoopster geen hulp gekregen van de sociale dienst. Ze is bang dat er de komende winter niet genoeg elektriciteit is om de huizen te verwarmen: 'Veel arme mensen zoals ik zullen sterven van de kou. Ik heb de Tweede Wereldoorlog meegemaakt. Zelfs toen was het in dit land niet zo erg, leeg en levenloos als nu.'

Voornamelijk vanwege de voortdurende economische crisis eist een aantal politieke groeperingen in de relatief welvarende Vojvodina autonomie. Niet alleen de partijen van minderheden doen dat, ook een groep Vojvodina-Serviërs wil een lossere band met het moederland. Net als Kosovo had de provincie van Tito begin jaren zeventig een zeer verregaande vorm van zelfbestuur gekregen. Milosevic deed niet meer dan tegemoetkomen aan de wens van een groot deel van de Servische intelligentsia toen hij in 1989 een einde maakte aan de regeling. Een deel van de bevolking in de Vojvodina wil de 'oude' rechten terug. Daarnaast dringen de Hongaren ook aan op meer culturele rechten, zoals een groter aantal uren in het Hongaars op de staatsomroep RTS.

NATIONALISME

Explosiever is de situatie in de Sandzak. Deze streek op de grens van Servië en Montenegro was in de Turkse tijd een administratieve eenheid. Een krappe meerderheid van de bevolking is moslim. Hier is het niet de economische crisis, maar het nationalisme dat de multi-etnische samenleving bedreigt. Sinds de oorlog in Bosnië noemen de moslims in de Sandzak zich Bosnjaken. Bij de Serviërs roept dat de verdenking op dat zij zich willen afscheiden en aansluiten bij Bosnië. Toen de Bosnische moslimleider Izetbegovic in 1990 de eerste Bosnische politieke partij op nationale grondslag oprichtte, de Partij voor Democratische Actie (SDA), werden veel moslims uit de Sandzak lid. De SDA-afdeling in Novi Pazar staat bekend als de meest radicale van de hele partij.

Novi Pazar is een van die zuidelijke Balkansteden waar het oude en het nieuwe zichtbaar strijden om de voorrang. Groepjes jonge meisjes met lange jurken en hoofddoekjes laten zien hoezeer de conservatieve stroming in de islam er oprukt. De meesten van hun leeftijdgenoten doen echter hun best er zo westers mogelijk uit te zien, islam of geen islam.

De SDA-leider is dr. Ferzia Muric. Hij is lid van het Servische parlement en ex-burgemeester van Novi Pazar. In zijn kantoor hangt een grote foto van Izetbegovic naast een prikbord met portretten van alle presidenten uit de

Amerikaanse geschiedenis. Muric, een gesoigneerde zakenman, is een van de meest extreme moslim-politici in de Sandzak. Twee jaar geleden maakte de Servische politie een eind aan zijn burgemeesterschap op grond van een decreet dat de regering het recht geeft op lokaal niveau in te grijpen in geval van 'wanbestuur'. De SDA had het plan opgevat om een zwaar milieuvervuilende leerdrogerij te bouwen pal naast een twaalfde-eeuws Servisch klooster. De moslims waren furieus over het in hun ogen anti-democratische optreden. 'Hier kan alles,' zegt Muric over de politieactie. 'Wat wil je, wij wonen in een land waar de president een gezochte oorlogsmisdadiger is.'

Talrijke tienduizenden moslims uit de Sandzak hebben vanaf 1990 Servië verlaten. De meesten vertrokken naar Bosnië om in de milities van Izetbegovic mee te vechten voor een islamitische staat op de Balkan. Anderen gingen naar Kosovo of Turkije. Angst voor de Servische politie was een van de motieven achter de emigratie, maar een belangrijker drijfveer was waarschijnlijk de onwil om gemobiliseerd te worden in een leger dat mogelijk tegen geloofsgenoten zou vechten.

De SDA en andere moslimorganisaties in de Sandzak gaan zelfs zo ver dat ze stellen dat het 'biologische voortbestaan' van de moslims in gevaar is, zo staat te lezen in een document getiteld *Memorandum over autonomie* van juli 1999. Hun officiële politieke doel is de omvorming van de Sandzak tot een republiek met een eigen grondwet, een eigen buitenlandse politiek en 'speciale relaties' met Bosnië-Herzegovina. Pessimisten vrezen dat het in de regio tot een gewelddadige uitbarsting zal komen.

VLASI

Historisch socioloog Aleksa Djilas, een onafhankelijke Servische analist en de zoon van de in 1994 overleden dissident Milovan Djilas, gelooft evenwel niet dat de Sandzak het toneel wordt van het volgende bloedbad in ex-Joegoslavië. 'Er is een zekere spanning, er zijn moeilijkheden met het lokale bestuur, maar voor een oorlog is dat niet genoeg.' Net als zijn vader, zegt hij, heeft hij veel begrip voor de moslimcultuur. Al vindt hij de claim van georganiseerde repressie overdreven. 'Het is altijd nog makkelijker een moslim te zijn in Servië dan een Serviër in Sarajevo.'

Eén grote minderheid in Servië is onbekend gebleven: de honderdduizenden Roemeens sprekende vlasi langs de oostelijke grens met Roemenië. Verreweg de meesten van hen zijn 'geserviseerd' en beschouwen zichzelf als Serviër, maar er is een kleine beweging die strijdt voor onderwijs en televisie in de eigen taal. 'Ik weet niet hoeveel brieven we aan de regering hebben geschreven. Nooit hebben we een antwoord gekregen,' zegt activist Draghi Dimitrijevic. In de oppositiepartijen is er volgens hem ook niemand die zich voor de culturele situatie van de vlasi interesseert. Anders dan de moslims in de Sandzak hebben de vlasi nooit veel lust aan de dag gelegd te verhuizen. Toen in Roemenië Ceausescu nog aan de touwtjes trok, zijn juist duizenden Roemenen naar Servië getrokken.

De Oost-Servische industriestad Bor ligt midden in het vlasi-gebied. Iedereen woont er door elkaar. Flatgebouwen van twaalf appartementen bewoond door vijf of zes verschillende nationaliteiten zijn geen uitzondering. Gemengde huwelijken zijn er normaal. Vanwege de kopermijn is Bor vanouds een magneet voor arbeiders uit heel ex-Joegoslavië. Hil Kristaj is bakker, volgens velen de beste in de stad. Hij is Albanees, geboren in Prizren in Kosovo en dertig jaar geleden weggetrokken. Tijdens de bombardementen had hij naar eigen zeggen 'geen enkel probleem' met Serviërs, vlasi of wie dan ook. Zijn zwager kwam wel in moeilijkheden. Bij diens zaak, ook een bakkerij, zijn in de eerste nacht van de aanvallen de ramen ingeslagen. Kristaj echter heeft niets te vrezen: 'Ik word gerespecteerd.'

De Serviër als etnische zuiveraar is een stereotype

De oorlog in Kosovo en de beelden van de vluchtelingenkampen met tienduizenden verjaagde Albanezen hebben het stereotype van Serviërs als etnische zuiveraars nieuw leven ingeblazen. Ongeregelde Servische bendes hebben in Kosovo vreselijk huisgehouden. Aan de andere kant denken veel Serviërs, en niet helemaal ten onrechte, dat het creëren van een vluchtelingencrisis, hoe perfide ook, de enige militaire strategie was die Milosevic kon volgen om te proberen een breuk in het almachtige NAVO-front te forceren. Met racisme had dat niet zoveel te maken. Ze wijzen erop dat de grote vluchtelingenstroom pas op gang kwam ná het begin van de bombardementen, wat in hun ogen duidt op medeplichtigheid van de alliantie aan de tragedie in Kosovo.

De historicus Dusan Batakovic, Kosovo-specialist en politiek adviseur van de Servisch-orthodoxe kerk, zegt zich erg te hebben geërgerd aan de achteloze manier waarop in veel westerse media de Serviërs als volk zwart werden gemaakt. Hij vraagt zich af of er niet juist aan de kant van de 'beschavers' sprake is van racistische vooroordelen en neokoloniale superioriteitswanen.

Armoede in Kosovo. Volgens de pittenverkoopster is het erger dan in de Tweede Wereldoorlog

BIDPRENTJES

Een van de NAVO-bommen op Servië ontplofte een paar honderd meter van de kinderkermis in het Cuburska Park in Belgrado. De Kroatische Dasa Zupanevac en haar Servische vriendin Nada Petrovic bestieren het kermisje. In een hokje verkopen ze kaartjes voor de twee draaimolens. 'Alle moeders komen bij ons, van welke nationaliteit dan ook,' zegt Dasa. Boven de kassa hangen kleine bidprentjes, een van Moeder Maria en een van de orthodoxe heilige Petka. De twee vrouwen gaan altijd samen naar de kerk. De ene keer naar de katholieke, de andere keer naar de orthodoxe. Er is maar één God, zeggen ze. ■

Despotovic, Ruza

Van: despot@wishmail.net [MIME7 @INTERNET {despot@wishmail.net}]
Verzonden: vrijdag 8 oktober 1999 1:03
Aan: Despotovic, Ruza
Onderwerp: Fw: Brief Cedomir Prlincevic

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: Global Reflexion <office@globalreflexion.org>
Aan: Despotovic Ruza <despot@wishmail.net>
Datum: donderdag 07, oktober 1999 18:07
Onderwerp: Brief Cedomir Prlincevic

>Hallo Ruza,
>
>Hieronder volgt de brief voor Cedomir. Zijn e-mail adres is:
muzej@euronet.yu
>
>**********
*
>****
>
>Aan Dhr. Cedomir Prlincevic
>te Belgrado
>
>
>Amsterdam, 6 oktober 1999
>
>
>Geachte heer Prlincevic,
>
>Namens het bestuur van Stichting Global Reflexion, en het
>samenwerkingsverband van een groot aantal organisaties - verenigd in de
>Balkan Vredescoalitie - wil ik u uitzonderlijk danken voor uw bereidheid om
>deel te nemen aan onze bijeenkomst in Amsterdam op 23 oktober a.s.
>
>Wij hebben uw interview met Jared Israel gelezen en zijn daar buitengewoon
>van onder de indruk geraakt.In Nederland zijn vele mensen diep geraakt door
>de bombardementen van de NAVO op uw land, die wij als immoreel en in strijd
>met het internationaal recht beschouwen. Van begin af aan hebben wij daar
>tegen geprotesteerd, waaruit een brede anti-oorlogs coalitie uit is
ontstaan.
>
>Hoewel de bombardementen zijn gestopt, dwingt de huidige situatie in Kosovo
>ons opnieuw tot actie. De feiten die tot ons komen, zoals uw interview met
>Jared, bevestigen wat velen van ons vreesden. De oorlogsdaad van de NAVO
>zal de situatie alleen maar verergeren en wij vrezen dan ook voor meer
>geweld. Daarom organiseren wij de bijeenkomst op 23 oktober.
>
>De inzet van de bijeenkomst is om de Nederlandse regering te dwingen op te
>treden voor de volgende punten:
>
>* het stoppen van het geweld in Kosovo
>* de strikte uitvoering van resolutie 1244
>* het beeindigen van het embargo en het isoleren van Joegoslavie
>* geen verder militair optreden van de NAVO op de Balkan
>
>Op de bijeenkomst van 23 oktober zullen verschillende sprekers uit
>Nederland het woord voeren. Zij komen van verschillende politieke
>richtingen. Daarnaast verwachten we sprekers uit de VS, die nader op de
>situatie in Orahovac in zullen gaan. Zij staan in voortdurend contact met

familieleden aldaar.
>
>De sprekers krijgen ongeveer 10 minuten spreektijd. Gezien uw positie kan
>dit voor u 15 minuten zijn. Het is belangrijk om uw bijdrage goed in te
>delen, omdat uw tekst vertaald moet worden. Uw bijdrage zal derhalve een
>half uur worden. Langer kan niet, omdat dit voor de mensen te lang wordt.
>Wij denken dat de inhoud van uw interview een uitstekende bijdrage zal zijn
>voor de bijeenkomst.
>
>Voorafgaande aan de bijeenkomst willen we een persconferentie houden. Het
>is daarom van belang dat u vrijdag de 22ste in Amsterdam bent.
>
>We hebben met verschillende Joodse groepen contact opgenomen om u in de
>gelegenheid te stellen met hun te praten. Verder willen we proberen om
>interviews met de pers en de TV te regelen, alsook contacten met andere
>religieuze groepen en vredesorganisaties. Verder willen we kijken of u
>aanwezig kan zijn - en ook spreken - op het Europees tribunaal in Berlijn,
>op 30 oktober. Wij zullen met onze duitse vrienden contact opnemen om een
>en ander te regelen, ook het regelen van gesprekken aldaar.
>
>Tot zover het programma. Mocht u echter zelf nog bepaalde wensen hebben,
>wilt u ons dan dit laten weten.
>
>Wat betreft de officiele kant. Wij hebben met het ministerie van
>buitenlandse zaken contact gehad en de normale procedure is dat u met een
>uitnodigingsbrief zich presenteert bij de Nederlandse ambassade in
>Boedapest voor het aanvragen van een visum. Wij hebben gevraagd of wij de
>aanvraag per fax kunnen doen, zodat u op uw reis via Boedapest het visum
>kunt ophalen. Het ministerie heeft geen bezwaar, maar het hangt af van de
>Nederlandse ambassade in Boedapest. Morgen zullen we met hen contact
>opnemen. Ik verwacht echte geen problemen. Lukt het niet, dan nemen we
>meteen contact met u op om alternatieven te bespreken. U krijgt in ieder
>geval per e-mail van ons een uitnodigingsbrief in het Nederlands per
>e-mail, om dit aan de ambassade in Boedapest te overhandigen.
>
>Zoals wij via Jared Israel hebben laten weten, nemen wij alle kosten voor
>de reis en het verblijf voor onze rekening, plus dat u een honorarium
>krijgt van 500 DM. Mijn vraag is alleen, ter voorkoming van problemen met
>finananciele transacties, of u de reis kunt voorschieten, dan krijgt u dit
>onmiddelijk van ons terug. Als dit niet mogelijk is, laat u ons dan dit zo
>snel mogelijk weten? Wat betreft de reis, gezien de korte tijd van
>voorbereiding, is wellicht de trein de beste manier. Dat laat ik echter aan
>u over.
>
>Wij verwachten een mooie bijeenkomst en vele mensen zijn daar al zeer
>actief mee bezig. Uw aanwezigheid is voor ons een grote eer en we zullen
>ons uiterste best doen om het u zo prettig mogelijk te maken.
>
>In afwachting van uw komst en met vriendelijke groet,
>
>Nico Varkevisser
>Voorzitter Global Reflexion
>
>**********
>
>
>
>
>
>------Foundation Global Reflexion-----
>--e-mail: office@globalreflexion.org--
>

‘Leiderschap in Kosovo was uitstekend’

NAVO-chef Solana tevreden bij afscheid

NAVO-chef Solana, vandaag voor het laatst bij de alliantie, blikt tevreden terug op het NAVO-optreden in Kosovo. Met vertrouwen kijkt hij uit naar zijn nieuwe post als hoofd van Europa’s veiligheidsbeleid.

Door onze redacteur
ROBERT VAN DE ROER

BRUSSEL, 6 OKT. Nog herstellend van een rugoperatie neemt NAVO-secretaris-generaal Javier Solana plaats in een hoge stoel in zijn kamer op het hoofdkwartier in Brussel. Hij kijkt gedreven terug op een „groot jaar voor de NAVO” en verdedigt zich fel tegen elke kritiek. Met optimisme blikt hij vooruit naar zijn nieuwe sleutelpositie in Europa, als chef van Europa’s buitenlands en veiligheidsbeleid. Het gesprek met Solana – van huis uit een theoretisch fysicus waaraan hij naar eigen zeggen „een georganiseerde geest” ontleent – wordt later wegens tijdnood voortgezet in zijn dienstauto.

U bent nu hoofd van de machtigste alliantie in het Westen, maar straks wordt u hoofd van de ‘lame duck’ van het buitenlands beleid in Europa, de EU.
Meteen ernstig: „Europa moet een belangrijkere rol gaan spelen. Het Verdrag van Amsterdam toont een nieuwe politieke wil en vastbeslotenheid bij de Europese leiders om uitrusting en middelen te mobiliseren voor buitenlands en veiligheidsbeleid. Ik zal proberen als katalysator van de verschillende landen en instituties van de EU te werken om een solider, zichtbaarder en doelmatiger beleid te scheppen.”

Wat zijn voor u de lessen van Kosovo?
„De NAVO is het laatste jaar in staat gebleken zich aan te passen aan nieuwe missies. Bosnië en Kosovo zijn twee voorbeelden. In Bosnië hebben wij in zeer korte tijd 60.000 man gestationeerd om het vredesakkoord uit te voeren en de situatie te stabiliseren. Ook in Kosovo zijn we onze verplichting nagekomen. De les voor de NAVO is dat wij ons voorbereid hebben om de nieuwe uitdagingen na de Koude Oorlog aan te gaan. De NAVO heeft het in het algemeen zeer goed gedaan, in Bosnië en Kosovo.”

Europa heeft zich in beide gevallen nogal machteloos en verdeeld getoond.
„Wij hebben nu in Bosnië 30.000 troepen, en ongeveer evenveel in Kosovo. Negentig of tachtig procent daarvan zijn Europeanen. Dus laten we daar niet licht over doen. Maar er bestaat geen twijfel over dat tijdens de oorlog de Amerikaanse betrokkenheid meer dan zestig procent was. En daar moet Europa lering uit trekken.”

Ontkent u dat Europa machteloos en verdeeld is bij het beëindigen van conflicten?
„Dat zou ik niet willen zeggen. We moeten ons vermogen en onze troepen aanpassen en onze politieke activiteiten beter coördineren. Maar die les zijn alle regeringen bereid te trekken. De Europese landen hebben dezelfde belangen.”

Anderhalf jaar geleden, bij het begin van Kosovo, bestond grote verdeeldheid tussen Frankrijk en Italië enerzijds en Groot-Brittannië anderzijds hoe Milošević moest worden aangepakt.
„Okay, maar toch niet zulke grote verdeeldheid. Er zijn verschillende historische en culturele verhoudingen, en dat willen we nu samenbrengen. Net zoals we dat met de Europese munt hebben gedaan. Vijf, tien jaar geleden had niemand gedacht dat we een gemeenschappelijke munt zouden hebben. Tot nu toe had de EU nog geen beslissingen genomen om beter om te gaan met buitenlands beleid, maar dat betekent nog niet dat de EU niet daartoe in staat is. Zij zal daartoe in staat zijn!”

Solana in de auto op weg naar de wekelijkse ambassadeurslunch. (Foto NRC Handelsblad, Vincent Mentzel)

Europese leiders zeggen voortdurend dat zij een vrij, democratisch en onverdeeld Europa willen bouwen. Maar als het op daden aankomt, zijn ze bang om van één dictator ‘in het hart van Europa’ af te komen.
„Ze zijn niet bang. Ze zijn heel ver gegaan, om de gevolgen van die dictatuur te beperken. Ze hebben geweld gebruikt, en dat is het laatste middel. Dat laatste middel is gebruikt om de zieligste mensen in Europa te verdedigen in Kosovo. En ons doel was niet het regime van Milošević met geweld omver werpen. Dat regime moet worden gewijzigd met politieke middelen, en door de mensen van Servië. Wij probeerden de etnische zuiveringen te vermijden.”

Was er sprake van uitstekend Europees leiderschap dan?
„Ja, en ik ben er zeer trots op.”

Hoe legt u dat uit tegenover de meer dan 10.000 mensen die zijn vermoord en de 900.000 die Kosovo zijn uitgezet? Denkt u dat zij het ook uitstekend leiderschap vonden?
Weifelend: „Ehh...dit is een echte beschuldigende vraag.”

Dit is het echte leven.
„Oh zeker, dit is het echte leven. Maar hoeveel mensen er ook gestorven zijn, het belangrijkste is dat wij met de bombardementen de etnische zuiveringen hebben gestopt. Ik heb zelf de mensen gezien in de vluchtelingenkampen en een maand later in hun huizen in Priština. Ik weet hoe ze over mij denken als ik daar ben. Ze denken: dit is het gezicht dat hen kon laten terugkeren. Natuurlijk is de wereld niet perfect, maar wij hebben gedaan wat wij konden. De oorlog is gewonnen door degenen die de waarden verdedigden dat etnische zuiveringen in Europa niet geaccepteerd worden. Het is een overwinning voor waarden, niet voor een organisatie.”

Maar geen overwinning voor de mensen van Kosovo.
„De mensen van Kosovo zijn ook bevrijd.”

U ziet ze niet als verliezers?
„Nee, helemaal niet.”

En de doden en verjaagden dan?
„Mensen zijn helaas vermoord, ja. We konden al dat doden op zoveel plaatsen niet voorkomen.”

Was de eerste reactie op ‘Kosovo’ niet een herhaling van Bosnië? Verdeeldheid tussen Europa en de VS, Russische tegenwerking, zachte sancties, niet-uitgevoerde of uitgestelde NAVO-ultimata...
Na enkele tussentijdse uitroepen met ‘Nee, nee’ zegt hij nu: „Ik ontken dat! Dit is niet waar. Ik heb Bosnië meegemaakt als minister van Buitenlandse Zaken. Die oorlog startte in 1991, en de echte actie van de internationale gemeenschap kwam in 1995. Kosovo begon begin 1998 en we traden op in 1999, nadat alle onderhandelingen [in Rambouillet] zich in zeer korte tijd hadden afgespeeld. Er was niet die verdeeldheid tussen Europeanen en de Amerikanen, zoals we die tussen 1991 en 1995 hadden meegemaakt. Wij hebben wel degelijk lessen geleerd uit Bosnië, en het nu beter gedaan.”

Critici zeggen dat de NAVO de Kosovo-oorlog werd ingezogen door het ultimatum van Rambouillet aan Milošević: onderhandelen of je wordt gebombardeerd. Dit zou een beleid van paniek en wanhoop hebben veroorzaakt.
„Daar ben ik het niet mee eens. Wij kwamen pas in actie toen alle diplomatieke middelen waren uitgeput.”

Maar kennelijk werkte dit ene scenario, de luchtcampagne, niet. Na ruim twee maanden besprak president Clinton serieus in eigen kring de grondoperatie, de dag voordat Milošević door de knieën ging.
„Daar weet ik niets van. De plannen voor alle mogelijke eventualiteiten lagen klaar, alleen de politieke beslissing was niet genomen.”

Critici zeggen dat de NAVO de oorlog op de verkeerde plaats uitvocht: in plaats van Servië te bombarderen, had de NAVO de Kosovaren op de grond moeten bevrijden. Met grondtroepen.
„Wij deden wat militair kon worden gedaan. Als je grondtroepen wil introduceren in Servië, zul je eerst een luchtcampagne moeten doen. Als het nodig zou zijn geweest om op de grond op te treden, hadden de landen dat wel gedaan. Maar grondtroepen waren niet nodig. Milošević gaf toe vóór enige noodzaak van een grondoperatie.”

Maar de schade was intussen groot. En nu zit de wereldgemeenschap ook nog met een protectoraat in Kosovo opgescheept.
„Wat hadden we dan moeten doen? Mensen die beweren dat we grondtroepen hadden moeten sturen, voordat we de luchtcampagne begonnen, zijn gek! Dat zal elke generaal u bevestigen.”

Het eerste doel van de NAVO-campagne was: het tegenhouden van het Servische geweld. Dat is niet gelukt.
„We deden wat we konden, met de middelen die we hadden. We zijn niet omnipotent. De NAVO is wat de lidstaten zijn, niet meer dan dat.”

Geeft u toe dat er niet genoeg cohesie bestond in de alliantie om meer te doen?
„Nee. Ik geef wel toe dat de kracht van de alliantie niet haar militaire macht is. Die kracht is dat het democratische lidstaten zijn, die naar hun parlementen moeten gaan en rekenschap moeten afleggen. En dat is de beste garantie dat deze alliantie nooit een stommiteit zal begaan.”

De Amerikaanse senator Biden heeft ergens in mei aan president Clinton gevraagd waarom hij geen grondtroepen stuurde, waarop Clinton had geantwoord: „Jij hebt geen idee hoe delicaat de balans in de NAVO nu is.”
„Dat is waar. De NAVO, met inbegrip van de Verenigde Staten, was niet bereid om grondtroepen te sturen.”

Milošević zit er nog steeds. Wat gaat u daar in uw nieuwe functie aan doen?
„Doorgaan met hetzelfde: mijn best proberen te doen dat de bevolking van Servië van Milošević afkomt. Die man past niet in Europa.”
Solana breekt het gesprek af. De volgende gasten staan voor de deur. Hij besluit even later verder te praten in de auto op weg naar de Turkse ambassadeur. Hij beent zijn kamer uit op weg naar zijn auto. Half meespurtend fluisteren zijn woordvoerder Jamie Shea en een beveiligingsbeambte hem nog wat in over het verdere programma van de dag. Haast is alledaagse routine geworden voor Solana. De acceleraties van zijn chauffeur laten hem onberoerd.

Een van de lessen van Kosovo is dat Europa weinig zonder Amerika kan.
„Een van die lessen is dat de Europeanen voor bepaalde zaken geen eigen middelen hebben. Daarom is het belangrijk dat we de transatlantische koppeling behouden. Maar tegelijkertijd is het belangrijk dat de Europeanen zelf sterker optreden.”

U wordt de baas van de Europese Veiligheids- en Defensie-Identiteit, maar er is geen geld voor zoiets als een Europees leger.
„Dit is een besluit dat de regeringen zullen moeten nemen. Sommige landen zullen hun troepen moeten aanpassen aan de moderne tijd. Nu is hun territoriale defensie het belangrijkst. Maar de noden zitten nu mogelijk in de projectie van geweld buiten hun landsgrenzen. Dat vergt een omslag van de gewapende troepen, waaraan wordt gewerkt. We hebben tevens transport voor die soldaten en het materieel nodig en zeer verfijnde communicatieapparatuur. Dit is niet extreem duur. Het zal een herstructurering van de uitgaven vergen, misschien iets meer geld.”

Vreest u geen overlapping met het werk van de Europese Commissie, waar ook voorzitter Prodi en commissarissen als Patten en Lamy zich bezighouden met buitenlands beleid?
„Europa heeft instituties met eigen verantwoordelijkheden. De leiders hebben besloten een nieuwe figuur aan te stellen voor buitenlands- en veiligheidsbeleid. Ik zal met vele anderen moeten samenwerken. Het plezierige voordeel is dat ik Prodi, Patten en Lamy zeer goed ken. Van mij zult u geen krachtmeting zien. Ik wil alleen maar problemen oplossen.”

Uw vrouw en zoon wonen in Madrid, uw dochter in New York, en u in Brussel. Bent u niet eenzaam hier?
Verbaasd: „Nee, want ik reis de hele tijd. En in het weekend ben ik in Madrid of zij komen naar Brussel. Veel mensen leven zo...”

Dat klinkt zakelijk voor iemand die zeer emotioneel kan zijn. Toen de Amerikaanse plaatsvervangend minister Talbott bij de NAVO meldde dat een diplomatieke overeenkomst in zicht was voor Kosovo, sprongen de tranen bij u in de ogen.
Solana knikt verlegen, terwijl zijn auto na een kronkeltocht door het Zoniënwoud tot stilstand komt voor de residentie van de Turkse ambassadeur: „Ja, ja. Ik probeer mijn emoties niet te verbergen. Ik ben recht door zee...”

Toestand Tudjman verslechterd

De toestand van de Kroatische president Tudjman is verslechterd. Dat hebben artsen die hem in Zagreb behandelen, meegedeeld. Meer bijzonderheden geven de artsen niet.

De 77-jarige Tudjman ligt op de intensive care sinds hij op 1 november werd opgenomen voor een spoedoperatie aan een geperforeerde darm. Hij kreeg later buikvliesontsteking, inwendige bloedingen en andere complicaties.

De schaarse informatie over de aard van de ziekte van Tudjman heeft geleid tot nieuwe speculaties dat hij kanker heeft.

De Kroatische president werd in 1996 onverwachts behandeld in een kliniek in Washington. Amerikaanse bronnen meldden toen dat Tudjman maagkanker had, maar dat werd door het bureau van de president tegengesproken. (AP)

Ons 99

The Hague Appeal Conference took place as the military and paramilitary forces of Yugoslavia attacked the ethnic Albanians in Kosovo, and NATO dropped bombs on Serbia and Kosovo.

There was an alternative to NATO air strikes on Serbia and Kosovo that would have saved more lives than the bombing campaign. Because of conflicting views at the Hague about how to achieve peace in the region, this point did not emerge clearly.

In brief, UN endorsement for a large peacekeeping force might have been obtained; at least a greater effort should have been made. Such a force, together with the OSCE observers who were in Kosovo could have protected civilians — which bombing could not do.

The key NATO states, which are also major players on the UN Security Council, could have made an effort to keep non-NATO countries, especially Russia, involved and helping. This should have been done at and after the Rambouillet negotiations and also earlier at Dayton when Kosovo was kept off the agenda.

If Russia had been involved as an intermediary with Milosevic, efforts to avoid a Security Council veto of a UN peacekeeping plan might have succeeded. And, if the Council had not been ready to endorse action to maintain peace, the General Assembly could have acted under the Uniting for Peace Resolution of 1950, which like the proposed Council action, would have needed to be under Chapter VII of the Charter since Yugoslavia would not invite the United Nations, or anyone, in to stanch the gross violations of human rights within its borders.

This strategy for an alternative to bombing was promoted at the conference. It was workable, but would have been more so if the UN peacekeeping capacity proposed in the *Hague Agenda* had been in place already. For more details see the article by the author on the ECAAR web site: www.ecaar.org.

The ECAAR statement on Kosovo as published in *The Nation* issue of May 31 was also circulated at the Conference. That statement, dated May 7, is also on the ECAAR web site. The following points are quoted from that "Statement from Members of ECAAR's Board and Associates."

"To a great extent, the bombs have been aimed at the civilian economy of Yugoslavia, and so at the political and social destruction of that country. We condemn all human rights abuses in Kosovo. But this is a strategy that brutalizes a nation for the crimes of its leadership, without effectively punishing those crimes."

"The bombs have no humanitarian rationale. They have not slowed the eviction of the Kosovar people, the many murders that have been reported, nor the destruction of Kosovar homes. And to those casualties, the bombs add hundreds of innocent Kosovar and Serb civilians, who are dying in entirely predictable accidents every day."

"Here at home, the bombing serves as a pretext for those who wish Congress to provide vast new funds for military expansion, without debate.... "

"Finally, the American people must confront the deep contradiction in our position in the world, laid bare by the past month's military, diplomatic, and human disaster:"

"— If we wish to remain the world's policeman, we must be prepared to maintain a large Army and even larger reserves, to invest in air-lift and sea-lift, and we must be prepared to spill American blood on the ground in many distant conflicts, including this one."

"— The alternative, which we favor, is to build stronger and more effective international institutions, especially the United Nations, its agencies, and other multilateral institutions that work through law and mediation to promote peace and sustainable economic development. These agencies deserve our strong political and full financial support."

"In either case, there is no justification for maintaining the strategic air power we now possess in its present form. Those forces were built for fighting the Third World War. They are not suited to our real security needs in the post-Cold War world."

Consigning War to History

UN Secretary-General Kofi Annan praised the work of the Conference in his closing-session statement. He pointed to the 17 current wars in Africa, but also stated that, "Disputes can be resolved peacefully. Wars can be ended. Even better, they can be prevented."

Archbishop Desmond Tutu asserted that, if the world could abolish slavery and end apartheid in South Africa, then it could also abolish war. He said the Conference delegates should take on the wider challenge of building the structures that would consign war to history.

Meeting in over 400 panels, workshops and round tables, participants discussed and debated mechanisms for abolishing war and creating a culture of peace in the 21st century.

The Conference launched at least 11 action initiatives:

(1) International Action Network on Small Arms (IANSA),
web site: www.iansa.org

(2) Global Campaign for Peace Education,
email: <bar19@columbia.edu>;

(3) Global Ratification Campaign for the International Criminal Court,
email: <cicc@igc.org>;

(4) International Campaign to Ban Landmines,
web site: icbl.org;

(5) Abolition of Nuclear Weapons,
email: <wagingpeace@napf.org>;

(6) Global Action to Prevent War,
email: <info@globalactionpw.org>;

(7) Stop the Use of Child Soldiers,
web site: www.childsoldiers.org

(8) A call for a global ban on depleted uranium,
email: < mtpdu@ime.net>

(9) Campaign to End Genocide,
email: <gstanton@wfa.org>,

(10) International Network on Disarmament and Globalization
email: <sstaples@canadians.org>

(11) Campaign on Women in Peace-Building
email: aadrian-paul@international-alert.org

The Hague Appeal's own website will, from time to time, have update information on the list above at www.haguepeace.org.

Commission on Vieques Hears ECAAR Testimony

Lionel McIntyre

On June 9, 1999 Professor Lionel McIntyre of Columbia University and Solnes Urena a former student of the Graduate Program in Urban Planning presented testimony before the Governor's Commission on Vieques, chaired by Secretary of State Norma E. Burgos Andujar.

Upon arrival on Vieques island on June 4 to testify before the Commission of Inquiry, I could see the effects on the community of the Navy's errant bombing of April 19th that led to a civilian death and wounded four others. The tragedy had galvanized the local citizens who mobilized in protest.

Immediately after stepping off the 5 o'clock ferry on Friday, June 4, we observed members of various civic groups preparing for a 6 o'clock youth march from the Monte Santos neighborhood to the Town Square in Isabella. This followed arrests made the week before by the Navy of citizens who occupied Camp Garcia to protest the bombing. An all day Reggae concert was held on Saturday in solidarity with the people of Vieques to condemn the Navy's activities on the island. A Sunday night ecumenical service held in the Town Square by five or six religious organizations also protested the Navy's presence. Numerous meetings were held with members of the Committee for the Rescue and Development of Vieques as well as with environmental experts, academics, researchers and students from the main island and with an organization of women and youth that was newly founded in April.

These and other activities, underway as we entered Vieques, represented the level of activity sustained since mid-April. Clearly, mobilization was many fold that of our first visit in January 1996 to start our urban planning study of the municipality and the western portion of the island.

During the Commission hearings on Tuesday, June 8, the Vieques community provided testimony about its experiences of the Navy's occupation of the island and of the impact of its continuing bombing practice. The testimony was supported by experts in archeology, transportation, business, environment, education, and by youth and religious leaders.

The Commission hearing was well attended all day by the public and commission members, and the hearings were broadcast live. The evidence on the accidental bombing acknowledged by the Navy showed that low-grade uranium had been used with the munitions fired on the island. These disclosures heightened the concern of all sectors of the community on Vieques and on the main island.

Our presentation provided evidence from the research findings of the 1996 Urban Planning Vieques Studio that had been sponsored by ECAAR. We explained that the principles of planning and development that were proposed for the western portion of the island were applicable for the eastern Camp Garcia portion also. The key elements of the proposals were to transfer the Navy-held lands, to establish a land trust and extension program, and to transfer economic benefits to local residents. Recent experiences on the island convinced us, as we stated in our concluding remarks to the Commission that "...the more progressive logic of this historic period is to replace armaments of mass destruction with mass education for peace and prosperity."

CHARLES E. SCHUMER

United States Senate

WASHINGTON, DC 10510

May 3, 1999

The Honorable Richard Danzig
Secretary of the Navy
The Pentagon
Washington, DC 20350-1000

Dear Secretary Danzig:

I am writing today to request that the Navy cease the use of live weaponry immediately and permanently on the populated island of Vieques, Puerto Rico. The civilian population of this tiny island has been sandwiched between the Navy's Camp Garcia and the Naval Ammunition Facility for over 50 years. The government of Puerto Rico has lobbied, petitioned and begged the Navy to end their bombing exercises on this tiny island, but they have thus far been unsuccessful.

There is a long history of conflict between the 9,300 people that share this island with a live-ammo Navy training ground. The residents of this island, which is only the size of the District of Columbia, have watched their fishing sites destroyed, their beaches polluted and their economic development stagnate as a result of the constant bombing, shelling and military training on 70% of their island. Furthermore, on April 19, the Navy dropped two 500-pound bombs which missed their targets and killed one Puerto Rican, Mr. David Sanos Rodriques, and injured four others. This recent accident is a prime example of the dangers associated with practicing bombing raids on a populated island.

By continuing the Bombing on Vieques, the Navy has demonstrated a flagrant disregard for the lives of their fellow American citizens. It is time for the Navy to find a new, unpopulated area to practice using their military weapons and ammunitions. The U.S. Navy can not and should not force the people of Puerto Rico to live in fear for their lives by continuing to use their island for target practice.

I know that the Government of Puerto Rico stands ready to collaborate with the Department of Defense to effect a swift transition to a peaceful solution to this long-standing problem.

Sincerely,

Charles E. Schumer
United States Senate

From the Testimony of ECAAR Trustee Robert J. Schwartz

"The people of Vieques, U.S. citizens, have struggled for 50 years to stop the military exploitation of their home...

I come to make this presentation with my admiration for your people and your beautiful country, which I first encountered as a young economic official of the U.S. Treasury fr 1943-44, in World War II. The Puerto Rican people loya supported the U.S. government in that war. It is far beyo time for the U.S. to repay that loyalty by returning to t Viequenses the island, which is rightfully theirs.

During an interview with Ms. Michelle Faul of Associated Press, I was asked if I knew of any other base wh target practice takes place in a populated area. The quest was correctly loaded, for nowhere in the 50 States are Am can citizens subject to this treatment."

Hulp voor Kosovo op vuilnisbelt gedumpt

Door onze correspondent

ROME, 5 OKT. Nádat voor ongeveer honderd ton aan hulpgoederen is ontdekt op vuilnisbelten in de buurt van Napels vermoedt de Italiaanse justitie dat de camorra, de Napolitaanse variant op de maffia, op grote schaal hulpgoederen voor Kosovo heeft gestolen om de meest bruikbare spullen daaruit te verkopen.

Het openbaar ministerie van Santa Maria Capua Vetere, waar op een van de vuilstortplaatsen hulpgoederen zijn gevonden, is een onderzoek begonnen. Doel is vast te stellen waar de goederen vandaan komen, in de hoop zo te ontdekken waar en wanneer de camorra zich er meester van heeft gemaakt. Veel van de hulp lijkt te zijn vervoerd via een centraal inzamelingspunt in Prato, in de buurt van Florence.

Op de vuilnisbelten zijn honderden zakken gevonden van Caritas, een katholieke hulporganisatie die voornamelijk geld heeft ingezameld voor vluchtelingen uit Kosovo, maar op lokaal niveau ook hulpgoederen. Bij het weggegooide materiaal zat van alles: veel kleren, jassen en schoenen maar ook speelgoed, knuffeldieren en tassen.

Vermoed wordt dat de camorra de waardevolste artikelen eruit heeft gehaald om die elders te verkopen. De justitie acht het waarschijnlijk dat Napolitaanse misdadigers deze spullen hebben doorverkocht aan handelaars uit Noord-Italië en ook vrachtwagens beschikbaar hebben gesteld om de artikelen weer terug te brengen naar het noorden van het land.

De justitie in de Zuid-Italiaanse havenstad Bari is nog bezig met een onderzoek naar containers vol hulpgoederen, waaronder medicijnen, die door onzorgvuldig beheer zouden zijn bedorven op de smikkelhete kades.

Ook onderzoekt zij beschuldigingen, dat Italiaanse soldaten werkloos hebben toegekeken toen in Albanië containers met hulpgoederen voor Kosovo werden leeggeplunderd. De autoriteiten ontkennen dit, maar het weekblad *Panorama* heeft als bijlage bij het tijdschrift videofilms verspreid waarop te zien is hoe de containers, die door onzorgvuldig beheer door het Italiaanse leger, worden leeggehaald door Albanezen waar de soldaten bij staan.

Een politieman temidden van tonnen hulpgoederen die bestemd waren voor Kosovo maar op een vuilnisbelt zijn beland. (Foto AP)

KOSOVO

In Kosovo stuit de ene *Realpolitik* op de andere

[• *Vervolg* van pagina 1] Volgens *The Washington Post* is in de VS een omslag gaande. Resolutie 1244 van de Veiligheidsraad, die het UNMIK-bestuur in Kosovo en de vredesmacht KFOR in het leven riep, bepaalt dat Kosovo deel uitmaakt van Servië en Joegoslavië. Zo wil de internationale gemeenschap het en NAVO-secretaris-generaal Solana sloot vorige week de onafhankelijkheid van Kosovo nog eens categorisch uit.

Maar, zo schrijft de Post, in Washington gaat men ervan uit dat die onafhankelijkheid niet meer tegen te houden is en het Amerikaanse beleid wordt in die zin bijgesteld. „Sleutelfiguren van het State Department en het Pentagon hebben geconcludeerd dat Kosovo op zekere dag onafhankelijk zal zijn. (...) De VS worden een leidend voorstander van de onafhankelijkheid van Kosovo", aldus de Post.

De achterliggende gedachte is er een die al in juni op de achtergrond speelde: de resolutie stelt dat Kosovo deel uitmaakt van Servië en Joegoslavië, maar aan de andere kant moet UNMIK een democratisch zelfbestuur opstellen. Maar dat bestuur zal na de ervaring die de Kosovaren met de Serviërs hebben opgedaan, nooit akkoord gaan met een herstel van welke Servische heerschappij dan ook, óók niet als in Belgrado een democratischer regime aantreedt en óók niet over tien of twintig jaar. Te geloven dat Kosovo ooit nog een normale Servische provincie kan zijn, is naief. Sterker: hoe democratischer Kosovo wordt, hoe minder de Serviërs er nog iets te zeggen zullen hebben.

Met hun nieuwe opvatting gaan de Amerikanen lijnrecht in tegen de Europeanen, die tégen een onafhankelijk Kosovo zijn. Onverwachts komt de ommezwaai overigens niet, want Washington heeft al maanden veel nauwere banden met het radicale UÇK en zijn leider Hashim Thaçi dan de Europeanen. Thaçi is al sinds februari – tijdens de conferentie van Rambouillet – 'de man van de Amerikanen' en in de oorlog om Kosovo hebben het UÇK en de CIA nauw samengewerkt. De Europeanen hebben veel meer gegokt op de gematigde Ibrahim Rugova, wiens rol na zijn raadselachtige gedrag in en na de oorlog grotendeels lijkt te zijn uitgespeeld.

De VS riskeren ook een groot conflict met Rusland, dat mordicus tegen een Kosovaarse onafhankelijkheid is. „Rusland zal geen aanpassing van resolutie 1244 toestaan. Ze moet in haar totaliteit worden uitgevoerd", zei onlangs een Russische woordvoerder. Rusland is ook tegen nieuwe identiteitspapieren voor de Kosovaren, tegen douaneposten langs de grens tussen Kosovo en Servië en tegen de mark als munteenheid.

De belangrijkste reden waarom de Europeanen tegen een onafhankelijkheid van Kosovo zijn is de vrees dat de nieuwe staat het zuidelijke buurland Macedonië zal destabiliseren. De ontevreden Albanese minderheid in Macedonië kan in haar separatistische gevoelens worden aangemoedigd door een onafhankelijkheid van Kosovo en Macedonië 'opblazen'. Dat kan Albanië, Griekenland en Bulgarije in het geweer brengen, wellicht ook Servië en Turkije, met een veel grotere Balkan-oorlog als potentiële mogelijkheid.

Zo stuit in Kosovo de ene vorm van Realpolitik op de andere: dat Kosovo geen Servisch gezag meer accepteert is duidelijk. Dat de consequentie daarvan, de onafhankelijkheid, tot een grote oorlog kan leiden, is ook duidelijk. Deze twee gegevens kunnen niet worden verzoend. Dat daarbij Kosovo de facto steeds meer op onafhankelijkheid afstevent, is een complicerend gegeven dat het Westen onder tijdsdruk zet: het moment waarop een principebesluit over de toekomst moet worden genomen nadert naarmate de wederopbouw van de regio vordert.

• DOSSIER: www.nrc.nl

Tientallen gewonden

Betoging in Belgrado uiteengejaagd

BELGRADO, 30 SEPT. In Belgrado heeft gisteren de politie de dagelijkse demonstratie van de oppositie met grof geweld uiteengejaagd. Daarbij zijn tientallen gewonden gevallen, van wie er vier er volgens de oppositie ernstig aan toe zijn.

Het was de eerste keer sinds de dagelijkse betogingen tegen het regime van president Slobodan Milošević negen dagen geleden begonnen dat de politie ingreep.

Tussen 20.000 en 30.000 mensen hadden zich gisteren voor de dagelijkse betoging van de Alliantie voor Verandering (SZP) in Belgrado verzameld. Doel van de mars was ditmaal – zo had de SZP tevoren aangekondigd – de residentie van Milošević in de diplomatenwijk Dedinje, een wijk die onder opposanten bekendstaat als 'de verboden heuvel'. Al gauw maakte de oproerpolitie duidelijk waar de grens lag van wat de overheid zou toestaan: anders dan bij voorgaande demonstraties was ze in volle sterkte aangerukt. De betogers slaagden erin een eerste cordon van de politie te doorbreken. Bij het tweede cordon – de betogers waren toen nog drie kilometer van Dedinje verwijderd – had de politie waterkanonnen en pantserwagens opgesteld. Een half uur stonden de demonstranten, die leuzen tegen Milošević en het regime riepen, en de politie tegenover elkaar. Daarna stormden van verschillende kanten oproeragenten op de menigte af. Ze sloegen met hun knuppels wild op de betogers in. Na de diverse charges bleven talrijke betogers – ook vrouwen en kinderen – bebloed liggen. Ook televisiecamera's werden in elkaar geslagen. Onder de gewonden bevonden zich, zo bleek later, drie journalisten en twee cameralieden, van Skynews en CNN. De politie liet later weten dat vijf agenten door stenen, „gegooid door straatschenders", gewond waren geraakt. Elf leiders van de oppositie, onder wie de vice-voorzitter vcan de SZP, werden door de politie ingerekend.

Na het ingrijpen van de politie hergroepeerden de demonstranten zich op het centrale plein van Belgrado, waar oppositieleiders de politie hekelden om haar brute geweld en om het feit dat ze „niet de grondwet en het volk maar Milošević verdedigt" en de demonstranten opriepen elke avond de straat op te gaan.

Sinds negen dagen worden in Belgrado en andere steden dagelijkse demonstraties tegen het regime gehouden. Tot dusverre hield de politie zich overal op de achtergrond. Wel werden de betogers elke dag in de door het bewind gecontroleerde media verketterd als handlangers van de NAVO en van Kosovaarse separatisten. Het aantal demonstranten dat bereid was de straat op te gaan varieerde de afgelopen week aanzienlijk: soms kwamen er tienduizenden, andere keren nauwelijks drieduizend. (Reuters, AP, AFP)

Mitrovica is al maandenlang het toneel van betogingen en opstootjes, die zich in de regel concentreren rond een brug tussen het noordelijke, Servische stadsdeel en het zuidelijke, Albanese stadsdeel. In Mitrovica wonen 20.000 Serviërs en 70.000 Albanezen. Gisteren waren vooral de Servische bewoners actief. Franse en Deense militairen en een boze Albanese menigte voorkwamen dat honderden Servivers communicatie-apparatuur uit een postkantoor in het Albanese deel van de stad haalden. De Servivers probeerden vervolgens een multi-etnisch ziekenhuis in hun eigen stadsdeel te bestormen, maar den opnieuw tegengehouden.

Bij de stad Orahovac hielden Nederlandse militairen gisteren met hulp van Duitse Feldjäger en politieambtenaren vier Servische Kosovaren aan, die verdacht worden van oorlogsmisdaden. De arrestatie verliep zonder geweld. De namen van de verdachten zijn nog niet bekend.

☐ In Belgrado lijkt de menigte in de vierde dag van betogingen tegen president Milošević iets aan te zwellen. Gisteravond kwamen tussen de 20.000 en 30.000 betogers opdagen. In de zuidelijke stad Niš betoogden 15.000 mensen tegen Milošević, in Novi Sad en Cacak 7.000 mensen. De Servische oppositie zegt nog steeds van plan te zijn door te gaan met dagelijkse betogingen tot Milošević aftreedt. (AFP, AP, Reuters)

Servische verdachten naar Den Haag

DEN HAAG - De vier mensen die vrijdag in de omgeving van Orahovac in Kosovo door Nederlandse militairen zijn gearresteerd, worden ervan verdacht aan massaslachtingen te hebben deelgenomen. Ze worden mogelijk naar het Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag overgebracht. Op dit moment is een onderzoek gaande naar wat er met het viertal moet gebeuren.

Politie Servië grijpt hard in bij betoging

Van onze verslaggever

BELGRADO – De Servische oproerpolitie heeft een demonstratie tegen president Milosevic met wapenstokken uiteengeslagen. Het is de eerste keer dat de politie met geweld een einde maakt aan een anti-Milosevic protest.

Ongeveer 20 000 betogers wilden vanuit het centrum van Belgrado optrekken naar de wijk Dedinje, waar Milosevic woont. 200 agenten blokkeerden in de Kneza Milosa, een belangrijke straat in Belgrado, waarna een patstelling ontstond. Oppositieleiders Djindjic en Obradovic wisten de politie niet ertoe te bewegen de demonstratie doorgang te verlenen. De betogers riepen 'Ustasa, Ustasa', een verwijzing naar de Kroatische terreureenheden in de Tweede Wereldoorlog, en gingen op straat zitten. De 54-jarige Dusan Markovic noemde de blokkade door de politie verschrikkelijk. 'Criminelen in de stad wordt niets in de weg gelegd, maar als je tegen de president betoogt ben je vogelvrij.''

De politie sloeg na een uur, gesteund door pantserwagens met traangas erkanonnen, de betoging uiteen. Het is onduidelijk hoeveel gewonden er zijn gevallen. Volgens een van de betogers, Petar Petrovic, al sinds 1992 tegen Milosevic demonstreert – wilden de betogers het niet op een veldslag laten aankomen: „Je merkt het, de vonk is er nog niet."

Steeds grimmiger sfeer rond anti-Milosevic protest

Joegoslavië

Abe de Vries

30-9-99

BELGRADO – Terwijl de verdeelde Servische oppositie tegen Milosevic sleutelt aan een nieuw eenheidsfront, neemt het geweld tegen demonstranten toe en veroordelen de staatsmedia in steeds fellere termen de organisatoren van het straatprotest.

De gebeurtenissen van gisteravond komen na een lange serie incidenten. Zo zijn volgens de Democratische Partij van Zoran Djindjic dinsdag een veiligheidsfunctionaris van de partij en enkele posterplakkers door onbekenden in elkaar geslagen. Ook worden demonstranten lastig gevallen door provocateurs met vervalste lidmaatschapskaarten van de Alliantie voor Verandering (SZP), het oppositieblok dat de onvrede mobiliseert. Het zijn volgens de Alliantie tekenen dat Milosevic zenuwachtig begint te worden van de aanhoudende roep om zijn aftreden. Om deelname aan de protesten te ontmoedigen kamt de politie sinds maandag Belgrado uit op zoek naar mensen zonder verblijfspapieren.

De regeringsgezinde media hebben de laatste dagen alle remmen losgegooid. Djindjic en andere Alliantie-kopstukken zijn in een commentaar van Mira Markovic' regeringspartij JUL op de staatstelevisiezender RTS uitgemaakt voor 'vuilnis'. Andere veelgebruikte kwalificaties zijn 'verraders', 'leugenaars' en 'Navo-handlangers'. „De finale is begonnen", zegt ex-generaal Vuk Obradovic, de leider van de Sociaal Democratie, een Alliantie-partij. „We zijn op een kritiek punt aangekomen. Elke dag trekken we meer mensen. Binnenkort hebben we in Belgrado 200 000 mensen op straat. We stoppen niet voordat we winnen."

Vandaag hoopt de Alliantie een akkoord te sluiten met de grootste oppositiepartij, de Servische Vernieuwingsbeweging (SPO) van Vuk Draskovic. Op een ronde-tafelconferentie van 19 oppositiepartijen wordt gepoogd te komen tot een minimum-pakket eisen aan de regering. Als de SPO zich aansluit bij de protesten zal het aantal demonstranten groeien van enkele tienduizenden tot honderdduizenden.

In het hele anti-Milosevic kamp overheerst het gevoel dat de demonstraties niet mogen mislukken, omdat dan de kans op een nieuwe regering weer voor maanden is verkeken. De door Milosevic ontslagen generaal Momcilo Perisic, die achter de schermen ook bezig is met een grote verzoeningsoperatie, lijkt zijn ambities pas te kunnen botvieren als onomstotelijk vaststaat dat Djindjic en Draskovic niet door één deur kunnen.

Een platform van meer dan dertig wetenschappers en deskundigen presenteerde gisteren een honderd pagina's dik plan voor de totale hervorming van het land. De groep pleit voor het instellen van een overgangsregering van experts die twee jaar lang ongestoord moet kunnen werken aan de democratisering en modernisering van Servië. „Het is van het grootste belang dat we steun verzamelen voor ideeën in plaats van personen", bekritiseerde de historicus Batakovic de eeuwige competentiestrijd binnen de Servische oppositie. Ook de kleine studentenbeweging Verzet heeft een duit in de zak gedaan. Deze week pakten de activisten uit met een paginagrote oproep in kranten, gericht aan 'alle relevante democratische krachten', om vereend vrije verkiezingen af te dwingen.

Toch blijft het resultaat van alle activiteiten in het kamp van de oppositie uiterst onzeker. Veel hangt af van de strategische afwegingen die de SPO van Draskovic maakt. De partij zit in Belgrado vast in het zadel, met goedkeuring van Milosevic' socialisten. Draskovic beseft dat Milosevic' einde in zicht is, maar hij noch zijn legertje raadgevers durven nu al te voorspellen wanneer het precies bijltjesdag is.

Nederlanders pakken Serviërs op

25-9-99

ORAHOVAC – Nederlandse militairen hebben gisteren in de omgeving van Orahovac in het zuiden van Kosovo vier vermoedelijke oorlogsmisdadigers gearresteerd. Ze kregen hulp van civiele politieambtenaren van de VN en Duitse militairen. De arrestanten hebben een Servisch-Kosovaarse achtergrond. Bij de arrestatie hebben zich geen gewelddadigheden voorgedaan.

'Onafhankelijkheid van Kosovo zit er niet in'

WASHINGTON, 24 SEPT. De Kosovo-Albanezen moeten hun streven naar onafhankelijkheid van Kosovo opgeven, omdat die onafhankelijkheid de politieke stabiliteit op de Balkan in gevaar brengt.

Dat heeft gisteren de secretaris-generaal van de NAVO, Javier Solana, gezegd tegen journalisten in Washington. Solana vertrekt begin oktober als secretaris-generaal; hij is in Washington om er afscheid te nemen.

De Kosovaren „zullen een statuut moeten accepteren" dat neerkomt op minder dan onafhankelijkheid, aldus Solana. Als de internationale gemeenschap instemt met een wijziging van de grenzen van Servië zal het moeilijk worden een trend in de richting van verdere fragmentering van de Balkan en wellicht zelfs van Rusland te keren. Solana voegde daaraan toe dat in geen enkele resolutie van de Verenigde Naties en in geen enkele uitlating van leiders van de internationale gemeenschap de kwestie van de onafhankelijkheid serieus wordt genomen. De Kosovaren „zullen dat moeten accepteren", aldus Solana, „omdat ze anders niet binnen een georganiseerde gemeenschap met hun buren kunnen leven".

Solana gaf tijdens het gesprek met de pers ook uiting aan zijn scepsis over Hashim Thaçi, de leider van het deze week opgeheven Kosovo Bevrijdingsleger UÇK en 'premier' van een zelfbenoemde 'regering' van Kosovo. De vertrekkende secretaris-generaal van de NAVO tekende aan dat Thaçi nooit in enige functie is gekozen. „U denkt nu misschien dat [de gematigde Kosovaarse leider] Ibrahim Rugova van het politieke toneel is verdwenen; dat is misschien niet het geval. U denkt misschien ook dat Hashim Thaçi nu de grote leider is. Dat is hij misschien niet." Volgens Solana is het van het grootste belang verkiezingen te houden in Kosovo. „Als dat niet gebeurt lopen we het risico leiders te hebben die geen werkelijke steun hebben." (Reuters, AFP)

Servië slachtoffer van Milosevic én Westen

24-9-99

In Belgrado vindt morgen naar verwachting de grootste anti-Milosevic betoging plaats van de afgelopen maanden. Het verzet tegen Milosevic groeit, ondanks de sombere voorspellingen tijdens de Navo-aanvallen. Serviërs willen niet langer alleen maar slachtoffer zijn.

Oppositie

Zoran Djukanovic

De Navo-interventie in Servië en het aankaarten van president Milosevic hebben openingen gecreëerd binnen de Servische samenleving en breuken binnen het regime blootgelegd. Dat stelt de Internationale Crisis Groep (ICG), een organisatie die haar sporen heeft verdiend met opvallende inzichten en praktische adviezen over problematische zaken in Bosnië, Servië en Kosovo.

De Servische oppositie en zelfs een deel van de onafhankelijke Servische media voelden zich tijdens het Kosovo-conflict verraden door het Westen. Oppositieleiders klaagden tijdens en na de luchtaanvallen luid, dat de Navo-actie er alleen toe zou leiden dat Servië zich rond Milosevic zouden scharen, en dat de klok van de democratisering in Servië jaren terug werd gezet. Maar in werkelijkheid hebben de bombardementen het tegenovergestelde effect gehad. Milosevic is teruggezet en er is ruimte gekomen voor een nieuwe oproep tot politieke veranderingen.

Een eerdere beweging voor verandering bracht de winter van 1996-'97 op straat door, protesterend tegen de weigering van Milosevic om de uitslag van de lokale verkiezingen te erkennen. Het Westen stond erbij en keek ernaar. Milosevic wist toen te ontsnappen door een aantal van de gekozenen toe te staan hun functie te aanvaarden, en hen tegen elkaar uit te spelen. Het mislukken van de grootste demonstraties ooit tegen Milosevic, leidde tot enorme apathie en verhande de bevolking in de jaren erna.

Toen na de Navo-bommen nieuwe protesten begonnen, kwamen de moeilijke uitspraken van boeren en arbeiders in het middelpunt van het debat. De meeste intellectuelen, studenten, en non-gouvernementele organisaties lijken zich relatief stil te houden.

Servïers strijden om het monopolie op slachtoffer-zijn

uitlatingen dateren uit de jaren tachtig. Sinds kort staat hij het invloedrijke televisiestation Studio B in Belgrado toe om critici van het regime aan het woord te laten en onderdak te bieden aan het radiostation B2-92 – maar desondanks blijft hij een volkomen onbetrouwbare partner. Het is duidelijk dat hij een dubbelrol speelt waarbij hij probeert beter te worden van het helpen van Milosevic én van de protesten op straat.

Hoe groot is de mogelijkheid van een burgeroorlog in Servië? Heel groot. Toch is de kans kleiner dan ooit dat Milosevic met succes het leger gebruikt om eventuele rellen neer te slaan. Het weekblad *Nedaljni Telegraf* uit Belgrado meldde onlangs dat het aantal deserteurs dat terecht moet staan zo'n twintig procent bedraagt van het hele Joegoslavische leger. Nenad Canak, de leider van de Sociaal Democraten in Vojvodina, beschrijft de situatie als volgt: Milosevic en zijn tijd vormen een historische blokkade tegen elementaire sociale processen in de ontwikkeling van Oost-Europa. De blokkade heeft die processen al zo lang opgehouden, dat ze waarschijnlijk met één klap wordt weggevaagd.

Milan St. Protic, een leider van de Alliantie voor Verandering, zei tegen zesduizend betogers bij de eerste anti-Milosevic bijeenkomst op eind juni in Cacak, dat bijeenkomst op eind juni in heeft gezet zodat we ons voor onszelf schamen. Het heeft hen die naast ons leven kwaad gedaan, zonder dat onze mening daarover is gevraagd. Nu moeten wij ons verontschuldigen tegenover de hele wereld – en niet voor wat wij deden, of voor wat in onze naam is gedaan."

De internationale gemeenschap moet realistisch zijn in haar opstelling jegens Servië. We kunnen niet van het ene op het andere moment een democratisch bewind verwachten, net zomin als een erkenning van de misdaden die in de naam van Servië zijn gepleegd. De onafhankelijke media kunnen geen vervanging zijn voor de gecompromitteerde en verdeelde oppositie. Al zijn ze een belangrijke drager van de sociale vernieuwing.

Een deel van het probleem is de overheersende ideologie van slachtofferschap (verspreid door de staatsmedia). Serviërs voelen zich slachtoffer van de Navo-acties en daarmee van het Westen. Er is een strijd aan de gang voor de monopolie op het slachtoffer zijn, die zal leiden tot de mythe van onschuld en tot dubbele standaarden. Dat legitimeert een nieuwe cirkel van geweld, een ondemocratische en onderdrukkende politiek tegenover etnische groepen. Deze ideologie van slachtofferschap is een groot probleem.

Een belangrijke stap voorwaarts kwam vorige maand van Veton Surroi van de krant *Koha Ditore* uit Pristina. In zijn blad nam hij stelling tegen de monopolie op het slachtofferschap. Hij liet zien dat de recente etnische misdaden in Kosovo tegen Serviërs en zigeuners gevaarlijke tekenen zijn dat het patroon van Milosevic wordt herhaald. Als ooit wordt erkend dat Milosevic de sleutelfiguur was van de etnische misdaden tegen anderen, is de volgende stap om vast te stellen dat het concept van een 'sleutelfiguur' moet worden vervangen door het concept van een sleutelbeleid dat de vooruitzichten op vrede vernietigt. Dat beleid is besmettelijk, en kan worden uitgevoerd door welke natie ook op deze planeet.

Zoran Djukanovic is werkzaam voor de organisatie voor vrije pers op de Balkan, Press Now

Heeft de dreiging met een grondoorlog de strijd om Kosovo beslist?

I. Wel of geen grondtroepen?

In de vroege ochtend van 27 mei zette de Duitse politie alle opritten en zijwegen af van de snelweg tussen het vliegveld van Keulen en Hotel Bristol in Bonn. Zelfs de paar mensen die om 3 uur 's morgens toevallig al op waren, konden geen glimp opvangen van de man die daar in een stoet auto's langsflitste.

De oorlog om Kosovo had zich al negen weken voortgesleept zonder enig teken dat Belgrado zou inbinden, en de Amerikaanse minister van Defensie William Cohen was in het geheim ingevlogen voor overleg met zijn Britse, Franse, Duitse en Italiaanse collega's over een grondoorlog van de NAVO tegen Joegoslavië. Na zeseneenhalf uur kwamen ze tot een verstrekkende conclusie: hun regeringen zouden binnen enkele dagen moeten beslissen of er een landstrijdmacht op de been zou worden gebracht.

Officieel was de optie van een grondoorlog strikt uitgesloten. Op 24 maart, de eerste dag van de oorlog, beloofde Clinton: „Ik ben niet van plan onze troepen in Kosovo in te zetten om er oorlog te voeren". Maar slechts enkele weken later, medio april, riep generaal Wesley Clark, NAVO-opperbevelhebber in Europa, Britse en Amerikaanse officieren bijeen om hun standpunten te peilen over actie te land. Dit ondanks het feit dat de politieke leiders van de NAVO voor zulke plannen geen toestemming hadden.

Samuel 'Sandy' Berger, Clintons adviseur voor nationale veiligheidszaken, wist NAVO-secretaris-generaal Javier Solana over te halen om Clarks geheime overleg goed te keuren. Clark wilde bij Amerikaanse generaals steun verwerven voor zijn overtuiging dat er een invasieplan moest worden ontworpen. Dit standpunt was moeilijk te verkopen, want het Pentagon had nooit voor een grondoptie gevoeld. Clarks pleidooien in die richting vormden een voortdurende bron van wrijving.

Toch stond Clark niet alleen. Kort voor de top in Washington ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de NAVO besloot Clinton Amerikaanse troepen te sturen als de luchtcampagne zou mislukken. Het oordeel van de militairen die Clark raadpleegde loog er niet om: „Als u de Serviërs uit Kosovo wilt verdrijven, zult u grondtroepen moeten inzetten", aldus een van hen. „Wij waren er allen volkomen van overtuigd dat een grondoptie noodzakelijk was."

Vlak voor de top van 24 april drong Clinton er bij de Britse premier Tony

Generaal Wesley Clark wordt ontvangen door de Nederlandse Gele Rijders bij een bezoek aan de NAVO-basis bij Orahovac Foto Hazir Reka/Reuters

Heulen met de bondgenoot

Net toen de NAVO eindelijk bereid was grondtroepen naar Kosovo te sturen, capituleerde president Milošević. Waarom? Uit deze reconstructie in de Washington Post blijkt dat de besluitvorming gekenmerkt werd door onderlinge conflicten tussen politici en militairen over de strategie. Er was wel een Plan A - maar geen Plan B.

Dana Priest

gaf de geallieerden problemen met hun achterban en maakte bovendien de Russen onwillig diplomatieke hulp te bieden.

Niet lang daarna gingen de militairen aan de slag om de invasieplannen te stellen. Medio mei beschikte Clark over een voorlopig plan voor een aanval met 175.000 militairen vanuit het zuiden, merendeels vanuit Albanië. In NAVO-schema's heette het de 'B-min-optie', een naam die sloeg op de grang van dit plan op een hypothetische schaal die begon met een grootscheepse invasie in Belgrado.

In mei reisde Clark naar Washington, in de hoop uiterlijk op 1 juni toestemming van Clinton te krijgen, zodat de troepen per 1 september ter plaatse konden zijn. Maar het Witte Huis aarzelde, in de hoop dat luchtaanvallen alsnog het pleit zouden beslechten.

Koele ontvangst

Plan B-min werd koeltjes ontvangen toen Clark het op 19 mei aan de Amerikaanse legerleiding presenteerde in de 'tank', de streng beveiligde vergaderruimte van het Pentagon. „Iedereen betwijfelde oprecht of het uitvoerbaar was", zegt een daarbij aanwezige functionaris. Minister van Defensie Cohen en generaal Henry Shelton, voorzitter van de chefs van staven, voelden er nog weinig voor om troepen te sturen. „We zagen dat de luchtaanvallen werkelijk resultaat hadden", aldus een van de stafchefs. Clintons adviseurs voor nationale veiligheid, onder wie Berger, voelden veel meer voor een landaanval dan de kopstukken van het Pentagon. Het Witte Huis vroeg het Pentagon andere vertrekpunten te overwegen – vanuit Bulgarije, vanuit Bosnië of zelfs vanuit Hongarije, wat een rechtstreekse aanval op Servië zelf zou betekenen.

De geheime bijeenkomst met Cohen op 27 mei in Bonn vond vooral plaats op aandringen van George Robertson, de Britse minister van Defensie. De NAVO moest onmiddellijk voorbereidingen treffen om grondtroepen naar Joegoslavië te sturen, vond hij, en hij zegde vijftigduizend Britse soldaten toe. De Engelse regering, de voornaamste bondgenoot van een invasie, had keer op keer de Amerikanen over dit onderwerp aan hun jasje getrokken. De Engelsen vonden het onprofessioneel om geen rekening te houden met het slechtst denkbare scenario: dat de NAVO-luchtmacht er niet in zou slagen de Servische slaven uit Kosovo te verdrijven.

Op 23 mei was Clinton er in een telefoongesprek met Blair mee akkoord gegaan dat NAVO-secretaris-generaal Solana een plan voor grondoperaties zou opstellen. De Britten wisten dat de verhouding tussen Clark en minister Cohen zeer fel gekant was tegen een invasie, die alleen maar verslechterden. De Britten speelden Clark zelfs hun transcriptie toe van het telefoongesprek van Clinton en Blair, voor het geval Clark langs de Amerikaanse hiërarchische weg alleen een afgezwakte versie te horen zou krijgen.

In Bonn leken de Duitse en de Italiaanse ministers van Defensie open te staan voor het sturen van grondtroepen, al hadden zij nog bedenkingen. De Fransen keerden zich er niet vierkant tegen, maar meenden dat er geen tijd was om die nog voor de winter rond te krijgen. Cohen stelde dat het veiliger was om het bij luchtaanvallen te houden, en geen verdeeldheid over grondtroepen te riskeren. „Bij dat overleg bleek duidelijk dat consensus over grondtroepen er niet in zat", zegt Cohen later. Tenslotte kwamen de ministers overeen dat de NAVO het zich niet kon permitteren deze oorlog te verliezen: hun regeringen moesten het binnen een week eens zien te worden over grondtroepen.

Intussen bespraken NAVO-militairen in een geheim hoofdkwartier in de Albanese grensstad Kukës hoe zij het UÇK zouden kunnen omvormen tot een lichte infanterie. In feite werkten de CIA en de NAVO al sinds eind april samen met het UÇK. Niet rechtstreeks – de rebellen zouden gruweldaden hebben gepleegd en drugs hebben gesmokkeld, de Amerikaanse gezant Robert Gelbard had hen zelfs 'terroristen' genoemd – maar via het Albanese Tweede Leger. UÇK-officieren praatten dagelijks met Albanese officieren op het ministerie van Defensie in Tirana, veelal in aanwezigheid van een CIA-officier.

Op 26 mei lanceerde het UÇK met artilleriesteun van het Albanese leger een groot offensief om een bevoorradingsroute vrij te vechten. Het Joegoslavische leger zag de aanval als het begin van een grondoorlog. Maar binnen drie dagen leden de rebellen ernstige verliezen; 250 UÇK'ers werden op de berg Pastrik ingesloten door zevenhonderd Joegoslavische soldaten. „Die berg mag niet verloren gaan. Ik wil geen Serviërs op die berg", zei Clark in een videoconferentie met zijn ondergeschikten. „Als wij [het UÇK] niet helpen hem te behouden, zullen wij moeten boeten met Amerikaans bloed." Op 7 juni kwamen twee B-52's te hulp, die een zware bommenlast afwierpen op twee Joegoslavische bataljons op de Pastrik.

Bovendien wist de NAVO het Kremlin ertoe te bewegen druk uit te oefenen op Milošević om de oorlog te beëindigen.

De derde factor was de grondoorlog. Achteraf bezien lijkt de slag om de berg Pastrik op 7 juni een keerpunt te zijn geweest. „Ik denk dat Milošević over alle aanwijzingen beschikte dat wij een grondoorlog zouden beginnen", aldus Clark later tot een denktank in Washington. Achteraf is duidelijk dat precies op het moment dat de Servische leider aanstalten maakte om te capituleren, èn op het moment van de slag om de Pastrik, Clinton ernstig overwoog grondtroepen in te zetten.

Op 2 juni sprak Berger met verscheidene buitenlandexperts die voor inzet van grondtroepen hadden gepleit. Volgens een van de aanwezigen hoorde de groep tot haar verbazing van Berger dat als een invasie te land vereist was om de oorlog te winnen, de president bereid was die te steunen. Berger kwam met vier punten. Punt één: „Wij gaan winnen." Punt vier: „Alle opties liggen op tafel." Toen hem werd gevraagd of Clinton grondtroepen zou steunen, antwoordde hij: „Ga terug naar punt één."

De volgende ochtend, 3 juni, bracht een verrassing: om half 7 's ochtends gaven medewerkers van de Situation Room in het Witte Huis Bergers team door dat Belgrado op het punt stond toe te geven. Milošević had onverwachts tegen de Finse president Martti Ahtisaari en de Russische oud-premier Viktor Tsjernomyrdin gezegd dat hij het vredesvoorstel dat zij hem hadden voorgelegd, zou aanvaarden.

Maar Washington was bang voor een list, en die middag sprak Clinton met de gezamenlijke stafchefs over de mogelijkheid om gevechtstroepen naar Kosovo te sturen. De bombardementen gingen zelfs nogdoor toen de Britse generaal Michael Jackson, de bevelhebber van de grondstrijdkrachten van de NAVO in Macedonië, in Kumanovo met Joegoslavische officieren al begonnen was aan technisch overleg over de terugtrekking. Op 7 juni liepen die gesprekken vast. De bombardementen werden opgevoerd. De mogelijkheid van een grondinvasie bleef: „Iedere dag die verloren gaat is voor het B-mintraject van het grootste gewicht", zei Clark tot zijn bevelhebbers.

Die avond lieten Amerikaanse B-52's hun bommen vallen op de berg Pastrik. De volgende dag bereikten de Westerse landen en Rusland een akkoord over een VN-ontwerpresolutie voor vrede, waardoor Milošević diplomatiek gezien geen kant meer op kon. Twee avonden later ondertekende hij een overeenkomst waarmee hij de invasie van vijftigduizend NAVO-soldaten toeliet.

H ALL (nabij Brummen)

VAN GOOR VAN KAMPEN - WITTEVEEN Brummen, tel. 0575-561368

Rhienderenseweg 31. Unieke vrijstaande villa op ruim 1 ha grond met eigen oprijlaan. Gelegen tegen landgoed 't Leusveld en nabij golfterrein landgoed Groot Engelenburg. Goed bereikbaar tot autosnelwegen Arnhem, Zutphen, Deventer en Apeldoorn. Gebouwd in 1973 onder architectuur gebouwd en recent geheel gerenoveerd en gemoderniseerd. Het pand is zeer luxe gerealiseerd met mammoeren, luxe wanden en vloerverwarming. Parkachtige tuin met vijver en kiosk waarvan. Voor verdere informatie kunt u zich wenden tot makelaarskantoor Van Goor van Kampen-Witteveen, id VNK, kantoor te Brummen, tel. 0575-561368. fax 562095. e-mail goor.030178@inn.nl. Voor serieuze gegadigden hebben wij een uitgebreide brochure beschikbaar. Aanv.: n overleg. W.g.: / 1.950.000,- k.k.

A NTWERPEN (Schoten)

MVG vastgoedmakelaars, 's Gravenwezel,tel. 0032-36580505

Buitengewoon aanbod. Zeer fraaie hoekverkavel-villa met aparte conciërgerie (gasloos-bij) met garage in Schoten (Antwerpen). Ca 20 autominuten van Breda. De villa is schitterend gelegen in een prachtig park, veel privacy! Gebouwd met zeer luxe materialen o.a. massief eiken vloeren en dakconstructies, prachtig sanitair. De ruime living heeft een oude wit eiken openhaard parij, aparte t.v.-kamer met ingebouwde eiken kasten, ruime eetkamer met ingebouwde eiken kasten en eiken lambrizering. Ruime keuken met alle moderne apparatuur. Ruime garage voor 3 auto's, grote kelder. 3 slaapkamers en, uit te breiden met 1 of 2. Bijkamer en een ruime voor b.v. studio of bureel. De villa staat op ± 6200 m2 grond en kan ook uitgebreid worden met het gerele park met prachtige vijver en poden. totale oppervlakte is dan 16200 m2. Inlichtingen

D EN HAAG

Een ontwikkeling van hoge garageboxen in de ondergrond (ca. 240 m² met een dakterras van ca. 600 m²) en bovenop "Finspark Hoogwaard", bv Javastraat 84,De

M ARKELO

HOF VAN TWEN

In het buitengebied van Nijverdal, gebouwd op "Finspark Hoogwaard" en bovenop en dakterras en complete inrichting. Prijzen v.a. f 650.000,- k.k. Zie voor informatie onze site

2.0.2.

>better off than
> any other Eastern European country, as well as better off than Greece or
>Portugal, not
> to mention Albania... but Serbia is slated to be even poorer than Albania
>(although the
> latter's prosperity will be due solely to NATO input and organized crime).
> This is the murder of a country that is continuing, step by step --
>after the bombing, isolate them, freeze them, drive them crazy. The
>cruelty is horrifying, the worst (one) can think of because suffering is
not
>only physical, it is also moral, and to have NOBODY sympathizing, to see
>the Western world of which Serbs thought they were a part all happy to see
>them totally destroyed is more than people can grasp."
> .....
>
>Link to bill :
>
>http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/D?c106:1:./temp/~c106gHQRJg:e76475:
>
>Again, this bill has passed already in the house and if it passes in the
>Senate
>it will kill millions of people, most babies and older women and men.
>
>The Bill:
>
>S.1234
>Foreign Operations, Export Financing, and Related Programs Appropriations
>Act, 2000 (Placed on the Calendar in the Senate)
>
>DESIGNATION OF SERBIA AS A TERRORIST STATE
> SEC. 525. (a) HUMAN RIGHTS VIOLATIONS-
> (1) CONGRESSIONAL DETERMINATION- Congress determines that the Government
of
> the Federal Republic of Yugoslavia is engaged in a consistent pattern of
>gross violations
>of internationally recognized human rights.
> (2) FULL ENFORCEMENT OF SANCTIONS- All provisions of law that impose
>sanctions against a country whose government is engaged in a consistent
>pattern of gross violations of internationally recognized human rights
>shall be fully enforced against the Federal Republic of Yugoslavia (other
>than Montenegro and Kosova).
> (b) SUPPORT FOR TERRORISM-
> (1) IN GENERAL-
> (A) CONGRESSIONAL DETERMINATION- Congress determines that the Federal
>Republic of Yugoslavia (other than Montenegro and Kosova) is a country
>which has repeatedly engaged in acts of terrorism, a country which grants
>sanctuary from prosecution to individuals or groups which have committed an
>act of terrorism, and a country which otherwise supports terrorism.
> (B) FULL ENFORCEMENT OF SANCTIONS- The provisions of law specified in
>paragraph (2) and all other provisions of law that impose sanctions against
>a country which has repeatedly provided support for acts of terrorists,
>which grants sanctuary from prosecution to an individual or group which
>grants sanctuary from prosecution to an individual or group which has
>committed an act of terrorism, or which otherwise supports terrorism shall
>be fully enforced against the Federal Republic of Yugoslavia (other than
>Montenegro and Kosova).
> (2) SANCTION LAWS SPECIFIED- The provisions of law referred to in
>paragraph (1) are--
> (A) section 40 of the Arms Export Control Act (22 U.S.C. 2780);
> (B) section 620A of the Foreign Assistance Act of 1961 (22 U.S.C. 2371);
> (C) section 528 of this Act (and the corresponding sections of predecessor
>foreign operations appropriations Acts);
> (D) section 555 of the International Security and Development Cooperation
>Act of 1985; and
> (E) section 6(j) of the Export Administration Act of 1979 (50 U.S.C. app.

website

Het is mij na een half uurtje
ronddolen op de site (thomas.loc.gov)
niet duidelijk geworden wat de
status van deze voorstellen is.
Het gaat in ieder geval om de
amerikaanse begroting voor buiten-
landse zaken tot 1 sept. 2000.
Als ik het goed begrijp is het geheel
nog in behandeling en (nog) niet
(goed af af-keurend) afgestemd.
Dolf.

>Representatives to the Southeast European Cooperative Initiative (SECI) to
>oppose and to work to prevent the extension of SECI membership to
>Serbia-Montenegro.
> (c) CERTIFICATION- A certification described in this subsection is a
>certification that--
> (1) the representatives of the successor states to the Socialist Federal
>Republic of Yugoslavia have successfully negotiated the division of assets
>and liabilities and all other succession issues following the dissolution
>of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia;
> (2) the government of Serbia-Montenegro is fully complying with its
>obligations as a signatory to the General Framework Agreement for Peace in
>Bosnia and Herzegovina;
> (3) the government of Serbia-Montenegro is fully cooperating with and
>providing unrestricted access to the International Criminal Tribunal for
>the former Yugoslavia, including surrendering persons indicted for war
>crimes who are within the jurisdiction of the territory of
>Serbia-Montenegro, and with the investigations concerning the commission of
>war crimes and crimes against humanity in Kosova;
> (4) the government of Serbia-Montenegro is implementing internal
>democratic reforms; and
> (5) Serbian, Serbian-Montenegrin federal governmental officials, and
>representatives of the ethnic Albanian community in Kosova have agreed on,
>signed, and begun implementation of a negotiated settlement on the future
>status of Kosova.
> (d) STATEMENT OF POLICY- It is the sense of the Congress that the United
>States should not restore full diplomatic relations with Serbia-Montenegro
>until the President submits to the Committees on Appropriations and Foreign
>Relations in the Senate and the Committees on Appropriations and
>International Relations in the House of Representatives
>the certification described in subsection (c).
> (e) EXEMPTION OF MONTENEGRO- The sanctions described in subsection (b)(1)
>should not apply to the government of Montenegro or Kosova.
>
>

>2405(j)).
> (c) MULTILATERAL COOPERATION- Congress calls on the President to seek
>multilateral cooperation--
> (1) to deny dangerous technologies to the Federal Republic of Yugoslavia
>(other than Montenegro and Kosova);
> (2) to induce the Government of the Federal Republic of Yugoslavia to
>respect internationally recognized human rights (other than Montenegro and
>Kosova); and
> (3) to induce the Government of the Federal Republic of Yugoslavia to
>allow appropriate international humanitarian and human rights organizations
>to have access to the Federal Republic of Yugoslavia (other than Montenegro
>and Kosova).
> (d) FEDERAL REPUBLIC OF YUGOSLAVIA DEFINED- The term 'Federal Republic of
>Yugoslavia' does not include Montenegro and Kosova.
>NOTIFICATION ON EXCESS DEFENSE EQUIPMENT
> SEC. 526. Prior to providing excess Department of Defense articles in
>accordance with section 516(a) of the Foreign Assistance Act of 1961, the
>Department of Defense shall notify the Committees on Appropriations to the
>same extent and under the same conditions as are other committees pursuant
>to subsection (c) of that section: Provided, That before issuing a letter
>of offer to sell excess defense articles under the Arms Export Control Act,
>the Department of Defense shall notify the Committees on Appropriations in
>accordance with the regular notification procedures of such Committees:
>Provided further, That such Committees shall also be informed of the
>original acquisition cost of such defense articles.
>AUTHORIZATION REQUIREMENT
> SEC. 527. Funds appropriated by this Act may be obligated and expended
>notwithstanding section 10 of Public Law 91-672 and section 15 of the State
>Department Basic Authorities Act of 1956.
>
>==========
>S.1234
>Foreign Operations, Export Financing, and Related Programs Appropriations
>Act, 2000 (Placed on the Calendar in the Senate)
>
>SANCTIONS AGAINST SERBIA
> SEC. 578. (a) CONTINUATION OF EXECUTIVE BRANCH SANCTIONS- The sanctions
>listed in subsection (b) shall remain in effect until January 1, 2001,
>unless the President submits to the Committees on Appropriations and
>Foreign Relations in the Senate and the Committees on Appropriations and
>International Relations of the House of Representatives a certification
>described in subsection (c).
> (b) APPLICABLE SANCTIONS-
> (1) The Secretary of the Treasury shall instruct the United States
>executive directors of the international financial institutions to work in
>opposition to, and vote against, any extension by such institutions of any
>financial or technical assistance or grants of any kind to the government
>of Serbia-Montenegro.
> (2) The Secretary of State should instruct the United States Ambassador to
>the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) to block any
>consensus to allow the participation of Serbia-Montenegro in the OSCE or
>any organization affiliated with the OSCE.
> (3) The Secretary of State should instruct the United States
>Representative to the United Nations to vote against any resolution in the
>United Nations Security Council to admit Serbia-Montenegro to the United
>Nations or any organization affiliated with the United Nations, to veto any
>resolution to allow Serbia-Montenegro to assume the United Nations'
>membership of the former Socialist Federal Republic of Yugoslavia, and to
>take action to prevent Serbia-Montenegro from assuming the seat formerly
>occupied by the Socialist Federal Republic of Yugoslavia.
> (4) The Secretary of State should instruct the United States Permanent
>Representative on the Council of the North Atlantic Treaty Organization to
>oppose the extension of the Partnership for Peace program or any other
>organization affiliated with NATO to Serbia-Montenegro.
> (5) The Secretary of State should instruct the United States

Sec 525 en sec 578

door Sen. McConnell (KY)

op 17 juni 99 voorgesteld

Zie website

Subject: Fw: URGENT
Date: Sun, 3 Oct 1999 22:09:21 +0200
From: "Despotovic Ruza" <despot@wishmail.net>
To: "Dolf Loth" <loh@hesasd.nl>

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: Mfilifer@cs.com <Mfilifer@cs.com>
Aan: Mfilifer@cs.com <Mfilifer@cs.com>
Datum: donderdag 30, september 1999 18:23
Onderwerp: URGENT

>Re: STOP S 1234
>
>I am forwarding this commentary on the proposed legislation that will lead to
>the suffering and destruction of Serbia. Please call your representatives
>and demand the end of this inhumanity, and appeal to your friends and
>acquaintances to do so too. Following the commentary, you will find the link
>to the proposed bill, and the text of the proposed legislation. This bill
>has passed already in the house and if it passes in the Senate
>it will kill millions of people, mostly babies and older women and men. For
>God sake, please act. It is urgent and imperative. The winter is coming.
>Serbia, overflowing with refugees, is without much needed medication, heat,
>and Lord knows what else. And unjustly so.
>MF
>
>Commentary:
>
> * ... (T)here is legislation to petition against, -- S123 -- and It is
>necessary to do something!
>This legislation is designed to detach Montenegro and Kosovo from Serbia, and
>kill the Serbs.
> Read the columns about "let Montenegro drift off on its own" -- it
>is not "drifting", its leader Djiukanovic, a notorious smuggler who got
>rich on contraband during the war in Bosnia, has been clearly bribed to
>join the West and abandon his Yugoslav compatriots. Montenegrins are in
>fact ethnic Serbs, but they have a seacoast that big powers covet. Read
>the text below and you will see how the United States is quite clearly
>doing everything to break up what is left of Yugoslavia in order to
>completely isolate and destroy the Serbs.
> Any action should be directed against this truly wicked piece of
>legislation, with a demand that on the contrary, the U.S. help repair the
>damages. And meanwhile, the European Union is also adopting legislation to
>ban export of any material which could be used to repair the bombing damage
> to Serbia's infrastructure, heating plants and so on.
> NATO got to occupy Kosovo, give it to the Albanians and drive out
>the Serbs. On the pretext that Milosevic must be got rid of, ...millions of
>people
>will be cold this winter because the U.S. has destroyed the power plants that
>provide
> heating, millions are jobless because their factories were destroyed, all
>sorts of
>communications and transport are seriously damaged, a UNESCO report says
>Serbia
>will now be the poorest country in Europe, whereas Yugoslavia used to be

1

Achter de humanitaire schermen

24-9-99

„In de vroege morgen van de 27ste mei werden de toegangswegen naar de luchthaven van Keulen hermetisch afgesloten. Opritten naar de Autobahn, tot de zijstraten van de Prinz-Albert Strasse in Bonn waaraan het voorname internationale Bristol Hotel ligt, overal politie. Zelfs de weinigen die daar toevallig de limo's voorbij zagen suizen, hadden geen glimp gezien van de man om wie het allemaal ging: niemand minder dan William Cohen, de minister van Defensie van het machtigste land ter wereld." Het leest als de eerste zinnen van een spionageroman; het is het begin van een reeks van drie artikelen, geschreven door Dana Priest, redacteur van *The Washington Post*, de onthullende en soms onthutsende reconstructie van wat aan het thuisfront van de NAVO gebeurde in de humanitaire oorlog om Kosovo.

Van 24 maart af waren de bombardementen 'gewoon' doorgegaan, zonder het gewenste snelle resultaat. Na drie weken had de NAVO zich al verbaasd over de weerstand van de Serviërs. Daarna was de aandrang van de militaire leiding om de oorlog tot de grond uit te breiden, steeds sterker geworden. In Bonn vergaderden de Britse, Italiaanse, Duitse en Franse ministers van Defensie met hun Amerikaanse collega over dit moeilijkste van alle vraagstukken. Er lagen al een paar blauwdrukken voor een invasie, waarvan de meest ambitieuze voorzag in een leger van 175.000 man dat uit Bosnië, Hongarije en Bulgarije zou aanvallen. President Clinton was in het openbaar nog altijd, volgens zijn belofte, tegen de inzet van Amerikaanse soldaten op de grond. Maar volgens een in The Washington Post geciteerde geheime adviseur, zou hij anders beslissen als op 1 september de oorlog nog niet was afgelopen. Intussen hield hij voor het Amerikaanse volk – zoals hij zelf graag zegt – vast aan zijn belofte.

Wat heeft Milošević tot de ontruiming van Kosovo bewogen? Het ligt voor de hand: hij wilde zijn land niet aan verdere verwoesting blootstellen en zelf tot volstrekte capitulatie worden gedwongen. Maar er is een andere mogelijkheid. Hij begon ervan overtuigd te raken, oppert Priest, dat de voorbereidingen tot de grondoorlog serieus vorderden. Zelfs heeft hij misschien gedacht dat de beslissing al was genomen. Als dat zo is, dan is dat een bewijs temeer van de verbazingwekkende ondoordachtheid waarmee de NAVO de onderneming is begonnen. Want wie al aan het begin van de oorlog de vijand laat weten wat hij uitdrukkelijk uitsluit – datgene wat de vijand het meest vreest, namelijk een oorlog op de grond – verstrekt hem daarmee de aanmoediging om de strijd aan te gaan en zo lang mogelijk voort te zetten.

Aan het begin van de oorlog wist iedereen dat de NAVO met één hand op de rug moest vechten. De oorzaak daarvan was, en is, dat de verhoudingen in de Amerikaanse binnenlandse politiek en de voorgeschiedenis van recente Amerikaanse interventies, het vrijwel uitsluiten dat soldaten in *bodybags* worden geretourneerd. En dat het zonder Amerikanen in Europa op de grond mislukt, is langzamerhand een militair axioma in ons werelddeel geworden. Wat de NAVO kan en niet kan, waartoe het bondgenootschap nog bereid is, wordt dus bepaald in Washington – ogenschijnlijk door de president, in werkelijkheid door de wisselende machten die zijn

H.J.A. Hofland

ruimte van handelen bepalen.

Was er dan geen alternatief geweest: de geloofwaardige dreiging met een grondoorlog die alleen door de strijdlustigste Europese landen zou worden gevoerd, onder leiding van de allerstrijdlustigste Tony Blair, met de Amerikanen in de lucht en de minder belligerente troepen, Duitsers, Belgen, Nederlanders iets verder in de achterhoede? Zou het niet voor de hand hebben gelegen een humanitaire oorlog door een geloofwaardige humanitaire dreiging voorafte laten gaan? Het is niet eens geprobeerd, omdat de NAVO ervan is uitgegaan het werk met een paar bombardementen te kunnen klaren. Zo raakten de partijen verstrengeld in hun wederzijdse misrekeningen. Het is niet gering, gedwongen te zijn een land in het centrum van een Europese regio kreupel te bombarderen, ter compensatie van een strategische en politieke vergissing – zelfs als dat land wordt geregeerd door een ongure dictator.

De spoedconferentie in Bonn, volgens de reconstructie van Dana Priest, doet een sfeer van radeloosheid vermoeden. Na drie weken bombarderen 'wist men het niet meer' (al werd aan de afloop niet getwijfeld). Na negen weken wist men het voor de tweede keer niet meer. 'The war had been dragging on'. Er werd rekening mee gehouden dat de bombardementen tot 1 september zouden duren, en als het dan nog niet had geholpen, kwam er een leger van 175.000 man aan te pas. Wie weet had dat dan de militaire oplossing gebracht, maar niet de politieke. Zouden er Russische troepen aan hebben meegedaan? En als die waren uitgesloten, had men dan rekening gehouden met de eindeloze complicaties die daarvan het gevolg waren geweest? Was men opgerukt naar Belgrado? Was het tot een bezetting van Servië gekomen? Het is de beproefde wet van de oorlog: het is gemakkelijker troepen er op uit te sturen dan ze weer naar huis te brengen.

Met de eenheid van de NAVO is het, zoals we wel konden vermoeden, ook niet altijd even florissant gesteld geweest. Dagelijks vergaderde een 'kernkabinet', de ministers van Buitenlandse Zaken van de 'grote vijf'. Vaak aarzelden de Italianen; Blair wilde wat anders dan Clinton; Chirac had zijn eigen mening. Eén keer slaakte Joschka Fischer een kreet. Wat is er? vroeg Madeleine Albright bezorgd. Fischer keek naar het voetballen. Het bleek dat Manchester United een doelpunt tegen Bayern München had gemaakt.

Er wordt nog meer onthuld: de politieke discussie over het bepalen van de doelen voor de bommenwerpers en de voortdurende onenigheid tussen de generaals van de NAVO en de regeringsleiders van de 'grote vijf'. En ook de nauwe samenwerking, sinds eind april van de CIA en de NAVO met het UÇK (waarvan trouwens meer werd verwacht dan het kon geven). Het valt van de Kosovaarse vrijheidsstrijders wel te begrijpen dat ze, na deze samenwerking, niet meteen kunnen inzien waarom ze nu hun wapens moeten inleveren. Het geheel van deze serie heeft het niveau van Woodward en Bernstein. Wat we hadden vermoed, kunnen we nu in het geheel plaatsen. En dan, in dit perspectief valt de discussie tussen de deskundigen, columnisten, enz. over de grondtroepen ook beter te waarderen. Met de nieuwe wetenschap over wat achter de schermen gebeurde worden de proporties duidelijk, en daarmee is deze discussie teruggebracht tot een bittertafelruzie van bespottelijke irrelevantie. En John Keegan had meer gelijk dan hij besefte vóór hij zijn overbodige knieval maakte.

Ten slotte wordt de nieuwsgierigheid weer aangewakkerd. Wat wisten onze ministers Kok, De Grave en Van Aartsen van al deze toestanden terwijl ze voor de televisie verklaarden dat de oorlog volgens de plannen verliep? Hebben ze rekening gehouden met de mogelijkheid dat nu, vandaag, Nederlandse soldaten in en om Kosovo zouden vechten, als Milošević zich niet in de bedoelingen van de Amerikaanse president had vergist? Dat is ook een onderwerp voor een reconstructie.

Nederland praat mee als grote donor bij herstel Balkan

Ontwikkelingssamenwerking

22-9-99

Het extra bedrag van 500 miljoen gulden dat ontwikkelingssamenwerking volgend jaar kan uitgeven, wordt vrijwel geheel besteed aan wederopbouwplannen voor de Balkan.

Minister Herfkens ziet haar budget volgend jaar stijgen tot 7,3 miljard gulden, als gevolg van de economische groei. Nu Nederland het extra geld wil besteden aan het opruimen van de oorlogsschade in Kosovo en Bosnië, schaart Den Haag zich in de rij van de grootste donoren voor de Balkan. Herfkens: „Nederland is derde donor, na de Verenigde Staten en Japan."

In ruil voor die positie in de kopgroep heeft het kabinet met succes geëist mee te mogen praten in de groep van de zeven grootste industrielanden (G-7), plus Rusland, die de lijnen uitzet voor de wederopbouw op de Balkan. Van Aartsen: „We willen aan tafel zitten waar de besluiten vallen. Dat geluid hebben we helder laten horen."

Bij het besteden van de pot van een half miljard per jaar lijkt het risico groot dat Nederland moet meedringen in de rij hulpverleners die momenteel vooral in Kosovo is neergestreken. Herfkens: „Maar aan die race willen we niet teveel meedoen. Ik wil niet teveel individuele contacten tussen twee landen, de hulp kan beter gaan via de grote internationale kanalen, zoals de Wereldbank. Bovendien buitelen niet overal de hulpverleners over elkaar heen. In Macedonië en Albanië is dat bijvoorbeeld bepaald niet het geval, daar is nog genoeg te doen."

Herfkens is tevreden dat de extra hulp aan de Balkan nu niet ten koste hoeft te gaan van Afrika en andere ontwikkelingslanden.

PERSONEN / Het alternatief heet Perisic

21-9-99

Generaal Momcilo Perisic, tot eind vorig jaar opperbevelhebber van het Joegoslavische leger, heeft de ambitie de kwakkelende Servische oppositie nieuw leven in te blazen. Beducht af te branden, heeft hij zich deze zomer wijselijk op de achtergrond gehouden. Ook nu schreeuwt hij zijn plannen niet van de daken. Maar dat hij wikt en weegt hoe hij politiek vooruit kan komen, daaraan twijfelt niemand.

Perisic wordt in staat geacht om én de oppositie in het gareel te houden én brede lagen van de bevolking aan te spreken. In het leger is hij geliefd vanwege het feit dat hij grote delen van het leger ongeschonden uit Kroatië en Bosnië wist terug te trekken toen daar oorlogen uitbraken. Toen Milosevic na de zomer van 1998 plannen maakte voor een campagne in Kosovo, weigerde Perisic mee te werken. Hij kreeg zijn congé, maar de moordpartijen en het verlies van de provincie hebben alsnog zijn gelijk bewezen.

Een hooggeplaatste militair als Perisic geniet per definitie groot aanzien onder de bevolking. Daar komt bij dat Perisic ook bij de studenten gewaardeerd wordt. Tijdens de winterprotesten van 1996-1997 ontving hij een delegatie van de studentenbeweging Verzet, waarvoor hij sindsdien een zwak heeft. Naar eigen zeggen wist Perisic te voorkomen dat Milosevic het leger tegen de demonstranten inzette.

Afgelopen zaterdag drukte het oppositionele weekblad Vréme de beginselverklaring van zijn pas opgerichte Beweging voor een Democratisch Servië paginagroot af. Zijn aanhangers zien in hem de enige persoon die de falende Servische oppositieleiders buiten spel kan zetten. Voor hen is het Perisic of Milosevic.

Abe de Vries

Momcilo Perisic

WOENSDAG 22 SEPTEMBER 1999

'Elke dag tot val regime' Oppositie Servië hervat betogingen

22-9-99

BELGRADO, 22 SEPT. In diverse Servische steden zijn gisteren in totaal tienduizenden mensen de straat op gegaan voor betogingen tegen het bewind van president Slobodan Milošević. De verzamelde oppositie wil vanaf nu elke dag betogen, tot Milošević het veld ruimt.

De reeks betogingen wordt georganiseerd door de Alliantie voor Verandering (SZP), die samenwerkt met een andere bundeling van oppositiegroepen, de Alliantie Democratische Partijen (SDP). De twee groepen eisen het aftreden van de president, de installatie van een overgangsregering en nieuwe verkiezingen.

In Belgrado gingen gisteren twintigduizend mensen de straat op, in de steden Niš in het zuiden, Novi Sad in het noorden en in Kragujevac in Centraal-Servië elk tienduizend. Kleinere aantallen betogers gingen de straat op in ruim tien andere steden in Servië, waaronder Kikinda, Kraljevo, Leskovac, Sombor, Zrenjanin, Vrbas en Pirot. Daarmee lag de opkomst ver onder de honderdduizend demonstranten die een maand geleden bij een bijeenkomst tegen het bewind in Belgrado de straat opgingen, en waarmeners vragen zich af of de oppositie wel in staat is de twee miljoen demonstranten op de been te brengen die ze de komende weken wil gen die ze de komende weken wil algemene staking tegen het regime werd gisteren door de weinigen in Servië die nog werk hebben, grotendeels genegeerd.

In Belgrado droegen veel demonstranten maskers waarop het gezicht van Milošević was doorgestreept. Sprekers van de oppositie trachtten de moed erin te krijgen: „Het is nu of nooit", zei Zoran Djindjic, de belangrijkste leider binnen de SZP. „We laten deze kans niet lopen." De coördinator van de SZP, Vladan Batić, kondigde aan dat „de nieuwe geschiedenis van Servië vandaag begint" en de gedoodverfde voorlopige premier van Joegoslavië na een eventueel vertrek van Milošević, de bejaarde ex-directeur van de Joegoslavische Nationale Bank Dragoslav Avramović, stelde vast dat Joegoslavië gebukt gaat onder „een groot ongeluk": „We zijn waarschijnlijk nog armer dan Albanië. We zijn het meest geïsoleerde land na Irak. Het is ondraagbaar." Batić zei verder, doelend op Milošević en zijn medestanders: „Ons nationale belang is het hun rug te zien en hen te verwijzen naar de plaats waar ze thuishoren: de mestvaalt van de geschiedenis."

Na de bijeenkomst op het centrale plein van Belgrado defileerden de betogers door de stad. De politie trad in Belgrado niet op, net zo min als in de andere steden waar werd betoogd. Strategische gebouwen waren wel door de politie beschermd.

De Servische televisie meldde later dat slechts enkele duizenden betogers de straat waren opgegaan. Het ging daarbij volgens de televisie om mensen die samenwerken met Albanese separatisten en de NAVO, met het doel Kosovo los te maken van Servië (Reuters, AFP, ATP)

Al acht jaar fluit de oppositie Milosevic uit

22-9-99

Demonstratie Servië

Abe de Vries

BELGRADO – „We hebben genoeg gepraat!", roept oppositieleider Zoran Djindjic vanaf het podium. „Nu moet er iets veranderen!" Dertigduizend mensen op het Plein van de Republiek in het centrum van de Servische hoofdstad Belgrado fluiten zodra ze de naam van Milosevic horen. „Fluiten doen we al acht jaar", zegt een door de wol geverfde demonstrant. „Iets voor het Guiness Book of Records."

In een druilerige regen gaat om zes uur 's avonds de eerste van de reeks demonstraties van start die Milosevic –naar de oppositie hoopt – de kop zal kosten. Vergeleken met de 150 000 mensen die een maand geleden in Belgrado de straat opgingen is de opkomst magertjes. Maar ook in negentien andere steden wordt nu geprotesteerd, iedere avond, net zo lang tot het regime valt. Ten minste, dat is het plan.

De vlaggen van de oppositiepartijen gaan schuil achter een haag van paraplu's als de organisatie het startsein geeft door een bandje af te spelen met stukken uit toespraken van Milosevic. „Hij heeft ons zoveel kwaad gedaan. Hij moet weg", zegt de 54-jarige Radmila Zivkovic, een werkloze typiste. Hoe dat moet weet ze niet. „Als het maar vreedzaam gaat."

De grootste oppositiepartij, de Servische Vernieuwingsbeweging van Vuk Draskovic, doet vanavond niet mee. Een oud gezegde typeert de traditionele verdeeldheid bij de Serviërs: 'Twee Serviërs, drie partijen'.

In een paar cafés rond het plein slaan groepjes politiemannen in burger het gewoel onbewogen gade. Menige demonstrant vreest provocaties, want misschien zullen dronken agenten zich de volgende keer niet kunnen beheersen. „Binnen tien dagen staat heel Servië in brand", hoopt een taxichauffeur. „Ik ben de uitzichtloosheid zat."

24-9-99

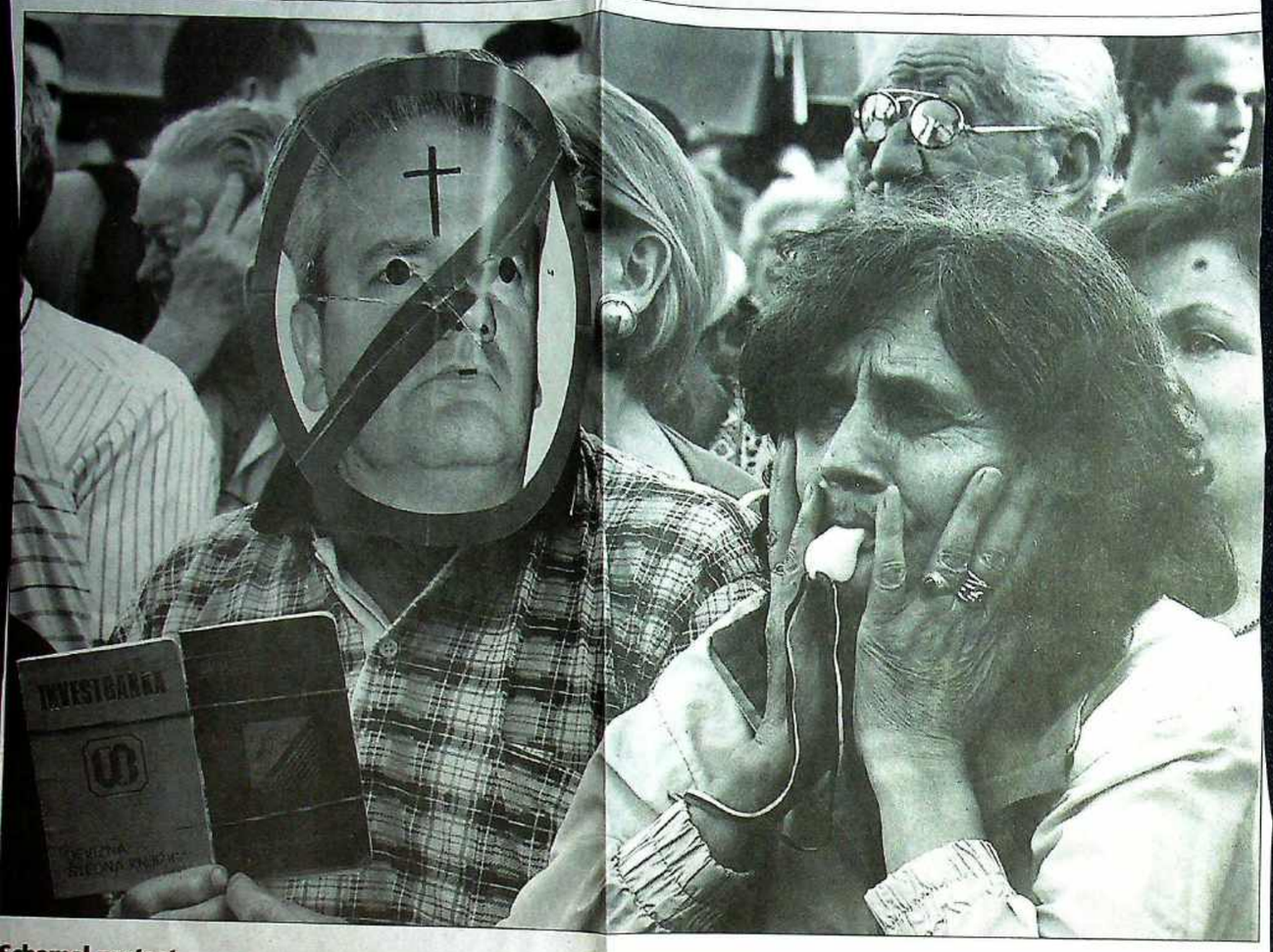

Schamel protest

Slechts enkele duizenden Serviërs gingen gisteren in Belgrado voor de derde opeenvolgende dag de straat op om te protesteren tegen president Milosevic. De oppositie slaagt er nog niet in dagelijks grote aantallen demonstranten op de been te krijgen tegen de alleenheerser. In het najaar van 1996 lukte dat nog wel. FOTO AP

Nieuw Servisch oppositieblok in de maak

Populaire generaal Perisic poogt anti-Milosevic kamp te bundelen

21-9-99

BELGRADO – In Servië wordt achter de schermen gewerkt aan een monsterverbond tussen het Joegoslavische leger en de Servisch-orthodoxe kerk, met als doel de meeste oppositiepartijen te verenigen op één kieslijst.

De door president Slobodan Milosevic ontslagen generaal Momcilo Perisic heeft de afgelopen weken intensief contact gehad met een invloedrijk politiek adviseur van de kerk, Dusan Batakovic. Zich afschermend van de pers heeft het duo gesprekken gevoerd met leiders van de Alliantie voor Verandering, onder hen Djindjic en Avramovic, en met politici van een oppositionele coalitie in de Vojvodina. De onderhandelingen moeten leiden tot een nieuw en slagvaardiger oppositieblok, met Perisic als lijsttrekker.

Het voortdurende geruzie tussen de Servische oppositieleiders ontkracht al op voorhand demonstraties tegen Milosevic, zoals die van gisteravond in Belgrado. Perisic' kansen nemen toe naarmate de frustratie van veranderingsgezinde Serviërs groeit. Zijn poging de machteloosheid van het anti-Milosevic kamp te doorbreken kan bovendien rekenen op de sympathie van een groot aantal hoge legerofficieren, de miljarden van de Servische diaspora en de steun van de kerk.

Sinds zijn intrede in de politiek in juni heeft de bij de strijdkrachten populaire Perisic zich niet gebonden aan een politieke partij. Hij leidt zijn eigen Beweging voor een Democratisch Servië. Ook Batakovic is niet 'besmet' door de onmacht van de oppositie. Naast kerkelijk adviseur is hij vice-president van de Raad voor Democratische Veranderingen, een kleine maar rijke organisatie van Servische emigranten.

Batakovic: „Djindjic en Draskovic zijn obstakels voor de oppositie. Ze kunnen de verkiezingen niet winnen omdat ze te veel tegenstanders hebben. Wij willen één verkiezingslijst voor zoveel mogelijk oppositiepartijen en organisaties, als het kan, inclusief de Alliantie voor Verandering. De lijsttrekker moet een aanspreekende figuur zijn die voor iedereen acceptabel is. Zo iemand zou Perisic kunnen zijn."

Groot struikelblok is volgens Batakovic vooralsnog de weigering van Djindjic, de leider van de Democratische partij binnen de alliantie, om een stap terug te doen ten gunste van Perisic. De Servische vernieuwingsbeweging van Vuc Draskovic is tot nu toe geheel buiten de besprekingen gebleven. Een andere sleutelfiguur binnen de Alliantie voor Verandering, de econoom Avramovic, lijkt wel bereid te zijn met Perisic in zee te gaan.

Vier kinderen gedood bij ontploffing mijn

21 sept 99

Tijdens het spelen op een grasveld bij het dorpje Mogilab zijn op 20 september vier kinderen om het leven gekomen. Dit meldt het 'KFOR Press Centre' te Pristina. Diezelfde dag werd in Kamenica een gebouw opgeblazen dat bewoond werd door etnische Albanese en Servische huurders. Hierbij vielen geen gewonden. In een ander huis in Kamenica vonden Russische militairen het stoffelijk overschot van een vermoorde 82 jarige vrouw. KFOR kon niet zeggen wie voor deze "incidenten" verantwoordelijk zijn.

(KPC, 21 september '99)

Plaisier maant IKV: geen eigen geluid svp

20-9-99

UTRECHT – De secretaris-generaal van de Nederlandse hervormde kerk, dr. B. Plaisier, heeft het IKV zaterdag bij de opening van de 33ste vredesweek verweten te veel een eigen weg te gaan. Wil het vredesberaad zijn draagvlak behouden, dan moet het dichter bij de kerken staan; niemand is ermee gediend als de veelheid van stemmen in de kerken wordt vermeerderd met een eigen geluid van het IKV.

„De kerken stonden alleen toen ze hun eigen beleid moesten bepalen", zei Plaisier over de Kosovo-oorlog. Het IKV heeft de kerken niet gevraagd om tot een gezamenlijk standpunt te komen, noch hen direct geinformeerd.

IKV-voorzitter F.B. van der Meer kaatste snel. Uit de door het IKV geëntameerde interkerkelijke bezinning is de verklaring van de Raad van kerken voortgekomen, mede namens de Sow-kerken. En het IKV moet, ook omwille van de disucussie, meningen kunnen verkondigen die niet door alle kerken worden gedeeld.

Secretaris M. Bosman-Huizinga van de Remonstrantse Broederschap kritiseerde de Samen-op-weg-kerken indirect. „Er zou veel gewonnen zijn als de kerken gezamenlijk optrekken. Nu werd er eindeloos gesteggeld over de vraag wie er namens wat een verklaring zou uitgeven." De Sow-kerken hebben eigen verklaringen over Kosovo uitgegeven.

Van Aartsen heeft kritiek op vetorecht Veiligheidsra

20-9-99

Van onze verslaggever
Rob Vreeken

NEW YORK

Nederland is ontevreden met het vetosysteem zoals dat wordt gehanteerd in de Veiligheidsraad. Het vetoën van optreden in humanitaire noodsituaties ondermijnt het gezag van de Verenigde Naties, aldus minister Van Aartsen van Buitenlandse Zaken in de tekst van de toespraak die hij vanmiddag houdt in de algemene vergadering van de VN. De minister kan zich situaties voorstellen 'waarin een stem tegen van een permanent lid op zichzelf geen actie blokkeert'.

Van Aartsen wil dat het mogelijk wordt dat permanente leden tegenstemmen, zonder dat die stem het gewicht van een veto heeft. 'Het gaat niet om het inleveren van het veto, maar om het inbouwen van een gradatie, een ladder', zei de minister gisteren in een toelichting. 'Een land moet zijn tegengevoel kunnen uiten zonder alles te blokkeren.'

Van Aartsen dringt niet expliciet aan op wijziging van het VN-handvest of op afschaffing van het vetosysteem. Wel stelt hij vast dat 'mét het veto de Verenigde Naties de komende vijftig jaar mogelijk niet zullen overleven', net zoals de VN zónder veto de afgelopen vijftig jaar misschien niet hadden overleefd. De minister roept de vijf permanente leden van de raad op tot uiterste terughoudendheid bij het gebruik van hun vetorecht. Hij onderschrijft het voorstel dat zijn Duitse collega Fischer woensdag in diens toespraak deed: een land dat zijn veto gebruikt, moet in de algemene vergadering uitleggen waarom het tegenstemt.

'Herhaaldelijke passiviteit', aldus Van Aartsen, 'zou resulteren in parallelle acties buiten het VN-raamwerk, waardoor de organisatie steeds meer in een marginale rol gedrukt zou worden.'

> **'Volgende eeuw kan eeuw van Afrika worden'**

De rode draad in de toespraak van de minister is de verschuiving in het internationale recht en in de VN-praktijk van soevereiniteit van staten naar mensenrechten. Die ontwikkeling moet verder gaan, aldus de minister. 'We moeten de discussie sturen in de richting van mensen in plaats van naar de staat.'

Van Aartsen: 'Als het VN-handvest vandaag geschrev den zou artikel 2 "Niets in dit handves lidstaat het recht zijn e king te terroriseren." In dat een "algemeen aan gel van internationaal Volgens de minister r VN vaak te laat en onv op humanitaire crises. dat dat niet helemaal ka toegeschreven aan het van de belangrijke oorzak 'besluitvormers falen d adequaat te reageren'.

Maar om daaruit te conc 'dat de politieke wil ontbr niet alleen een platitude ook een zeer eenzijdige bli werkelijkheid'. Een rol spe de groeiende kloof tussen mensen van de VN verwach dat waartoe diplomaten o moment in staat zijn. 'Beelds conflicten gaan de wereld met de snelheid van het licht media brengen menselijk le beeld 'langs de elektronische weg – diplomaten bewegen nog voort over een voetpad'

De minister gaat in zijn spraak kort in op Afrika maa plaats van de problemen op sommen, wijst hij op de potent van het continent. 'De volgen eeuw zou heel goed de eeuw v Afrika kunnen worden.'

2) De oorlog zelve, wat doe je dan? Hoe stel je je op in een oorlogssituatie.
3) Na de oorlog, hoe ga je dan verder.

In het debat kunnen we leren waar we wel en geen antwoorden hebben en waarom.

Bevragen van de politiek
Nederland is betrokken geweest in een oorlog. Het is zaak om aan 'de politiek' een aantal kritische vragen voor te leggen met betrekking tot hetgeen is gebeurd en de lessen die daaruit getrokken zouden kunnen worden. Wie heeft nu eigenlijk wat gewonnen? Waar ging de oorlog om en is het doel bereikt? Hoe kijkt men nu terug op de middelen die gebruikt zijn? Hoe definieert de politiek het begrip 'humanitaire interventie'? Is het internationaal recht in de oorlog rond Kosovo niet even tijdelijk door ons terzijde geschoven? Voldoet het bestaande internationale recht in de nieuwe oorlogssituaties? Is de nieuwe trend 'oorlogen om de mensenrechten'? Waarom doen we dat? En waar leidt dat naar toe? Hoe ver reikt onze verantwoordelijkheid in de na-oorlogse situatie. (Adressen van politici zijn op te vragen bij het IKV)

Een begin van Vrede
Het is van groot belang om de voorbeelden te laten zien van de kiemen van vrede. In de Vredeskrant worden er een aantal genoemd. Duidelijk moet worden dat we niet in de onmacht moeten blijven steken, dat we de vredescapaciteiten daar kunnen steunen door er ons met onze capaciteiten voor in te zetten.
Ook hierover kunt u een thema-avond beleggen. U kunt dan kijken naar de mogelijkheden in het algemeen maar er kan ook gekozen worden voor een specifiek voorbeeld. Pax Christi en het IKV hebben beide een aantal van dit soort projecten en willen daar graag met u over praten. U kunt het beste even contact opnemen met één van de organisaties over welk van de projecten het beste bij u past. (Voor adressen, zie pagina 7 van deze handleiding)

Kerken en Defensie
Behalve in het interview met de Minister van Defensie in de Vredeskrant (pagina 5) komt deze problematiek ook aan bod in een aparte brochure: "De Kerken en Defensie". De bundel bestaat uit artikelen die zich uitstekend lenen voor bespreking op één of meer gespreksavonden.
De brochure is een bijdrage aan de zogenaamd 'Strategisch Toekomstdiscussie Defensie' (STD). De discussie wordt op dit moment al gevoerd en zal uitmonden in een nieuwe Defensienota in het jaar 2000. Het is zinvol om ook in de plaatselijke kerken de discussie te voeren. Waardevolle aanvullingen en visies vanuit de kerken en de samenleving kunnen worden aangeboden aan het Ministerie en aan de Vaste Kamercommissies van Defensie en Buitenlandse zaken.
Het IKV vraagt u dan ook het resultaat van uw bespreking in een kort verslag op te sturen naar het IKV secretariaat zodat deze gebundeld aan de Minister kunnen worden aangeboden.

In de brochure zijn een aantal stellingen geformuleerd. Over deze stellingen kan zeer zinvol gediscussieerd worden.
- Is men het met de stellingen eens?
- Welke overwegingen en achtergronden spelen een rol?
- Wat zijn zinvolle alternatieven?
- Worden die door de andere gesprekspartners gedeeld?

Kiest men voor één avond dan zou het hoofdstuk 'Rechtvaardiging van de krijgsmacht: humanitaire interventie', eventueel in combinatie met het hoofdstuk 'Het draagvlak voor defensie in Nederland' een goed aanknopingspunt bieden voor een globale discussie over de plaats die defensie inneemt in onze samenleving dan wel zou moeten innemen.

Met name in kerkelijke kring is ook een discussie over normen en waarden waar men aan hecht en waarvan men ook verwacht dat die ten grondslag liggen aan de wijze waarop ons land invulling geeft aan 'Defensie' in de breedste zin van het woord, van belang. Voor deze discussie is het hoofdstuk 'Vrede is vrucht der gerechtigheid' zeer op zijn plaats.
Wil men beide aspecten bespreken dan zal men over twee tot drie avonden moeten beschikken.
Het is raadzaam dat de deelnemers aan de avond de brochure gelezen hebben of althans het betreffende hoofdstuk. In elk geval zullen ze van te voren over de stellingen moeten beschikken.
Een inleider, uit eigen groep of van buiten, die beknopt weergeeft wat in het betreffende hoofdstuk beschreven wordt, kan gewenst zijn.
Na de bespreking, afronding en formulering van de conclusies wordt afgesproken wie deze doorgeeft aan het IKV zodat ze doorgesluist kunnen worden naar de politiek.

Irak, golf van oorlog
De brochure ' Irak, golf van oorlog' maakt deel uit van het vredesweekpakket. In deze bijdrage wordt uitvoerig ingegaan op de situatie in en rond Irak. Uitgebreid wordt stil gestaan bij het embargo tegen Irak en bij de vraag wie het nu het meest treft: het regime of de bevolking. Zou het misschien moeten worden herzien en wat kan onze bijdrage daarin zijn?
Bij dit onderdeel is een aparte, uitvoerige handleiding beschikbaar die is opgenomen in de brochure. Hierin is ook een speciaal deel voor jongeren opgenomen.

Enkele algemene suggesties
Het is vaak moeilijk om mensen er toe te bewegen naar een discussieavond te gaan. Het kost de nodige voorbereiding om een spreker, gespreksleider, eventuele forumleden en een goede ruimte vast te leggen. Tijdig uitnodigen, een bekende spreker, samen met andere organisaties de bijeenkomst organiseren kan helpen. Misschien zijn er mensen in uw omgeving die een speciale belangstelling voor het thema hebben. Te denken valt aan politici, journalisten, leraren, vluchtelingen (begeleiders) etc.. Deze personen zouden een aparte uitnodiging kunnen ontvangen.
Het is nuttig het thema goed door te nemen met de inleider zodat duidelijk is wat er verwacht en verlangd wordt. Zo kunt u vragen of de inleider wil reageren op een aantal door u geformuleerde stellingen of juist na de inleiding zelf een aantal stellingen voorlegt.
Naast de gewone opzet, inleider/informatieve vragen/discussie, kan ook voor een forumopzet gekozen worden. U vraagt dan twee of meer inleiders/sprekers met een uitgesproken mening over het thema. Een forumvoorzitter/gespreksleider is nodig.

Planning
De Vredesweek 1999 loopt van 19 t/m 26 september. Dat is vroeg. Het is zaak tijdig - indien mogelijk al in mei - afspraken te maken tussen de diverse kerken- en parochieraden en de Raad van Kerken in uw woonplaats over vragen als:

het vredesweekthema. Hierin vindt u het materiaal dat u op het spoor zet voor een bespreking van het vredesweekthema.

Jongeren en de Vredesweek
Het Interkerkelijk Vredesberaad en Pax Christi hebben met het Samen op Weg Jeugdwerk, de Katholieke Centra voor Levensbeschouwing (KCL) en de Doopsgezinde Jeugdcentrale afspraken gemaakt met betrekking tot de Vredesweek. Het Samen op Weg Jeugdwerk en de KCL ondersteunen plaatselijk jeugd- en jongerenwerk in en rond Samen op Weg-Kerken en R.K.-parochies. Ze produceren schriftelijk en audiovisueel materiaal voor kinder- en tienerclubs, kindernevendienst, jongerengroepen, jeugddienstgroepen enzovoort.
Nadere informatie bij het IKV (zie pagina 7 van deze handleiding)

Thema-avonden/gespreksavonden
Het IKV hoopt dat dit jaar op tal van plaatsen in het land door plaatselijke kerken, Raden van Kerken en kerkelijke werkgroepen bijeenkomsten worden georganiseerd waarop de vraag aan de orde wordt gesteld 'Hoe stellen we ons op in een oorlogssituatie'. Juist omdat we als kerken willen kiezen voor de kant van de slachtoffers, ook in oorlogssituaties, ontkomen we niet aan de vraag wat die keuze in de praktijk moet betekenen. In de huidige en (wellicht) toekomstige oorlogen gaat het vaak om intra-statelijke oorlogen (oorlogen binnen staten) waarvan vooral bepaalde groepen van de bevolking het slachtoffer worden. Als de kerken dan de kant kiezen van degenen die met uitroeiing en verdrijving bedreigd worden, wat betekent dat dan? Is onze krijgsmacht een instrument dat we in dat soort situaties willen inzetten? Is onze krijgsmacht daar-

a) Zijn we bereid onze veiligheid te delen en anderen in onze veiligheid te laten delen?
b) Wat is de rol van de kerk, van kerkmensen, van onszelf? Moeten we ons er eigenlijk wel mee bemoeien? Komen we dan niet voor keuzen te staan die we niet kunnen en mogen nemen: worden we niet partijdig? Mag je geweld gebruiken als de veiligheid van anderen bedreigd wordt?

ad a) "Het Evangelie van Christus nodigt ons uit lief en leed met elkaar te delen. Tot het uiterste toe. Alleen dan werken we aan echte vrede: wanneer we willen delen wat ondeelbaar is. Altijd weer en met iedereen. Dat is de opdracht van ons geloof" Zo begint bisschop A.H. van Luyn zijn bijdrage op de voorpagina van de **Liturgiekrant**.

Ad b) In zijn artikel in de **Vredeskrant** (pagina 2) schrijft Karel Blei: "De kerken willen, krachtens hun roeping, kiemen van vrede zijn." Maar wat dat betekent moet telkens weer in de praktijk ontdekt worden. Bij die ontdekkingstocht naar wat dat in de praktijk betekent kan een aantal artikelen uit de **Vredeskrant** behulpzaam zijn. Blei kijkt terug op de wijze waarop de ker-

Kiest men voor één avond dan zou het hoofdstuk 'Rechtvaardiging van de krijgsmacht: humanitaire interventie', eventueel in combinatie met het hoofdstuk 'Het draagvlak voor defensie in Nederland' een goed aanknopingspunt bieden voor een globale discussie over de plaats die defensie inneemt in onze samenleving dan wel zou moeten innemen.

Met name in kerkelijke kring is ook een discussie over normen en waarden waar
In het artikel van Faber, 'humanitaire interventie en partij kiezen' (pagina 4) wordt aan het voorbeeld van de strijd om Kosovo het keuzeprobleem wel heel scherp geformuleerd. Wat betekent het als je kiest voor degenen die bedreigd worden en hun positie als jouw uitgangspositie neemt?

Het zijn dit soort vragen die bij de voorbereiding van een thema-avond doorgesproken moeten worden en vervolgens aan een inleider moeten worden voorgelegd. Er zal een keuze gemaakt moeten worden. Tenzij men een meer-avonden-programma heeft, moet men op één avond niet teveel aan de orde stellen. De problemen zijn al complex genoeg.

Kosovo, splijtzwam van het IKV

Er is nog een extra reden voor met name plaatselijke Raden van Kerken om in deze Vredesweek dit debat te voeren.
De oorlog in Kosovo werd breed gesteund in onze samenleving. De enige maatschappelijke organisatie die erop dreigt te splijten is het IKV. De Doopsgezinde Broederschap en de Quakers, beide lid-kerken van het IKV, hebben hun lidmaatschap tijdelijk opgeschort. In de jaren '80, tijdens de kernwapendiscussie, waren in andere kerken 'vleugels' die zich tegen het IKV keerden. Bijvoorbeeld ICTO met zijn leuze 'het IKV de kerken uit'. Nu zit het probleem aan de andere kant, bij de historische vredeskerken. De aard van de tegenstelling is pacifisme versus interventionisme. Het IKV heeft geconstateerd dat in de situatie in Kosovo alleen bescherming met militaire middelen voldoende soelaas zou kunnen bieden. Er was zijns inziens geen andere weg. Het heeft tevens vroegtijdig vastgesteld dat bombardementen geen mensenrechten beschermen. Die bescherming moest wel plaatsvinden volgens het IKV en op die bescherming heeft het IKV steeds 'gehamerd'. De Quakers en vele Doopsgezinden hebben laten weten dat ze dat 'niet mee kunnen maken'. Ze zagen in hetgeen het IKV naar buiten bracht hun standpunt niet terug. Daarmee werd huns inziens naar de buitenwereld de indruk gevestigd dat zij het met het beleid van het IKV in dezen eens zouden zijn.
De (voorlopige) beslissing van Quakers en Doopsgezinde Broederschap is een zware slag voor het IKV. Het kan het samenwerkingsverband opblazen. Het IKV is in 1967 opgericht door negen kerken. Het werkt 'in opdracht' van de kerken maar spreekt namens zichzelf. Met die formule, zo was destijds de overtuiging van de kerken, krijg je in de kerken de intense discussie die het vredesvraagstuk vereist.

Het IKV zou het op prijs stellen als plaatselijke Raden van Kerken het oecumenische debat over de keuzen en dilemma's inzake Kosovo, samen met de Doopsgezinden en Quakers zouden willen voeren.

In die discussie over het oorlogsvraagstuk is het zaak de diverse elementen uit elkaar te halen.

1) Allereerst het vraagstuk van de preventie, hoe voorkom je gewelddadigheden.

HOLLANDS DAGBOEK

Koen Gijsbers

Koen Gijsbers (41) is commandant van 1(NL)Geniehulpbataljon KFOR te Prizren. Deze eenheid is speciaal samengesteld voor humanitaire hulpverlening in Kosovo. Gijsbers is getrouwd en heeft een zoon.

Woensdag 8 september
Vandaag staat in het teken van het afronden van mijn verlof. Ik ben een klein weekje thuis en goed uitgerust. Morgen ga ik weer naar Kosovo. Er liggen een paar klusjes te wachten die ik niet op Rixt, mijn vrouw, wil afwentelen. Samen met haar en Kit, mijn zoon die afgelopen zondag 1 jaar is geworden, lunchen we gezellig aan de keukentafel. We gaan daarna naar de kinderarts voor waarschijnlijk de laatste controle na zijn moeilijke start.

's Avonds een romantische avond op het terras van het Zonen Zeebad in Noordwijk. Een lievelingsplekje: duinen, strand, zee, een ondergaande zon. We hebben de afgelopen twee maanden gemerkt dat de band tussen ons heel sterk is. Dat voel ik vanavond.

Donderdag
Ik zit naast de twintigjarige Valmir in de oude DC-9 die me geen gerust gevoel geeft. Als hij terug is, is de familie in Priština herenigd. Hij doet veel moeite om zijn dank aan mij als symbool voor KFOR te betuigen.

Voor het verlof heb ik een nieuw plan, door mijn staf perfect in elkaar gezet, uitgegeven. Dit vormt de leidraad voor de humanitaire operatie rond Prizren, Orahovac en Malisevo. De situatie is er slecht, vooral in de hoger in de heuvels en bergen gelegen dorpen. Meer dan driekwart van de huizen heeft geen dak meer, scholen zijn vernield; de wegen waren ook voor het conflict al zodanig dat in de winter nauwelijks bevoorrading mogelijk is. Zou het project om verschillende dorpen winterhard te maken goed lopen? Zijn de maatregelen afdoende die mijn staf voor de moeilijke logistiek heeft bedacht? Er zit nog weinig orde in mijn hoofd.

Na aankomst in Skopje bespreek ik met brigade-generaal Herman Bokhoven, de contingentscommandant via wie ik met Den Haag communiceer, het bezoek van de Vaste Kamercommissie Defensie. Herman vertelt mij dat men vooral onder de indruk was van de wijze waarop wij met hulpverleningsorganisaties werken. De krijgsmacht kan een heel effectief middel zijn om hulp op de juiste plaats te krijgen.

Om 18.30 uur stap ik met dertig verlofgangers, vooral Gele Rijders, in de bus om uiteindelijk na vier uur bij de grens met Kosovo te hebben gestaan om twee uur 's nachts aan te komen in Prizren. Ik heb onderweg een goed gesprek met een sergeant die wegens een sterfgeval thuis is geweest. Wat zijn onze militairen toch gemotiveerd voor inzet in het buitenland; wat belasten wij daarmee de achterban. Dat voel je pas echt als je zelf gaat.

Vrijdag
Bij de dagelijkse *morning prayer* van 08.00 uur verwelkomt Jan Brocks, mijn plaatsvervanger, mij met de zeker niet sarcastisch bedoelde opmerking 'we krijgen weer leiding'. Ik glimlach. Tussen an en mij klikt het.

Vrijwel iedereen heeft er na de asbestaffaire zin in om weer volop humanitair aan het werk te gaan. Het werk in de dorpen voor mensen die letterlijk geen dak meer boven hun hoofd hebben, schenkt veel bevrediging. Ook merk ik dat men veel vertrouwen heeft in het plan, waarin de nodige ervaringen van het eerste deel van de operatie zijn verwerkt.

De commandant van de Gele Rijders, Ton van Loon komt langs om met mij te praten over de gevolgen voor zijn kamp van de blokkades rondom Orahovac. Waarschijnlijk moeten we zowel een nieuw kampement bouwen als het oude winterhard maken, omdat het tijdstip van vertrek onzeker blijft.

Zaterdag
Voor verdere besluitvorming over mijn geniebijdrage aan de Gele Rijders wil ik me meer verdiepen in de situatie. Ik rijd met Alberdine, mijn chauffeur, naar Suva Reka, waar we het terrein rond een leegstaande fabriek bouwrijp aan het maken zijn. Daarna rijd ik over een halfverharde weg naar Orahovac en passeer zonder moeite de blokkade van de lokale bevolking. Het lijkt erop dat ze het nog lang willen volhouden. Er staan veel tenten, kachels worden aangesleept en er is inmiddels ook verlichting aangelegd. Men kijkt vriendelijk en we zwaaien. Hun motto is: *NATO yes, Russia no*. Wij kunnen voor onze humanitaire taak vrij het gebied in en uit. Deze kwestie is nog lang niet opgelost, denk ik.

Op ORA peil ik de stemming onder mijn genisten die het kamp tot dan toe hebben opgebouwd. Ze zitten niet lekker in hun vel. Terug gaan we via Zrze om een brug te bekijken waar die nacht een civiele vrachtwagen door de reling is gegaan. Hij is flink vernield. Mijn mensen zijn provisorische maatregelen aan het nemen om erger te voorkomen. De kinderen die op

Na het wegtrekken van de kruitdampen blijkt dat er iets te veel kapot is

de toegangsweg van ons kamp nog steeds 'NATO, NATO' juichen en bloemetjes naar binnen gooien, dwingen mijn gedachten naar thuis.

's Avonds tegen tienen ga ik patrouille lopen in de stad Prizren met wachtmeester Manfred Munters van de militaire politie. Een tweeslachtige situatie. Het leven bruist hier, terwijl er op korte afstand zoveel ellende is. Manfred loopt als een veldheer door de enge straatjes en hij babbelt vaak, vooral met jongeren, in naar het lijkt vloeiend Albanees. Hij heeft het goed naar zijn zin.

Foto Freddy Rikken

Zondag
Om 10.30 uur ga ik naar de kerk op het kamp. Dominee Jan Kombrink vertelt over de barmhartige Samaritaan. Heel toepasselijk. Ik brunch erna bij mijn infanteristen en spreek met de commandant, Edward Koning. We maken ons zorgen over het feit dat veiligheid te lichtvaardig kan worden opgevat. Kosovo lijkt een risicoloze omgeving, ook omdat je snel aan risico went.

's Middags ga ik naar de Commanders Conference van de Brigade, onder leiding van mijn operationele baas, de Duitse brigadegeneraal Sauer. Ik werk graag voor hem, vooral om zijn strategische visie op de operatie hier. We bespreken hoe we ons moeten opstellen op 19 september, wanneer het UÇK formeel ophoudt te bestaan. Voor UÇK'ers is dit een van de moeilijkste dagen in hun leven. Wij hoeven dat er niet nog eens in te wrijven.

We sluiten zoals elke keer de bijeenkomst af met een *Herrenabend*. Het is gezellig met Duitsers, Russen, Turken en Nederlanders. Mijn bataljon werkt in het operatiegebied van de meeste van hen. Dit was een aantal jaren terug toch ondenkbaar.

Maandag
Troepenbezoek vandaag. Ik neem tijdelijk afscheid van mijn buddy, Henk Schuurs. Henk is de hoogste onderofficier van het bataljon. Hij gaat op verlof. Het is nodig; met Jannie zal hij energie bijtanken. Na een rustige ochtend rijd ik met Ally naar Rakovina om te zien hoe mijn duikers een door de NAVO gebombardeerde verkeersbrug ter verdere vernieling voorbereiden. We hebben naast de wrakstukken een tijdelijke hangbrug gemaakt voor de schoolgaande kinderen. Nu is de verkeersbrug aan de beurt.

Servee van der Biezen, de springmeester, ken ik al jaren. Ik heb hem in het verleden een beetje opgevoed en hij mij. Ze hebben het goed voor elkaar. We zijn alle huizen tot één kilometer van de brug met een tolk langsgegaan, omdat morgen een groot gebied moet worden ontruimd. Op de weg terug rijd ik langs het dorp Randubrava, waar de enthousiaste militairen van luitenant Thijs Koks en zijn steun en toeverlaat Jan Erpeka de school weer opbouwen. Zij werken hier met een combinatie van genisten, bouwvakkers dus, en verbindingsdienstmilitairen die hun gebrek aan bouwvakkennis ruimschoots compenseren door enthousiasme en motivatie. De ramen worden weer dichtgemaakt, alles krijgt een sausje. Ook komt er een nieuwe vloer en elektra, maar dat doen we in de winter.

Dit project wordt gesponsord door USAID, een van de grotere organisaties hier. Morgen ga ik wat plannen met ze doorspreken. Op het nog platte dak bekijk ik het verwoeste dorp; acht graven trekken mijn aandacht, ze liggen in de richting van de school tegen een heuvel aan. Schoolkinderen.

De dorpsgek geeft me bij mijn vertrek een hand. Na het avondeten heb ik een voeten-op-tafelgesprek met Jan en mijn compagniescommandanten. We werken pas tien weken samen en hebben nog weinig tijd gehad fundamentele zaken uit te spreken. Jan en ik tafelen met een Kosovaars wijntje nog wat na. Het team vormt zich met de dag.

Dinsdag
Holland promotie? Met Bart Linsen, een van mijn contacten met de hulpverleningsorganisaties, ga ik naar Stephen Lennon van USAID. We maken hem enthousiast voor het opknappen van een school in een van de meest getroffen gebieden. Stephen en zijn medewerkster Dibah willen graag verder. Wij ook. Zij hebben een goed lokaal netwerk en fondsen; wij bouwtechnische kennis en goede logistiek. Stephen stelt voor om een grootschalig huizenproject te doen bij Malisevo. Ik zie mogelijkheden om ook de KFOR-Russen erbij te betrekken. Een knelpunt is transportcapaciteit. We zitten tenminste weken vol met hout en dakpannen voor Caritas, een andere hulporganisatie. Ik beloof de zaak verder uit te werken.

's Middags ga ik met Herman Bokhoven naar het vernielen van de brug. Ik heb een aantal mensen uitgenodigd, omdat je zoiets toch niet dagelijks meemaakt. Ik mag op de knop drukken. Een grote klap... een grote wolk en na het wegtrekken van de kruitdampen blijkt dat er iets te veel kapot is. We hebben geprobeerd de pijler te laten staan. Mislukt. Een korte teleurstelling, maar eigenlijk ben ik wel blij. Ik twijfelde over de sterkte van de pijler. Nu moet er een nieuwe komen.

De gasten zijn onder de indruk van het geweld van maar 40 kilo springstof. We sluiten af met genietraditie: een marketentster, brandewijn en het mineurslied. Terwijl ik 's avonds dit stuk uitwerk, gaat gejuich op in de bartent van de bataljonsstaf. We werken hard; het leven is intens. Af en toe is ontlading nodig.

Woensdag 15 september
Overleg met Taskforce Malisevo. De *morning prayer* gaat vandaag vooral over de gevolgen van de grote herbegrafenis van 45 UÇK'ers in de buurt. We blijven uit de buurt. Daarna vertrek ik met Ed Klok naar Taskforce Malisevo, een Russisch parachutistenbataljon. Ed houdt verbinding met hen, wanneer wij in hun gebied taken uitvoeren. Dat doen we de laatste en komende weken voortdurend.

Ik heb een afspraak voor een 'officieus' bezoek. Ik bedoel daarmee even buurten, geen ceremonie en toch zaken doen. Hij geloof ik wat anders. De commandant vroeg Ed tevoren hoe een officieus bezoek overdag kan plaatsvinden. Ik bereid me op het ergste voor: wodka?

Majoor Lebedev is nogal onder *de indruk van mij, ik denk vooral omdat ik aan de Olympische Spelen van Moskou heb deelgenomen. Ik geloof met hem dat ik de* topsportinstelling nooit bevkwijtgeraakt. Hij heeft duidelijk meer operationele ervaring Spannende verhalen over een ontsnapping in Sarajevo. Over Tsjetsenië praat hij, maar zegt niet veel. Het zaken doen loopt lekker. Hij wil graag meedoen met het US AID-project. Lebedev probeert de goodwill van de bevolking te winnen. Ik weet nu ook wat een officieus bezoek is. Buurten, een beetje zaken doen en een glaasje wijn; viel mee dus.

Op de weg terug doe ik nog een aantal projecten aan. Ik spreek met het hoofd van de school in Ostrosub, zojuist opgeleverd. Ally heeft moeite de dorpsjeugd buiten de jeep te houden: 1.500 kinderen zijn weer onderdak. Elders

We werken hard; het leven is intens.

Af en toe is ontlading nodig

zijn we de gevolgen van een modderstroom aan het wegwerken. Het dorpshoofd vertelt me onder het genot van een stuk zelfgemaakte pizza over de oorlog, over hoe zijn vader is vermoord. Over hun drie maanden durend verblijf in de bergen. Van de 1.600 mensen zijn er pas 285 terug in het dorp. In het buitenland, is zijn verklaring.

Onderweg zie ik veel bouwactiviteit. Ondanks dit zijn er veel mensen die tussen wal en schip vallen. Daar zijn wij voor. Het is 's avonds druk bij de welfare-telefoon. Ik bel Rixt morgen wel.

Servische volk voelt zich geen dader maar slachtoffer

Tien jaar Balkan-oorlogen heeft de reputatie van de Serviërs geen goed gedaan. Ze worden gezien als uitvinders van de etnische zuivering, als paria's van Europa. Zelf zijn de Serviërs de wanhoop nabij in hun verpauperde land.

Een Serviër draagt brandhout naar huis.

FOTO DANIEL KONING – DE VOLKS

AL NEGEN jaar is de 30-jarige Slavisa Bacanin uit Kragujevac met betaald verlof. In maart van dit jaar had hij een oproep gekregen van zijn werkgever, de autofabrikant Zastava, dat hij binnenkort weer aan het werk zou kunnen. Op 9 april verwoestten de NAVO-bommen niet alleen de fabriekshallen, maar ook Bacanins hoop op een betere toekomst.

De uitkering van 35 gulden in de maand is bij lange na niet voldoende om Bacanins eveneens werkloze vrouw en twee kinderen te onderhouden. Daarom verkoopt de voormalige monteur van startmotoren nu benzine langs de kant van de weg, die hij smokkelt uit Hongarije. '90 procent van de bevolking hier in Kragujevac zit in het zelfde schuitje. De enige uitweg uit deze ellende is dat een buitenlandse investeerder de fabriek overneemt.'

Maar dat zal niet gebeuren zolang Slobodan Milosevic in Joegoslavië de scepter zwaait, realiseert Bacanin zich. Toch zal Bacanin niet deelnemen aan de massademonstraties tegen de Joegoslavische president die vanaf morgen overal in Servië worden georganiseerd. Bacanin haalt zijn schouders op en zegt: 'Milosevic en de oppositie: het is allemaal een pot nat. Ik ben niet geïnteresseerd in politiek, alleen in overleven.'

Zijn verhaal is illustratief. De Serviërs hebben weinig energie en vechtlust over na vier verloren oorlogen, de verpaupering als gevolg van internationale sancties en de ineenstorting van de economie, de emigratie van duizenden intellectuelen en de komst van honderdduizenden vluchtelingen uit achtereenvolgens Kroatië, Bosnië en Kosovo. Zij verkeren in een collectieve apathie.

De Servische oppositie gokt erop dat de apathie de komende dagen zal omslaan in een massale volkswoede. De opkomst van 150 duizend demonstranten op 19 augustus jongstleden, wanneer heel Belgrado normaal gesproken op vakantie is, was hoopgevend. 'Deze demonstraties zullen niet slechts één dag duren, maar net zolang tot Milosevic aftreedt en nieuwe verkiezingen gehouden kunnen worden', zegt Vuk Obradovic, leider van de Sociaal Democraten en lid van de Alliantie voor Verandering.

Mocht de oppositie falen een grote mensenmassa op de been te krijgen, dan ligt dat in ieder geval niet aan een gebrek aan afkeer onder de bevolking tegen Milosevic en zijn regime. Want die is na het verlies van Kosovo groter dan ooit. De anti-westerse stemming die aan het begin van de NAVO-bombardementen in Servië hoogtij vierde, is radicaal omgeslagen in een haat en achterdocht jegens het bewind en alles wat met politiek te maken heeft.

> **'Servië is een triest land, vol aardige mensen'**

Alleen de autoriteiten en officiële instanties herinneren een buitenlander er graag aan dat hij in Belgrado weliswaar gedoogd wordt, maar niet welkom is. De ultra-nationalistische vice-premier Vojislav Seselj zegt vlak voor het afgesproken interview af. Hij wenst bij nader inzien toch geen 'representant van de NAVO-agressor' te woord te staan. Maar Seseljs afwijzing is niet representatief, de meeste Serviërs blijken behulpzaam en gastvrij, ook tegen verslaggevers uit NAVO-landen.

'Servië is verworden tot een triest land, vol aardige mensen die een zwaar leven leiden, en die zo stom waren om Milosevic in zijn destructieve nationalisme te volgen', zegt Bratislav Grubacic, hoofdredacteur van de onafhankelijke Engelstalige nieuwsbrief VIP. 'Want het is niet normaal om tien jaar lang oorlogen te verliezen, steeds armer te worden en nog steeds het regime niet omver te werpen. Serviërs zijn weliswaar vriendelijk en gastvrij, maar in politiek opzicht is er iets grondig mis in hun hoofd. Twee plus twee is hier nooit vier.'

Een groot probleem in de Servische politiek is het gebrek aan eenheid onder de oppositie. Dat was zo tijdens de massale straatprotesten in 1991, in 1993, in 1997 en is ook nu weer het geval. De oppositie is opgesplitst in tientallen partijtjes die niet zijn opgebouwd rond ideeën maar rond leiders. De belangrijkste oppositieleiders, Zoran Djindjic en Vuk Draskovic, koesteren een grotere haat tegen elkaar dan tegen Milosevic.

Volgens sommigen is de verklaring voor die verdeeldheid dat het socialisme in Joegoslavië niet zo dictatoriaal was als in andere Oostblok-landen, waar dissidenten wel de zittende macht omver wisten te werpen. Anderen gaan nog verder terug in de geschiedenis. 'De Tweede Wereldoorlog was in Joegoslavië vooral een burgeroorlog, die nog altijd niet is beslist', analyseert een sociaal-democratische oppositieleider. 'Nog altijd vinden er hier afrekeningen plaats tussen communistische partizanen en monarchistische chetniks.'

Volgens mensenrechten-jurist Dejan Janca, lid van het partijbestuur van de Democratische Hervormingspartij van Vojvodina, is het grootste probleem waar de Servische oppositie mee te kampen heeft 'de strijd tussen ego's', zegt hij in zijn kantoor in Novi Sad. 'Iedereen wil hier de belangrijkste zijn. Dat is een typisch Balkan-probleem, vooral in de politiek. En een ervaren manipulator als Milosevic weet daar handig gebruik van te maken.'

Dat lukte Milosevic in 1991, in 1993 en in 1997. En ook nu zijn de staatsmedia weer druk bezig de gemoederen te bespelen. Tegenstanders van de regering worden afgeschilderd als verraders in dienst van buitenlandse machten die erop uit zijn het land te vernietigen.

Dat de staatsmedia nog altijd een enorme macht hebben in Servië bleek tijdens de zonsverduistering op 14 augustus. Het ministerie van Gezondheidszorg waarschuwde op tv dat de eclips levensgevaarlijk was, vooral voor kinderen. 'Mensen raakten in paniek, en zijn de hele dag binnen gebleven. Belgrado was verlaten, het was bizar', zegt een verbijsterde Servische journalist. 'Ik realiseerde me dat je ons Serviërs kennelijk alles kunt wijsmaken. Als schapen doen wij wat ons wordt opgedragen.'

> **'Als schapen doen wij wat ons wordt gezegd'**

Sinds het einde van de NAVO-bombardementen hebben de media, naast het zwartmaken van de oppositie, een nieuw favoriet onderwerp: het westerse mismanagement in Kosovo. Televisiejournaals en kranten berichten dagelijks over de manier waarop de Kosovo-Albanezen de Servische minderheid onderdrukken. Telkens met nadruk op de onmacht en onwil van de KFOR-troepen om daar iets aan te veranderen.

Want Kosovo blijft de blinde vlek in Servië. Zelfs hoogopgeleide Serviërs, met toegang tot Internet en satelliet-tv, weigeren in te zien wat zich daar mede in hun naam heeft voltrokken. Zij klagen erover dat ze niet vrij kunnen reizen, en dat heel Europa anti-Servisch is. Want de echte slachtoffers, van zowel de NAVO als van Milosevic, dat zijn de Serviërs.

Goran Spasojevic, sportverslaggever bij de oppositiekrant Nezavisma Svetlost, over etnische zuiveringen in Kosovo: 'Kun jij bewijzen wat er is gebeurd? Ik heb nog geen overtuigende bewijzen gezien.'

'Wij lijden aan collectieve ontkenning', geeft Grubacic, als een van de weinigen, toe. Hoeveel bewijzen er ook zijn dat Albanezen massaal uit Kosovo zijn verdreven en dat er op grote schaal is gemoord, voor de meeste Serviërs staat als een paal boven water dat hier sprake is van een groot internationaal complot. De Albanezen zijn gevlucht voor voor de NAVO-bommen, of zijn verjaagd door de UCK-strijders die de media en de publieke opinie wilden manipuleren.

Meestal worden de Amerikanen aangewezen als de grootste aanstichters van ellende op de Balkan. Milan Bozic, vice-voor
van de partij van Draskovic (
en loco-burgemeester van Be
do: 'Amerika wil de Balkan
biel houden omdat het bang
de Europese Unie anders te m
tig wordt. Servië is 'het gro
slachtoffer van de internatio
machtspolitiek.'

Maar er zijn ook Serviërs di
collectieve slachtofferschap
zijn dat Milosevic gedurende
jaar zo handig wist te cultiv
De 68-jarige gepensioneerde
res Dobrila Todorovic verwo
het tijdens de demonstratie va
augustus nog het duidelijkst:
negentien landen zich tegen
keren, dan wordt het missc
tijd dat we accepteren dat er
verkeerd zit hier in Servië.
wij, en niet de rest van de we
moeten veranderen.'

Corine de V

'NAVO-aanvallen op Serviërs waren wel degelijk succesvol'

17-9-9

Van onze correspondent
Geert-Jan Bogaerts

BRUSSEL

De NAVO is veel succesrijker geweest in haar luchtcampagne tegen Servische doelen in Kosovo dan kort na afloop van de oorlog werd aangenomen. In totaal heeft bijna 50 procent van de projectielen die zijn afgevuurd, doel getroffen. Dat zei NAVO-opperbevelhebber Clark gisteren in Brussel.

Clark presenteerde de resultaten van een drie maanden durend onderzoek van militaire specialisten naar de effectiviteit van de luchtacties.

Kort na het stopzetten van de aanval, op 11 juni vorig jaar, gingen berichten de wereld in dat het grootste deel van de Servische militaire apparatuur ongeschonden Kosovo had verlaten. De doelen die de NAVO had geraakt, zouden grotendeels bordkartonnen decorstukken zijn geweest.

Clark zei zich niet te willen verliezen in 'boekhouding'. 'Het gaat erom dat de strijd als geheel succesvol is geweest. De NAVO heeft deze oorlog beëindigd op háár voorwaarden.' Hij voegde daaraan toe dat een van de voornaamste doelen van de aanvallen niet in cijfers was uit te drukken.

'De bedoeling was om het de Serviërs moeilijk te maken in hun streven naar etnische zuivering in Kosovo. Dat doel is bereikt, want de Serviërs moesten hun militaire inzet beperken als gevolg van onze aanvallen.'

Een piloot die aan de missies had deelgenomen, beschreef hoe de Servische militairen constant in beweging moesten blijven als gevolg van de luchtaanvallen.

'Ze reageerden op alles. Als we de wegen bombardeerden, trokken ze zich terug in de bergen, en als we daar actief werden, verscholen ze zich in de bossen', zei de piloot.

Clark maakte ook bekend dat veel meer Serviërs in Kosovo zijn blijven wonen of ernaartoe zijn teruggekeerd dan tot nu toe was aangenomen. De meeste schattingen gingen ervan uit dat van de 200 duizend Serviërs er slechts 30 duizend in Kosovo waren gebleven. Volgens Clark echter verblijven nu nog 97 duizend Serviërs in de hoofdzakelijk door Albanezen bewoonde provincie.

De Amerikaanse NAVO-opperbevelhebber wilde niet ingaan op de controverse die is ontstaan rondom zijn bevel aan de Britse generaal Jackson, leider van de NAVO-troepen in Kosovo.

Clark beval Jackson op 12 juni het vliegveld van Pristina gewapenderhand te veroveren op het Russische contingent soldaten, dat de luchthaven bij verrassing had ingenomen. Jackson weigerde die opdracht uit te voeren. 'Ik heb het grootste respect voor generaal Jackson', was het enige dat Clark kwijt wilde.

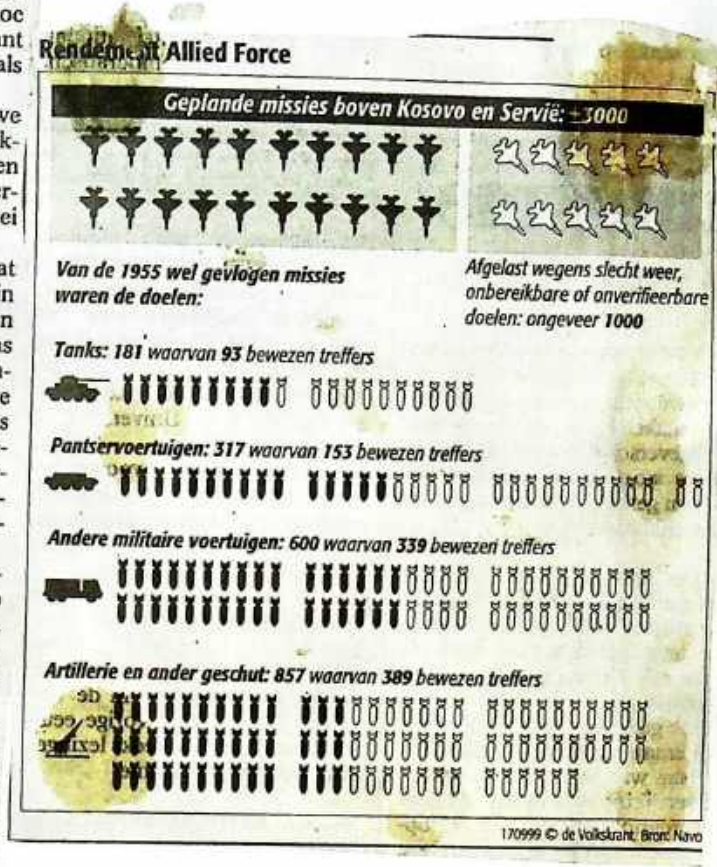

Navo-generaal Clark: Kosovo was een succes

17-9-99

door Bert Schampers

BRUSSEL – „Dit was strikt genomen geen oorlog." Generaal Wesley Clark zegt het met een uitgestreken gezicht. Kosovo was een bommencampagne. En de Navo-opperbevelhebber komt tot de slotsom dat die bijzonder succesvol is verlopen.

Hij heeft in Brussel de pers opgetrommeld om de feiten op tafel te leggen. De feiten over Kosovo dus, drie maanden na dato. Over de volle breedte van het podium liggen de 2000 rapporten. Het ultieme bewijs van elf weken bombardementen. Rechts zit een groepje piloten, in het midden staat het filmdoek. De bekende cockpitvideo's en statistieken verschijnen op het doek om twijfels over het effect van het Navo-optreden te weerleggen.

De Kosovo-show is eerst achter gesloten deuren gerepeteerd. Dat het op de persconferentie over de lessen uit Kosovo dan nog fout gaat, heeft de hoogste Amerikaanse generaal alleen zichzelf te verwijten. Even verspreekt hij zich. Hij heeft het over Russische troepen, maar bedoelt Servische militairen.

Voor de rest klopt de regie tot in de puntjes. Of dat ook geldt voor de feiten, valt niet te controleren. Clark zegt, verwijzend naar de documenten op het podium, dat alle luchtacties zijn onderzocht. Op de grond in Kosovo zijn de doelwitten gecontroleerd, al geven de militairen toe dat de Serviërs op hun aftocht heel wat stukgeschoten tanks en artillerie hebben meegenomen en de sporen hebben uitgewist. Desondanks is Clark tevreden: in Kosovo heeft de Navo 93 tanks, 153 pantservoertuigen, 339 jeeps en trucks, en 389 stuks artillerie en mortieren aan flarden geschoten of beschadigd. Daaronder ook 30 doelwitten van karton, hout of oud ijzer. Nep dus, maar dat hoort bij het spel.

„Dit is het hele verhaal", aldus Clark. En wat de lessen betreft, elk Navo-lidstaat moet die voor zichzelf evalueren, vindt de generaal. Wie weet ontstaat dan een nieuwe doctrine – en, zo hoopt hij vurig, een ruimer defensiebudget om betere, modernere wapens te kopen.

Over het aantal slachtoffers heeft de Navo geen cijfers vrijgegeven.

VN 29-5-99

7. Wat schakelde de Navo uit?

Volgens de Navo zijn negentig procent van de kanonnen, driekwart van de vaste luchtafweerstellingen, 244 pantserwagens en 312 tanks nu vernietigd. De laatste twee weken met tientallen tegelijk. Dat zou erop neerkomen dat in Kosovo eenendertig procent van de zware strijdkrachten is uitgeschakeld. Wat er over is, kan geen kant meer op, want brandstof is er nauwelijks meer en de hoofdroutes naar Kosovo zijn stuk gebombardeerd. Van de munitie is de helft vernietigd. De hoofdkwartieren van het Eerste en Derde Legerkorps zijn verwoest. Het elfde Servische bataljon in Kosovo is stuurloos geworden, want het heeft geen commandoposten meer. Maar van de essentiële mobiele luchtafweer is nog maar twaalf procent uitgeschakeld, dat zijn de schouderraketten en het rijdende SAM-geschut. Zij blijven een gevaar vormen voor Navo-vliegtuigen en -helikopters. Servië wordt overwegend 'strategisch' gebombardeerd. Fabrieken, energiecentrales, kazernes en munitiedepots, vrijwel alle bruggen over de Donau en zenuwknooppunten van het leger zijn getroffen. De schattingen van het aantal slachtoffers variëren tussen duizend en vijfduizend.

8. Hoe zit het met de afzwaaiers?

De militaire definitie van 'nauwkeurigheid' (= de helft valt gegarandeerd vlak bij het doel – de andere helft dus alleen bij toeval) is politiek achterhaald. Want dertien afzwaaiers wogen haast even zwaar als 13.987 voltreffers. De term afzwaaiers is te ruw, vindt de Navo. Er zijn voltreffers op foute doelen (Chinese ambassade), voltreffers als gevolg van misleiding door de Serviërs (valse radiosignalen) en misdaden (gedwongen menselijke schilden). Dan zijn er de blunders (tractor aangezien voor tank) en de misverstanden (Servische commandopost was intussen veroverd door UCK). Dom en fout zijn de voorspelbare missers: een slimme bom wijkt soms van zijn koers af, dus val geen kazerne naast een kraamkliniek aan.

10. Waar kwamen die 14.000 bommen en raketten op terecht?

Op tweeduizend doelen in zestig dagen, volgens Jamie Shea. 'En dan maar een derde van de Servische strijdkrachten uitschakelen, dat is matig,' klaagt senator Trent Lott. In Irak was na veertig dagen meer dan de helft van de militaire machine van Saddam uitgeschakeld, genoeg voor een klinkende overwinning. 'Maar we schatten onze resultaten extreem voorzichtig,' zegt de Navo. Deugt de Navo-voorlichting? De opgegeven aantallen narekenend, concludeert *Vrij Nederland* dat we véél niet weten. We komen tot ruim 1100 aangevallen doelen, nauwelijks de helft van het getal dat Shea prijsgaf. Het patroon van deze 1100 doelen is consequent: een derde Kosovo, twee derde de rest van Servië. In Kosovo meer militaire (+42 procent), in Servië meer 'zachte' doelen (+20 procent) dan gemiddeld. De aantallen aangevallen doelen zijn inderdaad stijgende: van tien per dag in de eerste twee weken tot 35 per dag nu. Van de 1100 bekende doelen zijn er afgerond 340 keer wapens bestookt (tanks, colonnes), 240 keer commandoposten, gevolgd door 185 keer communicatieposten, 150 keer luchtafweerinstallaties, 100 keer energiecentrales en 80 keer militaire steunpunten. De Navo-voorlichting heeft een paar keer definities veranderd, Montenegro viel na de tweede week weg en een aantal dagen is statisch 'zoek', wat de interpretatie bemoeilijkt.

VN

democratie

Servië zonder Kosovo heeft meer kans op

9-9-99

Timothy Garton Ash: History of the present. Essays, Sketches and Despatches from Europe in the 1990s. Allan Lane, London; 441 blz. - £ 67,25.

Niemand zag het aankomen. Ja, over honderd jaar zullen historici schrijven dat het overmijdelijk was, dat de Belgische Meur. De zaal trends en structuren zien en constateren dat het IJzeren Gordijn onvermijdelijk begin af aan tot scheuren gedoemd was. Maar niemand die over honderd jaar nog weet hoe overweldigend die maanden waren, waarin de Meur letterlijk werd geslooopt, waarin het ene na het andere communistische regime het loodje legde.

Het is een typisch voorbeeld van het voortijdsgeslooi, schrijft Timothy Garton Ash, zelf historicus, om ervan uit te gaan dat in de toekomst alles beter zal zijn, dus ook ons idee van wat er 'vroeger' is gebeurd. Ash wil niet op die toekomst wachten. En dat is maar goed ook. Zijn jongste boek 'History of the present' is een indrukwekkende verzameling essays over de veranderingen die zich de laatste jaren in Europa hebben voltrokken. Toekomstige historici kunnen er hun voordeel mee doen.

Ash, die al eerder indruk maakte onder meer met een boek over de ontmanteling van zijn Stasi-dossiers, kent Midden- en Oost-Europa als geen ander. Hij is kind aan huis bij veel van de huidige leiders, die hij veelal in de jaren tachtig als dissident leerde kennen. Hij is er vooral veel mannen praten in de stijl van de oude communistische partijbonzen. En hij constateert droogjes dat volgens schattingen inmiddels 96 procent van de bevolking zichzelf als mostlim beschouwt.

Haast ontroerend daartegen is zijn verhaal over de Servische studenten die in de zomer van 1996 dag in dag uit fluitend door Belgrado marcheerden. Hij ziet hoe diverse jongeren onmiddellijk gaan staan en een serieuze uitdrukking op hun gezicht krijgen als een negentiende-eeuwse Servische hymne wordt gespeeld. „Zie je wel, uiteindelijk zijn het allemaal nationalisten", is de conclusie die menig waarnemer – journalist, diplomaat – aan dergelijke uitingen destijds heeft verbonden. Wat een gotspe, schrijft Ash. Want wat een wonder eigenlijk dat deze jongeren, opgegroeid in een totaal verglijde sfeer, op zo'n relatieve rustige, verantwoordelijke, grappige en in principe democratische wijze demonstreren. Het zijn mensen die om hun land gevoen en er diep bezorgd over zijn. Maar wat is daar nationalistisch, in West-Europese termen te verstaan als fout, aan?

Politiek incorrect is zeker ook de conclusie van Ash dat het voor etnisch homogene staten als Polen, Hongarije of Slovenië makkelijker is geblekken zich te ontwikkelen tot een stabiele democratie dan etnisch verdeelde naties als Slowakije en Servië. De minderheidenproblematiek in veel landen blijkt een springplank voor autoritair bestuur. Nu Kroatië (met dank aan een stuiswijgend Westen) zich van zijn Servische heeft ontdaan, heeft het eindelijk een kans zich ook van het regime van Tudjman te ontdoen. Nu er geen natie kwestie, meer is om de aandacht af te leiden, kan de Kroaten eindelijk duidelijk worden waar de dejaarde gebrek aan democratie en de corruptie toe hebben geleid.

Het uiteenvallen van Joegoslavië, begonnen als een burgeroorlog, is inmiddels bijna een archetypisch voorbeeld geworden van de manier waarop een land in de moderne tijd uit elkaar kan vallen. Ash beschrijft het proces in de vorm van een reis door de verschillende republieken, die hij voor het eerst in 1980 ontmoette. Het kleine keukentje van haar appartement, waar een permanente walm van sigaretten hangt, is het zenuwcentrum van de redactie van het illegale krantje *Robotnik*. Mensen rennen in en uit, de telefoon rinkelt voortdurend. Helena's doctoraat van zeven zit in een hoekje te spelen. Tegenwoordig is Helena de gevreste adjunct-hoofdredacteur van de succesvolste Poolse krant, Gazeta Wyborcza. Ze is een moderne manager geworden, met veel geld en (dat is het zelfde geloven) amper vrije tijd.

Het gaat goed met Polen, met Tsjechie, met Hongarije, constateert Ash aan het eind van zijn boek. Beter dan we hadden durven dromen. Wat er op de Balkan gebeurde daarentegen, is ergen dan de ergste nachtmerrie. Noch het een noch het ander was onvermijdelijk, schrijft Ash. „Op ieder moment waren er andere mogelijkheden, paden die niet werden ingeslagen." Dat is een ander geluid dan zo vaak wordt gehoord, in West-Europa, maar ook in de landen van het voormalig IJzeren Gordijn zelf. Maar Ash schuwt het tegenstrijdige van het voormalig IJzeren Gordijn zelf. Maar Ash schuwt het tegenstrijdige dan ook niet. Buitengewoon ironisch (maar – gelukkig, want veel te makkelijk – niet cynisch) is bijvoorbeeld zijn stuk over een bezoek aan de Bosnische stad Tuzla, die zich tijdens de oorlog een naam verworven heeft als het laatste 'multi-etnische, multiculturele paradijs'. Tijdens de confrontatie die Ash bezoekt hoort hij echter vooral veel mannen praten in de stijl

FOTO LEFTERIS PITARAKIS, AP

NICOLE LUCAS

VN: geen milieuramp in Servië

BELGRADO, 14 SEPT. De NAVO-bombardementen tijdens de oorlog om Kosovo hebben geen massale milieuvervuiling teweeggebracht; wel echter moet op twee plaatsen in Servië snel worden ingegrepen.

Dat heeft een missie van de Verenigde Naties vastgesteld na onderzoek in Servië. De deskundigen van de VN-milieuorganisatie UNEP hebben op drie reizen naar Servië onderzocht in hoeverre de luchtacties van de NAVO tot milieuproblemen hebben geleid.

Volgens de chef van de missie, de Fin Pekka Haavisto, moet snel worden ingegrepen in Pančevo, waar een twee kilometer lang kanaal afvalwater van de petrochemische fabrieken loost op de Donau. Het kanaal is sterk verontreinigd en moet worden schoongemaakt om verdere vervuiling van de Donau te voorkomen. De fabrieken van Pančevo, vlakbij Belgrado, zijn in de oorlog om Kosovo vaak gebombardeerd. Volgens Haavisto zijn de problemen die in Pančevo zijn veroorzaakt een bron van zorg voor de autoriteiten in Roemenië en Bulgarije.

Een tweede bron van zorg is de Zastava-fabriek in Kragujevac, waar auto's maar ook militaire voertuigen werden gemaakt. Ook die fabriek is in de oorlog herhaaldelijk door de NAVO aangevallen. Volgens Haavisto heeft zijn team de Joegoslavische regering aanbevolen in Kragujevac onmiddellijk de giftige stoffen weg te halen van het terrein van de fabriek. Om welke stoffen het gaat zei hij niet.

Van een milieuramp als gevolg van de oorlog is volgens Haavisto geen sprake. De luchtvervuiling als gevolg van de talrijke branden kan een probleem opleveren als groenten en fruit niet worden gewassen, maar van ernstige bodemverontreiniging is nergens sprake.

Het VN-team onderzoekt nog de mogelijke consequenties van het gebruik van verarmd uranium in anti-tankmunitie. Er zijn vele bodemmonsters genomen die nog worden onderzocht Daarover wordt volgende maand een rapport opgesteld. (Reuters, AFP)

NAVO: Toestand in Kosovo wordt 'steeds explosiever'

PRIŠTINA, 16 SEPT. In Kosovo groeit de spanning nu de datum nadert waarop het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK al zijn wapens moet hebben ingeleverd. De NAVO meldt dat zowel aan Albanese als aan Servische kant sprake is van pogingen de situatie te destabiliseren.

Volgens de afspraken met de vredesmacht KFOR moet het Bevrijdingsleger op 19 september, zaterdag, zijn ontwapening hebben afgesloten. Zelf liet het UÇK gisteren al weten de demilitarisatie te hebben voltooid en meer dan tienduizend wapens te hebben ingeleverd in de door KFOR bewaakte depots.

Algemeen gaat men er bij de NAVO en KFOR van uit dat talrijke leden van het UÇK, al dan niet buiten de controle van de leiding, zich niet aan de afspraken hebben gehouden. De NAVO waarschuwde het UÇK gisteren dat „demilitarisatie niet in overeenstemming is met de vorming van een leger". „Elke poging van het UÇK om een soort defensiemacht te vormen, of wat voor militaire of paramilitaire groep dan ook, zal worden beschouwd als strijdig met het akkoord [met KFOR] en zal als zodanig worden behandeld", zo heette het in de verklaring.

Volgens NAVO-woordvoerders is de situatie de laatste dagen „steeds explosiever" geworden. Zegslieden van de verdragsorganisatie zeiden gisteren dat „subversieve elementen ontsnappen aan de controle van het UÇK, dat zelf ten prooi is aan interne verdeeldheid".

Ook over het gedrag van de Serviërs bestaat bezorgdheid. KFOR-soldaten ontdekten gisteren in de woning van een Servië in Gnjilane een aanzienlijke hoeveelheid verborgen wapens: granaten en raketten. In Strpce werd een Servië betrapt met twee handgranaten en een grote hoeveelheid munitie; elders werd een uniform van de Servische militaire politie gevonden. Eerder deze week waarschuwde de opperbevelhebber van de NAVO, generaal Wesley Clark, voor „georganiseerde Servische pogingen" om het vredesproces te verstoren. Destabiliserende elementen, aldus NAVO-woordvoerders in Priština, worden mogelijk vanuit Belgrado gedirigeerd en gecoördineerd.

Er is volgens de NAVO de laatste dagen sprake van een duidelijk georganiseerde terugkeer van eerder gevluchte Serviërs naar Kosovo. In Kosovska Mitrovica, de stad in het noorden van Kosovo die nog steeds verdeeld is in een Albanese en een Servische wijk, zijn zeker honderdvijftig Serviërs teruggekeerd. Volgens de vredesmacht KFOR worden aan beide zijden in Kosovska Mitrovica pogingen ondernomen de spanning hoog te houden; er zou sprake zijn van „georganiseerde Servische pogingen om de etnische spanning te vergroten", terwijl het UÇK aan de andere kant van de rivier die door de stad loopt tracht de emoties onder de Kosovaarse inwoners op te zwepen. (AP, AFP)

Meer Serviërs in Kosovo dan gedacht

13-9-99

KOSOVO In Kosovo zijn nog bijna honderdduizend Serviërs, veel meer dan werd gedacht. De hoogste vertegenwoordiger van de VN in Kosovo, Bernard Kouchner, zegt dat er alles aan wordt gedaan om hen en andere minderheden te beschermen. Volgens een onlangs door de NAVO-vredesmacht verricht onderzoek bestaat de bevolking van Kosovo uit 1,4 miljoen etnische Albanezen, 97.000 Serviërs en 73.000 anderen, zoals Turken, etnische Bosniërs en Roma. (AP)

Montenegro wil eigen munt

14-9-99

PODGORICA – Montenegro, dat – nu nog – samen met het veel grotere Servië Joegoslavië vormt, heeft plannen voor het invoeren van een eigen munt ter vervanging van de Joegoslavische dinar. Dat heeft de Montenegrijnse president Milo Djukanovic gezegd. De 'Montenegrijnse mark' zou evenveel waard moet zijn als de Duitse mark. Met de introductie van de eigen munt, die binnen drie maanden zou kunnen plaatsvinden, hoopt Montenegro te ontsnappen aan de hyperinflatie die de dinar parten speelt.

Sancties tegen Joegoslavië

SOFIA, 13 SEPT. Bulgarije, Roemenië en de Oekraïne gaan gezamelijk sancties tegen Joegoslavië instellen als dat land geen eind maakt aan blokkade-acties op de Donau. Sinds de NAVO-luchtacties tegen Joegoslavië wordt scheepsverkeer uit de drie landen over de Donau met allerlei methoden onmogelijk gemaakt. Volgende week zullen de landen, die de NAVO steunden, een besluit nemen over de sancties. (AFP)

Joegoslavië hindert scheepvaart Donau

13-9-99

SOFIA Bulgarije, Oekraïne en Roemenië dreigen vergeldingsmaatregelen tegen Joegoslavië te nemen als Belgrado de vaart door een Donau-kanaal blijft hinderen met bureaucratische belemmeringen. Achtergrond van de Servische houding lijkt het feit dat Bulgarije en Roemenië bij het gewapende conflict in Kosovo de NAVO steunden door hun luchtruim open te stellen. (ANP)

21-4-99

Hij is Serviër en Joego-nostalgicus, maar daarom nog geen vriend van Milosevic. Aleksa Djilas hoopt dat de Servische president zal kunnen 'verdwijnen', discreet, zoals Stroessner of Ian Smith. En hij betreurt het dat het optreden van het Westen Milosevic' positie nu lijkt te hebben versterkt. Interview met een dissident.

Serviërs in de stad Nis roepen om het aftreden van Milosevic. FOTO AP

Wij zullen moeten doen wat ons gezegd wordt

11-4-99

De Servische toekomst

Abe de Vries

"Naar de smaak van sommigen hier praat ik te vrijblijvend over het Servische nationale vraagstuk. Ze denken dat ik een kosmopoliet ben die het Westen pleziert", zegt Aleksa Djilas.

Het imago is niet zomaar ontstaan. De 46-jarige historisch socioloog, vooraanstaand publicist over de Balkan en zoon van de vier jaar geleden overleden Joegoslavische dissidente communist Milovan Djilas, studeerde filosofie in Wenen en woonde van 1975 tot 1987 in Londen, waar hij promoveerde aan de London School of Economics. Daarna was hij als onderzoeker verbonden aan het Amerikaanse Harvard. In zijn bekendste boek over Joegoslavië *(The Contested Country uit 1991)* heeft hij uiteengezet hoe Tito's communisten al in de Tweede Wereldoorlog de kiem legden voor de gewelddadige ondergang van het land vijftig jaar later.

„Ik was in politiek opzicht anglofiel", bekent hij. „De Britten waren mijn grote voorbeeld. Ze leken me volwassen, met gevoel voor ironie en nauwgezet als het om feiten ging. In haar beginjaren steunde ik Thatcher. Ik was voor een sterke Navo als tegenwicht tegen de Sovjet-Unie. Dat is allemaal veranderd. Ik ben een stuk kritischer en negatiever over het Westen geworden na de verdrijving van de Serviërs uit Kroatië in 1995 en de oorlog om Kosovo."

Djilas – bleke spijkerbroek, grijs vest – geldt als een scherpzinnig criticus van het bewind van Milosevic. Zijn vijanden zien in hem vooral 'de zoon van'. Hij woont in het centrum van Belgrado, in het appartement dat voorheen zijn vader toebehoorde. Een gerieflijke, stijlvol gemeubileerde flat met in elke kamer moderne kunst aan de muren.

„Het is gedaan met Milosevic", is zijn overtuiging. „De vraag is alleen wanneer hij vertrekt, en hoe. Ik denk niet dat er een burgeroorlog komt. Wat je ook van Milosevic mag vinden na de oorlogen in Bosnië en Kosovo, volgens mij zal hij niet op grote schaal geweld gebruiken tegen de bevolking."

Het eerste scenario is een breuk in de socialistische Partij van Milosevic, resulterend in een leiderswisseling. In de meeste ex-Joegoslavische republieken zijn de leiders die in 1991 het uiteenvallen van het land bekokstoofden nog steeds aan de macht. De enige uitzondering is Montenegro. Daar moest Bulatovic, de voorzitter van Milosevic' zusterpartij, plaatsmaken voor tweede man Djukanovic. Iets dergelijks zou ook in Belgrado kunnen gebeuren, denkt Djilas. De strategie van de Alliantie voor verandering vindt hij „onzinnig". De verscheidene kleinere oppositiepartijen, onder de Democratische Partij van Djindjic, sturen aan op het ontslag van Milosevic en de installering van een regering van 'experts'. Maar zullen partijen tegen hun eigen regering zullen stemmen, en voor een andere regering, als ze er niks voor terugkrijgen? Nul. Dat zou alleen kunnen gebeuren met miljoenen mensen op straat, maar in dat geval is alles mogelijk. Ten tweede, zo'n regering van experts zou snel worden weggestemd. In een crisis als de onze hebben we leiders nodig, het liefst leiders met een beetje charisma. Mensen die het gewone volk aanspreken en die daarmee kunnen communiceren."

Het idee dat de problemen in Servië louter van technische aard zijn en door deskundigen kunnen worden opgelost, is volgens Djilas nogal naïef. De komende jaren staan pijnlijke thema's op de agenda, zoals verzoening met andere volkeren en minderheden, in het reine komen met het verleden, het verlies van een serie oorlogen accepteren en opofferingen getroosten voor de wederopbouw. „Daar kan zelfs de meest briljante professor uit Amerika ons niet bij helpen."

Het hoofddoel van de protesten moet volgens hem het houden van vervroegde verkiezingen zijn. Dat is ook de eis van de Servische Vernieuwingsbeweging van Vuk Draskovic. Als er dan bij de stembusstrijd een vorm van internationaal toezicht komt en de staatsmedia ook de oppositie campagne laten voeren, zal Milosevic zeker verliezen en volgens Djilas waarschijnlijk vrijwillig aftreden. „Milosevic is realist genoeg om te snappen wanneer hij moet verdwijnen." Het zorgwekkende is nu dat de steun voor Milosevic de laatste tijd juist weer toenneemt. „Met dank aan het Westen. Kijk naar de complete ramp van de westerse politiek in Kosovo. In plaats van een multi-etnische democratie heerst daar nu een soort terreurbewind door Albanese extremisten, gericht tegen iedereen die niet-Albanees is. Serviërs, maar ook zigeuners. In de Albanese haat tegen zigeuners zitten elementen van racisme. Hetzelfde racisme trof je vroeger aan bij de clans van Montenegro. Daar was de 'reinheid van bloed' belangrijk. Dit is de werkelijke reden voor het huidige geweld tegen zigeuners in Kosovo, niet hun zogenaamde steun aan de Serviërs."

Ondanks de belofte van het tegendeel behoort Kosovo niet meer tot Joegoslavië. Milosevic is een van degenen die daar verantwoordelijk voor zijn, vindt ook Djilas. Maar hij ziet tegelijkertijd dat Milosevic het verlies van de 'heilige' Servische provincie in zijn voordeel omzet. Tel daarbij de desinteresse van het Westen voor het lot van de Servische vluchtelingen, de sancties, de schrijnende armoede in het land. „Hoe moet je Serviërs ervan overtuigen dat er geen samenzwering tegen hen is? Democratisch gezinde, pro-westerse mensen zijn hier in een erg moeilijke positie gebracht. Ondanks alle verschrikkelijke dingen die de Serviërs hebben gedaan, denk ik dat het Westen niet fair tegenover hen is geweest. Zeker niet als je de vergelijking maakt met de milde bejegening van de Kroatische en Albanese

Een eenduidige verklaring kan de historisch socioloog niet geven. De Servische staat heeft in Kosovo excessief geweld toegepast, hij erkent het volmondig. Maar de oorlogsmisdaden van het Servische leger en de milities kunnen niet de enige reden zijn voor de aparte behandeling. Wie dat oppert, krijgt de tegenvraag waarom er in 1995 geen internationale actie werd ondernomen om de etnische zuivering van Serviërs in Kroatie te stoppen. En ook in Kosovo waren andere manieren voorhanden dan bombarderen om het geweld een halt toe te roepen, denkt hij.

Djilas: „Compromissen waren mogelijk, bijvoorbeeld het instellen van een condominium [gemeenschappelijke soevereiniteit van twee of meer staten over een gebied] in plaats van een protectoraat. Een gezamenlijk bestuur door Joegoslavië en de VN. Ik geloof niet dat etnische zuiveringen de reden waren voor de Navo-campagne. In Ramwerd pas een thema na het begin van de bombardementen. Met het oog op prestige wilde de Navo een volledige overwinning. Al het andere zou schadelijk zijn geweest. Het opheffen van de Servische soevereiniteit in Kosovo, het vertrek van tweehonderdduizend mensen en de vernietiging van een dertien eeuwen oude cultuur, dat alles is op de koop toe genomen."

Zoals alle liberale Servische intellectuelen breekt Djilas zich voortdurend het hoofd over het 'waarom'. Waarom meet het Westen met twee maten en waarom vallen alle strategische beslissingen in het Europees-Amerikaanse Balkanbeleid in het nadeel van de Serviërs uit? Hij vermoedt dat er een hiërarchie van naties in de wereld bestaat. Zijn volk bungelt ergens onderaan. Het wel of niet hebben van een lobby in de Verenigde Staten zou van groot belang zijn. De Albanezen hebben er een, de Serviërs niet. Een ande[illegible] zijn de

niet afschilderen als botsingen tussen twee tinten grijs, maar bij voorkeur voor het voetlicht brengen in het veel dramatischer zwart-wit. Het feit dat de traditionele beschermheer Rusland nauwelijks iets op het wereldtoneel in de melk te brokkelen heeft, helpt ook al niet.

Zelfs vraagt Djilas zich af of het Westen niet heimelijk uit is op een mono-etnisch Kosovo. Dat zou veel problemen oplossen. „Kfor kan dan terugtrekken wanneer het wil. Er is geen multi-etnische harmonie meer die bewaard moet worden. Zo'n Kosovo kan gemakkelijker erkend worden als onafhankelijke staat. Het organiseren van een multi-etnische samenleving is een van de grootste problemen van het westerse liberalisme. Er is geen model voor. De enige oplossing is assimilatie, en de meeste staten voeren zo'n politiek. Voor de aanval in maart behoorde een derde van de Servische bevolking tot een minderheid. Een kwart was moslim. Stel je zoiets eens voor in Frankrijk. Iemand als Le Pen zou met gemak de verkiezingen winnen." Polen, Tsjechië, Hongarije, Slovenië – alle staten die op de nominatie staan om spoedig lid te worden van de EU en de Navo zijn volgens Djilas mono-etnisch. „En de multi-etnische staten in het Westen, kijk naar Canada, België, Groot-Brittannië, allemaal hebben ze een probleem."

Waarschijnlijk was er over de Kosovo-politiek meer discussie geweest als er aan de kant van de Navo doden waren gevallen, denkt hij. „Zoals Samuel Johnson zei:

'Niets helpt beter om scherp te denken dan het vooruitzicht om binnenkort verhangen te worden.' Servië is niet onschuldig. De man wiens standaardwerk over Joegoslavië alom werd geprezen om de 'evenwichtigheid' zegt het nogmaals. Het regime van Milosevic

tienduizenden doden op de Balkan de afgelopen tien jaar, maar dat geldt ook voor het bewind van de Kroaat Tudjman, de Albanees Thaci en in mindere mate Izetbegovic in Bosnië.

„Het is iedere keer weer verbijsterend te zien dat het Westen niets begrijpt van de complexiteit van onze moeilijkheden. Democratie is blijkbaar geen garantie voor wijsheid", zegt Djilas. Hij wijt wat in zijn ogen beleidsfouten zijn ook voor een groot deel aan de generatie van '68 die nu in Amerika en Europa aan de macht is. Politici met te grote ego's, zoals Clinton, Blair, Cook, Schröder en Fischer. „Feiten zijn voor hen niet belangrijk. Ze zijn naar rechts opgeschoven. Ze zijn onserieus, narcistisch en hebben geen sterk ont-

'Milosevic is realist genoeg om te snappen wanneer hij weg moet'

wikkeld gevoel voor de publieke zaak. Het is een generatie die geneigd is tot verschrikkelijk overdrijven."

Milovan Djilas, zijn vader, was het in de laatste jaren van zijn leven vaak eens met zijn zoon. De medegrondlegger van het naoorlogse Joegoslavië, die later als dissident door Tito jarenlang gevangen is gehouden en die pas eind jaren tachtig veel van zijn werk kon publiceren, moest niets van Milosevic hebben. Maar hij vond ook dat het Westen Milosevic demoniseerde. „Vooral moslims waardeerden mijn vader. Hij had een zeker begrip voor hun cultuur. Ik denk dat ik sneller dan hij begreep dat Bosnië na de oorlog van '92-'95 niet opnieuw kon worden geïntegreerd. Ik geloof dat hij het uiteindelijk toch accepteerde."

las niet al te optimistisch. Serviërs, Kroaten, Bosnische moslims en Albanezen zouden de bestaande grenzen moeten accepteren. Ze moeten het revisionisme opgeven. De oorlog in Kosovo heeft dat niet gemakkelijker gemaakt. Ten tweede moeten er fatsoenlijke democratische standaarden worden ontwikkeld, een voorwaarde die nog nauwelijks ergens op de Balkan is gerealiseerd. En intellectuelen zouden moeten doen wat ze horen te doen, namelijk een kritisch historisch bewustzijn tot stand brengen dat inter-etnische conflicten overstijgt. Niet voor niets gaat Djilas door voor een 'Joego-nostalgicus'. Diep in zijn hart, wellicht tegen beter weten in, hoopt hij dat zo'n project kans van slagen heeft. „Als Serviërs en Kroaten meer hadden geleerd over de misdaden die in naam van hun volkeren zijn begaan, zou het er op de Balkan nu een stuk beter uitzien."

Milosevic moet kunnen 'verdwijnen', zegt hij. Zoals Stroessner van Paraguay, die nu stilletjes in Brazilië woont, of Ian Smith van Rhodesië, die in Zimbabwe verblijft. Voor Servië voorziet hij na het vertrek van Milosevic een periode van marionet-regeringen, die de VS en Europa welgevallig zijn.

„We zullen moeten doen wat ons wordt gezegd. Wie denkt dat het Westen ons met grote sommen geld zal helpen, heeft het mis. Als Milosevic weg is, komen er nieuwe eisen, zoals excuses maken en oorlogsmisdadigers uitleveren. Servië na Milosevic zal niet soeverein zijn, het zal geen creatieve rol op de Balkan kunnen spelen en het zál geen eigen buitenlandse politiek mogen hebben. Sommige eisen van de internationale gemeenschap kunnen best zeer redelijk zijn, maar zelfs de meest liefdadige vorm van buitenlands bewind is in principe slecht. Al geef ik toe

Kosovaren missen nog altijd dak boven hun hoofd

De winter in Kosovo kruipt dichterbij, maar van de beloofde herstelwerkzaamheden van de verwoeste huizen komt bar weinig terecht. In drie maanden tijd wisten hulporganisaties slechts vijftien daken te repareren.

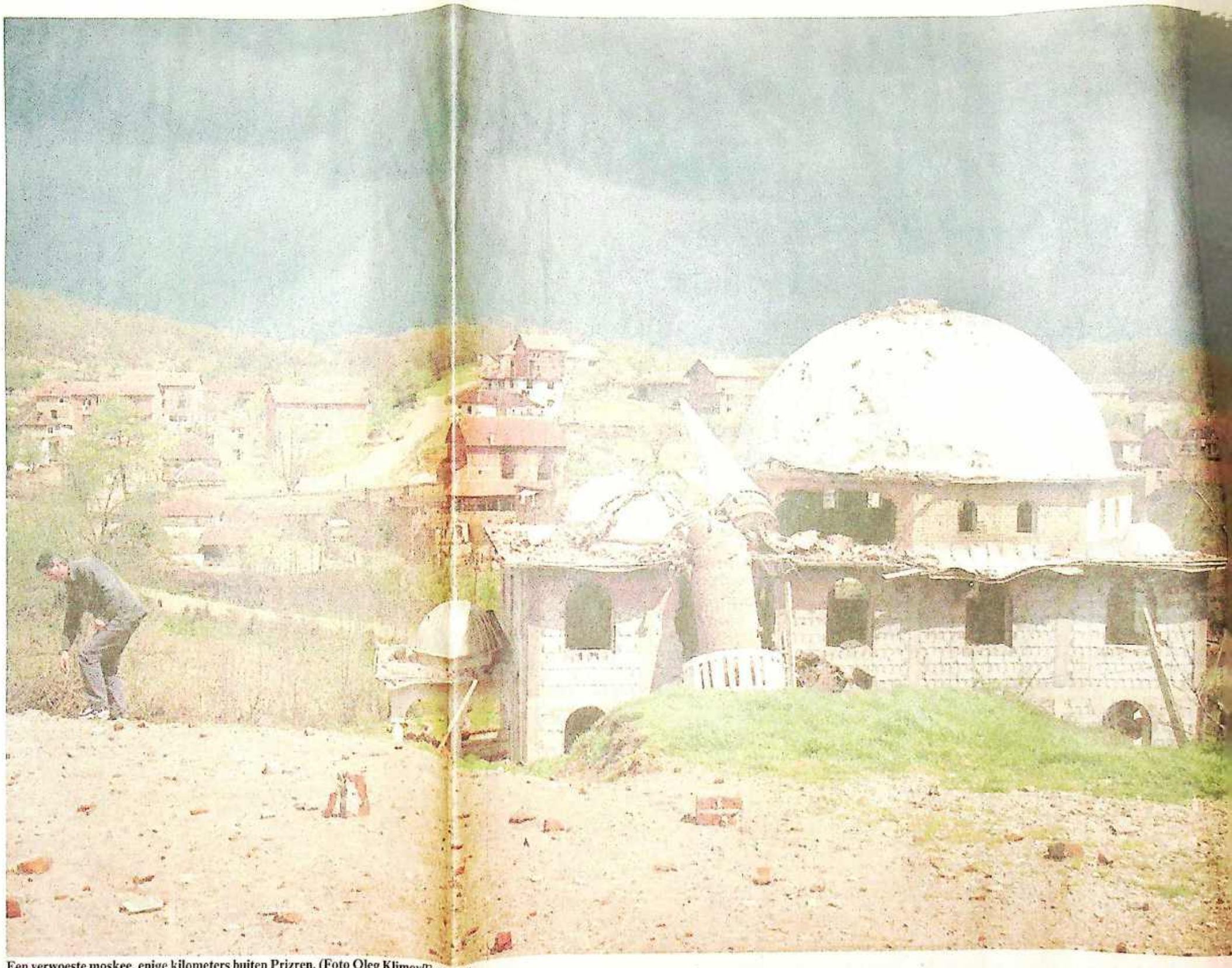

Een verwoeste moskee, enige kilometers buiten Prizren. (Foto Oleg Klimov/Fotoloods)

Door onze redacteur
PETRA DE KONING

PEC, 11 SEPT. De buitenlandse hulpverleners in Pec, in het westen van Kosovo, zeggen soms tegen elkaar: „Als wij allemaal weggaan, zijn er genoeg huizen voor de daklozen." „Grapje", zeggen ze erbij.

Zevenenvijftig internationale hulporganisaties hebben hun kantoor gevestigd in en rond Pec. Meer dan twintig daarvan werken aan reconstructie-projecten: er moet nood-dakbedekking worden aangebracht op kapotte huizen. Het westen van Kosovo werd in de oorlog het hevigst verwoest, tachtig tot negentig procent van de huizen raakte zwaar beschadigd. De hulporganisaties repareerden in bijna drie maanden echter niet meer dan vijftien daken. 'Test-daken' worden ze genoemd. Aan het echte werk zijn de organisaties nog niet begonnen.

Vorige week werd het opeens slecht weer in Kosovo. De tienduizenden Albanezen die in tenten naast hun huizen slapen, kregen het koud. Maar het materiaal om hun daken te herstellen, hout en plastic folie (pvc, versterkt met glasvezel), is er nog niet. Een deel van het bestelde hout zal ook niet aankomen: er zijn chauffeurs die hun ladingen onderweg verkopen. De prijs voor een kubieke meter timmerhout is de afgelopen weken gestegen van 280 naar meer dan 400 Duitse mark. Er staan ook, al wekenlang, vrachtwagens met hout en plastic vast aan de grens met Macedonië. Eerst omdat de douane van Macedonië moeilijk deed, er werd opeens 600 mark per lading geëist, nu ook omdat de VN-missie voor Kosovo een eigen douane-kantoor aan de grens heeft geopend en alle vrachtdocumenten controleert.

Maar een groot deel van het hout moet nog uit de Oekraïne, Wit-Rusland of Roemenië komen. De organisaties in het westen van Kosovo waren erg laat met hun bestellingen. Ze wisten niet precies van elkaar wie welk dorp bezocht om de schade op te nemen, er werden dorpen overgeslagen omdat ze niet makkelijk bereikbaar waren, de ene organisatie telde afgebrande Servische huizen wel mee, de andere niet – het duurde weken voordat ze een overzicht hadden van de verwoestingen. En nog ontbreekt er informatie over bijna honderd dorpen.

De vluchtelingenorganisatie UNHCR in Pec wist niets anders te bedenken dan de dorpen langs te gaan en te vragen wat de Albanezen van plan zijn als hun daken niet vóór de winter hersteld waren. De meesten zeggen dat ze in hun dorp blijven, maar van de UNHCR, kan zich niet voorstellen dat de Albanezen nog welkom zijn in Macedonië of Montenegro. „Het is rampzalig, zegt hij. „We kunnen alleen maar bidden dat de winter dit jaar niet te snel invalt en dat het niet erg koud

nen kiezen. Een Oostenrijkse organisatie werd vorige week een dorp uitgejaagd omdat ze het International Rescue Committee wilden hebben. Ze dachten dat ze van ons het meest kregen." Hoe ze erbij kwamen? Dubar heeft geen idee.

wordt in gekookt, en het vocht kan geen kant op. Dan regent het in huis, door het plastic plafond. Het plastic zal volgens Dubar zo nauwkeurig mogelijk moeten worden vastgemaakt, ruimte voor ventilatie is er niet. „Als het stormt en er komt

hun 'gasten' er de komende jaren niet uit zullen krijgen.

Aedes, de Nederlandse Vereniging van woningcooperaties, heeft zes testdaken gebouwd in de stad Pec zelf – meer dan de meeste andere organisaties tot nu

Nederland. Een medewerker van een Albanese hulporganisatie hielp met het opstellen van een lijst families die voor de eerste honderd huizen in aanmerking kwamen. Hij zette vrienden en familieleden op de lijst. Van Buuren is er erg onge-

KOSOVO

'Ze wezen op ons bij de lunch'

[• *Vervolg* van pagina 11] Gisteren, op de eerste lesdag, zit er dus nog één Serviër in de klas. Vreselijk vinden ze het, de hoge vertegenwoordigers van de OVSE en de VN die naar Vucitrn zijn gekomen voor de feestelijke opening. In hun toespraken komt het woord 'multi-etnisch' niet meer voor. Dezelfde middag gaan OVSE-medewerkers, ook de Amerikaanse directeur van de school, op pad om met de afvallers te praten. „Als mijn vrienden niet meedoen", zegt de enige Servische leerling, „kom ik ook niet meer."

De lijst met kandidaten is de afgelopen weken een paar keer gewijzigd omdat het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK bezwaren heeft tegen Serviërs en tegen Albanezen die met Serviërs zouden hebben samengewerkt. Albanese kranten in Kosovo publiceerden hun namen, woonplaatsen en vermeende misdrijven, zonder bewijzen te noemen. De OVSE wilde geen risico nemen en haalde de kandidaten van de lijst. Na zes weken gaat de eerste groep stage lopen bij de VN-politie in Kosovo. In totaal moeten er zo'n drieduizend politieagenten worden opgeleid.

Het UÇK blijft ontevreden. Het had de selectie zelf willen doen. De opening van de school werd een week uitgesteld, omdat de UÇK-leiding opeens zei dat er te weinig van hun soldaten op de lijst voorkwamen. Een deel van de 115 UÇK-soldaten die de OVSE had *uitgezocht, zouden geen 'echte' zijn. Iedereen kan zich wel UÇK-soldaat noemen.* En wat de Serviërs betreft: het UÇK meent dat een deel van hen tot het eind van de NAVO-bombardementen politieman in actieve dienst was.

De laatste Servische aspirant-politieman, Staniša Asanin, vertelt in de pauze wat er volgens hem een dag eerder gebeurde. De tien Serviërs die waren gekomen voor hun uniform, stonden in de rij voor de lunch. Een groepje Albanezen zou naar hen hebben gewezen en de Serviërs raakten in paniek. „We hadden afgesproken dat we vanochtend op school zouden overleggen wat we moeten doen. Maar ik was alleen."

Op het gras naast de kantine zitten Xhemajl Ademaj, professor criminologie op de universiteit van Priština, en Nuredin Ibishi, UÇK-commandant. Ibishi is nu chef van het departement 'Openbare Orde' van de zelfbenoemde regering van UÇK-leider Hasim Thaçi. Ze volgen de cursus als voortuigeschoven post van het UÇK. Ze willen een commandantspost in de nieuwe politiemacht en betrokkheid bij het opstellen van nieuwe wetten voor Kosovo. Maandag hebben ze, zeggen ze, met Servische kandidaten „een gesprek" gehad. Ibishi: „We vroegen vriendelijk in het Servisch hoe het met ze ging, waar ze vandaan kwamen, en of ze een misdrijf hadden begaan tegen Albanezen."

Natuurlijk is het reuze jammer, zegt Ademaj, dat er nu nog maar één Serviër over is. „Wij zijn vóór een multi-etnische politie-macht. Maar deze lijst met kandidaten klopte niet."

Dinsdag, aan het eind van de middag, heeft klas A gymles. De leerlingen staan klaar om op een teken van de Britse sportleraar van de ene kant van de gymzaal naar de andere te rennen. De Albanese leerlingen blijven bij de Serviër uit de buurt. Naast hem staan de enige zigeuner van de groep en een moslim. Stanisa Asanin heeft, zegt hij na afloop, de directeur van de school beloofd dat hij tot vrijdag zal blijven. „Als er dan niet meer Serviërs zijn, ben ik weg."

Generaal weigerde order

Onderzoek Congres naar ruzie NAVO

Door onze correspondent

WASHINGTON, 11 SEPT. Het Amerikaanse Congres gaat onderzoeken of de Britse commandant van de NAVO-troepen in Kosovo, generaal Michael Jackson, zich schuldig heeft gemaakt aan insubordinatie.

Jackson weigerde afgelopen juni een opdracht uit te voeren van de opperbevelhebber van het bondgenootschap, de Amerikaanse generaal Wesley Clark. Amerika's hoogste militair, voorzitter van de chefs van staven Hugh Shelton, vindt de affaire „verontrustend".

De kwestie werd vorige maand naar buiten gebracht door het weekblad *Newsweek*. Shelton heeft de bijzonderheden nu voor de Senaatscommissie voor de strijdkrachten bevestigd, en verklaard dat het voorval ernstige vragen oproept over de commandostructuur binnen de de NAVO.

Het conflict tussen Jackson en Clark speelde nadat een kleine eenheid Russische militairen in juni onverwachts Kosovo was binnengetrokken en het vliegveld van Pristina had bezet. Clark beval Jackson om tanks en pantserwagens naar het vliegveld te sturen, om de landingsbaan weer onder controle te krijgen. „De bedoeling was om iets op de landingsbaan te zetten om te garanderen dat niemand het vliegveld kon gebruiken om versterkingen aan te voeren", aldus Shelton.

Maar Jackson weigerde de opdracht van zijn meerdere uit te voeren. Toen Clark voet bij stuk hield, zou Jackson hebben gezegd: „Dit is het niet waard om de Derde Wereldoorlog over te beginnen."

Daarop nam Jackson contact op met zijn Britse bevelhebber, generaal Charles Guthrie. Die belde vervolgens Shelton uit zijn bed, en twee topmilitairen kwamen overeen dat de zaak geen breuk in het bondgenootschap waard was. Jackson kreeg zijn zin, en binnen enkele dagen bleek de juistheid van zijn argument dat de Russen op het vliegveld geen ernstig obstakel voor de NAVO-operatie waren.

Senator John Warner, de Republikeinse voorzitter van de commissie voor de strijdkrachten, wil nagaan of Jackson in zijn recht stond en of dergelijk gedrag meer voorkomt binnen het bondgenootschap. „Hoe kun je een militaire operatie uitvoeren als ondergeschikten kunnen besluiten dat ze de opperbevelhebber niet willen gehoorzamen?", aldus Warner. Shelton beaamde dat de kwestie zorgwekkend was, omdat discipline in militaire operaties een kwestie van leven of dood kan zijn.

Volgens Warner is er binnen het bondgenootschap een ongeschreven regel gegroeid dat een ondergeschikte zijn bevelhebber van zijn eigen land kan vragen om een bevel van een buitenlandse officier die binnen de NAVO-structuur zijn meerdere is, niet te gehoorzamen. Voor zo'n procedure zou zelfs een speciale uitdrukkeing zijn: een rode kaart gebruiken.

Een anonieme functionaris van het Pentagon wijst er in *The New York Times* op dat juist de VS niet graag de vrijheid zouden opgeven waar generaal Jackson gebruik van maakte: de mogelijkheid om opdrachten van een buitenlandse bevelhebber die Amerikaanse soldaten in gevaar kunnen brengen in twijfel te trekken.

EU wil einde olie-embargo tegen Kosovo

Door onze correspondent

SAARISELKÄ, 6 SEPT. De ministers van Buitenlandse Zaken van de Europese Unie, dit weekeinde bijeen in het Finse Saariselkä, willen het olie- en luchtvaartembargo tegen Montenegro en Kosovo zo spoedig mogelijk opheffen. Ze hebben de Europese Commissie gevraagd om een plan te maken dat garandeert dat er geen olie uit Montenegro en Kosovo naar Servië gesmokkeld kan worden.

Bronnen bij de Commissie menen echter dat het voorkomen van smokkel in de praktijk onmogelijk zal blijken. Zij verwachten dat levering van olie aan Montenegro en Kosovo onvermijdelijk betekent dat het embargo tegen Servië op grote schaal ontdoken zal worden. Volgens hen zal er niet alleen een smokkel van olie uit Montenegro en Kosovo op gang komen, maar is er ook een grote kans dat het olie-embargo tegen Servië vanuit Bulgarije en Roemenië ontdoken gaat worden. Europees commissaris Van den Broek (buitenlandse zaken) zei dat de medewerking van de Montenegrijnse regering vereist is om te voorkomen dat olie uit dat land naar Servië gaat.

Een Nederlands-Grieks voorstel om Servische gemeenten die democratische regels respecteren te belonen met de levering van energie, valt volgens veel ministers zeer moeilijk te realiseren. Europees Commissaris Van den Broek zei dat het Servische bewind van Milošević niet van deze 'olie voor democratie' mag profiteren. De energielevering in Servië is een staatsmonopolie. Voor uitvoering van het Nederlands-Griekse plan zou daarom medewerking van Servische staatsbedrijven noodzakelijk zijn.

Minister Van Aartsen was echter optimistisch dat het Nederlands-Griekse plan uitgevoerd kan worden zonder dat het bewind van Milošević daarvan profiteert. Hij maakte zich ook geen zorgen over de smokkel van olie uit Montenegro en Kosovo naar Servië.

Van Aartsen was het wel met collega's eens dat er reden is voor „grote zorg" over de georganiseerde criminaliteit in Kosovo. Het blijkt vrijwel onmogelijk om de grens tussen Albanië en Kosovo effectief voor criminele bendes af te sluiten. De EU-ministers willen de Albanese regering onder druk zetten door te eisen dat deze in ruil voor EU-steun meer gaat doen aan bestrijding van de georganiseerde criminaliteit. Volgens een woordvoerder van de Finse minister Halonen, die de EU-bijeenkomst dit weekeinde voorzat, functioneert zowel Servië als Albanië als vrijhaven voor de in Kosovo opererende criminaliteit.

De EU-ministers waren het er gisteren over eens dat een 'aanmoediging' om geen sportuitwisselingen met Servië te houden zo spoedig mogelijk ingetrokken moet worden.

Russische KFOR schiet drie Serviërs dood in Kosovo

Door een onzer redacteuren

PRISTINA, 7 SEPT. Russische troepen van de NAVO-vredesmacht KFOR hebben gistermiddag drie Serviërs doodgeschoten. Het trio zou het vuur hebben geopend op de Russen bij het dorp Korminjane in Zuidoost-Kosovo.

Volgens KFOR-woordvoerders vielen de Serviërs, drie mannen van 25, 29 en 30 jaar, een auto met vijf ongewapende Albanezen aan. Toen de Russen poolshoogte kwamen nemen, vonden ze een dode en twee gewonde Albanezen, die door de Serviërs werden afgeranseld. De Serviërs openden het vuur op de Russen toen die eisten dat ze daarmee ophielden. Een kogel bleef steken in het kogelvrije vest van een van de soldaten.

Het bewijs ter plekke steunt het Russische relaas niet geheel. Journalisten zagen twee auto's, beide met bloedsporen aan de binnenkant. Secretaris-generaal Solana van de NAVO, die op bezoek is in Kosovo, prees gisteren evenwel de Russen. „Ze doen hun werk even professioneel als andere KFOR-troepen, onder moeilijke en gevaarlijke omstandigheden", aldus Solana.

Volgens het UÇK-commando in Gniljane, een stad in het zuidoosten van Kosovo, niet ver van de grens met Servië, worden Servische dorpen ten noordoosten van de stad vanuit Servië bewapend. Het zouden 'bolwerkjes' zijn van waaruit Servische paramilitairen aanslagen plannen op Albanezen. De Russen in deze Amerikaanse sector hebben het moeilijk. Als ze in konvooi door Albanese dorpen en steden rijden, worden ze uitgefloten en met stenen bekogeld. Servische aanvallen compliceren de situatie verder. De relatie met andere KFOR-militairen is moeizaam, omdat er bijna geen Rus in Kosovo Engels spreekt.

Serviërs spijbelen van politieschool

Het multi-etnische politiekorps van Kosovo komt eraan. De jonge wetshandhavers hebben een heel eigen visie op mensenrechten. En waar zijn de Serviërs gebleven?

Door onze redacteur

PETRA DE KONING

VUCITRN, 8 SEPT. Multi-etnisch zou de nieuwe politiemacht van Kosovo worden. Zesentwintig van de tweehonderd kandidaten voor de nieuwe politieschool waren Serviërs, meldde de OVSE vorige week tevreden. Twaalf procent, een keurige afspiegeling van de bevolking van Kosovo voordat de Serviërs massaal op de vlucht sloegen.

Afgelopen maandag kwamen slechts tien Serviërs hun uniform passen en hun rooster ophalen. Gisteren, tijdens de officiële opening van de school, zat er nog maar één in de zaal. Waar de anderen zijn gebleven? De OVSE heeft geen idee.

De allereerste les op de nieuwe politieschool van Kosovo gaat over mensenrechten. „Hebben jullie daar weleens van gehoord?" vraagt de docent, een politieman uit Noorwegen. De leerlingen knikken. Ze moeten in groepjes bedenken wat volgens hen de belangrijkste mensenrechten zijn bij de opbouw van een democratisch Kosovo.

„Jij moet het ons maar uitleggen", zegt een Albanees tegen een jongen die alleen Servisch spreekt. „Jij zat toch bij de eenheden van Milošević ? Jij hebt ervaring." De jongen glimlacht onzeker. Hij is geen Serviër, maar een Slavische moslim. Hij noemt zichzelf 'Bosnisch' omdat zijn voorouders uit Bosnië komen. Maar ook als moslim hoort hij er niet bij, want hij spreekt de verkeerde taal. Een kwartier lang blijft de Albanese man hem treiteren. De docent loopt langs hun tafeltje. „Waarover discussiëren jullie?" Over de volgorde, zegt de man, waarin zijn collega – hij wijst naar de moslim – de mensenrechten straks aan de klas zal presenteren. Het ene recht is misschien wel belangrijker voor Kosovo dan het andere. „Praat maar door, dit gaat goed."

Op vellen papier schrijven de groepjes welke mensenrechten ze hebben bedacht. Er staat: vrijheid van godsdienst en meningsuiting, het recht je eigen taal te gebruiken. Er staat ook: het recht op nationale symbolen. En het recht op zelfbestuur en onafhankelijkheid als een bevolkingsgroep ergens in de meerderheid is. „De minderheden in zo'n gebied", zegt een Albanees meisje, „moeten dat dan accepteren."

Anderhalve maand was de OVSE, verantwoordelijk voor de nieuwe politieschool, bezig met de voorbereidingen. Zorgvuldig zijn tweehonderd deelnemers uitgezocht voor de eerste cursus van zes weken: Albanezen, Serviërs, een paar Slavische moslims en Turken, een zigeuner. De politiemacht vormt volgens Bernard Kouchner, de VN-vertegenwoordiger in Kosovo, de basis voor een „multi-etnisch en democratisch Kosovo". [• *Vervolg* KOSOVO: pagina 4]

Kosovo krijgt douane en Duitse mark

PRIŠTINA, 4 SEPT. Het VN-bestuur van Kosovo heeft gisteren de Duitse mark ingevoerd als belangrijkste munteenheid en een eigen douane opgericht.

De Joegoslavische dinar, tot dusver het officiële betaalmiddel, blijft nog wel geldig, maar het gebruik wordt niet aangemoedigd. Het is mogelijk het VN-bestuur in Kosovo (UNMIK) in dinars te betalen, maar daar moet dan wel een bijzondere toeslag bij worden betaald. Ook zal er in Kosovo voortaan geen controle meer zijn op de handel in buitenlandse valuta, een unicum voor Balkan-landen. Over deze beslissing is geen overleg geweest met Belgrado.

De inkomsten van de nieuwe douane vloeien niet naar de Joegoslavische staatskas, maar worden gebruikt om het VN-bestuur in Kosovo te financieren. Ook zal er geen Servische personeel worden ingeschakeld bij de grenscontrole, zegt Joly Dixon, de VN-bestuurder die de nieuwe douane gaat leiden. „Ze hebben niet getoond dat ze hier willen zijn", zei Dixon gisteren. Kosovo is formeel nog steeds een provincie van de Joegoslavische deelstaat Servië.

Bernard Kouchner, de Hoge Afgevaardigde van de VN in Kosovo, ontkende gisteren dat de genomen stappen een breuk met Joegoslavië of Servië betekenen. „Dit is niet het begin van een onafhankelijk Kosovo. Het was vroeger autonoom. Toen had het ook eigen diensten", verklaarde Kouchner, die de grensposten Hani I Elezit en Djeneral Janković op de grens met Macedonië gisteren officieel open verklaarde.

UÇK-leider Hashim Thaçi heeft gisteren in Parijs herhaald dat de ontwapening van zijn Kosovo Bevrijdingsleger voor de overeengekomen deadline van 19 september compleet zal zijn. Gisteren vonden troepen van de NAVO-vredesmacht KFOR evenwel een groot wapenarsenaal bij het dorp Rogovo, tien kilometer van de Albanese grens. Er werden onder meer 250 kalsjnikovs, 50 machinegeweren, explosieven en munitie in beslag genomen. Het wapendepôt ligt langs een van de routes waarlangs het UÇK vroeger wapens Kosovo placht binnen te smokkelen.

'Burgerparlement' in Servië tegen Milosevic

BELGRADO – In Servië hebben vertegenwoordigers van negen steden die zich tegen het bewind van president Milosevic hebben gekeerd, een 'burgerparlement' opgericht. Het initiatief komt voort uit de wens „een groep te vormen die de burgers van Servië kan vertegenwoordigen", zo meldt het onafhankelijke persbureau Beta. Het gaat niet om een oppositioneel schaduwkabinet waarin politieke partijen zijn vertegenwoordigd. Het 'burgerparlement' moet waken over de mensenrechten, met name van degenen die door het regime worden onderdrukt, aldus het persbureau.

Russen schieten in Kosovo Serviërs dood

Door onze redactie buitenland

GNILJANE - De Gele Rijders in Orahovac proberen met hernieuwde kracht de Albanese Kosovaren van de onpartijdigheid van de Russen te overtuigen, nu Russische KFOR-militairen drie Serviërs hebben doodgeschoten die het vuur op hen openden.

De schietpartij voltrok zich nabij Giljane, in het Zuid-Oosten van Kosovo. De Serviërs hadden een auto met vijf ongewapende Albanezen beschoten. Daarbij viel één dode en raakten twee inzittenden gewond. Russische KFOR-soldaten kwamen aangesneld nadat zij de schoten hadden gehoord, en zagen de Serviërs inslaan op de twee gewonde Albanezen. Toen de Russen hen opdroegen daarmee te stoppen, openden de Serviërs het vuur. De Russen schoten hen daarop dood. Het hoofdkwartier van KFOR in Pristina heeft deze gang van zaken officieel bevestigd.

Luitenant-kolonel Van Loon, commandant van de Gele Rijders, heeft de reactie van de Russen ingebracht in de onderhandelingen met Albanese inwoners van Orahovac over opheffing van hun blokkade tegen de komst van Russische KFOR-militairen in hun stad. Albanese Kosovaren houden deze blokkade al enkele weken vol. Zij verdenken de Russen ervan aan Servische zijde te staan.

„Het incident maakt wel duidelijk dat de Russen volwaardige en onpartijdige KFOR-militairen zijn", aldus Van Loon.

Hij denkt dat er een compromis mogelijk is, waarbij de Russen gefaseerd Orahovac binnentrekken. Dat zou betekenen dat Russen een steeds groter deel van Orahovac onder hun hoede nemen, terwijl de Nederlanders zich stapsgewijs terugtrekken. „Er kan geen onduidelijkheid over commandostructuur ontstaan, omdat wij niet naast de Russen zullen patrouilleren, maar in aparte gebieden", aldus Van Loon.

Volgens Van Loon kunnen de Albanese burgers die de toegangswegen naar Orahovac bezet houden, hun blokkade lang volhouden. Maar ook voor hen is volgens de Nederlandse militair veel te winnen bij een oplossing van de patstelling rond hun stad. Sinds het begin van de blokkade komt er nauwelijks nog humanitaire hulp de stad in, de kinderen kunnen niet naar school en de opsporing van Servische oorlogsmisdadigers ligt stil.

Reisverbod officieren Bosnisch-Servië

BANJA LUKA – Het ministerie van defensie van de Republika Srpska in Bosnië heeft zijn officieren verboden reizen te maken naar het buitenland. Daar lopen zij gevaar gearresteerd te worden op grond van geheime aanklachten van het VN-tribunaal in Den Haag. Aanleiding is de arrestatie van de Bosnisch-Servische generaal Talic, vorige maand in Oostenrijk.

'Mostar grootste mislukking'

MOSTAR – De nieuwe Amerikaanse ambassadeur bij de Verenigde Naties, Richard Holbrooke, vindt de stad Mostar de grootste mislukking in de uitvoering van het Dayton-vredesakkoord.

„Wij staan hier in de meest gespleten stad van het Europese continent, een stad waarvan de fiasco's symbool staan voor de tragedie van de Balkan", zei de Holbrooke gisteren tijdens een bezoek aan Mostar.

Mostar is totaal verwoest door de gevechten tussen moslims, Kroaten en Serviërs in 1992 en 1993. Vier jaar na de oorlog in Bosnië is de stad nog steeds verdeeld in twee vijandige gedeelten. In het oosten wonen moslims, in het westen Kroaten.

Pogingen de delen van de stad te herenigen en ontheemde families naar hun huizen te laten terugkeren hebben geen succes gehad. Mostar is nog steeds verdeeld. Symbool hiervoor zijn de restanten van de brug uit het Ottomaanse tijdperk die de rivier de Neretva vierhonderd jaar overspande totdat de Kroaten de brug in 1993 verwoestten.

Holbrooke, die in 1995 aan de basis stond van het vredesakkoord voor Bosnië, concludeerde, na twee dagen van ontmoetingen met verschillende Servische en Kroatische en moslimleiders in Bosnië dat enige vooruitgang in het proces te zien is, maar dat het allemaal erg traag gaat.

Minder dan 2.000 Albanezen in cellen

JOEGOSLAVIË De Servische minister van Justitie Dragoljub Jankovic heeft gisteren ontkend dat zijn land meer dan 2.000 etnische Albanezen gevangen houdt. Het internationale Rode Kruis had dat eerder deze week gezegd.Volgens Jankovic zijn alle berichten "natuurlijk vals". (AP)

Europese Unie verlicht olieboycot Joegoslavië

Van onze correspondent

SAARISELKÄ – De Europese Unie zal het olie-embargo tegen de federale Joegoslavische republiek gedeeltelijk opheffen. Montenegro en de Servische provincie Kosovo zullen via de gebruikelijke aanvoerkanalen weer brandstof krijgen. De ministers van buitenlandse zaken van de EU zeiden dat zaterdag op hun vergadering in Finland.

In Servië dreigt een humanitaire ramp, onder meer door de Westerse sancties. De oorlogsschade is niet tijdig hersteld om nog voor de winter een minimum aantal energiecentrales op hele of halve kracht te laten draaien. Het voorstel van de Nederlandse minister Van Aartsen en zijn Griekse collega Papandreou om gemeenschappen in Servië die de zijde van de oppositie tegen Milosevic hebben gekozen daarin te helpen, is onuitvoerbaar. 'Energy for democracy', zoals het plan heet, wil het verzet tegen het regime in Belgrado belonen met olie en nieuwe infrastructuur om huizen te verwarmen en fabrieken te laten draaien. Maar met het staatsmonopolie in Servië op energieproducten is het vrijwel onmogelijk om dat te verwezenlijken. Nog los van het voornemen een onderscheid te maken tussen regio's die de democratisering steunen en zij die het nationalisme aanhangen. „Het is gecompliceerd en riskant", gaf Van Aartsen toe. Hij erkende dat ook het opheffen van het olie-embargo voor Montenegro en Kosovo het risico inhoudt dat er toch olie naar Servië lekt. Een formeel hierover besluit valt op 13 september.

De sportboycot tegen Joegoslavië, die tijdens de oorlog om Kosovo op vrijwillige basis werd ingesteld, zal worden opgeheven. Eurocommissaris Van den Broek kondigde in het Finse Saariselkä ook aan dat Kosovo en Montenegro worden uitgezonderd van de luchtvaartboycot. Voor het overige is de EU niet erg optimistisch over de ontwikkelingen in Servië. De maximale druk op president Milosevic, waarvan steeds sprake is, heeft niet geleid tot wijziging van het beleid. Een aantal EU-landen maakt zich ook grote zorgen over de toenemende criminaliteit in de Balkan. Albanië doet volgens Europa te weinig dit probleem de kop in te drukken. Gebleken is dat georganiseerde misdaad vanuit dit land ook in Kosovo en Macedonië is geïnfiltreerd en dat grootschalige mensensmokkel vanuit Albanië op gang is gekomen.

'Mostar grootste mislukki

MOSTAR — De nieuwe Amerikaanse ambassadeur bij de Verenigde Naties, Richard Holbrooke, vindt de stad Mostar de grootste mislukking in de uitvoering van het Dayton-vredesakkoord. „Wij staan hier in de meest gespleten stad van het Europese continent, een stad waarvan de fiasco's symbool staan voor de tragedie van de Balkan", zei Holbrooke donderdag tijdens een bezoek aan Mostar.

De Amerikaan is de architect van de vredesovereenkomst die in 1995 een einde maakte aan de oorlog in Bosnië.

Het moslimgedeelte van Mostar is totaal verwoest door de gevechten tussen moslims, Kroaten en Serviërs in 1992 en 1993. Vier jaar na de oorlog in Bosnië (1992-1995) is de stad nog steeds verdeeld in twee vijandige gedeelten; in het oosten wonen moslims en in het westen Kroaten.

Pogingen de delen van de stad te herenigen en ontheemde families naar hun huizen te laten terugkeren hebben geen succes gehad. Mostar wordt nog steeds verdeeld door etnische lijnen.

Symbool hiervoor zijn de restanten van de brug uit het Ottomaanse tijdperk die de rivier de Neretva vierhonderd jaar overspande totdat de Kroaten de brug in 1993 verwoestten.

Holbrooke zei tijdens zijn bezoek aan de Balkan dat er nog steeds etnische leiders zijn die het idee van een multi-etnische democratie proberen te vernietigen. Holbrooke concludeerde, na twee dagen van ontmoetingen met verschillende Servische en Kroatische en moslimleiders in Bosnië dat de vooruitgang in het veel te traag is.

Kinderen in Servië en Kosovo kunnen weer naar school

In Kosovo en de rest van Servië zijn kinderen gisteren voor het eerst sinds op 23 maart de NAVO-bombardementen begonnen, weer naar school gegaan.

In Kosovo was de eerste schooldag er één van vreugde en verdriet. Vreugde omdat etnisch-Albanese kinderen eindelijk weer normaal onderwijs kunnen volgen en verdriet om het verlies en de ellende die de meesten van hen hebben moeten doormaken.

In de hoofdstad Pristina waren de meeste scholen schoongemaakt en in gereedheid gebracht voor de leerlingen, die de komende maand eerst zullen worden bijgespijkerd.

Sommige scholen op het platteland zijn al dicht sinds februari 1998, toen de Joegoslavische president Milosevic de oorlog verklaarde aan het etnisch-Albanese verzet in de provincie. In de Hasan Pristina school constateerden 11-jarigen dat een rooster dat hen vroeger scheidde van de Servische kinderen was verwijderd.

De meeste Servische kinderen zijn met hun ouders uit Kosovo gevlucht uit angst voor vergeldingsaanvallen door de etnisch-Albanezen. Waar nog Servische kinderen wonen, zullen zij de school delen met hun Albanese leeftijdgenootjes. Maar om moeilijkheden te voorkomen, krijgen de Servische kinderen 's morgens en de Albanese kinderen 's middags les.

Op plaatsen waar scholen zijn vernield of beschadigd, wat bij bijna de helft het geval is, wil UNICEF, de VN-organisatie die over onderwijs gaat, tenten neerzetten tot er nieuwe scholen zijn. (AP)

In de nieuwe reeks *Veldpost Balkan* berichten lokale tv-makers, ter plaatse geworven en geïnstrueerd door Frans Bromet en Peter van Ingen, over hun regio. Voor de *VPRO Gids* hield Van Ingen een dagboek bij.

4-4-99

Etnisch overleven op de Balkan

Zou de *Veldpost*-formule ook werken op de Balkan? Zouden lokale televisiemakers, gewapend met camera en geluid, kunnen werken in een regio waar de laatste jaren op grote schaal oorlog is gevoerd? Deze vragen hielden mij bezig sinds in 1995 het Dayton-akkoord was getekend.

De eerste serie *Veldpost* werd destijds gemaakt in reactie op het gebrek aan sociaal gehalte van Paars 1, dat leek te ontkennen dat er armoede was in Nederland. *Veldpost* wilde aantonen dat er wel degelijk sprake was van armoede. In een aantal steden werd een zogenoemde achterstandswijk uitgekozen, waar de televisiemakers zich acht maanden lang nestelden. Zij leerden de bewoners kennen en kwamen te weten hoe die overleven.

Vorig seizoen werd deze programmaformule toegepast op het 'verenigde Europa'. In Sevilla, Berlijn, Lille, Manchester en Eindhoven maakten lokale makers reportages in wijken waar de euforie over de euro niet was doorgedrongen.

De beslissing om vervolgens een serie *Veldpost* te maken op de Balkan was snel genomen. Frans Bromet en ik gingen op zoek naar televisiemakers in Skopje (Macedonië), Pristina (Kosovo), Sarajevo (Bosnië-Herzegovina) en Banja Luka (Republica Srpska).

15-16 JUNI. SKOPJE, MACEDONIË

Onze taxi rijdt het parkeerterrein van Hotel Continental op. Er staan opvallend veel witte Jeeps Cherokee, Mitsubishi's Pajero en Range Rovers van hulpverleningsorganisaties als de UNHCR, World Food Program, en... Brandweerlieden zonder Grenzen. Veel *four wheel drive's* met airco; geschatte waarde *f* 150.000 per stuk. Op alle auto's staan in grote letters de namen van de hulporganisaties.

We ontmoeten verschillende televisiemakers die hun werk laten zien. Wij tonen een aflevering van *Veldpost*. Meteen valt hun het verschil in aanpak op tussen *Veldpost* en traditionele tv-documentaires en -reportages. De *Veldpost*-maker bereidt niets voor en er kan ieder moment worden gedraaid, zodat de meest authentieke reacties worden vastgelegd. Ook de verbazing, onwetendheid, en het ongeloof van de maker spelen een rol in de reportages.

In Skopje bekijken we een proefopname van twee makers die een illegale sigarettenverkoper hebben gevolgd. Zulke lui heb ik ook in Sevilla en Berlijn zien rondlopen, maar daar kregen de makers ze nooit voor de camera. Hier lukt het wel. Deze man verkocht WEST en Marlboro ruim onder de officiële verkoopprijs. Je ziet hem tijdens het interview snel zijn spullen inpakken omdat politieagenten hem op de hielen zitten. Althans wanneer ze in functie zijn. Buiten diensttijd komen ze, in burger, gewoon bij hem sloffen sigaretten kopen.

Svetozar Ristovski (27) en Besfort Imami (23) krijgen een DV camera, een geluidsset en een contract voor de komende drie maanden. Besfort is Albanees en Svetozar is Macedoniër. We hebben een wijk uitgekozen waar Macedoniërs, Albanezen en zigeuners wonen. De Albanezen wonen in kleine huizen met ommuurde binnenplaatsjes, de Macedoniërs in de grote flatgebouwen als een ring om de Albanese wijk heen.

17-19 JUNI. PRISTINA, KOSOVO

Eerst bij het Navo-perscentrum in Skopje, gevestigd in ons hotel, de persaccreditatie opgehaald. Terwijl we wachten op onze gids zien we de hulpverlenerstroepen vertrekken. Het valt me op dat ze zonder laarzen of werkkleding op weg gaan. Ze dragen slechts attachékoffers. Onze gids rijdt het parkeerterrein op in een Volkswagen Jetta, model '91. Halen we daarmee Kosovo? We wijzen op de terreinauto's. Hij lacht en vertelt dat die auto's alles met status te maken hebben en niets met de praktijk; dergelijke auto's zijn niet nodig in dit gebied.

Tijdens onze twee uur durende reis naar Pristina vertelt hij over zijn ervaringen in Kosovo. Een Amerikaan-

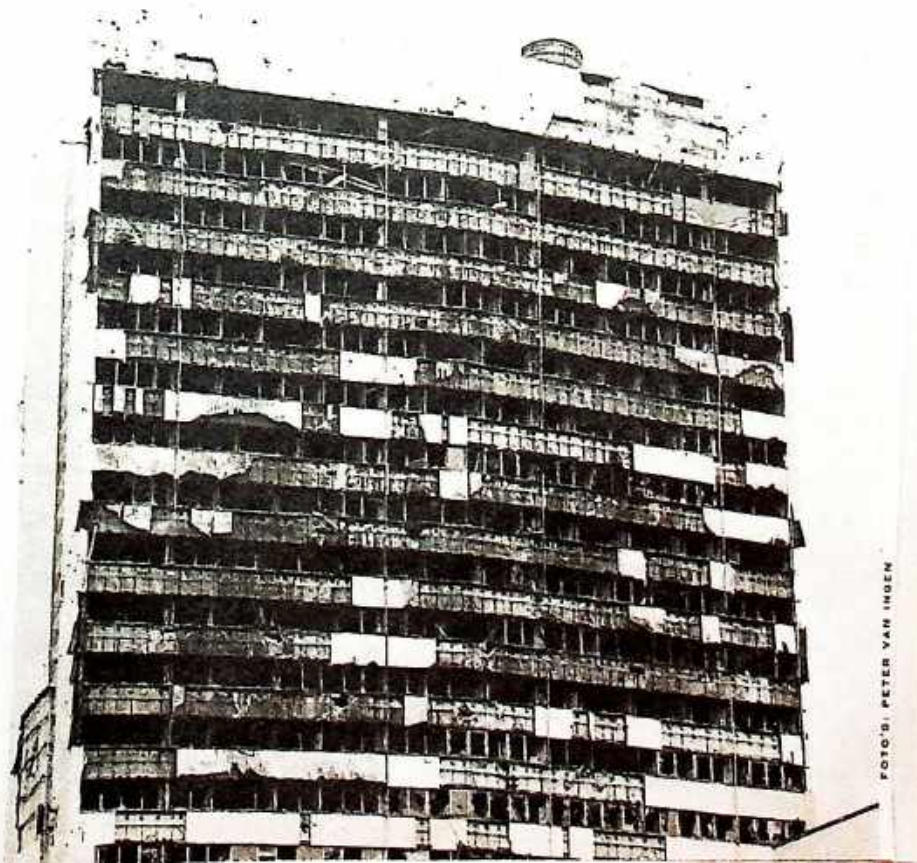

FOTO'S: PETER VAN INGEN

Sarajevo, uitgebrande flat

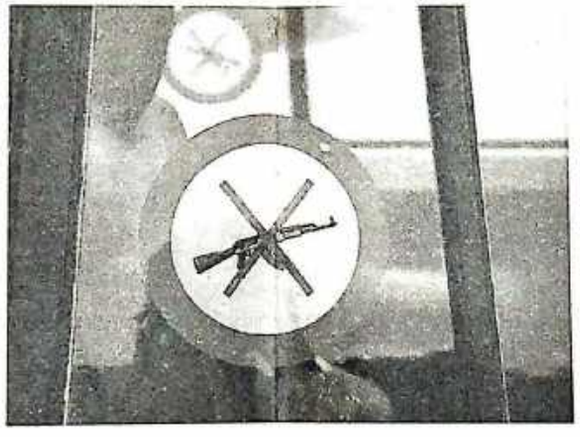

Van boven naar beneden: Handel in mobiele wc's voor Kosovo in Skopje; zwarte markt voor benzine in Pristina; sticker op passagiersbus in Pristina

se filmploeg zocht naar dramatische beelden en vroeg een Albanese moeder haar vluchtervaringen te vertellen met haar baby op schoot. Omdat het kindje lachte, werd gevraagd of de moeder voor 25 DM het kind kon laten huilen. Ze ging akkoord en kneep het kind.
Een Albanese cameraman, Fatmir Hadri, laat ons een eigen reportage zien over een man en zijn dochter wier huis is geplunderd en volledig vernield. De man demonstreert hoe zijn dochter met een pistool tegen haar slaap werd bedreigd en vertelt dat Serviërs, onder wie zijn buurman, zijn huis hebben leeggehaald. Aan het eind van de reportage staat de man met een hoedje in de hand, zijn hoedje, dat hij de vorige dag heeft teruggevonden in het inmiddels verlaten huis van zijn buurman. Die is gevlucht uit angst voor de Albanezen.
Fatmir was de officiële cameraman van Rugova, leider van de Kosovo Albanezen, maar Rugova zit in het buitenland en Fatmir heeft niet zoveel te doen. Hij gaat nu in zijn eentje *Veldpost Pristina* maken, camera en geluid. Fatmir spreekt geen Engels, dus we koppelen hem aan een Engelssprekende assistente, D'shire Islami, tevens onze contactpersoon. Tegen de principes van *Veldpost* in kiezen we in Pristina als locatie een middenklassewijk. Reden: daar zijn de gevolgen van de oorlog het best te zien. We lopen langs een huis dat door de UÇK is geconfisqueerd als controlepost. De cameraman en assistente worden zenuwachtig. Het is duidelijk dat hier niet de Navo maar het UÇK het voor het zeggen heeft.
Tijdens de terugreis naar Skopje staat het verkeer bij de grens drie uur lang volledig stil. Een ambtenaar van de Macedonische overheid brengt iedere chauffeur 5 DM in rekening voor het desinfecteren van de auto. De desinfectiespuit hebben we nooit gezien.

22 JUNI. SARAJEVO, BOSNIË-HERZEGOVINA

Huizen die volledig in puin zijn geschoten. In een van de karkassen hangt schone was te drogen, er spelen ook kinderen. Hier wonen mensen. Hoe is dat mogelijk? Het is schokkend, ook omdat de oorlog hier al meer dan drie jaar is afgelopen. Maar er is geen aandacht meer voor dit gebied, iedereen is gefixeerd op Kosovo. Waar de media zijn, daar zijn ook de hulpverleningsorganisaties.

We ontmoeten een aantal makers van een tv-productiebedrijf. Wij laten weer een aflevering van *Veldpost* zien. Ze vinden het niks; langdradig en waarom geen muziek? We krijgen het gevoel dat we solliciteren. Eerder die dag hadden we al een ontmoeting met de tweeling Sead en Nihad Kresevlakovic, en hun vriend Nedim Alikadic die cameraman is. Alledrie zijn Bosnische moslim. De tweeling heeft uit een raam van het ouderlijk huis een videodagboek bijgehouden, een oorlogsverslag met een kader van anderhalve bij anderhalve meter. Nedim is frontsoldaat geweest. Hij laat ons het front zien, middenin de stad. De Bosnische Serviërs lagen in de heuvels rondom de stad. Nedim wijst ons zijn positie aan: een raamgat in een huis. Vier uur op, vier uur af. Dan ging hij naar de montageruimte om de beelden te monteren die hij in zijn 'vrije tijd' als cameraman had gemaakt van zijn vrienden en van Sarajevo. Nooit was hij er zeker van of hij de film die hij op dat moment onder handen had ook zou kunnen afmaken.
We kiezen voor de wijk Grbavica, waar naast de oorspronkelijke moslimbevolking zigeuners in uitgebrande flatgebouwen wonen, maar ook vluchtelingen uit Srebrenica en Kosovo. Sead, Nihad en Nedim twijfelen of zij zich in de wijk moeten voorstellen als medewerkers van de VPRO uit Nederland. Zeker de vluchtelingen uit Srebrenica zijn vol haat tegen de Nederlanders. Nooit gedacht dat ik me op een dag nog eens zou voelen als een Duitser na de oorlog in Nederland.

23 JUNI. BANJA LUKA, REPUBLICA SRPSKA

Vanaf de weg Sarajevo-Banja Luka zie je hoe de Bosnische Serviërs hebben huisgehouden. Sommige gebieden zijn totaal verlaten. Banja Luka ligt tweehonderd kilometer ten noorden van Sarajevo in de Republica Srpska. Over die afstand doen we vijf uur. In Banja Luka ontmoeten we drie teams uit Belgrado. De reistijd Belgrado-Banja Luka is acht uur. Dat hebben de potentiële *Veldpost*-medewerkers voor een tijdelijke aanstelling graag over. Geld verdienen, D-Mark, harde valuta in een tijd waarin nauwelijks werk te vinden is. Het *Veldpost*-honorarium is voldoende om een groot deel van de winter door te komen.
Het tweede team bevalt goed. Zij hebben al eens op het IDFA hun werk laten zien, en hebben van alle teams op de Balkan veruit de meeste ervaring. Na terugkeer in Sarajevo lichten we de verschillende teams in Belgrado telefonisch in over onze keuze. Ik voel de spanning. De geselecteerde makers Oleg Novkovic en Sredan Koljevic reageerden zeer enthousiast, emotioneel.
Er is steeds meer politie op de been, ook in het hotel. De Donorconferentie gaat hier over enkele dagen van start. De littekens van de granaatinslagen in het wegdek van de voornaamste winkelstraat worden weggehaald, de straten van nieuwe tegels voorzien. De regeringsleiders mogen blijkbaar niet zien wat de gevolgen zijn van hun talmen in Joegoslavië. Hoe gaat het verder op de Balkan? Na de Donorconferentie zullen de media weer verdwijnen uit Sarajevo. In Kosovo richten de camera's zich op de confrontaties tussen de Serviërs en de Albanezen.
Tijd voor *Veldpost* om het dagelijks leven op de Balkan te registreren.

Peter van Ingen

ZONDAG NEDERLAND 3 20.20 UUR

KFOR-soldaten houden bij Gračanica boze Albanezen tegen die willen opmarcheren naar de wegblokkade die even verdrop door de Serviërs van de stad is opgeworpen. (Foto Reuters)

'Geweldige' leider zaait verwarring

Even leek het er gisteren op dat de blokkadecrisis rond Orahovac in Kosovo was opgelost. Maar UÇK-chef Hashim Thaçi zaaide uiteindelijk slechts heel veel verwarring.

Door onze redacteur
PETRA DE KONING

ORAHOVAC, 2 SEPT. Heel even denken de Albanezen van Orahovac deze woensdagmiddag dat ze gewonnen hebben. Al bijna twee weken lang blokkeren ze de wegen rond hun stad en de dorpen eromheen. Ze verzetten zich tegen de komst van Russische KFOR-militairen naar hun gebied, in het zuiden van Kosovo, omdat Russische huurlingen dit voorjaar in Orahovac met de Serviërs zouden hebben meegevochten.

Nu is onverwachts Hashim Thaçi bij de protesterende Albanezen op bezoek gekomen, in een helikopter. Hij is leider van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK en zelfbenoemd premier van Kosovo. Thaçi onderhandelde deze week met de commandant van KFOR over de crisis in Orahovac. „Ik heb een mededeling voor u", zegt hij. „Er komen géén Russische militairen naar Orahovac." De Albanezen juichen. Het is voorbij, denken ze, we hebben onze zin gekregen en Thaçi is geweldig.

Maar de organisatoren van de blokkades overleggen zenuwachtig met elkaar. Voordat Thaçi de demonstranten toesprak, had hij in een tent langs de weg tegen hen gezegd: er komen geen Russische troepen in de *stad* Orahovac. Ze hadden geklapt, maar nu twijfelen ze: het kon toch niet waar zijn dat er wel Russen kwamen in de *dorpen* bij de stad? Een van de organisatoren vertelt de anderen wat hij Thaçi had horen zeggen, onderweg van de helikopter naar de tent, tegen een man die hem smeekte de Russen uit de buurt te houden: „Maar ze moeten toch érgens blijven."

In het gemeentehuis van Orahovac praat Thaçi opnieuw met de

> 'Hij bedoelde het goed, hij doet zijn best voor ons'

leiders van de protesten. Hij had, zegt een van de organisatoren na afloop, maar een paar minuten voor ze. Ze hadden hem voorzichtig hun probleem voorgelegd: de stad, dat was toch niet hetzelfde als de gemeente, de dorpen horen er ook bij. En vooral daar had men zo hevig geleden in de oorlog, ze zouden de Russen nooit accepteren. Maar Thaçi had niet gereageerd, hij had alleen gezegd: „De regering blijft u steunen bij uw acties."

Ook de KFOR-commandanten dachten gistermiddag heel even dat er een eind kwam aan de blokkades. In hun gesprekken, dachten ze, hadden ze Hashim Thaçi ervan overtuigd dat het niet anders kon dan dat de NAVO-beslissing werd uitgevoerd: de Russen naar Orahovac, en de Nederlandse Gele Rijders, die daar de afgelopen tweeëneenhalve maand hebben gezeten, naar elders. Nu was Thaçi op weg gegaan naar Orahovac met een boodschap voor de Albanezen, hij zou hen ervan overtuigen dat ze de blokkades moesten opheffen. Aan het eind van de ochtend hoorden de Nederlandse militairen in Orahovac dat de oplossing nabij was.

Om één uur woensdagmiddag staat overste Van Loon, commandant van de Nederlandse militairen in Kosovo, bij de helikopterlandingsbaan naast het kamp te wachten op Thaçi. Want zo hebben KFOR en Thaçi het afgesproken: Thaçi zou door de Nederlanders worden begeleid naar de blokkades. Maar om half drie staat de overste er nog, en Thaçi is dan alweer bijna weg uit Orahovac: hij is rechtstreeks naar de grootste blokkade gevlogen, ten noorden van de stad. Om kwart voor drie rijden Van Loon en zijn woordvoerder het basiskamp bij Orahovac weer op. Van Loon loopt naar binnen, zijn woordvoerder kan nauwelijks geloven dat Thaçi echt al is geland, op een andere plek. En wat? Heeft hij tegen de Albanezen gezegd dat er geen Russen in Orahovac komen? „Dat kan niet waar zijn."

Ruim een week lang hadden de Nederlandse militairen met de Duitsers, die het zuiden van Kosovo de leiding hebben, zelf overleg georganiseerd tussen de Russen en de Albanezen en de Serviërs van Orahovac. De Albanezen hadden de Russische KFOR-generaal verteld over de Russische huurlingen, ze hadden gezegd dat ze bang waren dat de Russen alleen de Serviërs kwamen beschermen en Servische oorlogsmisdadigers in Orahovac – de Nederlanders hebben nog zo'n twaalf namen van serieuze verdachten – zouden laten ontsnappen naar Servië. De Serviërs hadden gezegd dat ze graag de Russen wilden, maar dat ze nog liever met de Albanezen afspraken maakten over hoe ze nu samen verder konden leven. En de Russen hadden uitgelegd dat zij natuurlijk niets te maken hadden met de huurlingen. „Iedereen begreep elkaar", zegt woordvoerder Mike Bos van de Gele Rijders. Maar er veranderde niets.

> 'Geen Russen in Orahovac? Dat kan niet waar zijn'

Begin deze week kwamen de Russen opeens niet meer opdagen, de Nederlanders weten nog steeds niet waarom. Daarna werd het overleg op hoger niveau gevoerd: KFOR-commandat Mike Jackson praatte met Thaçi. De Nederlanders hoorden dat de problemen werden opgelost, ze konden weg, de Russen kwamen hun taken overnemen. Maar woensdag aan het eind van de middag zegt Bos: „We zijn weer geen fluit opgeschoten, we kunnen niks anders dan maar weer afwachten."

Voordat Thaçi die middag aan zijn toespraak begon, waren de Albanezen van Orahovac er al niet helemaal gerust op geweest. Misschien kwam Thaçi wel vertellen dat er een compromis was gesloten. Thaçi's bodyguard had buiten de tent waarin Thaçi praatte met de organisatoren, geprobeerd de menigte „Thaçi, Thaçi' te laten roepen. Maar de Albanezen waren stil gebleven. Pas toen hij de tent uit kwam en de lijfwacht als eerste inzette, hadden ze zijn naam geschreeuwd.

Een half uur nadat Thaçi is vertrokken, worden de Albanezen bij de blokkades toegesproken door het organiserend comité. Ze kunnen stoppen met feestvieren, Thaçi's mededeling over de Russen was alleen over de stad gegaan, niet over de dorpen, de blokkades bleven waar ze waren.

Of ze door Thaçi voor de gek zijn gehouden? Nee, zegt Hisen Bugari, boer uit een dorp bij Orahovac. „Hij bedoelde het goed, hij doet zijn best voor ons."

Vergeet Bosnië-optie in Kosovo

2 sept 99

De officiële doelstelling van de internationale gemeenschap, herstel van een multi-etnisch Kosovo, lijkt onhaalbaar. ***Mient Jan Faber*** *constateert dat het UCK daar niets voor voelt en meent dat de opbouw van een democratische samenleving door vasthouden aan dit doel gevaar loopt.*

EEN hoofddoelstelling van de internationale gemeenschap (Unmik en KFOR) in Kosovo is het herstel van een multi-etnische samenleving. Nu de overgrote meerderheid van de Albanezen, voorzover ze de etnische zuiveringen hebben overleefd, zijn teruggekeerd, is het zaak de gevluchte en verdreven Serviërs en zigeuners te bewegen naar Kosovo terug te keren om met de Albanezen een vreedzame samenleving op te bouwen.

Hoewel dit een onhaalbare doelstelling lijkt te zijn nu ongeveer 90 procent van de Serviërs en zigeuners het gebied zijn ontvlucht en de achtergeblevenen in grote onveiligheid en zonder enig toekomstperspectief hun dagen in Kosovo slijten, blijven Unmik en KFOR toch op dit aambeeld hameren: de hoofdtaak van de internationale gemeenschap is en blijft het herstel van de multi-etnische samenleving in Kosovo.

Regelmatig wordt daarbij naar Bosnië gewezen waar de internationale gemeenschap zich achter eenzelfde doelstelling heeft geplaatst en alwaar zij langzaam maar gestaag vooruitgang boekt. De internationale gemeenschap heeft natuurlijk ook een 'persoonlijke' reden om zo nadrukkelijk de multi-etniciteit van Kosovo na te streven. Want tot op zekere hoogte is mede door haar eigen optreden Kosovo nu een mono-etnisch gebied. De hevige NAVO-bombardementen op Joegoslavië hebben Milosevic immers het perfecte alibi verschaft om de totale etnische zuivering van de Kosovo-Albanezen door te voeren en te rechtvaardigen. En er was geen NAVO-soldaat op de grond om dat te verhinderen.

Dat de Albanezen bij terugkeer het bloed van de Serviërs en zigeuners wel konden drinken, laat zich raden. En wederom was er geen NAVO (KFOR), nu wel op de grond aanwezig, die dat effectief probeerde te verhinderen. De luchtoorlog van de NAVO tegen Milosevic die was bedoeld om de etnische zuiveringen te stoppen, heeft aldus onbedoeld meegewerkt aan twee vrijwel totale etnische zuiveringen: eerst op de Albanezen en later op de Serviërs en zigeuners. Er is dus nog het één en ander recht te zetten.

Een samenleving is multi-etnisch in de ogen van de internationale gemeenschap indien er sprake is van een zeker machtsevenwicht tussen de verschillende etnische groeperingen, waardoor dominantie van de ene over de andere groep wordt uitgesloten.

In Bosnië is zo'n machtsbalans tot stand gebracht. En de internationale gemeenschap (Unmik en KFOR) probeert dat nu ook in Kosovo te realiseren en daarmee de voorwaarden te creëren waaronder de terugkeer van Serviërs en zigeuners waarschijnlijk, want aantrekkelijk wordt.

Op alle mogelijke niveaus worden thans raden ingesteld waarvan de samenstelling een multi-etnisch evenwicht moet uitstralen. Er is een multi-etnische overgangsregering gevormd; er worden multi-etnische gemeenteraden ingesteld; enzovoorts.

Met grote tegenzin werkt het UCK hieraan mee. Intussen heeft het echter ook een eigen structuur opgezet. Zij heeft een voorlopige regering gevormd, overal tijdelijke gemeenteraden ingesteld en ook in vele andere sectoren van de samenleving haar eigen bestuurslichamen geschapen. Het gevolg is dat, net als vroeger, er weer twee elkaar uitsluitende parallelle bestuursstructuren aan het ontstaan zijn. Toen hadden de Albanezen hun eigen ondergrondse samenlevingsstructuur opgebouwd die door de Servische onderdrukkers werd bestreden. Nu erkennen Unmik en KFOR de door de grote meerderheid van de Albanezen gedragen UCK-structuren niet.

Op allerlei manieren poogt de internationale gemeenschap de macht van de UCK te beknotten. Waardoor je overal in Kosovo de gemengde gevoelens proeft onder de Albanezen jegens de internationale gemeenschap. Enerzijds de waardering omdat zij een essentiële bijdrage heeft geleverd aan de 'bevrijding' van Kosovo. Anderzijds de groeiende irritatie, omdat diezelfde internationale gemeenschap hen niet de ruimte en de steun lijkt te willen geven om hun eigen land op te bouwen.

Hét verschil tussen de aanpak van de internationale gemeenschap en die van de UCK is dus dat laatstgenoemde er niet vanuit gaat dat in Kosovo een multi-etnische samenlevingsstructuur *moet* worden opgebouwd. Voor de UCK is Kosovo eindelijk bevrijd van Servische onderdrukking en de Albanezen moeten nu zelf de kans krijgen een onafhankelijke, democratische samenleving op te bouwen.

Natuurlijk is ook de UCK er zich van bewust dat er nog steeds Serviërs en andere minderheden in Kosovo leven. Maar Kosovo is voor bijna 98 procent Albanees en je kunt moeilijk een bestuurlijk en politiek machtsevenwicht creëren tussen die 98 procent en de resterende 2 procent.

Dat neemt niet weg dat ook de UCK officieel van mening is dat de minderheden in Kosovo speciale rechten moeten krijgen. Maar dat is bepaald iets anders dan van Kosovo een kopie te maken van het Bosnië-model. Rondtrekkend door Kosovo viel mij op hoe groot de aanhang van de UCK en voor de UCK-aanpak is. De internationale gemeenschap zou er dan ook verstandig aan doen zich niet langer boven of, erger nog, tegenover de Albanezen (en de UCK) op te stellen, maar naast hen en ter ondersteuning van hen.

Betekent dit dat er dus geen uitzicht meer zal bestaan op terugkeer voor de meeste Serviërs en zigeuners? Helaas wel. Kosovo is een ander land, een buitenland geworden voor de Serviërs. Als ze al terug willen, zullen ze de nieuwe realiteit moeten aanvaarden waarin zij in alle opzichten een minderheid zullen zijn. Ze zullen zich moeten aanpassen en om maar iets geheel vanzelfsprekend te noemen, zich de Albanese taal moeten toeëigenen. Ik zie het voorlopig niet gebeuren.

Natuurlijk kan de internationale gemeenschap net doen alsof er een schijnrealiteit in Kosovo heerst, een papieren realiteit vastgelegd in VN resolutie 1244, waarin Kosovo multi-etnisch wordt gedefinieerd en als onverbrekelijk onderdeel van Joegoslavië wordt beschouwd. De revanchisten in Belgrado zullen zich er zeker aan vastklampen en proberen onrust te stoken binnen de internationale *gemeenschap en in die enclaves van Kosovo waar* zich nog Serviërs bevinden.

Net als in Bosnië komt de internationale gemeenschap dan tussen verschillende (Servische en Albanese) etnische vuren te liggen. Maar anders dan in Bosnië heeft Unmik niet de ruimte om een verdeel en heers politiek te volgen. Want in Servië heeft Unmik niets te zeggen. En Kosovo is louter Albanees. Als Unmik niet kiest, dreigt ze op den duur te worden vermalen tussen Servië en Kosovo.

De uitdaging waar Kosovo voor staat, is dan ook niet het herstel van een multi-etnische samenleving, maar of er überhaupt een democratische samenleving is op te bouwen. Als de internationale gemeenschap voor meer onrust dan rust gaat zorgen, dan, zo vrees ik, zullen vooral de extremistische krachten in het UCK en in de Albanese gemeenschap er garen bij spinnen en van Kosovo een criminele samenleving maken. Waar het voor de internationale gemeenschap, maar ook voor de meeste Albanezen slecht toeven is.

Mient Jan Faber is algemeen secretaris van het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV).

GroenLinks: Kosovo beter onafhankelijk

Door Wilco Boom en Pierre Petit

DEN HAAG - Onafhankelijkheid van Kosovo is onafwendbaar, ook al is dat in strijd met de VN-resoluties en het Akkoord van Rambouillet over de Joegoslavische provincie. Dat concluderen fractieleider Paul Rosenmöller van GroenLinks en zijn fractiegenote Farah Karimi, na afloop van een vierdaags bezoek aan het gebied, waar zij intensieve gesprekken hebben gevoerd met onder anderen de Kosovaarse leider Rugova en UÇK-voorman Thaci.

Rosenmöller: „De wereld moet rekening houden met een zelfstandig Kosovo. De nieuwe structuren die worden opgezet, passen niet in die van Joegoslavië. Dat geldt voor de douane, voor de politie en ook bijvoorbeeld het banksysteem. Wat je in Kosovo van iedereen hoort — zowel van Albanezen en internationale waarnemers als van vertegenwoordigers van Joegoslavië — is dat Belgrado straks niks wezenlijks meer te zeggen zal hebben in Kosovo."

Karimi: „Daarbij komt dat de internationale gemeenschap met alle hulp niet bezig is met het opbouwen van een puzzelstuk dat in Joegoslavië past, maar met een puzzelstuk dat in de moderne westerse samenleving past. Zo wordt de Duitse mark gelegaliseerd als het officiële betaalmiddel."

De internationale gemeenschap beoogde iets anders, toen de bombardementen op Joegoslavië begonnen. De etnische zuiveringen moesten ophouden en Kosovo zou een provincie met grote autonomie worden.

Rosenmöller: „Dat theoretische model zal verlaten moeten worden. Het land maakt een eigen ontwikkeling door en feitelijk is de weg ingeslagen naar onafhankelijkheid. Dat is onomkeerbaar."

Er zijn veel aanwijzingen dat Albanezen proberen Kosovo etnisch te zuiveren van de Serviërs. Stemt de internationale gemeenschap niet met etnische zuivering in, als ze nu meewerkt aan zelfstandigheid van Kosovo?

Karimi: „Historisch gezien is er tussen Serviërs en Albanezen in Kosovo altijd al een grote afstand geweest, al is het inderdaad zo dat nu vrijwel totale verwijdering is ontstaan tussen beide groepen. Maar niet alle Serviërs verdwijnen uit Kosovo. Mondjesmaat zijn er al groepen teruggekeerd."

De ervaringen met de UÇK geven tot dusver niet veel hoop?

Rosenmöller: „Dit zijn processen van lange adem. De stemming is niet dat het een Serven-vrij land moet worden." Karimi: „De wonden zijn nog vers. De mensen moeten met elkaar leren leven en dat zal veel tijd kosten."

De Albanezen in Orahovac willen niet dat de Nederlandse Gele Rijders daar plaatsmaken voor Russische troepen. Weet u een oplossing?

Rosenmöller: „De Nederlanders doen daar goed werk, maar de Russen ook. Er is een patstelling ontstaan doordat de VS en Rusland hebben besloten dat er een Russische zone moet komen. Tot nu toe wil KFOR-commandant Jackson zijn handen er niet aan branden, maar dit moet op het hoogste niveau worden besproken. Een corridor met Nederlandse troepen zou uitkomst kunnen bieden."

Hulp voor Kosovo verrot in Bari

Van onze correspondent
Willem Beusekamp

BARI

De ene douanier stempelt een langwerpig blanco kaartje en stopt het in het paspoort van de reiziger. Op de kade, een paar honderd meter verder, haalt een collega het kaartje er weer uit. Dat was het, een volstrekt zinloze procedure. De Italiaanse douane doet het zo al tientallen jaren, en ze doet het nog steeds.

Alsof er in Bari niets anders is te doen dan het onnodig ophouden van duizenden toeristen en vrachtwagenchauffeurs die dagelijks vanuit de Zuid-Italiaanse havenstad naar Griekenland oversteken. Bijvoorbeeld het eindelijk verschepen van de 920 containers met hulpgoederen, die al maanden op de kade staan te verrotten.

De goederen – tenten, matrassen, kleding, speelgoed, maar vooral voedsel en medicijnen – waren bestemd voor de Kosovaren die naar Albanië waren gevlucht. Bijeengebracht en verzameld door het Italiaanse volk, dat zich in grote getalen meldde voor de Missie Regenboog, de hulpactie waarmee Italië de slachtoffers dit voorjaar te hulp schoot.

De oorlog is voorbij, de meeste vluchtelingen zijn huiswaarts gekeerd, maar de containers staan nog steeds in de brandende zon van Bari. In totaal 1489 zijn naar Zuid-Italië getransporteerd, 200 stuks zijn in Albanië gearriveerd, waarvan er slechts 44 zijn geopend, omdat de Albanezen ze alleen mochten openmaken in aanwezigheid van Italiaanse douaniers. Maar die waren aan het stempelen in Bari.

Inmiddels wordt er gesproken van een schandaal. Het Openbaar Ministerie in Bari onderzoekt de zaak, maar kan vooralsnog geen criminele activiteiten ontdekken. De stagnatie zou uitsluitend zijn te wijten aan de bureaucratie en, zo wordt er welwillend aan toegevoegd, de onverwacht grote deelname van de bevolking aan Missie Regenboog.

Wat gebeurt er nu met de containers? Die moeten eerst ter plekke stuk voor stuk worden geopend, zodat de bedorven etenswaren en medicijnen kunnen worden verwijderd. Een paar honderd stuks gaan vervolgens terug het land in, bestemd voor de zigeuners uit Kosovo, die nog steeds met honderden tegelijk dagelijks vanuit Albanie en Montenegro zich illegaal naar Italië laten verschepen. Wat overblijft, gaat niet naar Albanië, maar naar de overlevenden van de aardbeving in Turkije.

Probleem nummer 2 in Bari is zo mogelijk nog gecompliceerder, in ieder geval veel gevaarlijker dan het wegwerken van de containers. De havenstad wordt al weken geteisterd door sigaretten smokkelaars, die vanuit de havenplaats Bar in Montenegro tonnengewijs tabak zonder banderol overbrengen naar de dichtst nabijgelegen Italiaanse haven, en dat is Bari.

De bendes, joint-ventures van Montenegrijnen en Italianen, opereren niet zachtzinnig, zo verzekert Giuseppe Gacovezzo, hoofdredacteur van de *Gazetta del Mezzogiorno* in Bari. De zwaar bewapende smokkelaars gebruiken gewoon een van de vele officiële kades in Bari als landingplaats, waar de contrabande in gepantserde jeeps wordt geladen. In convooi gaat het dan 's nachts landinwaarts.

Dat douane en Guardia di Finanza (belastingpolitie) de voorkeur geeft aan het controleren van toeristen in plaats van jagen op smokkelaars is begrijpelijk gezien de werkwijze van de bendes.

Vorige week had de politie in Bari tussen haven en de uitvalsweg richting noorden een wegblokkade opgericht. Het gewapende smokkelkonvooi daagde inderdaad op, reed dwars door de blokkades, over politiewagens heen en ramde terloops ook nog een van vakantie terugkerend stel uit Napels. De twee toeristen kwamen om het leven. Geen wonder dat sinds enkele dagen het Italiaanse leger door Bari patrouilleert.

De Europese Saddam

Iedere oorlog laat een chaos achter, dat is normaal. Vluchtelingen keren terug, er worden nog wat rekeningen vereffend en terwijl dit gebeurt, worden de overwinnaars het in grote trekken eens over de wederopbouw, terwijl de verliezers zich aan de verdoving van hun nederlaag proberen te ontworstelen. Met enig optimisme vallen de moeilijkheden in en om Kosovo nog wel te zien als de eerste pijnlijke fase van de wederopbouw. Net als in Bosnië proberen de ex-belligerenten hun zware wapens te verstoppen en wordt er achter de rug van de vredesmacht nagezuiverd. Evenmin als in Bosnië verlangen de betrokkenen in Kosovo naar het herstel van een 'multi-etnische samenleving'. De oorlog in Bosnië is vier jaar geleden afgelopen; de vredesmachten hebben zich er semi-permanent gevestigd en de grote oorlogsmisdadigers zijn niet gevangen. Met de wederopbouw gaat het evenmin voorspoedig.

Moet het Westen er rekening mee houden dat er nog eens vijf jaar voor Kosovo bijkomen? Hebben we daarvoor het geduld, hebben we er t.z.t. nog het geld voor over? Al vredestichtend heeft de NAVO het gebied onder curatele verder uitgebreid. Een andere keuze was er op den duur niet meer, en behalve voor de historici heeft het voor niemand zin, er nog over te twisten. De vraag van na de oorlog is, hoe lang de bereidheid tot de verantwoordelijkheid met bijbehorende kosten zal duren. Op het ogenblik kan het Westen het zich veroorloven. Bosnië is van de actuele agenda verdwenen, met Kosovo en het 'smeulende kruitvat' Servië gaat het dezelfde kant op, en verder rekenen we op de tijd die de wonden heelt.

Het grote probleem is dat de NAVO in Kosovo wel heeft gewonnen, maar de vijand niet verslagen. De grote demonstratie in Belgrado op 17 augustus heeft wel 100.000 mensen op de been gebracht maar verder alleen aangetoond dat de oppositie verdeeld is, en de Europese solidariteit met de krachten tegen Milošević nihil. Naar wie zou de solidariteit trouwens uitgaan? Naar Zoran Djindjić, leider van de Democratische partij, die beschreven wordt als een 'eigenaardig mengsel van pragmatisme en hysterie, waarbij men maar moet afwachten wat wanneer de overhand zal krijgen?' Naar Vuk Draskovic, bekend als opportunist? Solidair met de Servische orthodoxe kerk die geen banden van betekenis met het Westen heeft? Voor een westers intellectueel, anders nog weleens bereid tot een protest, zijn er redenen genoeg om zich afzijdig te houden. Onder het regime van Milošević blijft Servië geïsoleerd in alle opzichten, politiek, economisch en zoals het heet, 'moreel'. Intussen ontwaakt Milošević zelf niet uit de verdoving van een nederlaag; hij reorganiseert zijn macht.

Dit zou weleens het nieuwe grote Europese vraagstuk in wording kunnen zijn. De bombardementen van de NAVO hebben belangrijke delen van de Servische industrie en infrastructuur verwoest. Het land was er voor de oorlog al treurig aan toe. De gemiddelde schatting is dat door de luchtoorlog de productie nog eens met 40 tot 50 procent is teruggelopen. Over de werkloosheid en alle gevolgen kan iedereen zich zijn eigen voorstellingen maken. Servië is tot de ruïne van een staat geworden. Dat is niet alleen voor de Serviërs een probleem. Economen, politici en militairen van alle omliggende landen, dat zijn er acht, wijzen bij iedere gelegenheid op het gevaar voor de veiligheid in de regio. Zo als het nu met Servië onder Milošević gaat, wordt het als een Irak onder Saddam. Milošević, de ongrijpbare, een Saddam in Europa?

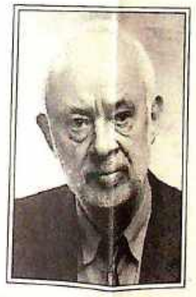

H.J.A. Hofland

In *Der Spiegel* van vorige week staat een vraaggesprek met de ex-chef van de Joegoslavische generale staf, generaal Momcilo Perisić, vorig jaar door Milošević afgezet en nu hoofd van een beweging 'Voor een democratisch Servië'. Hij heeft interessante dingen over de voorgeschiedenis van de oorlog te zeggen, maar ook dat is voor de historici. Het gaat om het nieuwe 'zwarte scenario' voor de komende winter dat nu contouren begint te krijgen. Wat gaan de miljoenen doen, in hun half verwoeste land, met een verdeelde oppositie tegen de gewapende dictatuur? Is er een kans dat het tot een burgeroorlog zal komen? Moeten we dan rekening houden met een nieuwe interventie van de NAVO? Dat weet de ex-generaal natuurlijk ook niet. Maar, antwoordt hij, „als Milošević aan de macht blijft, dreigt hier de chaos. Dan sluit ik niet uit dat de internationale gemeenschap weer gaat ingrijpen. En dan hebben we daarmee een ernstiger toestand dan in Kosovo. Maar onze beweging zal ervoor zorgen dat het zover niet zal komen." Dat helpen we de generaal wensen.

Gesteld dat hij zich vergist, wat dan? Milošević blijft aan de macht, hartverscheurende berichten bereiken de omliggende landen en de rest. Servië heeft niet als Irak, olie die het kan ruilen voor brood en medicijnen. Moet er na de humanitaire oorlog een humanitaire Europese actie op touw worden gezet, tot het volk zelf zijn zaken met de dictator heeft geregeld? Of er breekt toch een burgeroorlog uit. Blijft de NAVO dan afzijdig? Dat is waarschijnlijker dan opnieuw ingrijpen, om drie redenen: de ervaringen tijdens de afgelopen oorlog zijn, behalve het eindresultaat, de verdrijving van de Servische troepen, slecht. In een burgeroorlog zal het moeilijker zijn, met bombardementen van grote hoogte de beslissing te forceren. En omdat de Amerikaanse verkiezingscampagne al op gang is, zijn de grondtroepen nog verder weg dan ze de vorige keer al waren. En als de burgeroorlog door Milošević zou worden gewonnen? Helemaal denkbeeldig is het niet. Dan is de puinhoop in de Balkan nog groter en Europa heeft zijn eigen Saddam. Tenzij nog bijtijds iemand de door Washington uitgeloofde vijf miljoen dollar verdient door de dictator onschadelijk te maken. Het Westen uiteindelijk uit de brand geholpen door een humanitaire sluipmoordenaar, dat is ook een optie – als *tirannenmoord*, trouwens een oud kerkelijk leerstuk.

Holbrooke prijst rol Russen in vredesmacht

AP, Reuters, AFP, DPA

PRISTINA/BELGRADO

De nieuwe Amerikaanse ambassadeur bij de Verenigde Naties, Richard Holbrooke, heeft de Albanezen in Orahovac opgeroepen snel een einde te maken aan hun blokkade van de toegangswegen tot de Kosovaarse stad. De Albanezen willen met hun actie verhinderen dat Russische KFOR-soldaten de plaats innemen van de Nederlandse militairen in de stad.

Holbrooke, die in 1995 het akkoord tot stand bracht dat een einde maakte aan de burgeroorlog in Bosnië, legde gisteren tijdens een bezoek aan de Kosovaarse hoofdstad Pristina de nadruk op de belangrijke rol van de Russen in de vredesmacht voor Kosovo. 'Wij werken hier en in de Verenigde Naties nauw samen met de Russen. Zij hebben een belangrijke rol gespeeld in het proces dat een einde aan de oorlog maakte en hun rol hier is legitiem.'

De Albanezen zijn fel tegen de komst van de Russen, die ze als traditionele bondgenoten van de Serviërs beschouwen. Ze geloven dat de Russen deelnamen aan de genocide tegen Albanezen in Kosovo. Ook vrezen ze dat de Russen Servische verdachten van oorlogsmisdaden laten ontsnappen. Overleg tussen KFOR en Albanezen en Serviërs in Orahovac heeft nog geen resultaat gehad.

Na een ontmoeting met UCK-leider Hashim Thaci zei Holbrooke dat het creëren van een multi-etnische en democratische samenleving in Kosovo niet gemakkelijk is, maar dat Thaci hem had verzekerd 'dat hij alles zal doen wat in zijn macht ligt'. Thaci beloofde dat het UCK voor 19 september zal demilitariseren.

Poolse KFOR-soldaten ontdekten afgelopen week nog een belangrijke wapenopslagplaats van het UCK bij het dorp Gorcice. De Poolse militairen hebben de spullen in beslag genomen en arresteerden meerdere UCK-leden.

De Servische oppositiepartij van Vuk Draskovic verklaarde zondag dat KFOR heeft gefaald bij het beteugelen van het etnische geweld in Kosovo, waarmee de partij zich schaarde achter de kritiek van president Milosevic op de rol van het Westen in Kosovo. De partij van Draskovic eiste ook dat het hoofd van de VN-missie, Bernard Kouchner, aftreedt, omdat hij vrijdag deelnam aan een protestmars van etnische Albanezen waarin vrijlating werd geëist van verdwenen Albanezen. Zij worden waarschijnlijk in Servische gevangenissen vastgehouden.

KFOR maakt zondagmiddag bekend dat het opmerkelijk rustig was geweest de afgelopen 24 uur. 'Slechts enkele huizen stonden in brand en er werd sporadisch geschoten in enkele regio's.'

In de nacht van vrijdag op zaterdag werd Pristina nog opgeschrikt door een flinke explosie bij het communistische monument van Tito. Daar vonden KFOR-militairen explosief materiaal. Er werden geen gewonden gemeld. De toenmalige Joegoslavische president Tito liet het monument volgens Kosovaren in 1961 oprichten om uitdrukking te geven aan zijn streven naar eenheid tussen de Serviërs, Kroaten en andere volkeren in het vroegere Joegoslavië.

'Russen belangrijk in Kosovo'

Holbrooke wil dat Albanezen blokkade Orahovac snel opheffen

PRISTINA – De nieuwe Amerikaanse ambassadeur bij de Verenigde Naties, Richard Holbrooke, heeft de Albanezen in Orahovac opgeroepen snel een einde te maken aan hun blokkade van de toegangswegen tot de Kosovaarse stad. De Albanezen proberen daarmee te voorkomen dat Russische militairen de Nederlandse Gele Rijders aflossen.

Holbrooke, die in 1995 het akkoord tot stand bracht dat een einde maakte aan de oorlog in Bosnië, legde zondag tijdens een bezoek aan de Kosovaarse hoofdstad Pristina de nadruk op de belangrijke rol van de Russen in de vredesmacht voor Kosovo. „Wij werken hier en in de Verenigde Naties nauw met de Russen samen. Zij hebben een belangrijke rol gespeeld in het proces dat een einde aan de oorlog maakte en hun rol hier is legitiem", aldus Holbrooke.

De Albanezen zijn fel tegen de Russen, omdat ze die als traditionele bondgenoten van de Serviërs beschouwen. Zij vrezen onder meer dat de Russen Servische verdachten van oorlogsmisdaden naar voor hen veiliger oorden laten ontsnappen. Overleg tussen Kfor en vertegenwoordigers van de Albanezen en Serviërs in Orahovac heeft nog geen resultaat gehad. Volgens de Amerikaan hebben de Russen veel minder met de Serviërs samengewerkt dan de Albanezen denken.

Zowel Holbrooke als generaal Mike Jackson, de bevelhebber van Kfor, waren optimistisch gestemd over de toekomst van Kosovo. De toestand wordt in snel tempo beter, zeiden ze. Beiden zijn ervan overtuigd dat de onenigheid over Russische troepen in Orahovac binnenkort bijgelegd wordt. Beide heren prezen ook het optreden van Kfor tot nu toe.

Juist dit weekeind heeft Macedonië zich echter bij Kfor beklaagd. Dit gebeurde nadat zaterdag de Macedonische minister Stojkovski om het leven kwam toen zijn auto frontaal in botsing kwam met een Kfor-voertuig. Ook zijn vrouw en dochter van twaalf kwamen om. Het ongeluk gebeurde zo'n dertig kilometer ten zuidoosten van de hoofdstad van Macedonië, Skopje.

Volgens een verklaring van het ministerie van binnenlandse zaken zouden Kfor-militairen onderzoek naar de oorzaak van het ongeluk hebben tegengewerkt. „Het gedrag van de militairen is een directe schending van de afspraken tussen het land en Navo over de aanwezigheid van troepen." Tot groot ongenoegen van Kfor hebben de Macedoniërs een van de twee (Noorse) officieren die betrokken waren bij het ongeluk, gearresteerd.

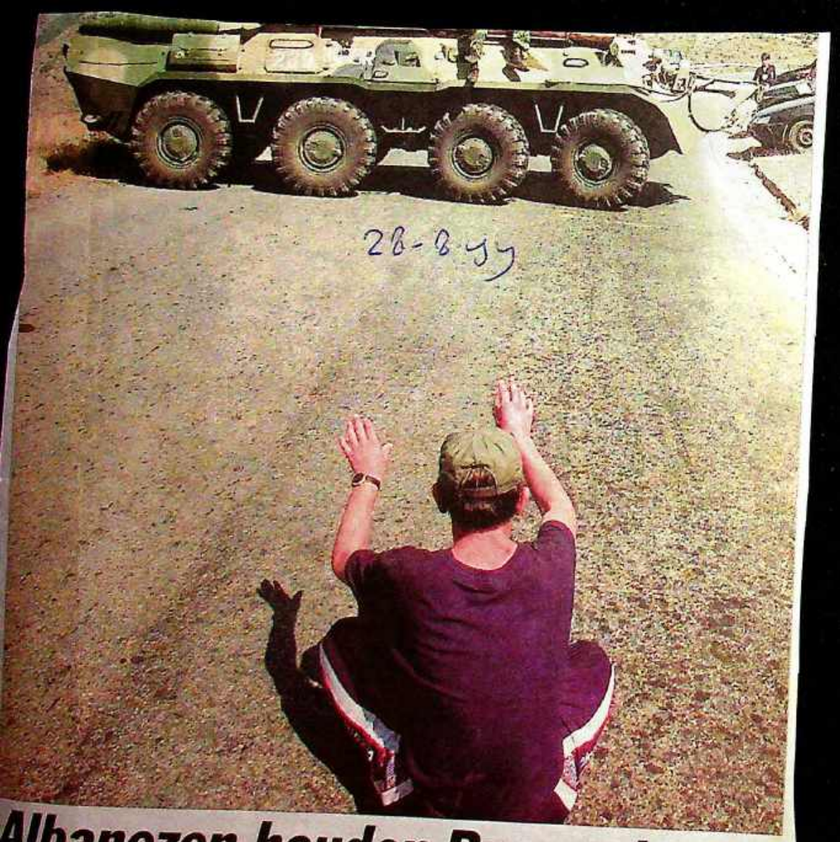

Albanezen houden Russen tegen

De eerste vijftig Russische soldaten die het vaandel van de Nederlandse KFOR-militairen in Orahovac moesten overnemen, zijn gisteren onverrichter zake teruggekeerd. Een wegversperring van etnische Albanezen op weg naar de Kosovaarse stad hield de Russische verkenners tegen.

Albanese burgers hadden op drie strategische plekken de toegangswegen tot Orahovac geblokkeerd. Bij elke wegversperring stonden honderden burgers en voertuigen. De Albanezen bij de wegversperring vertelden de Russische soldaten, die met twee jeeps en een legertruck arriveerden, dat zij niet welkom waren in de stad.

Zie verder pagina 6.

FOTO: AP

'Bosnische soldaten zijn bekwame ruimer

Van onze verslaggever
Mark van Driel

SARAJEVO

In de heuvels van Bosnië speuren afgezwaaide soldaten en militairen naar landmijnen die ze zelf hebben geplaatst. Het lijkt of ze straf hebben, alsof ze met gevaar voor eigen lijf en leden aan het werk zijn gezet om te boeten voor de honderden burgers die door hun toedoen zijn gedood of verminkt.

Maar de Bosnische (ex-)soldaten worden niet gedwongen om explosieven te ruimen. Ze doen het gevaarlijke werk vrijwillig, voor geld. Tegen een maandelijkse vergoeding van ruim 1600 Duitse marken, een veelvoud van de inkomsten van een soldaat, zijn ze bereid om het groen van Bosnië minder explosief te maken. En dat is nodig. In Bosnië liggen nog ongeveer een miljoen mijnen, verspreid over 18 duizend velden des doods.

Het ruimen van mijnen gaat langzaam. Een ervaren kracht kan per dag tussen de 20 en 30 vierkante meter grond vrij maken door de bodem af te zoeken met een metaaldetector, naar mijnen te prikken met een zogeheten voelstok of door gebruik te maken van een hond die springstof kan ruiken. Het is gevaarlijk werk. Wie een fout maakt, verliest ondanks beschermende kleding vaak een of meerdere ledematen: soms zelfs zijn leven.

'De Bosnische militairen zijn bekwame ruimers', zegt de Nederlandse majoor J. Grolleman. Hij houdt met zes andere internationale waarnemers toezicht op het verwijderen van mijnen in Bosnië en komt dagelijks in contact met de Kroatische, Servische en Moslim-soldaten die elkaar tot eind 1995 bevochten.

Van berouw is geen sprake, zegt hij. Voor de multi-etnische staat die de internationale gemeenschap in Bosnië nastreeft, is weinig sympathie. Grolleman: 'Ik bespeur geen spijt bij deze mannen over het leggen van de mijnen. Ze hebben in de oorlog hun werk gedaan, vinden ze.'

De etnische haat speelt bij het ruimen van mijnen een voorname rol. De meeste explosieven liggen in het gebied waarin 1995 de felste strijd woedde. Juist daar willen de meeste Bosniërs niet ruimen, ondanks de riante vergoeding. De Serviërs weigeren naar explosieven te speuren in Bosnische gebieden die ze niet als de hunne beschouwen. De Moslims en Kroaten denken daar hetzelfde over.

De onderlinge haat geeft het mijnenruimen een sinister tintje,

> Vrijwilligers speuren naar miljoen mijnen

net als het gegeven dat soldaten en afgezwaaide militairen profiteren van het leed dat ze zelf veroorzaakt hebben. Terwijl er nog dagelijks onschuldige burgers worden verminkt of gedood door de mijnen (de afgelopen drie jaar ruim twaalfhonderd) strijkt een deel van de verantwoordelijken een riant maandsalaris op. En als ze zelf verwond raken tijdens het ruimen van de mijnen krijgen ze een verzekeringspremie van tienduizenden guldens. Gewonde burgers krijgen geen cent.

Toch is er geen alternatief, meent majoor Grolleman. Wat volgens hem telt is dat de explosieven worden geruimd, niet wie het doet of wie er wellicht ten onrechte beter van wordt. De Bosnische bestuurders mogen bovendien zelf bepalen wie ze inzetten bij het ontmijnen. Voor de commerciële bedrijven die
groter aandeel in de o
ben, geldt min of mee
De commerciële be
men af op het geld dat
nale donoren ter besch
len voor het verwijdere
mijnen in Bosnië (vor
miljoen). Deze bedrijv
mits ze voldoen aan
heids- en verzekerings
ten van de toezichthou
stanties, vrijelijk bepale
dienst nemen. Het vi
personeel voor het risk
is niet gemakkelijk en d
ze personeel onder de v
loze ex-soldaten. Er z
honderden van deze ma
tief.

Grolleman is niet ban
bedrijven met veel lokal
ruimers onzorgvuldig we
wordt nauwlettend gekel
zich aan de voorschriften
of ze geen vlakken oversla
gevonden mijnen onsc
maken, of ze publiekelijk
digen dat er een gebie
schoond en of de ruimer
na een half uur te hebben

De afgelopen drie jaar z
ondanks 28 mijnenruimer
komen, en vijftig zijn er
geraakt. Daarbij waren ook
ten die in de oorlog om
mijnen hebben geleged,
schijnlijk om burgers te v
den. Gerechtigheid? Of is
tijd spijtig dat een getrain
nenruimer het leven laat?
Grolleman blijft diplomatie
is het risico van het vak.

Nederland moet in KFOR-leiding

Nederland moet veel meer invloed krijgen op het internationale beleid op de Balkan, vindt **J. Schaberg**. Maar dan verdient het wel een plaats in de kopgroep van landen die een coördinerende verantwoordelijkheid heeft voor een multinationale sector.

Voorlopig zal het Westen de handen vol hebben aan de Balkan. Want het is onmogelijk de Balkan de Balkan te laten, zoals wel eens luchthartig wordt gesuggereerd. Binnen de kortste keren leidt dat namelijk tot een veel grotere oorlog. Alles wat er op de Balkan plaatsvindt treft Nederland ook en kan onze sociale, economische en veiligheidsstructuur aan het wankelen brengen. Daarom kan Nederland zich niet aan NAVO-operaties aldaar onttrekken.

Bij dit soort belangrijke internationale beslissingen gaat het altijd in belangrijke mate ook om het gebruik van militaire macht. Niet alleen de initiële beslissing om militaire macht aan te wenden, zoals in Bosnië en Kosovo, is van belang, minstens zo belangrijk is het beleid tijdens zo'n interventie als bijvoorbeeld de omstandigheden anders zijn dan voorzien kon worden. Militaire commandanten hebben daarbij een belangrijke stem. Ze houden altijd een nauw contact met hun nationale regeringen. De nationale politiek wordt, als het goed is, vertaald in de beslissingen op het gevechtsveld en niet omgekeerd. Nu geldt dat natuurlijk niet op alle niveaus. Meer dan dertig landen leveren troependetachementen voor de NAVO-vredesmachten in Bosnië en Kosovo. Met z'n dertigen kan je geen oorlog voeren. De belangrijke beslissingen worden genomen door de commandanten van de hogere militaire commando's, die de grootste invloed hebben op het hele gebeuren.

In Bosnië en Kosovo kan er zo niets gebeuren zonder de medewerking en instemming van de bevelhebbers van de NAVO-troepen aldaar, SFOR respectievelijk KFOR. Deze bevelhebbers bepalen in hoge mate de gang van zaken en doen dat na nauw overleg en met stilzwijgende instemming van de sectorcommandanten die onder hun leiding heel Bosnië, respectievelijk heel Kosovo bewaken. Alle eenheden van de circa dertig troepenleverende landen zijn verdeeld over de verschillende multinationale sectoren, die vervolgens het bevel voeren over deze eenheden. In Bosnië zijn er drie multinationale (divisie)sectoren, gecommandeerd door Amerika, Engeland en Frankrijk. In Kosovo zijn er vijf multinationale (brigade)sectoren, geleid door Amerika, Engeland, Frankrijk, maar nu ook Duitsland en Italië. Die sectorcommandanten hebben allemaal, al behoort dat niet tot het officiële beleid, een rechtstreekse telefoon met hun regering en plegen daarmee regelmatig overleg. Vijf landen hebben aldus in Kosovo de touwtjes daadwerkelijk in handen en bepalen er de gang van zaken. Nederland behoort daar tot ergernis van minister Van Aartsen niet bij.

Nederland levert met circa 3000 militairen een aanzienlijke militaire bijdrage aan de operaties in Bosnië en Kosovo. Getalsmatig en qua uitrusting en geoefendheid behoren we tot de absolute topgroep van de deelnemende landen. Toch heeft Nederland geen commanderende functie in de hogere militaire hiërarchie. In Bosnië staan de Nederlandse eenheden onder Brits bevel, in Kosovo onder Duitse leiding. Hoe goed die samenwerking ook is, in de bevelsketen is het een ondergeschikte plaats.

Het is een Nederlands nationaal belang dat de problemen op de Balkan onder controle worden gebracht, daarom zijn we daar. Het is dan ook een nationaal belang dat Nederland maximaal invloed heeft op het te voeren internationaal beleid op de Balkan, zoals in Kosovo. Maar dan moet Nederland een plaats opeisen in de kopgroep van landen die een coördinerende en commanderende verantwoordelijkheid hebben voor een multinationale sector. We beschikken over de middelen daartoe en hebben parate brigadestaven, doorkneed in het vak en internationaal gerespecteerd. Ook hebben we de 'infrastructuur' om zo'n brigadesector te leiden. Inlichtingenorganen, zoals onze zeer gespecialiseerde commandotroepen, onmisbaar bij operaties zoals op de Balkan, maar ook verbindingssystemen waar onderbevelgestelde eenheden van andere nationaliteiten op kunnen aansluiten.

Wil je geen 'voetveeg' worden in de NAVO, dan moet je een plaats veroveren in de groep van landen die de echte beslissingen neemt. Nederland beschikt over het internationaal vertrouwen, de capaciteiten en de kennis om een leidinggevende rol te spelen bij operaties zoals in Kosovo. Het wordt tijd dat het uit zijn bescheiden schulp kruipt en een plaats opeist overeenkomstig zijn politieke en militaire positie in Europa.

J. Schaberg is generaal-majoor b.d. van de Koninklijke Landmacht.

In Priština eisen Kosovo-Albanezen de vrijlating van gevangen en vermiste verwanten. Activisten zeggen dat 7.000 Albanezen nog vermist worden sinds de NAVO-bombardementen van eerder dit jaar. Zij vermoeden dat velen van hen nog door Serviërs gevangen worden gehouden. (Foto Reuters)

Rugova telt even niet mee in Kosovo

De Kosovaarse leider en pacifist Ibrahim Rugova en de zijnen lijken van de politieke kaart geveegd. Het extremere UÇK slaat intussen zijn slag.

Door onze redacteur
YAEL VINCKX

PRIZREN, 28 AUG. Ibrahim Rugova is al weer vier weken in het land. Maar de gematigde leider van de Democratische Liga van Kosovo (LDK) heeft zich nog nauwelijks vertoond aan zijn volk, noch aan de verzamelde pers. De enkele ontmoeting met Albanese Kosovaren is hem slecht bekomen; een dag na zijn 'definitieve' terugkeer in Kosovo scandeerde een menigte bij het zien van Rugova de naam van zijn rivaal, UÇK-leider Hashim Thaçi.

Tien jaar lang was de LDK – en daarmee haar leider Rugova – het gezicht van de Albanese Kosovaren en hun geweldloze strijd tegen de Servische overmacht. Nu staat Kosovo op een historische ommekeer in zijn geschiedenis en heeft de LDK nauwelijks iets in de melk te brokkelen. „De partij doet niks", zegt een buitenlandse waarnemer desgevraagd. „Het UÇK controleert daarentegen alles: het openbaar bestuur, de bedrijven en vooral de verdeling van de woningen." Het UÇK etaleert ook nadrukkelijk zijn politieke aspiraties. Na de 'bevrijding' van Kosovo ziet het Bevrijdingsleger een nieuwe taak in de opbouw van een nieuw land. Zo heeft Rugova's partij plots een rivaal gekregen om rekening mee te houden.

„We zijn er nog steeds", zegt vice-voorzitter Eqrem Kriziu van de LDK in een partijkantoor in Prizren. Maar strijdlust stralen hij en het aanwezige partijkader nauwelijks uit. Kriziu wijst op de officieuze verkiezingen die in het voorjaar van 1998 door zijn partij werden uitgeschreven. „Wij zijn tenminste gekozen door het volk. Wij zijn geen bolsjewieken die met veel vertoon binnenkomen en de macht stelen." Dat verwijt treft het UÇK en de door het Bevrijdingsleger eenzijdig ingestelde regering.

De LDK, zo benadrukt Kriziu, streeft nog altijd drie principes na: onafhankelijkheid, democratie en een vrije-markt economie in Kosovo. Die doelen moeten, net als voor de NAVO-bombardementen, worden bereikt zonder geweld. Een onafhankelijk Kosovo blijft topprioriteit voor de LDK, evenals voor het UÇK. De VN-resolutie over Kosovo mag dan reppen van „substantiële autonomie" en niet van onafhankelijkheid, de LDK blijft optimistisch. Kriziu: „De aap is door de evolutie ook een mens geworden." En in dat onafhankelijke Kosovo zal ook plaats zijn voor Serviërs, mits zij zich niet schuldig hebben gemaakt aan misdrijven tijdens de oorlog.

Maar concrete plannen ontbreken. Hoe moet de onafhankelijkheid worden bereikt? „Door te praten", zegt Kriziu. Hoe moeten de Servische bewoners terugkeren? „Geen idee", antwoordt Kriziu. Hoe moeten de voormalige Joegoslavische staatsbedrijven worden omgevormd? „Ik ben slechts een professor in de literatuur", verontschuldigt Kriziu zich. „Heeft de LDK echt geen plan, dan is de partij een flop", zegt een buitenlandse waarnemer.

> 'De aap is door evolutie ook een mens geworden'

De oorverdovende stilte kan echter een andere reden hebben: Rugova wacht wellicht op het moment dat het UÇK zijn hand overspeelt. Het Bevrijdingsleger is nog altijd mateloos populair op het platteland, dat het meest heeft geleden onder de Servische gewelddadigheden. Maar Albanese Kosovaren zelf hebben steeds vaker hun bedenkingen tegen wraakoefeningen. Achtergebleven Servische vrouwen worden beschoten door de deur van hun eigen flat.

De multinationale vredesmacht KFOR verdenkt leden van het UÇK ervan deel te nemen aan wraakacties, maar vooralsnog ontbreken de bewijzen.

KFOR en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) wijzen op een ander aspect. Na jaren van onderdrukking zouden de Kosovaren zich niet langer de les willen laten lezen door jonge mannen met grote geweren, niet van Servische maar ook niet van Albanese afkomst.

Is Rugova uitgespeeld? Nog niet. Ondanks zijn terughoudendheid geniet hij nog altijd steun, vooral onder het oudere deel van de bevolking. Dat moppert weliswaar over zijn verblijf in Italië tijdens en na de NAVO-bombardementen, maar veel Albanese Kosovaren herinneren hem toch van voor die tijd. Onvermoeibaar heeft Rugova geijverd voor de Kosovaarse zaak, de pesterijen van de Serviërs nam hij op de koop toe. En zijn opponent Thaçi mag dan een goed vechter zijn, de nieuwe leider van Kosovo moet wel met wereldleiders onderhandelen. Rugova, die jarenlang over de wereld heeft gereisd om goodwill te kweken, heeft daar meer ervaring in.

De bevolking zal in verkiezingen de strijd om het leiderschap van Kosovo beslechten. Naast Ibrahim Rugova en Hashim Thaçi doen nog twee namen de ronde: die van schrijver Rexhep Qosja en onafhankelijk journalist Veton Surroi. De laatste ligt goed bij de internationale gemeenschap. Maar de LDK verwijt Surroi te veel tegen het UÇK aan te schurken. „Onafhankelijk", snuift vicepresident Eqrem Kriziu in het partijkantoor in Prizren, „alleen moeder Teresa was onafhankelijk."

Wij, de LDK, zijn nog altijd populair, weet Kriziu. „Worden de verkiezingen morgen gehouden, dan nodig ik u alvast uit om na afloop een glas champagne met ons te drinken." Dat is voorbarig, want de verkiezingen zijn nog een eind weg. De registratie van de kiezers is voorlopig het grootste probleem. De Serviërs hebben tijdens de deportatie van de honderdduizenden Albanese Kosovaren talloze paspoorten en andere identiteitsdocumenten verscheurd. Eerlijke campagnevoering is een ander probleem. Internationale waarnemers vrezen een moddergevecht. „Ik zie hoe het nu gaat en maak me ernstig zorgen", zegt een van hen.

De internationale gemeenschap houdt nog altijd rekening met een comeback van Rugova. Haast is daarbij wel geboden; UÇK-leden vullen immers in snel tempo de opengevallen plekken op. „Rugova moet zich tonen als een echte leider", aldus een waarnemer. Maar juist daarvan is de afgelopen maanden geen sprake.

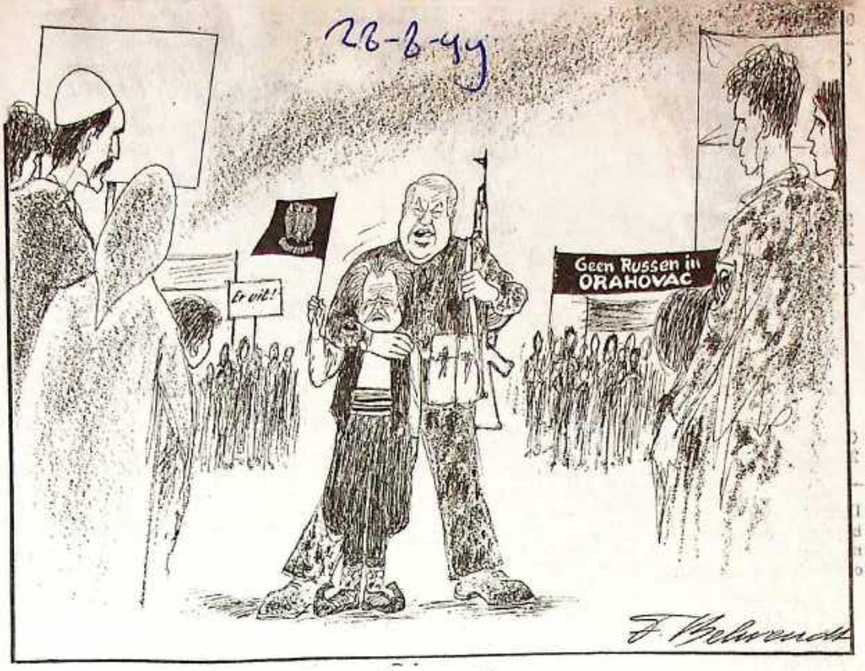

„Is er wat?"

Albanezen in Orahovac weerstaan druk Westen

door Frank van Vliet

ORAHOVAC, zaterdag

De heuvels rond het stadje Orahovac zijn bezaaid met slordig geparkeerde auto's, tractoren en vrachtwagens. Het tafereel doet mede door de bergachtige omgeving een beetje denken aan de Tour de France. Het verschil is dat hier niet voor de deelnemers wordt gejuicht.

Alle ethnisch-Albanezen van deze stad in Zuidwest-Kosovo zijn uitgelopen om te verhinderen dat Russische troepen de Nederlandse Gele Rijders hier gaan vervangen.

Al bijna een week blokkeren de voertuigen de toegangswegen. Een zieke, een Nederlandse of Duitse patrouille mag door, maar daar blijft het bij. Het fanatisme waarbij de met een rode band om de arm gekenmerkte 'bewakers' de toegang tot de stad controleren, kent geen grenzen.

De internationale gemeenschap wordt door de nog geen 30.000 inwoners tellende gemeente flink in verlegenheid gebracht. De KFOR-vredesmacht heeft behoefte aan een Russische inbreng. Tijdens de NAVO-bombardementen werd Moskou al genoeg geschoffeerd. Rusland nog meer beledigen zou de verhoudingen geen goed doen.

Aan dit internationale politieke steekspel hebben de Albanezen in Orahovac (90 procent van de inwoners) geen boodschap. Al een week wordt er overlegd met Nederlanders, Duitsers en Russen, maar men wijkt geen duimbreed af van het 'njet' voor de Russische troepen.

Een Albanees jongetje in Orahovac toont bij een blokkade van een toegangsweg dat hij niet gediend is van Russische troepen, die de vrede in de Kosovaarse stad komen bewaken. FOTO: AP

Aan de rand van de stad legt een aantal organisatoren van de blokkade uit waarom men van geen wijken wil weten. De Russen hebben bloed aan hun handen, omdat ze als huurlingen hebben meegevochten met de Serviërs. Er zijn hier 3000 mensen vermoord. Van de 35 dorpen in de regio zijn er 34 totaal vernield.

„Waarom begrijpt de wereld dan niet, dat we hier geen Russen willen zien?" vraagt Xheledix Rama zich vertwijfeld af. Hij begrijpt het grotere belang van de Russische aanwezigheid in Kosovo. „Maar stuur ze dan naar Gnjilane of zo, daar zijn in de oorlog slechts drie mensen omgekomen."

De groep mannen wil bewijzen dat de Russen tijdens het Servische offensief actief waren in Kosovo. We worden meegenomen naar Raba Ramiz (38). Op de binnenhof prijken twee uitgebrande auto's. Op de bestelbus staat de naam Serge gekladderd, een Russische naam volgens Ramiz, die vanuit een schuilplaats de plunderende bende Russisch heeft horen praten. Ramiz verloor tijdens de razzia zijn vader.

Dan wordt een andere wijk bezocht. Hier hield volgens de bewoners in juni Sacha huis, een grote blonde Rus, die vrouwen sloeg en af en toe zijn kalaznikov-machinegeweer leegschoot op een voordeur. „De hele buurt was bang voor hem", zegt Shaban Harhaaga. Volgens hem ging Sacha met zijn Servische collega's op mensenjacht. Hun bebloede handen veegden zij na afloop af op de witte auto, waarmee ze door de stad scheurden.

De frustratie van ritmeester Bos, voorlichter van de Nederlandse troepen in de streek rond Orahovac, is dat de verklaringen nauwelijks zijn na te trekken. „Kwam men maar met hardere bewijzen. We moeten plaats maken voor de Russen. De beslissing is op hoog niveau genomen en daar moet iedereen zich aan houden."

Onder de manschappen heerst enig onbegrip over de gedwongen verplaatsing naar het 15 kilometer verderop gelegen Suva Reka. Het is de algemene indruk dat de Nederlanders samen met de Duitsers in de drie maanden dat ze hier zitten goed werk hebben verricht.

Ook in de Servische wijk, hoog in de heuvels, is men tevreden over de KFOR-troepen. Ze brengen water en voedsel en houden de Albanezen op gepaste afstand. Dat de Nederlanders hier onlangs 600 wapens in beslag hebben genomen, neemt men op de koop toe. Het belangrijkste is dat het KFOR blijft. „Anders durven we hier niet meer te wonen", zegt een bejaarde man.

Volgens ritmeester Bos zijn de Russen uitstekende soldaten en is het bijna een belediging hen te vergelijken met de huurlingen, die volgens de Albanezen al dan niet bij de Servische para-militairen hebben gediend.

De Nederlanders zijn ervan overtuigd, dat men via overleg de blokkade kan slechten. De demonstranten blijven echter onverbiddelijk. „Als de Russen hier komen, leven we weer in angst. Daarom blijven we hier desnoods maanden staan", zegt Kryezin. Angst voor de koude winter kent hij niet. Met een zacht lachje: „Ach, meneer, we hebben hier wel ergere dingen doorstaan."

28-8-99

Wild west op de Balkan

Waar komt de hulp terecht?

'Mostar is een broeinest van de Kroatische maffia. De banden met de politiek zijn sterk. Als zo'n partij als de HDZ de vinger tussen een hulpproject krijgt, weet je wel hoe het afloopt.' Wie is er verantwoordelijk voor het geknoei met internationale hulpfondsen in Bosnië? Toch niet Van Aartsen?

Foto: EPA

Albanese vluchtelingen in Bosnië

In Sarajevo zitten de ramen nog steeds niet in de schoolgebouwen. Hans van den Broek (CDA) dacht vorig jaar als lid van de Europese Commissie nog wel orde op zaken te hebben gesteld bij de hulpprojecten in Bosnië, maar er blijkt niet veel te zijn verbeterd. Toen ging het om het omstreden Echo, een Europees bureau voor humanitaire noodhulp dat samenwerkt met de UNHCR, de Vluchtelingenhulporganisatie van de Verenigde Naties. Geld, bedoeld voor de wederopbouw na de burgeroorlog, kwam terecht in de kassen van fictieve firma's in Luxemburg die contracten met Echo hadden afgesloten.

Bovendien was de samenwerking tussen Brussel en Sarajevo op z'n zachtst gezegd chaotisch. Niemand wist precies hoe de geldstromen liepen. Het kostte Eurocommissaris Manuel Marín de kop en leidde zelfs tot het opstappen van de voltallige Europese Commissie (waarbij de rol van commissaris Edith Cresson niet moet worden vergeten). De Uclaf, de antifraudedienst van de Europese Commissie, bleek volstrekt ongeloofwaardig bij het opsporen en bestrijden van fraude in de eigen gelederen.

Nu blijken de Bosnische politici zelf met ontwikkelingsgeld aan de haal te zijn gegaan. *The New York Times* wist de hand te leggen op een vierduizend pagina's tellend vertrouwelijk rapport van de antifraudedienst van de Hoge Vertegenwoordiger van de Internationale Gemeenschap. Tien westerse ambassades en internationale hulporganisaties zouden minstens twintig miljoen dollar zijn kwijtgeraakt aan lokale 'politici' van Kroatische, Servische en moslimpartijen. Alleen de Zwitserse ambassade erkende openlijk het gat in de begroting. In totaal zou 1 miljard dollar zijn verdwenen.

Opmerkelijk dat er een rapport voor nodig is om de zaak wakker te schudden, want alle instanties ter plaatse hebben kunnen zien dat het niet opschiet met de wederopbouw van Bosnië. Vandaar ook dat het Europees Parlement er al twee jaar vragen over stelt.

Europarlementariër Arie Oostlander (CDA) bezocht Bosnië verschillende malen met diverse collega's en zag hoe traag en inefficiënt de wederopbouw in bijvoorbeeld Sarajevo tot stand kwam. Oostlander: 'Van den Broek heeft toen wijzigingen aangebracht. De EU-ambassade zou worden uitgebreid. Er zou minder vanuit Brussel worden geregeld en meer ter plekke. Kennelijk was dat allemaal niet genoeg. Wat nu aan het licht is gekomen, valt in de eerste plaats onder de verantwoordelijkheid van Van den Broek. Uitstekend dat 't wordt aangepakt. De personele bezetting ter plekke zou verder moeten worden versterkt. De Europese Unie heeft nog steeds te weinig mensen in Sarajevo zitten. Amerika heeft veel meer ambassadepersoneel dan de EU. Niet alles kan vanuit Brussel worden geregeld. De Europese Commissie is verantwoordelijk voor de goede gang van zaken. In het Europees Parlement zal worden besproken hoe dit soort fraude te voorkomen is.'

Maar alle betrokkenen erkennen dat in een land waar een verwoestende burgeroorlog heeft plaatsgevonden, gesjoemel met ontwikkelingsgeld niet te voorkomen is. Oostlander: 'In de derde wereld kun je niet voorkomen dat een bepaald percentage hulpgeld verkeerd terechtkomt. Dat moeten we ook niet te neurotisch controleren, want dat werkt de uitvoering van hulpprojecten tegen. Een zeker percentage dat in de zakken van de verkeerde mensen vloeit, wordt dus op de koop toegenomen. Maar 10 procent, zoals nu in Bosnië wordt genoemd, is wel ontzettend veel.'

In 1991, vlak voor het uitbreken van de oorlog, stelde de Europese Commissie 1,2 miljard ontwikkelingsgeld ter beschikking voor Bosnië, dat toen gold als achtergebleven 'mediterraan land', dat daarvoor in aanmerking kwam. Wat er tijdens de oorlog met dat geld is gebeurd – uitgegeven of niet – weet niemand. Pas na het Dayton-akkoord van 1995 kon de wederopbouw beginnen.

Vorig jaar was de Europese Unie op papier met 2,5 miljard gulden de grootste donor van voormalig Joegoslavië. Waarschijnlijk is slechts 15 procent daarvan op de goede plek terechtgekomen. Nederland doneerde 140 miljoen.

In totaal is door alle donorlanden 10,6 miljard gulden in Bosnië gestoken, waarvan de helft sinds de totstandkoming van 'Dayton'. Een tiende deel zou nu dus op de zwarte markt zijn terechtgekomen. Het geld was bedoeld voor de economische, administratieve, politieke en infrastructurele wederopbouw van de Moslim-Kroatische Federatie. Volgens *The New York Times* verzwegen de ambassades in Sarajevo bewust dat er geld verdween, uit angst donoren af te schrikken. Oostlander wijt de gebrekkige coördinatie van de hulpprojecten aan de ambassades. 'Ik pleit voor een sterkere bezetting van de Nederlandse ambassade, zowel kwantitatief als kwalitatief. Bezuinigen op personeel is niet altijd goed, dat blijkt wel. We hebben gespecialiseerd personeel nodig, toegerust op de financiële controle.'

Bilateraal

Minister van Aartsen van buitenlandse zaken heeft na het reces meteen wat uit te leggen in de Tweede Kamer. De PvdA-fractie wees er in 1996 al op dat de Bosnische verkiezingen van dat jaar veel te vroeg waren. Buitenland-woordvoerder Bert Koenders: 'Daardoor konden allerlei politici die in de oorlog actief waren

Servische media

„Wie de nieuwsbulletins van de staatsomroep RTS van de afgelopen jaren bekijkt ziet dat die omroep een belangrijke rol heeft gespeeld bij het voorbereiden en stimuleren van de oorlogsmisdaden. Milošević zelf heeft nooit een 'haat-speech' hoeven houden; zijn media deden het vuile werk voor hem." Aldus Judit Neurink, Paul Staal en Hans Verploeg in het artikel 'Media in Kosovo en Servië hebben Westerse hulp nodig' (12 augustus).

Het is hetzelfde argument waarmee de NAVO in april het bombarderen van de RTS verdedigde: er moest een einde worden gemaakt aan de Servische haatcampagne tegen de Albanezen. Nu volg ik beroepshalve de RTS al een aantal jaren. In Nederland via de satelliet en, tijdens de NAVO-campagne, in het hotel in Belgrado. En het is gewoon niet waar: er is in Servië nooit een haatcampagne tegen Albanezen gevoerd, zelfs niet tijdens de bombardementen. Sterker nog, tot op de dag dat het gebouw werd gebombardeerd zond de RTS programma's in het Albanees uit.

Vervolgens nemen de auteurs, alsof er geen verschil is, op even ongerijmde wijze de onafhankelijke media in Servië op de korrel. Deze wordt niet alleen verweten zich nooit tegen de niet-bestaande 'haatcampagne' te hebben verzet, ze zouden zich ook nooit druk hebben gemaakt om de slachtoffers die al voor de NAVO-acties in Kosovo waren gevallen. Maar het waren juist die onafhankelijke media, het weekblad *Vreme* voorop, die anderhalf jaar geleden wezen op de harde reactie van de Servische politie op terroristische aanslagen van het UÇK.

Toch zijn volgens Neurink c.s. Servische journalisten geen „verantwoordelijke, onafhankelijke professionals". Ze zijn ook laf, want ze verlaten het land zo gauw ze problemen met het regime krijgen. Het is werkelijk niet te geloven. Maar aan het eind van hun verhaal komt de aap uit de mouw. De drie auteurs, directeur en (ex-) bestuursleden van Press Now, zien in de heropvoeding van Servische journalisten „een taak voor Europa, en dus voor Nederland". En dus voor Press Now, dat momenteel een kwijnend bestaan lijdt. Maar als het voortbestaan van die organisatie slechts kan worden veiliggesteld door de vele toegewijde, onafhankelijke en uiterst professionele Servische collega's een mes in de rug te steken, dan kan Press Now beter worden opgedoekt.

ROLF HARTZUIKER,
Videac Multimedia, Hilversum

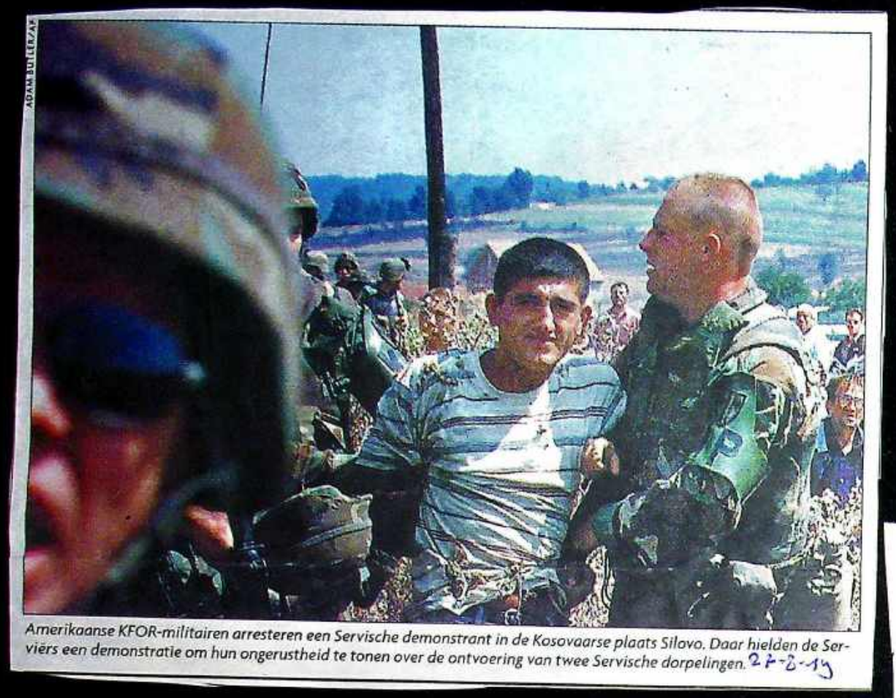

Amerikaanse KFOR-militairen arresteren een Servische demonstrant in de Kosovaarse plaats Silovo. Daar hielden de Serviërs een demonstratie om hun ongerustheid te tonen over de ontvoering van twee Servische dorpelingen. 27-8-99

"Blokkade Orahovac is een provocatie"

24-8-99

KOSOVO Rusland noemt de wegblokkades bij Orahovac, die de komst van de eigen KFOR-militairen moeten verhinderen, een georkestreerde uitdaging voor de internationale vredesmacht in Kosovo. "Zulke provocaties, die zonder twijfel gepland en goed georkestreerd zijn, zijn een open uitdaging voor de internationale gemeenschap", aldus een verklaring van het Russische ministerie van Buitenlandse Zaken gisteren. Er werd niet ingegaan op wie er achter de wegversperringen zouden zitten. (RTR)

NAVO versterkt KFOR tot 55,000

27-8-99

De NAVO versterkt de vredesmacht KFOR in Kosovo met 9000 tot 55.000 man en overweegt de soortgelijke SFOR-macht van 33.000 man in Bosnië met een derde in te krimpen.

Dat heeft de huidige voorzitter van het militair comité van de NAVO, admiraal G. Venturoni, donderdag verklaard in Praag. Hij was daar om kennis te maken. Venturoni volgde in mei de Duitse generaal K. Naumann als voorzitter op.

Het plan om SFOR in te krimpen bespreken de NAVO-ministers van Defensie eind september in Toronto, aldus Venturoni. (ANP)

Gele Rijders nog twee weken in Orahovac

26-8-99

ORAHOVAC – Het duurt nog zeker twee weken voor Russische soldaten de Kosovaarse stad Orahovac zullen binnentrekken om het werk over te nemen van de Nederlandse Gele Rijders. De vredesmacht Kfor probeert Albanezen en Serviërs uit die stad vandaag om de tafel te krijgen.

Kfor zegt dat er 'een beetje' vooruitgang is geboekt in de gesprekken over de komst van de Russen, die maandag in Orahovac de taken hadden zullen overnemen. Maar etnische Albanezen blokkeren al drie dagen alle wegen naar de stad, uit protest. De Albanezen zeggen dat ze desnoods in hongerstaking zullen gaan om de Russische troepen tegen te houden.

Commandant T. van Loon van de Gele Rijders verwacht dat de blokkade nog wel even zal duren. „Dit heeft tijd nodig", zei Van Loon gisteren na afloop van de onderhandelingen met delegaties van Serviërs en Albanezen.

Begrip voor Albanezen

Minister De Grave: Geen acute zorg over Gele Rijders

25-8-99

Van onze redactie politiek

DEN HAAG – Minister De Grave (VVD) heeft er begrip voor dat de Albanezen in de Kosovaarse stad Orahovac de Russen liever niet zien komen. „Emotioneel kan ik me wel iets voorstellen bij de bezwaren en de vrees van de Albanezen", zei de Nederlandse minister van defensie gisteren.

Maar De Grave gaat er nog steeds van uit dat de Nederlandse troepen wijken voor de Russen, zoals de Navo heeft besloten. „Uiteindelijk moet gelden dat het gaat om Kfor-troepen. En daarbij maken we geen onderscheid tussen Russen, Italianen of noem maar op. We mogen ervan uitgaan dat de Russen zich net zo van hun taak zullen kwijten als andere landen in de Kfor-troepenmacht."

Volgens De Grave komen de problemen bij Orahovac, waar de Albanezen al een paar dagen het vertrek van de Nederlandse Gele Rijders en de komst van de Russische troepen blokkeren, niet onverwacht. „De Nederlandse regering heeft in het Navo-beraad over de vervanging van de Nederlandse troepen door Russische uitgebreid gewezen op de mogelijkheid dat hier problemen zouden kunnen ontstaan. De Navo heeft niettemin besloten dat de Russen de Nederlanders in Orahovac aflossen. De reden daarvoor is dat het van groot belang wordt geacht dat de Russen meedoen aan Kfor."

Volgens De Grave is er geen reden tot acute zorg over de situatie in Orahovac. „Ik heb nog contact gehad met de Gele Rijders. Het is er relatief rustig. Er wordt gesproken. Het is alleen wel een complexe situatie. Het komt er nu op aan als Navo een verstandige beslising te nemen."

PAGINA 5: ALBANEZEN GEVEN NIET TOE

OPGESTAPT. Wethouder Marcel Deen (GroenLinks) in Hoorn is opgestapt. Door een financieel geschil met zijn voormalige werkgever Stichting Participatiewerk Enkhuizen is zijn integriteit zodanig in twijfel getrokken, dat Deen ontslag neemt. Directe aanleiding voor het ontslag is een rapport van accountantskantoor KPMG, dat de boekhouding van de stichting heeft onderzocht en daarbij op „ernstige zaken" is gestuit. Deen was verantwoordelijk voor de boekhouding van de stichting.

WOENSDAG 25 AUGUSTUS 1999

Kosovaren zwichten niet Impasse in Orahovac lijkt volledig

ORAHOVAC, 25 AUG. In Orahovac, waar de Kosovo-Albanezen weigeren Russische soldaten van de vredesmacht KFOR toe te laten, lijkt de impasse compleet. De Albanezen lijken vastbesloten hun blokkade vol te houden.

Gesprekken tussen vertegenwoordigers van de bevolking enerzijds en Russische, Duitse en Nederlandse KFOR-officieren anderzijds leidden gisteren tot niets. De Albanezen wezen zelfs een compromisvoorstel af om de Russische KFOR-soldaten samen met de Nederlandse Gele Rijders – die tot dusverre in Orahovac zijn gelegerd maar daar eind deze week moeten vertrekken – in Orahovac te laten patrouilleren.

„We blijven hier tot de Russen moe zijn en het opgeven", zei gisteren een van de enkele duizenden inwoners van Orahovac die de wegblokkades bemannen. Doelend op de ondraaglijke hitte voegde hij daaraan toe: „Het weer kan ons niet schelen, al vallen er stenen uit de hemel. We zullen hier blijven omdat alles beter is dan criminelen tot onze stad toe te laten." Een andere blokkadeleider zei dat de Russen beter naar andere plaatsen in Kosovo kunnen worden gestuurd „waar geen oorlogsmisdaden door Russen zijn gepleegd". Volgens de inwoners van Orahovac hebben tijdens de Kosovo-oorlog Russische vrijwilligers aan de kant van de Serviërs deelgenomen aan de 'etnische zuivering' in het gebied.

Inmiddels hebben de Albanezen hun blokkade, die vandaag de derde dag inging, organisatorisch geperfectioneerd. Er zijn parasols opgesteld om de bemanning van de blokkades tegen de zon te beschermen en kinderen venten met mineraalwater, bier en frisdrank. „We kunnen blijven, een week, een maand, een jaar. We hebben te eten en te drinken. Er is toch verder geen werk. De velden die ons brood hadden kunnen geven zijn door de Russen en de Serviers verwoest en onze vrouwen kunnen op het vee passen", aldus een van de Albanezen.

KFOR heeft de hoop op een compromis nog niet opgegeven. Een Nederlandse woordvoerder zei gisteren dat de vredesmacht geen geweld wil gebruiken en verder wil praten in de hoop de Albanezen te kunnen overtuigen de Russen toe te laten.

In Moskou is de blokkade van Orahovac gisteren bestempeld als een ongerechtvaardigde, goed georganiseerde provocatie" en een „uitdaging aan het adres van de internationale gemeenschap". In een verklaring van het ministerie van Buitenlandse Zaken in Moskou werd gewezen op het voortreffelijke gedrag van de Russen in Kosovo. „Sinds het begin van de crisis heeft Rusland een evenwichtig standpunt ingenomen, gebaseerd op exclusief politieke middelen en gelijke rechten voor alle inwoners van de provincie, ongeacht hun etnische achtergrond." Die benadering, aldus het ministerie, zal door de Russische KFOR-eenheden strikt worden gehandhaafd. (Reuters, AFP, AP)

'Russen snel in Orahova

25-8-99

ORAHOVAC/DEN HAAG — De internationale vredesmacht KFOR gaat ervan uit dat Russische KFOR-militairen binnen enkele dagen in Orahovac kunnen worden gelegerd. De organisatie heeft dat gisteren meegedeeld.

Voor het optimisme van KFOR bestond vooralsnog weinig reden. Duizenden Albanezen uit de stad blokkeerden de toegangswegen, het overleg met een delegatie van de bevolking leverde niets op. Het overleg wordt vanochtend in het hoofdkwartier van de Nederlandse Gele Rijders voortgezet.

„De Albanezen maakten in het gesprek nog eens duidelijk dat zij geen Russen in Orahovac willen, maar alleen Nederlanders", zei een woordvoerder van het Nederlandse bataljon. Volgens hem nemen de Russen het uiteindelijk toch over van de Gele Rijders. „Wat er ook gebeurt. Die beslissing is al genomen".

Minister De Grave van Defensie verwierp gisteren de suggestie dat de Russen naast de Nederlanders in Orahovac komen. Volgens de minister zou dat de bevelstructuur onduidelijk maken en de Nederlanders in een onduidelijke positie brengen.

Kosovo telt intussen volgens de VN-Vluchtelingencommissie Unher waarschijnlijk nog maar 30.000 Serviërs. Alleen in het uiterste noorden zijn nog drie gemeenschap tellen. De rest, 90 Serviërs en andere niet-Al-n, zijn Kosovo ontvlucht veld van Albanese zijde. De Franse ministers van se Zaken, die gisteren op bezoek waren in het gebied, waarschuwden de UÇK voor aanvallen op zowel Serviërs als zigeuners.

Westerse diplomaten verwierpen gisteren het Servische idee om etnisch homogene enclaves te creëren waar de Serviërs gevrijwaard zouden blijven van Albanese wraakacties en bedreigingen. Het gaat in tegen het westerse idee van een verenigd, multicultureel Kosovo.

De Duitser Tom Königs is de nieuwe man om een goed functionerend politie-, justitie- en burgerlijk bestuursapparaat op te zetten. Hij wer door VN-secretaris-ge Annan. Königs volgt d Vian op. Hij geldt als veel ervaring op het burgerlijk bestuur.

(ANP

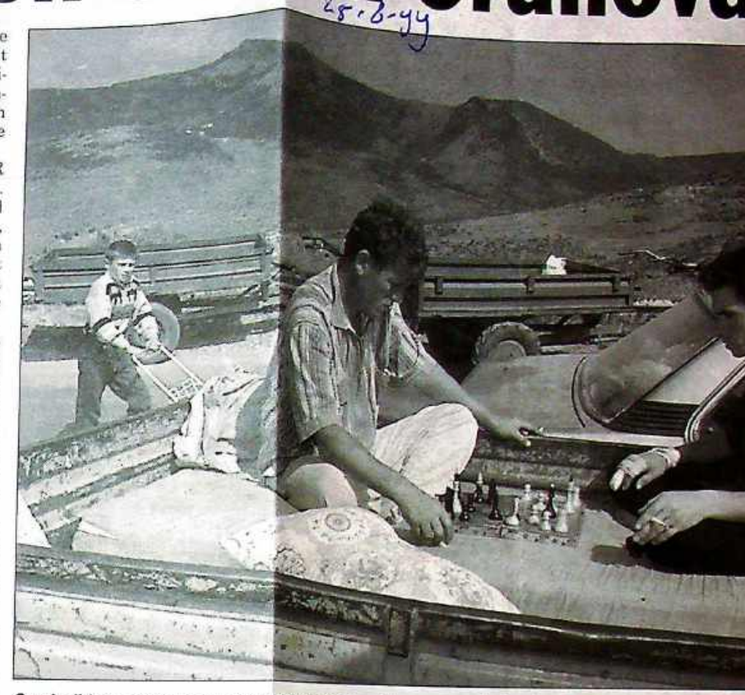

Om de tijd te verdrijven speelden deze Albanezen gisteren een spelletje schaak. De Albanezen blokkeerd tweede dag de weg naar Orahovac om de Russen de toegang te verhinderen.

KFOR: Russen binnen paar dagen in Orahovac

25-8-99

De internationale vredesmacht KFOR gaat ervan uit dat de Russische KFOR-militairen toch binnen enkele dagen in Orahovac kunnen worden gelegerd.

Zij heeft dat gisteren in een communiqué meegedeeld. Voor het optimisme van KFOR bestond vooralsnog weinig reden: duizenden Albanezen uit de stad blokkeerden nog steeds de toegangswegen en het overleg met een delegatie van de bevolking leverde niets op. Wel is afgesproken dat het overleg vanochtend om acht uur in het hoofdkwartier van de Nederlandse Gele Rijders zou worden voortgezet.

"De Albanezen maakten in het gesprek nog eens duidelijk dat zij geen Russen in Orahovac willen, maar alleen Nederlanders", zei woordvoerder Marcel van Weerd van het Nederlandse bataljon na afloop van het overleg. Maar volgens hem nemen de Russen het uiteindelijk toch over van de Gele Rijders. "Want die beslissing is al genomen." Op de Nederlandse tv verwierp minister De Grave van Defensie de suggestie dat de Russen naast de Nederlanders komen. Dat zou de bevelsstructuur onduidelijk maken en de Nederlanders in een onduidelijke positie brengen.

KFOR sprak in het communiqué van "verschillende vreedzame en spontane manifestaties" tegen de Russen. KFOR-commandant Jackson noemde deze "niet meer dan een hobbel op een weg". De commandant zei zich geen zorgen te maken. (ANP/RTR)

FEHIM DEMIR/EPA

Russische KFOR-soldaten patrouilleren op een weg zo'n vijftien kilometer buiten de stad Orahovac.

DINSDAG 24 AUGUSTUS 1999

'Begrip' van Jackson

Orahovac blijft Russen KFOR weren

PRIŠTINA, 24 AUG. In Orahovac in Kosovo doen Russische KFOR-soldaten vandaag een nieuwe poging toegang te krijgen tot de stad. Maar de Albanese inwoners zijn vastbesloten hun die toegang ook vandaag te ontzeggen.

De Albanezen hebben hun blokkade van de drie toegangswegen tot Orahovac vannacht gehandhaafd en in de open lucht bij hun auto's, tractoren en karren overnacht. Ze willen de Russische soldaten van de vredesmacht, die de Nederlandse Gele Rijders aflossen, niet toelaten, omdat ze hen verdenken van pro-Servische sympathieën. In de heuvels rond Orahovac bivakkeren tweeduizend Serviërs – onder wie ex-politiemannen en -para-militairen die zich volgens de Albanezen aan oorlogsmisdaden schuldig hebben gemaakt; de kans dat zij worden gepakt vervliegt volgens de Albanezen als de Russen Orahovac overnemen. Bovendien hebben er Russische vrijwilligers meegedaan aan de 'etnische zuivering' die in de oorlog om Kosovo door de Serviërs op touw is gezet.

Gisteren stuitte een groep van vijftig Russische kwartiermakers op de wegblokkade van de Albanezen. Na kort overleg maakten de Russen rechtsomkeert. Later zei hun commandant, generaal Georgi Chpak: „We hebben een vredesmissie uit te voeren in Orahovac en die zullen we uitvoeren. Maar we willen de situatie niet dramatiseren en we gaan waarheen we worden gestuurd."

De opperbevelhebber van KFOR, de Britse generaal Sir Michael Jackson, zei over de situatie in Orahovac dat de Albanese argumenten „begrijpelijk, maar misplaatst" zijn. Hij zei dat de Russen binnen KFOR „prachtig werk" doen. Verder is de impasse bij Orahovac, aldus Jackson, slechts „een hobbel op de weg van KFOR".

De drie Serviërs die vorige week door Nederlandse en Duitse soldaten in Orahovac werden opgepakt, verdacht van oorlogsmisdaden, worden niet in Den Haag door het VN-tribunaal worden berecht. Het VN-bestuur in Priština meldde dat ze in Prizren in Kosovo zelf worden berecht. De procedure zal nauwlettend door het Haagse tribunaal worden gevolgd, omdat de resultaten van het proces van invloed kunnen zijn voor de aanklacht van het VN-tribunaal tegen de Joegoslavische president Milošević. De drie Serviërs, onder wie de vroegere burgermeester van Orahovac, zitten in Prizren vast.

Generaal Jackson liet zich gisteren tevreden uit over de mate waarin het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK heeft voldaan aan de afspraken over zijn ontwapening. Vorige week liep de tijdslimiet af waarbinnen het UÇK zestig procent van de automatische wapens van klein kaliber moest hebben ingeleverd. Volgens Jackson is die afspraak goed nagekomen. Hij onderstreepte dat het Bevrijdingsleger nu serieus moet gaan werken aan de volgende fase van de afspraken over de transformatie van het UÇK van een leger tot een politieke formatie en de integratie van UÇK-soldaten in de politie. (AFP, Reuters)

Duitser benoemd tot Kosovo-gezant

25-6-99

VS Secretaris-generaal Annan van de VN heeft gisteren de Duitser Koenigs benoemd tot speciale VN-gezant in Kosovo, belast met het burgerlijk bestuur. Koenigs vervangt de Fransman Vian. Koenigs, lid van de Groenen, heeft veel ervaring op het gebied van burgerlijk bestuur. Hij zal zich bezighouden met het opzetten van een politie-, justitie- en burgerlijk bestuursapparaat. (AFP/DPA)

Hobbel in Orahovac

24-8-99

IN ORAHOVAC zijn de Gele Rijders speelbal geworden van de grote mogendheden en van de plaatselijke bevolking. Het is niet de eerste keer dat Nederlandse vredessoldaten buiten hun schuld in een penibele situatie zijn geraakt. Waren zij ruim vier jaar geleden in Srebrenica door het VN-commando belast met een onuitvoerbare taak, in Kosovo is de afgelopen maanden nogal slordig met hun detachering omgesprongen. De Russische branie op het vliegveld van Priština bij het aantreden van KFOR heeft zich vertaald in een compromis volgens hetwelk in Orahovac de Nederlanders moeten plaatsmaken voor Russen. Op zichzelf zou dat weinig te betekenen hebben, ware het niet dat de Albanezen van die stad de Russen ervan verdenken gemene zaak te zullen maken met achtergebleven Serviërs. Met hun blokkades gisteren hebben zij aan hun wensen kracht bijgezet.

De bevelhebber van KFOR, de Britse generaal Jackson, heeft de gebeurtenissen in Orahovac een kleine hobbel genoemd. En toegegeven moet worden dat de man meer aan zijn hoofd heeft. Op verschillende plaatsen hebben de internationale eenheden problemen met het gescheiden houden van de verschillende bevolkingsgroepen, worden zijzelf onder vuur genomen en blijft de rol van het UÇK bij incidenten op zijn minst verdacht. Ook in Orahovac is onduidelijk of het Albanese verzet spontaan is dan wel onderdeel van een gemaskeerde actie om KFOR de voet dwars te zetten daar waar het een wankel evenwicht tussen de etnische entiteiten probeert te bewaren.

VEEL VAN DE problemen vloeien voort uit de schemertoestand die de internationale organisaties in Kosovo laten voortbestaan. Enerzijds hebben zij formeel de macht en dus de verantwoordelijkheid voor het dagelijks reilen en zeilen overgenomen, maar tegelijkertijd hebben zij het UÇK de gelegenheid geboden zich als een soort schaduwbestuur te vestigen tussen de internationale missies en de bevolking in. Deels is dit ingegeven door het voornemen geleidelijk een Kosovaars zelfbestuur in te richten waarin het UÇK een aandeel moet hebben, deels is het ook een gevolg van de trage opbouw van de internationale aanwezigheid. Van het daardoor ontstane machtsvacuüm heeft het UÇK gretig gebruik gemaakt.

Van Den Haag is het niet bijster verstandig geweest zich een tijdlang openlijk tegen de verplaatsing van de Gele Rijders te verzetten. Wil KFOR zijn taak naar behoren kunnen uitvoeren dan zal hij als een eenheid moeten opereren. Wat ook de Albanese bevolking van Kosovo van de Russen mag denken, dezen zijn nu eenmaal onderdeel van de internationale vredesmacht en dienen als zodanig te worden gerespecteerd. De Nederlandse houding heeft wellicht de Kosovaren gesterkt in hun weerzin tegen de komst van de Russen. Escalatie in de onderlinge verhoudingen dient niemand. Te hopen valt dat het oordeel van de laconieke Jackson het juiste is.

Verdachte Serviërs berecht in Kosovo

24-8-99

KOSOVO De drie van oorlogsmisdaden verdachte Serviërs, die Duitse en Nederlandse KFOR-militairen vrijdag in Orahovac hebben opgepakt, zullen in Kosovo zelf worden berecht, aldus het VN-hof dat weer vertrouwen heeft in het rechtssysteem van Kosovo, nu de Verenigde Naties toezicht houden in de provincie. Gisteren werden de drie opgepakte Serviërs voor eerst voorgeleid voor de rechtbank in Prizren.

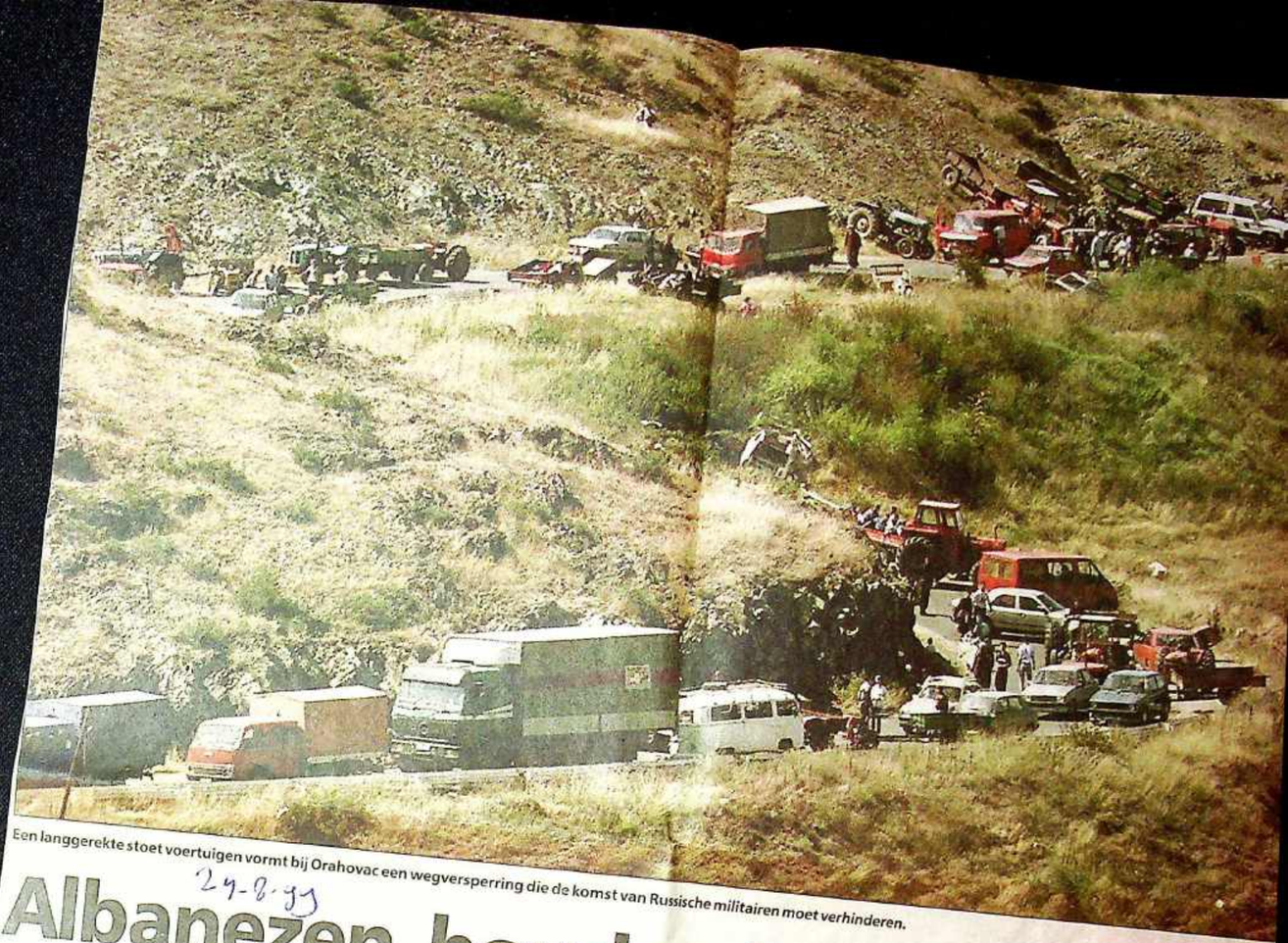

Een langgerekte stoet voertuigen vormt bij Orahovac een wegversperring die de komst van Russische militairen moet verhinderen.

FOTO A

24-8-99

Albanezen houden Russen tegen

Blokkade door inwoners Orahovac tegen 'handlangers van Serviërs'

ORAHOVAC – Albanezen hebben gisteren Russische militairen verhinderd naar Orahovac te komen. Nederlandse en Duitse Kfor-militairen konden hen niet overhalen de blokkade op te heffen.

De etnisch-Albanese inwoners van Orahovac blokkeerden de toegangswegen tot de stad op meerdere plekken, met lange stoeten van tractoren, auto's en bussen. Bij elke wegsversperring stonden honderden burgers. Gisteravond werd er bovendien prikkeldraad over de voornaamste toegangsweg gespannen.

De Russische militairen moeten de Nederlandse Gele Rijders vervangen, die op dit moment de Kfor-vredestroepen in Orahovac vormen. De Russen, die met twee jeeps en een pantserwagen naar de stad kwamen, zouden gisteren voor het eerst met de Nederlanders overleggen. Een Russische officier probeerde de Albanezen bij een wegblokkade uit te leggen dat zijn mannen de macht in Orahovac volgens een overeenkomst tussen de Navo en Rusland mogen overnemen. Volgens de etnische Albanezen is Rusland echter een bondgenoot van Servië en hebben Russische huurlingen meegevochten in de strijd van Serviërs tegen het Albanese Kosovo-bevrijdingsleger UCK. Ze weigerden de blokkade op te heffen en de ongeveer vijftig Russen keerden onverrichterzake terug. Vandaag zullen de Russische militairen een nieuwe poging wagen het Nederlandse kampement te bereiken.

In de heuvels boven de blokkades stonden veel vrouwen en kinderen toe te kijken. Van tijd tot tijd brachten ze voedsel, water en kleding naar de mannen die op de lager gelegen wegen achter en op de barricades stonden.

De organisatoren van de blokkades hebben het Nederlandse Kfor-detachement duidelijk gemaakt dat zij niet alleen de komst van de Russen willen verhinderen, maar ook geen Nederlandse eenheden willen laten vertrekken. De voorbereidingen voor de verhuizing van het Nederlandse detachement gaan echter door. „De Gele Rijders hebben de bevolking duidelijk gemaakt dat de blokkade geen zin heeft en dat ze in elk geval zullen vertrekken", aldus een woordvoerder van Defensie gisteravond. De Gele Rijders willen samen met de Russen vandaag opnieuw met de Albanezen praten over de kwestie. In Orahovac wonen zo'n 25 000 mensen, van wie tien procent Serviërs.

De commandant van Kfor, de Brit Mike Jackson, toonde zich weinig ongerust over de blokkade. „Ik begrijp de reactie, maar ik denk dat hij misplaatst is en niet meer dan een hobbel in de weg. Een deel van het Russische contingent is op dit moment al elders in Kosovo gelegerd en zij doen het naar mijn professioneel oordeel uitstekend."

Overigens zijn sinds de intocht van Kfor-troepen in Kosovo meer dan 80 000 Roma-zigeuners uit de provincie gevlucht. De meesten van hen leven onder onmenselijke omstandigheden in de open lucht, meldde gisteren de voorzitter van de Joegoslavische Romavereniging, Djura Simic. De Albanezen in Kosovo verwijten de zigeuners te hebben samengewerkt met de Serviërs tijdens de oorlog.

Blokkade en betoging

Kosovaren weren Russen uit Orahovac

ORAHOVAC, 23 AUG. In Orahovac in Kosovo hebben Albanezen vanochtend de intocht van Russische KFOR-soldaten verhinderd. Russische kwartiermakers maakten rechtsomkeert toen ze op een wegblokkade stuitten.

De Nederlandse Gele Rijders, die de afgelopen weken in Orahovac gelegerd zijn geweest, moeten voor het eind van de week naar het nabijgelegen Suva Reka verhuizen. Ze worden vervangen door Russen.

De Albanezen van Orahovac willen voor geen prijs Russen in hun omgeving, omdat tijdens de oorlog om Kosovo Russische vrijwilligers aan de kant van de Serviërs betrokken waren bij de 'etnische zuivering' in Orahovac.

„De Russen hebben deelgenomen aan de meest onmenselijke massamoorden en criminele daden", zo zei gisteren Agim Hasku tot demonstrerende inwoners van Orahovac. De 1500 betogers scandeerden leuzen tegen de Russen en droegen spandoeken met de teksten 'NAVO ja, Russen nee' en 'Russen vermoordden onze kinderen'. „De Albanese bevolking heeft genoeg gezien van de Russen toen zij huurlingen waren aan de kant van de Serviërs", aldus een woordvoerder van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK.

De Gele Rijders en Duitse KFOR-soldaten hebben de afgelopen dagen talrijke wapens ingenomen die werden ingeleverd door Serviërs in de stad. De Serviërs waren opgeroepen hun wapens in te leveren op straffe van arrestatie. Dat dreigement, en de arrestatie, vrijdag, van drie Serviërs op verdenking van oorlogsmisdaden, hebben veel méér Serviërs ertoe gebracht hun wapens in te leveren dan KFOR oorspronkelijk verwachtte en de tijdslimiet waarbinnen de wapens moesten worden ingeleverd werd met het oog op de grote toeloop verschoven van zaterdag- naar gistermiddag.

Gisteren werd de identiteit bekend van de drie vrijdag door KFOR opgepakte Serviërs. Het gaat om oud-burgemeester Andelijko Kolašinac, een arts en een cafehouder. Ze worden ervan verdacht in het voorjaar te hebben deelgenomen aan moordpartijen op de Albanezen in Orahovac en omgeving. Daarbij zouden honderden doden zijn gevallen.

In de hoofdstad van Kosovo, Priština, is UÇK-chef Hashim Thaçi zaterdag verrassend weggebleven van de tweede bijeenkomst van de Overgangsraad, een orgaan dat VN-chef Bernard Kouchner adviseert en waarin alle partijen en etnische groepen in Kosovo zijn vertegenwoordigd. Thaçi's kantoor liet weten dat hij in het buitenland is en pas vandaag naar Kosovo terugkeert.

De eerste zitting van de Overgangsraad werd geboycot door Thaçi's rivaal Ibrahim Rugova, de gematigde leider van de Kosovo-Albanezen. Rugova kwam zaterdag wel opdagen. Ondanks het wegblijven van Thaçi liet Kouchner zich optimistisch uit: Rugova boycot de raad niet langer en Thaçi's wegblijven zou geen boycot zijn, omdat hij zaterdag wel een vervanger stuurde. (Reuters, AP, AFP)

Albanezen in Kosovo blokkeerden vanmorgen de weg naar Orahovac, zodat een pantservoertuig met Russische KFOR-militairen gedwongen was rechtsomkeert te maken. (Foto AP)

Russen door Albanezen gehinderd bij Orahovac-actie

Etnisch-Albanese inwoners van Orahovac hebben gisteren de toegangswegen tot deze Kosovaarse stad met tractoren, auto's en bussen geblokkeerd.

Hierdoor konden de Russische vredestroepen de stad niet binnentrekken. Pogingen van Nederlandse en Duitse KFOR-soldaten om de Kosovo-Albanezen over te halen de blokkades op te heffen, misten hun uitwerking. De Russen zouden maandag de eerste posities in Orahovac innemen ter vervanging van de Nederlandse KFOR-soldaten die tot op heden verantwoordelijk waren voor de ordehandhaving in de stad.

Een Russische officier legde de demonstranten bij de wegblokkade gisteren uit dat zijn troepen de macht volgens een internationale overeenkomst tussen de NAVO en Rusland overnemen. Dit leverde echter geen resultaat op. Duitse en Nederlandse militairen aan de Russische zijde van de blokkade werden evenmin de toegang tot de stad ontzegd. Volgens de etnische Albanezen is Rusland een bondgenoot van Servië geweest in de oorlog tegen het Bevrijdingsleger van Kosovo (UÇK).

Het is de bedoeling dat de Russen pas na twee weken de volledige controle van de Nederlanders overnemen. In de heuvels boven de langgerekte blokkades stonden grote aantallen vrouwen en kinderen toe te kijken. Van tijd tot tijd brachten ze voedsel, water en kleding naar de mannen die op de hagergelegen wegen achter en op de barricades stonden. (AP

Veel Serviërs in Orahovac geven hun wapens af

AP, Reuters

ORAHOVAC

Serviërs in Orahovac hebben zo massaal hun wapens ingeleverd dat het ultimatum dat ze was gesteld, zondag is verlengd. Zaterdagavond waren al zeshonderd wapens overgedragen aan KFOR. Hoeveel extra tijd de Serviërs hebben gekregen is niet gezegd.

Commandant Van Loon van de Gele Rijders zei dat er zoveel wapens waren dat het inleveren geruime tijd kost. De NAVO-troepen hadden gedreigd zondag in de Servische wijk van de stad huis-aan-huis te gaan zoeken naar verboden wapens.

Zaterdagmorgen hadden de Nederlanders en de Duitse troepen onder wier commando zij vallen in de Servische wijk pamfletten opgehangen met daarop de namen van degenen die in het verleden wapens hebben gekregen van de Servische politie.

De inzamelingsactie werd gehouden met oog op de komst naar Orahovac van Russische militairen, voor wie de Nederlanders plaats moeten maken. De Albanese Kosovaren in de stad zijn daartel op tegen en hielden zondag een anti-Russische betoging. De Albanezen werden opgeroepen wegversperringen op te werpen tegen de komst van de Russen.

De Albanezen willen de Russen niet in Orahovac hebben, wegens hun historische banden met de Serviërs, en omdat Russische huurlingen met de Serviërs in Kosovo hebben gevochten.

Gisteren werd bekend dat de vroegere Servische burgemeester van Orahovac een van de drie vermeende oorlogsmisdadigers is die vrijdag werden opgepakt door Duitse en Nederlandse militairen. Andjelko Kolasinac zou opdracht hebben gegeven tot het vermoorden van Kosovo-Albanezen.

Zie ook pagina 5

'Geen Rus mag naar Orahovac'

UCK dreigt met acties tegen Russische Kfor-militaren

ORAHOVAC – Het Kosovo bevrijdingsleger UCK wil de Russen niet binnenlaten in Orahovac. Dit heeft een UCK-commandant in Orahovac, Selim Gashi, gezegd. De Gele Rijders, de Nederlandse militairen die nu nog voor de vredesmacht Kfor in Orahovac zitten, zeggen geen enkele UCK-actie tegen de Russen te zullen dulden.

„Wij zullen ze niet in de stad laten. De Albanese bevolking heeft genoeg gezien van de Russen toen zij huurlingen waren aan de kant van de Serviërs", aldus Gashi. Tijdens een demonstratie riepen Albanese leiders gisteren de bevolking van Orahovac op wegversperringen op te richten om de Russen tegen te houden. Zo'n tweeduizend etnische Albanezen namen deel aan de betoging. Het eerste contingent Russen, zo'n vijftig man, moet vandaag aankomen.

Premier Kok zei vrijdag in Den Haag dat de Gele Rijders „op zeer korte termijn" zullen plaatsmaken voor een Russisch bataljon. Dat gebeurt in het kader van afspraken die de Navo met Moskou heeft gemaakt over de Russische deelname aan Kfor. Commandant Van Loon van de Gele Rijders verwacht dat de overdracht enkele weken in beslag zal nemen.

De Gele Rijders zullen volgens de Nederlandse chef-staf, J. Damen geen enkele actie accepteren van het UCK tegen de Russen. „Wij zullen er alles aan doen om ervoor te zorgen dat de Russen hun werk kunnen doen", aldus Damen gistermiddag. „De Russen maken deel uit van Kfor. Hun aanwezigheid in Orahovac is volkomen legitiem." Orahovac heeft zo'n 25 000 inwoners, waarvan tien procent Servisch is.

Sinds enkele weken zitten er ook Russen in Malisevo, een plaatsje ten noorden van Orahovac. Ook daar was aanvankelijk veel verzet van Albanezen en was gedreigd met acties. Maar volgens Damen is er niets gebeurd. „De bevolking geeft de Russen de kans hun werk te doen. De verstandhouding is goed."

De Servische bevolking van Orahovac heeft dit weekeinde veel wapens ingeleverd bij de Gele Rijders. De Nederlanders hadden via posters opgeroepen om het wapentuig vrijwillig af te geven. Wie dat niet doet, kan worden gearresteerd. Volgens Van Loon beschikken de Nederlanders over lijsten met Servische wapenbezitters en zijn vanaf vandaag arrestaties mogelijk. De Nederlanders toonden zich zeer tevreden over de hoeveelheid ingeleverde wapens. Ook de ontwapening van het UCK zou volgens plan verlopen.

Overigens blijkt de vroegere Servische burgemeester van Orahovac, Andjelko Kolasinac, een van de drie verdachten te zijn die vrijdag zijn opgepakt door Duitse en Nederlandse Kfor-militairen.

De twee andere arrestanten zijn een arts en een cafehouder. Kolasinac, bijgenaamd Djeka, zou een van de mensen zijn geweest die dit voorjaar deelnamen aan of opdracht gaven tot moordpartijen op Albanezen, plundering en brandstichting.

Serviërs leveren massaal wapens in bij Gele Rijders

Serviërs in Orahovac leveren massaal hun wapens in bij de militairen van de Gele Rijders. De Nederlanders hadden via posters opgeroepen om het wapentuig vrijwillig af te geven. Wie dat niet doet, wordt gearresteerd.

Overste Damen van het Nederlandse contingent is zeer tevreden met de gang van zaken. Op de posters stonden de namen van een mensen die vermoedelijk wapens in hun bezit hadden. Zij konden die inleveren zonder straf. Vervolgens meldden zich veel meer Serviërs. Volgens Damen ligt ook de ontwapening van het Kosovo-Bevrijdingsleger UÇK op schema.

De Nederlandse Gele Rijders dragen de komende tien dagen hun KFOR-activiteiten in Orahovac over aan de Russen. Morgen zullen de eerste gesprek worden gevoerd met de Russen en de UÇK-leiding. Die is tegen de komst van de Russen naar Orahovac.

De Nederlanders hebben gezegd geen enkele acties van het UÇK tegen de Russen te accepteren. De Gele Rijders vertrekken over tien dagen naar Suva Reka en Musutiste. (AP/ANP)

Ongeveer zeshonderd geweren werden door de Serviërs ingeleverd bij de Nederlandse Gele Rijders in Orahovac. FOTO AP

23-8-99

Spanning Orahovac stijgt bij komst Russen

ORAHOVAC — De vroegere Servische burgemeester van Orahovac, Andjelko Kolasinac, is een van de drie verdachten van oorlogsmisdaden die vrijdag zijn opgepakt door Duitse KFOR-militairen in samenwerking met de Nederlandse Gele Rijders. Dat is gisteren bevestigd door de chef-staf van het contingentscommando, luitenant-kolonel Damen.

Kolasinac, bijgenaamd Djeka, zou een van de mensen zijn geweest die dit voorjaar deelnamen of opdracht gaven tot moordpartijen op Albanezen, plundering en brandstichting. Volgens het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK in Orahovac zouden zij plannen hebben beraamd voor nog veel meer - systematische - moordpartijen in dorpjes in de nabijheid van de stad. Kolasinac was de afgelopen twee jaar burgemeester van Orahovac.

Door de arrestaties en de komst van de eerste vijftig Russische militairen naar Orahovac vandaag, is de spanning in de stad alleen maar toegenomen. Het UÇK bezwoer de Tweeduizend Kosovo-Albanezen protesteerden gisteren al tegen de komst van het Russische bataljon. De Albanezen willen de Russen niet, omdat ze hen zien als bondgenoten van de Serviërs. Bovendien zouden Russische huurlingen in de oorlog gruweldaden tegen Albanezen hebben begaan.

De Gele Rijders zeiden gisteren „geen enkele actie" te accepteren van het UÇK, als dat de komst van de Russen naar Orahovac probeert te verhinderen. De Gele Rijders hebben daarvoor versterking gekregen van een extra compagnie Duitse militairen.

Wel bleek gisteren dat het kabinet - premier Kok en Van Aartsen voorop - zich in de steek gelaten voelt door de NAVO, die er niet in slaagde de Russen na de afspraken van juni in Helsinki over te halen Orahovac aan de Nederlanders te laten.

Zaterdag was er nog positief nieuws uit Orahovac. Serviërs leverden toen massaal hun wapens in bij de Gele Rijders. De Nederlanders hadden via posters opgeroepen om het wapentuig vrijwillig af te geven. Wie dat niet doet, wordt gearresteerd. Volgens Damen van het contingentscommando ligt ook de ontwapening van het UÇK op schema. Volgens het stappenplan moest het UÇK eind deze week 60 procent van zijn wapens hebben ingeleverd. Daaraan is voldaan, aldus de overste. (ANP)

Multi-etnisch samenleven moet geen dogma zijn

23-8-99

Herstel van een multi-etnische samenleving van Albanezen en Serviërs in Kosovo is moeilijk, wellicht onmogelijk. ***S.W. Couwenberg*** *meent dat een discussie over opdeling geen taboe moet zijn en vindt dat zo'n samenleving niet altijd en overal moet worden afgedwongen.*

Een ethnisch Servische vrouw vertrekt uit Prizren naar Servië omdat zij zich in Kosovo niet meer veilig voelt. FOTO AP

ER voltrekt zich een tweede etnische zuivering in Kosovo, maar nu de andere kant op; Serviërs die noodgedwongen Kosovo ontvluchten. Ik houd de NAVO daarvoor medeverantwoordelijk, aldus SP-fractieleider J. Marijnissen in een recent interview. Hij vindt dat de NAVO in Kosovo heeft gefaald. Die wilde immers een multi-etnisch Kosovo met geweld afdwingen. Maar dat blijkt een illusie. Daarom pleit hij voor opdeling van Kosovo in een Albanees en een Servisch deel als minst kwade oplossing.

Maar in Nederland is het taboe daarover te discussiëren, meent hij. In een democratie kunnen taboes echter ter discussie worden gesteld en dat doet Marijnissen in feite. Een discussie over zijn pleidooi mag geen taboe zijn.

De NAVO-interventie in Kosovo heeft mijns inziens in zoverre wel degelijk succes gehad dat als gevolg daarvan de gewelddadige ernische zuivering van Albanese Kosovaren door Servië ongedaan is gemaakt. Dit heeft er op zijn beurt toe geleid dat het nu Serviërs zijn die zich niet langer veilig voelen en daarom Kosovo ontvluchten. Maar 10 procent van in Kosovo woonachtige Serviërs is daar nog aanwezig.

Na al wat Serviërs de Albanese Kosovaren hebben aangedaan, is het op zichzelf niet verwonderlijk dat die sterk anti-Servische gevoelens koesteren en daaraan ook uiting geven. Hoe lang hebben Nederlanders niet anti-Duitse gevoelens gekoesterd na wat Duitsers ons tijdens de bezetting hebben aangedaan?

Uitgaande van herstel van een multi-etnisch Kosovo als politieke opdracht moet de internationale vredesmacht een veilige terugkeer van gevluchte Serviërs mogelijk maken, zo wordt nu in de pers betoogd. Marijnissen heeft echter geen ongelijk als hij vreest dat van een vreedzaam multi-etnisch Kosovo de komende jaren weinig terecht zal komen.

Ik geloof dat het niet verstandig is multi-etnisch samenleven zodanig te idealiseren dat zoiets desnoods met alle beschikbare middelen moet worden afgedwongen. In de huidige wereld van elkaar overlappende etnische culturen en loyaliteiten valt aan multi-etnisch samenleven in de regel niet te ontkomen. Het na de Eerste Wereldoorlog nog sterk gekoesterde ideaal van een Europa waarin volk en staat zouden samenvallen in een etnisch-homogene natiestaat stuit in de praktijk op zoveel problemen en hindernissen dat het niet of moeilijk uitvoerbaar is.

De vele staatloze volken van de wereld hebben niettemin recht op een redelijke mate van politiek-culturele zelfbeschikking binnen de staat waarvan zij door de grillige loop der historie deel uitmaken. Het gaat hier om een internationaal erkend collectief mensenrecht. Ook de ideologie van het multiculturalisme komt op voor politieke erkenning van op culturele identiteit gebaseerde verschillen tussen mensen. Daardoor kunnen staatloze volken hun eigen taal en cultuur in stand houden en ontwikkelen.

Dit kan door die volken autonomie toe te kennen, zoals bijvoorbeeld Spanje op voorbeeldige wijze heeft gedaan in zijn grondwet van 1978. Aan regionale talen als het Baskisch, het Catalaans, het Galicisch, enzovoort is zodoende in de desbetreffende regio's een gelijkwaardige plaats naast het Spaans toebedeeld (zie art. 3 grondwet).

Zo'n oplossing is ook voor Kosovo het meest aangewezen en is daar onder Tito ook gerealiseerd. Maar Milosevic heeft daar een einde aan gemaakt en dit heeft geleid tot de huidige situatie. Een multi-etnisch Kosovo is nu bijzonder problematisch geworden.

Van multi-etnisch en -cultureel samenleven moet geen dogma gemaakt worden dat we koste wat het kost afdwingen. Dan wordt het een politieke orthodoxie, ja een dwanggedachte en doet het denken aan het jacobijnse radicalisme tijdens de Franse Revolutie van 1789. Dit wilde mensen dwingen vrij en gelukkig te worden zoals de jacobijnen dat voor ogen hadden. Amerikanen hebben daar ook nogal eens neiging toe bij het uitdragen van de *American way of life*.

En ook Nederland wordt door zo'n fanatieke zendingsdrang wel eens teveel meegesleept. Onze ontwikkelingshulp biedt daar treffende voorbeelden van. Zoals het katholieke dogma van de onontbindbaarheid van het huwelijk is vastgelopen op de onwil van de huwelijkspartners om nog verder samen te leven als zij elkaar niet langer verdragen, zo kan men redelijkerwijze ook volken niet dwingen tot samenleven als zij niets van elkaar moeten hebben.

Nederland heeft ook lange tijd zijn religieus-culturele tegenstellingen en spanningen opgelost door een rigoreuze opdeling in streng gescheiden zuilen.

In het licht van dit alles lijkt me een opdeling van Kosovo een idee dat overweging verdient, hoezeer dat op het eerste gezicht tegen de borst stuit. Na verloop van tijd – tijd heelt wonden – zal via zakelijke relaties en contacten vanzelf weer toenadering tussen de gescheiden bevolkingsgroepen op gang komen. Als men tot zo'n opdeling niet bereid is, rest Kosovo slechts een gewapende vrede met de langdurige aanwezigheid van een internationale vredesmacht als consequentie.

Het idee van een binationale staat, waarin joden en Arabieren op voet van gelijkheid zouden samenleven onder een gemeenschappelijk bestuur was een van de opties ter oplossing van het Israëlisch-Palestijns conflict. Die oplossing is niet uitvoerbaar gebleken omdat zij niet te verenigen valt met het joodse karakter van de staat Israël. Daarbij wordt ook uitgegaan van een strikt etnische opvatting van nationaliteit. De oplossing wordt nu gezocht in een Palestijns thuisland bestaande uit een lappendeken van enclaves (bantoestans) en dat roept onwillekeurig herinneringen op aan de thuislandenpolitiek van het Zuid-Afrikaanse apartheidsregime. Als die oplossing aanvaardbaar is, waarom dan niet een opdeling van Kosovo?

In Turkije wordt sinds lang met alle beschikbare, ook militaire middelen een politiek van etnische zuivering doorgevoerd ter oplossing van het Koerdenprobleem aldaar en Turkije wordt daarbij zelfs met militaire hulp actief gesteund door verscheidene NAVO-landen, in het bijzonder de VS en Duitsland. Hoe valt dit te rijmen met multi-etnisch samenleven als nieuw politiek dogma?

S.W. Couwenberg is hoofdredacteur van Civis Mundi.

Wie neemt het op tegen de 'slachter van de Balkan'?

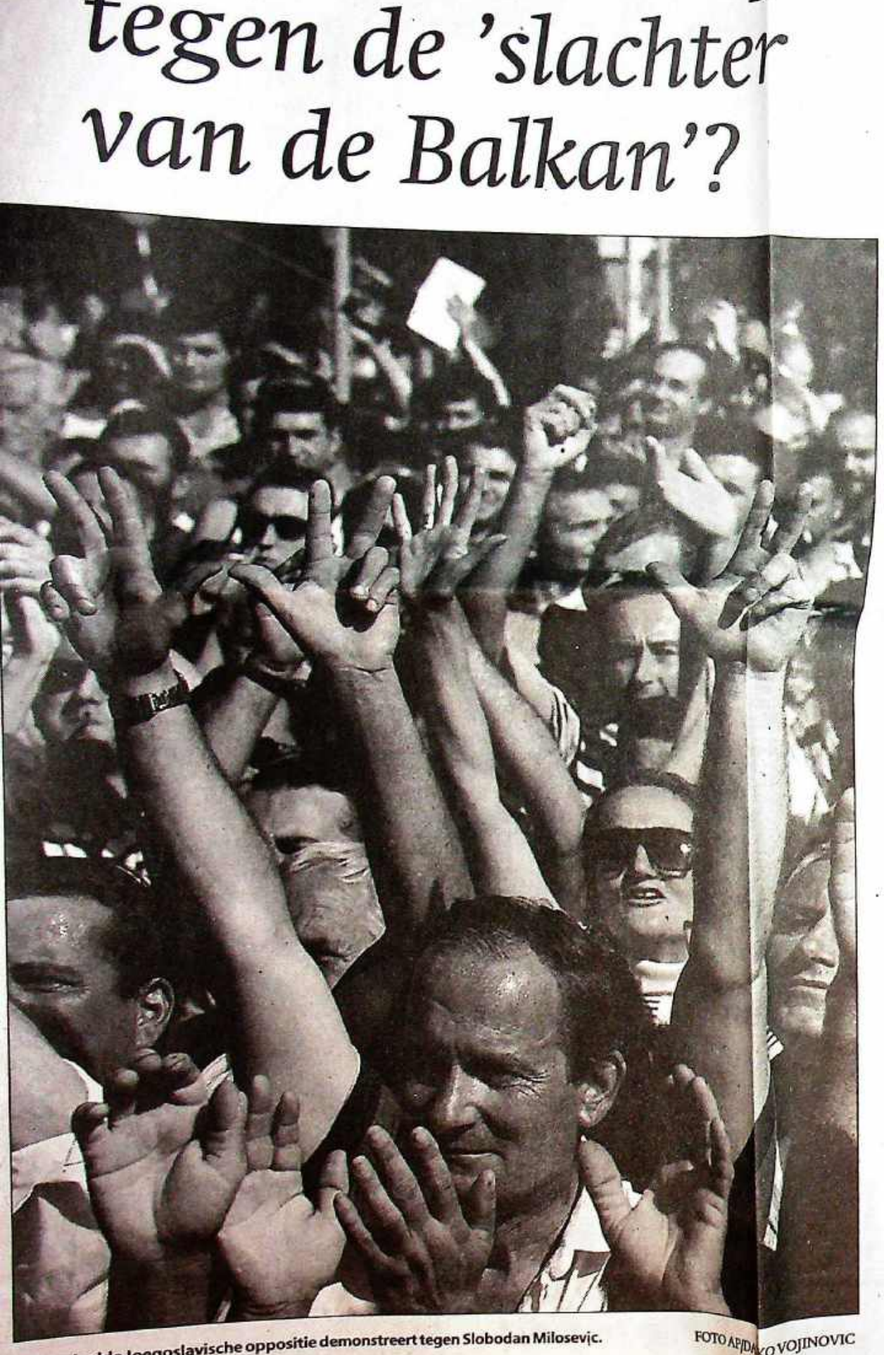

De verdeelde Joegoslavische oppositie demonstreert tegen Slobodan Milosevic. FOTO AFJDA KO VOJINOVIC

Robert Thomas: Serbia under Milosevic – Politics in de 1990s. Hurst &Co, Londen; 443 blz. - ƒ 61,80.

Zes maanden, hooguit een jaar, zeiden de meesten. „Jullie zijn veel te optimistisch", somberde een dissident: „Let op mijn woorden. Over tien jaar zit Slobodan Milosevic er nog." Nog even en hij krijgt gelijk, een van die journalisten, met wie ik in maart 1991 een weddenschap afsloot op de nog resterende ambtstermijn van de (toen nog) Servische president.

Enkele dagen ervoor waren in Belgrado massale demonstraties tegen de persterreur uitgelopen op een veldslag met de politie. Milosevic ging uiteindelijk door de knieën. De directeur van Radio Televisie Belgrado moest vertrekken, evenals de minister van binnenlandse zaken. Daarmee had ook Milosevic had zijn langste tijd gehad. Leek het.

Acht jaar later is hij er nog. Als president van Joegoslavië. Een heel ander Joegoslavië dan toen. Het land is sinds 1991 meer dan gehalveerd, verarmd, deels verwoest. Maar vooral is het een land dat door de internationale gemeenschap wordt gewantrouwd en als paria behandeld. De prangende vraag blijft: zo'n man, die op alle fronten heeft verloren, hoe komt het dat die er nog altijd zit?

Soms was het op kantje-boord, dat wel. Zoals in 1992-1993 toen Milosevic zich uitgedaagd zag door Milan Panic, die rare Amerikaanse Serviër, die het Joegoslavische regime een netter imago moest geven, en – tot ontsteltenis van het establishment – ook daadwerkelijk deed waarvoor hij was ingehuurd. Amper in functie kreeg de nieuwe president van Joegoslavië al een afzettingsprocedure aan zijn broek. Die mislukte.

Toen de 'rijkste Serviër ter wereld' zich vervolgens in de strijd wierp als tegenstrever van Milosevic voor het presidentschap van Servië, gooide het bewind alle remmen los. Plotseling bleek de kieswet een bepaling te bevatten dat kandidaten minstens een jaar in Servië moesten wonen. Panic mocht niet meedoen, b[redacted] van de kiescommi[redacted] daaropvolgende [redacted] Uiteindelijk ging [redacted] kon de naam van [redacted] zingsbiljet worde[redacted]

Milosevic won toch[redacted] mel met de uitslagen. Geholpen door de Albanezen in Kosovo, die de verkiezingen massaal boycotten. En met een steuntje in de rug van het Westen. Dat reageerde niet toen Panic de internationale gemeenschap smeekte om de internationale sancties, al was het maar even, op te heffen om de oppositie de verkiezingen te laten winnen. Sterker nog, het Westen verscherpte de strafmaatregelen. Met Panic' geloofwaardigheid was het toen voor veel Serviërs wel gedaan.

Die sancties degeneerden Servië in snel tempo tot een maffiastaat. „Zij waren het cement voor de driehoek politiek-zaken-criminaliteit", aldus de Britse Balkan-kenner Robert Thomas in zijn boek 'Serbia under Milosevic'. Het is een minutieuze, verhelderende beschrijving van de politieke ontwikkeling die zich de laatste tien jaren in Servië heeft voltrokken, een omwenteling die zo veel desastreuzer verliep dan in de omringende landen. Terwijl Servië er in 1989 beter voor stond dan andere landen achter het Ijzeren Gordijn.

Thomas maakt de vergelijking met Tsjechoslowakije, waar alle dissidente bewegingen – ondanks een enorme variëteit aan belangen en ideeën – zich samen tegen het apparaat keerden. Toen het *ancien regime* eenmaal was verdwenen werd een 'normaal politiek leven' mogelijk.

In Servië daarentegen slaagde het apparaat er zelf in de (onvrede van de) bevolking te organiseren. De slogan waarmee het de Serviërs achter zich wist te krijgen: ons nationale voortbestaan staat op het spel.

Uiterlijk heeft Joegoslavië/Servië alle kenmerken van een democratie. Het heeft een parlement, vele partijen, eens in de zoveel tijd verkiezingen. In de praktijk heeft het weinig betekenis. De SPS, de opvolger van de communistisch partij, heeft de structuren, het geld en bezittingen geërfd uit de tijd van eenpartijstaat. In wezen zijn partij en staat hetzelfde, net als vroeger.

Daarboven staat Milosevic. Een man voor wie het opgeven van macht ondenkbaar is, aldus Thomas. Heel koeltjes, maar daarmee des te overtuigender beschrijft hij hoe de saaie partijbons er elke keer in slaagt zijn tegenstanders te slim af te zijn. Hoe het hem elke keer lukt anderen de prijs van een radicale beleidswijziging te laten betalen. De Serviërs in Krajina bijvoorbeeld, dat hij in 1995 zonder slag of stoot opgeeft. De Serviërs in Bosnië, idem dito. En vervolgens de oppositie, die met stomme verbazing moet aanzien hoe het westen de 'slachter van de Balkan' vervolgens als vredesstichter in de armen sluit.

[redacted] daardoor slaagt de oppositie er [redacted] Milosevic af te rekenen op alle [redacted] waarin hij Servië heeft gestort. [redacted] ien lukt het de vele partijen en [redacted] es maar niet om op beslissende [redacted] nten hun krachten te bundelen. [redacted] winter van 1996-'97 wisten ze drie maanden samen (Zajedno) te blijven. Maar ook dat bleek niet voldoende. Milosevic hield stand.

Thomas' grondige analyse van de politieke ontwikkeling van Servië eindigt in 1998, als de kwestie-Kosovo zich opnieuw aandient, net als aan het begin van Milosevic' carrière. Sindsdien is het met Servië alleen maar slechter gegaan. De vraag blijft wanneer Milosevic zijn verantwoordelijkheid neemt. En natuurlijk, hoe.

NICOLE LUCAS

Trouw commentaar

21-8-99

Moed en onmacht in Joegoslavië

Om te betogen tegen het regime van president Slobodan Milosevic zijn donderdagavond zo'n honderdvijftigduizend mensen in Belgrado de straat op gegaan. Zeker geen gering aantal, want het regime had er veel aan gedaan om de mensen thuis te houden. Dat varieerde van regelrechte intimidatie tot het verspreiden van geruchten dat er fors geweld zou worden gebruikt. Het getuigt van moed dat de vele tienduizenden toch de straat op zijn gegaan.

Maar of het regime zich over deze demonstratie echt grote zorgen moet maken, is zeer de vraag.

Want jammer genoeg moet ook gezegd worden dat er niet veel meer positiefs te melden valt dan dat de opkomst hoog was. De betoging liet, helaas, ook duidelijk zien waar het bij de oppositionele bewegingen in Joegoslavië aan schort. Er is een schrijnend tekort aan eensgezindheid. De demonstratie was een toonbeeld van verdeeldheid.

Dat moet de leiders van de verschillende oppositionele bewegingen zwaar aangerekend worden. En dan met name de leider van de grootste beweging, Vuk Draskovic, die zich, zoals zo vaak in het recente verleden, ontpopte als een opportunist. Twee jaar geleden nog een fervent tegenstander van Milosevic, trad hij toch toe tot diens regering, werd vice-premier, kreeg ontslag en bekeerde zich vervolgens weer tot het oppositionele kamp.

De ellende is dat Draskovic zo'n charismatische figuur is en zich gesteund weet door tienduizenden, zodat de andere oppositionele leiders ook weer niet zonder hem en zijn beweging kunnen. Enkele dagen voo[redacted] monstratie van donderdag nog liet hi[redacted] er niet aan te zullen deelnemen, om [redacted] ter te melden dat hij en zijn beweging[redacted] zouden zijn maar dat hij niet het woo[redacted] voeren. Uiteindelijk deed hij ook dat [redacted] en verkondigde een standpunt dat haa[redacted] staat op wat de rest van de oppositie w[redacted] in feite Milosevic c.s. in de kaart speelt[redacted]

Draskovic zei voor verkiezingen te z[redacted] zoals even eerder Milosevic had gedaan[redacted] een poging de betoging te ontkrachten[redacted] gevolg was dat duizenden mensen tele[redacted] steld naar huis gingen en de demonstra[redacted] haar glans verloor. Zodat de conclusie [redacted] luiden dat de Joegoslavische oppositie v[redacted] waar haar moed heeft getoond, maar te[redacted] haar onmacht.

21-8-99

Decadentie versus het genot van oorlog

Pas de komende jaren zal blijken of de humanitaire interventie in Kosovo werkelijk een keerpunt was. Biedt zij een model voor de 21ste eeuw? Zullen we de orde kunnen handhaven in Europa en de rest van de wereld, of zullen we moeten accepteren dat veel gebieden ten prooi vallen aan anarchie en de kalasjnikov-terreur van de nieuwe barbaren?

Deze vragen kwamen aan bod in een rondetafelgesprek dat het Britse blad *Prospect* organiseerde tussen Timothy Garton Ash, Francis Fukuyama, Eric Hobsbawm, Pierre Hassner en Edward Luttwak. Het illustere gezelschap van historici en veiligheidsexperts komt er niet uit of we nu op de drempel staan van een tijdperk van mondiale voor- of rampspoed.

Hobsbawm is somber. Hij ziet Kosovo als het begin van de 21ste eeuw. 'Het is de eerste oorlog die gevoerd werd in de afwezigheid van een wereldomvattend staatsbestel – voor het eerst sinds de 18e eeuw bevinden grote delen van de wereld zich buiten het internationaal systeem.' De tijd is voorbij dat de westerse mogendheden de zaken naar hun hand konden zetten. In Kosovo zullen zij het UCK niet kunnen dwingen zich te ontwapenen. 'In grote delen van Afrika en Azië, en zelfs delen van Europa, zullen de grote of regionale mogendheden niet in staat zijn hun wil op te leggen', meent Hobsbawm. Gevolg: niet orde maar chaos op vele plekken van deze wereld.

De gesprekspartners van de Brit hebben iets meer vertrouwen in de mensheid. Zij hopen dat de westerse liberale ideeën over democratie, vrije markt, mensenrechten, integratie en samenwerking zich in het kielzog van de economische mondialisering zullen verspreiden.

Fukuyama, die meent dat na de dood van het communisme de liberale democratie de enig overgebleven universele ideologie is, is ervan overtuigd dat de 'geopolitieke macht van het Westen zal toenemen'. Niet alleen is het technologisch, economisch en militair superieur, maar ook is het veelzeggend dat de Amerikaanse Harvard-universiteit 's werelds knapste koppen aantrekt.

Toch durven Fukuyama en de anderen niet te garanderen dat iedereen snel de liberale orde zal omarmen. Timothy Garton Ash wijst op het voorbeeld van West-Europa, dat er honderden jaren over deed en onderweg veel bloed vergoot. Volgens hem toont de Balkan aan dat we nog geen alternatief hebben voor het bl[redacted] pad naar de moderniteit.

Zelfs Fukuyama twijfelt en vreest we[redacted] decadentie. 'Gaan we de kant op van h[redacted] meinse Rijk? Sluimert onder de opper[redacted] het moreel verval?' Er zijn verontrustend[redacted] wikkelingen – het buitensporige consur[redacted] me, de afbraak van het gezin, de vermin[redacted] van plichtsbesef en solidariteitsgevoel.

Dat is een handicap voor wie meent d[redacted] westerse landen de taak hebben de leven[redacted] burgers te beschermen in roerige gebi[redacted] Want de burgers in de 'consumenten-dem[redacted] tieën' worden gegrepen door het lijden[redacted] mensen elders, maar ze hebben geen trek [redacted] voor hun eigen leven in de waagschaal te[redacted] len. Vroeger nam men dan de toevluch[redacted] huurlingen, tegenwoordig tot de technol[redacted] van het luchtwapen om conflicten per[redacted] standsbediening te beëindigen. Maar Kos[redacted] heeft aangetoond dat die aanpak leidde tot[redacted] operatie die zo moeizaam verliep dat m[redacted] worden afgewacht of Allied Force een pre[redacted] dent heeft geschapen of de westerse leid[redacted] juist zal weerhouden van een herhaling.

De in Transsylvanië geboren Luttwak,no[redacted] verlegen om een provocatie, vindt dat we[redacted] veel aandacht besteden aan mensen die getra[redacted] matiseerd zijn door oorlog. Hij nam ooit de[redacted] aan een gewapend conflict 'en ik moet beke[redacted] nen dat ik in mijn leven nog nooit zo genot[redacted] heb'. Luttwak gelooft in een martiale hero[redacted] voeding van de westerse burger. Gevreet[redacted] moet worden dat hij te optimistisch is.

Tien jaar geleden triomfeerde het Weste[redacted] over het communistische blok. Het is nu aa[redacted] de liberale democratieën om vorm te geven aa[redacted] de totstandkoming van een vreedzame wereld[redacted] orde in de komende eeuw. De paradox is ech[redacted] ter dat juist democratieën daarvoor slecht ge[redacted] quipeerd zijn, door toenemend individualism[redacted] en afnemende weerbaarheid. Zo kan de ge[redacted] dachte oplossing voor veel wereldkwalen d[redacted] vorm aannemen van een probleem.

Arie Elshou[redacted]

Media: betoging fiasco

Servische oppositie ruziet voort

BELGRADO, 21 AUG. De Servische oppositieleider Vuk Drašković sluit elke samenwerking met zijn rivaal Zoran Djindjić uit. De vijanden hadden gisteren, een dag na een gezamelijke betoging tegen Milošević die meer dan 100.000 betoggers op de been bracht, bittere kritiek op elkaar.

Drašković zei dat Djindjić' Democratische Partij stemming tegen hem had gemaakt tijdens de betoging. Drašković' toespraak werd herhaaldelijk onderbroken door gefluit en gejoel, na afloop werden er flessen naar hem gegooid. „De Democratische Partij wilde ons kennelijk een boodschap sturen. Die is ontvangen en begrepen", aldus Drašković.

Ook Djindjić ging op het incident in. „Mensen zijn nogal teleurgesteld als ze ondanks de hitte en bezinetekorten in Belgrado samenkomen en dan moeten luisteren naar iemand die zegt dat ze beter thuis kunnen blijven."

Djindjić verwees naar het feit dat Drašković, in tegenstelling tot andere oppositieleiders, geen voortijdig vertrek van president Milošević en een interim-regering wenst. Drašković had op de dag van de betoging een gesprek met Milošević en steunde daarna in zijn toespraak diens voorstel tot snelle verkiezingen - voor de winter invalt en de Serviërs geconfronteerd worden met kou en gebrek. Drašković besloot de menigte overigens pas toe te spreken toen duidelijk werd dat de betoging een succes was.

Mladjan Dinkić van de economengroep G-17 zei ermee op te houden als de oppositie zich niet snel verenigt. Ook hij keerde zich tegen Drašković, die één-tweetjes met Milošević zou opzetten en de menigte wilde manipuleren. „Deze regering kan nergens heen. Men is geïsoleerd en blut en beseft dat het binnen een maand voorbij kan zijn. Maar sommige oppositieleiders lijken dat niet in te willen zien."

Volgens de Servische staatsmedia is de betoging van donderdag uitgelopen op „een compleet fiasco". De bladen *Politika* en *Borba*, de staatstelevisie en het persbureau Tanjug gebruikten allemaal dezelfde kwalificatie in hun verslagen over de betoging in Belgrado. De staatstelevisie oordeelde dat „de door de NAVO georganiseerde" manifestatie neerkwam op een „faillissement" voor de Amerikaanse Balkangezant Robert Gelbard, die twee maanden aan de voorbereiding zou hebben gewerkt. De officiële media schatten het aantal betogers op 25.000 en onderstreepten de meningsverschillen tussen de oppositieleiders die aan het daglicht traden. „We weten niet wie teleurgestelder was: de organisatoren, de deelnemers of hun chefs en mentors, de NAVO", aldus de staatstelevisie (AFP)

'Wereldraad verspeelde door Kosovo-beleid veel aanzien'

20-8-99

door Guido de Bruin, ANP

AMSTELVEEN – De Wereldraad van kerken: stapels papier, omstreden publieke verklaringen, moeizame kerkpolitiek. Maar ook: onderling contact tussen kerken en culturen, gezamenlijke vieringen, inspiratie en bemoediging. Voor de Nederlandse afgevaardigde ds. Wies Houweling mag dat 'tweede been' van het oecumenisch lichaam wel wat meer nadruk krijgen.

De komende bijeenkomst van het centraal comité (algemeen bestuur) van de Wereldraad, van 26 augustus tot 3 september in het hoofdkwartier in Genève, betekent vooral veel vergaderen. Maar op de assemblee in de Zimbabwaanse hoofdstad Harare besloten de lidkerken, waarvan twee derde inmiddels uit het Zuiden komt, tot een minder westerse werkwijze. Daarom zijn er voor de 158 leden van het comité ook informele bijeenkomsten, waarin ontmoeting, discussie en het werken in kleine groepjes de ruimte krijgen.

Voor Houweling (39), gereformeerd predikant in een Amsterdamse Samen-op-weggemeente, is het de eerste reis naar Genève in haar nieuwe functie. In Harare werd ze gekozen als opvolger van ds. A. Westra uit Duiven. Doordat de kandidatuur van de hervormde secretaris-generaal dr. B. Plaisier sneuvelde, verdedigt Houweling in het centraal comité als enige Nederland. Het wordt een inwijding in de politiek en het lobbycircuit van de Wereldraad.

Daarnaast hoopt ze inspiratie te putten uit de dagelijkse vieringen en informele ontmoetingen. Het is juist dat aspect van de Wereldraad dat het verflauwde enthousiasme voor de oecumenische beweging in Nederland volgens haar kan doen oplaaien.

Maar dan moeten de Nederlandse kerken verder willen kijken dan hun neus lang is. „Het is triest dat de kleiner wordende kerken zo met zichzelf bezig zijn dat ze geen belangstelling voor andere kerken meer hebben."

Voor haar staat het buiten kijf: „Oecumene is gewoon noodzaak." Haar ervaring als studentenpredikant in Wageningen heeft haar geleerd dat de wederzijdse beinvloeding van verschillende tradities een tegenwicht vormt tegen het 'bekrompen karakter' van sommige Nederlandse kerken. Bovendien kunnen kerkleden de afkalving van de kerken hier wellicht beter verwerken als ze horen hoe het christendom in Afrika groeit en bloeit.

Houweling heeft een lijstje met onderwerpen die in Genève haar bijzondere aandacht hebben: Kosovo, schuldkwijtschelding voor de Derde Wereld, het oecumenisch decennium ter overwinning van het geweld. Ze is ook benieuwd naar de uitwerking van het in Harare gelanceerde idee voor een oecumenisch forum waarin de Wereldraad met niet-lidkerken als de rooms-katholieke kerk en de pinksterkerken en andere oecumenische organen zou kunnen samenwerken. „Dat kan iets moois worden, maar het mag niet verzanden in vrijblijvendheid."

Wat Kosovo betreft gaat het Houweling om de geloofwaardigheid van de Wereldraad. In opeenvolgende verklaringen sprak het oecumenische orgaan zich in het spoor van de Servisch-orthodoxe kerk tegen de Navo-bombardementen uit zonder de etnische zuivering door Servische troepen te veroordelen. „Dat kan echt niet", zegt Houweling stellig. „Als ze hun goodwill willen verspelen, moeten ze het zo doen." In Nederland heeft de Wereldraad door deze opstelling bij veel kerkleden aan gewicht verloren, is haar indruk.

Europese Unie, VS en Petritsch:

'Rapport fraude Bosnië bestaat niet'

Door onze correspondent BEN VAN DER VELDEN

BRUSSEL, 20 AUG. Zowel de Amerikaanse regering als Bosnië-gezant Petritsch als de Europese Commissie ontkent het bestaan van een rapport over verduistering van hulpfondsen ter waarde van een miljard dollar in Bosnië. De Amerikaanse regering eist rectificatie van *The New York Times*, die op basis van het rapport melding heeft gemaakt van de massale fraude.

De EU betaalt meer dan de helft van de internationale hulp voor de wederopbouw van Bosnië. Volgens een woordvoerder van de Commissie heeft Bosnië-gezant, Wolfgang Petritsch, gistermorgen tegenover medewerkers van eurocommissaris Hans van den Broek ontkend dat een rapport over fraude wordt voorbereid. Later gisteren zei ook de woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken, James Rubin, dat het rapport waarop The New York Times zich baseert, niet bestaat. Eerder hadden woordvoerders van Petritsch het bericht inhoudelijk wel bevestigd en zelfs aangetekend dat er méér dan een miljard dollar is verduisterd. Maar daarbij zou het gaan om door de Bosniërs zelf opgebrachte belastinggelden en niet om internationale hulpfondsen.

The New York Times meldde deze week dat een door Amerikanen geleide dienst voor fraudebestrijding die werkt voor Petritsch een rapport over verduistering van hulpgelden heeft gemaakt van vierduizend pagina's. Nationale, regionale en lokale leiders van de Kroatische, Servische en moslimgemeenschappen in Bosnië zouden zeker een miljard hebben verduisterd van de 5,1 miljard dollar hulp die sinds 1995 is verstrekt.

Bronnen bij de Europese Commissie zeggen dat er al lang geruchten zijn over grootschalige fraude in Bosnië. Maar volgens hen gaan er zulke ingewikkelde procedures aan de verstrekking van een gift van de Europese Unie vooraf, dat het moeilijk denkbaar is dat Bosniërs dit geld kunnen verduisteren. In Bosnië zijn in fraudebestrijding gespecialiseerde ambtenaren van de Commissie aanwezig om de besteding van Europese gelden te controleren. De Europese Commissie heeft eigen ambtenaren in Bosnië voor de verstrekking van financiële hulp. Daartoe is overgegaan nadat eurocommissaris Van den Broek, die verantwoordelijk is voor Oost-Europa, werd bekritiseerd omdat de hulpverlening te traag ging toen deze nog geheel vanuit Brussel geregeld werd.

Het enige geval van fraude met Europese gelden in Bosnië dat in Brussel wordt genoemd houdt verband met het faillissement van de Bosnia & Herzegovina Bank in Sarajevo. Volgens The New York Times zijn bij het faillissement van deze bank twintig miljoen dollar van internationale organisaties spoorloos verdwenen.

James Rubin voer gisteren ongebruikelijk fel uit tegen The New York Times. Hij zei dat het blad met „een vals, ongerechtvaardigd en niet onderbouwd" artikel de indruk had gewekt dat donorgelden op grote schaal verdwijnen. „We zouden correcties willen zien die de waarheid bevatten en deze valse perceptie wegnemen", aldus Rubin. Volgens Rubin wordt in Bosnië met hulpgelden wel gefraudeerd, maar „we hebben maar heel weinig geld verloren, juist omdat we het bestrijden van de corruptie tot onderdeel van ons beleid hebben gemaakt." Washington zou slechts één miljoen dollar aan fraude hebben verloren.

The New York Times meldde vandaag inderdaad te zullen corrigeren, maar alleen ten aanzien van „enkele marginale punten waarop we feitelijke vergissingen hebben gemaakt".

Nederland, zo tekent een onzer redacteuren aan, heeft vorig jaar 140 miljoen gulden hulp verstrekt aan Bosnië, waarvan driekwart in multilaterale projecten via de Wereldbank. Een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse Zaken erkent dat in Bosnië vaak zeer slordig met hulpgelden wordt omgesprongen, maar ontkent met kracht dat op grote schaal sprake is van corruptie. Op de besteding van de hulp wordt nauwgezet toezicht gehouden. Dat zegt ook de Wereldbank. Bij het verdwenen bedrag zou het vooral gaan om geld van de Amerikaanse hulporganisatie US Aid, die leningen verstrekt ter financiering van de privatisering van staatsbedrijven. Deze bedrijven zijn vaak niet in staat deze leningen terug te betalen.

Soldaten weg uit Orahovac

Door onze diplomatiek redacteur

DEN HAAG, 20 AUG. De Nederlandse artillerieafdeling (de zogenoemde Gele Rijders) die in Kosovo deel uitmaakt van de KFOR-macht van de NAVO moet toch uit haar kampement in en rondom een wijnfabriek te Orahovac verhuizen ten gunste van een Russisch bataljon.

Het kabinet zou vandaag beslissen over een dergelijk voorstel van de NAVO, dat Den Haag woensdag bereikte.

Het NAVO-voorstel, dat na weken van moeizame onderhandelingen met de Russen is overeengekomen, betekent een streep door de rekening van de Nederlandse regering. De ministers Van Aartsen (Buitenlandse Zaken) en De Grave (Defensie) hadden in de afgelopen weken herhaaldelijk verklaard dat zij niet voelden voor ontruiming van de twee maanden geleden betrokken basis van de Gele Rijders ten gunste van de Russen.

Daarvoor was mede een reden dat de Gele Rijders, wier basis intussen geheel ingericht is, in de regio-Orahovac als bevrijders zijn verwelkomd door de Albanese meerderheid, die in de Russen vooral belangenbehartigers ziet van nog niet uit de regio gevluchte Serviërs.

Met name Van Aartsen had zich tegen een verhuizing van de Gele Rijders uitgesproken. Tijdens een Balkan-reis zei hij onlangs nog dat Nederland, dat in Kosovo ongeveer tweeduizend van de nu 37 duizend militairen tellende KFOR-macht levert, niet van plan was „voetveeg van de NAVO te worden".

De Grave had zich wat gematigder uitgedrukt en er ook op gewezen dat de aanwezigheid van de Russen in Kosovo belangrijk is.

Massaal protest in Belgrado

20-8-99

door Abr de Vries

BELGRADO – Vlak voor de toespraak van bisschop Atanasije Jevtic ontploft pal voor het podium een traangasgranaat. De demonstranten, ze houden hun T-shirts voor de mond, schieten uiteen. Wie is verantwoordelijk voor de provocatie? „Milosevic!", kan een oudere vrouw nog net zeggen voor ze niest.

Later gebeurt hetzelfde weer. Maar het overgrote deel van de ruim 100 000 demonstranten laat zich niet wegjagen. De boulevard voor het federale parlementsgebouw, het Pionierspark ertegenover, het nabije plein van Nikola Pasic, het is één grote zee van mensen die het afreden van de Joegoslavische president eisen. „Ik verwacht veranderingen. Een beter leven", zegt de 36-jarige Dubravka Zivkovic.

In het begin heerst er nog een indrukwekkende vastberadenheid. Na het zingen van het oude Servische volkslied 'Gods Rechtvaardigheid' richt alle energie zich tegen het regime. Dat moet weg, ledere spreker wordt tientallen malen onderbroken door de menigte, met leuzen als 'Boeventl', 'Ontslag!' en 'Rode bende!'. De jongeren zijn veruit in de meerderheid.

Nikola Devrinje (22) weet niet wat hij moet verwachten, maar wil er toch bij zijn. ‚Om te zien wat er gebeurt. Maar ik geloof niemand meer. We zijn al zo vaak bedonderd."

De manifestatie krijgt een ander karakter als Vuk Draskovic, de leider van de Servische Vernieuwingsbeweging (SPO), zich door zijn bewonderaars laat overhalen toch te spreken. 'Vuce! Vuce!' schreeuwen ze. Dinsdag had Draskovic nog gezegd weg te zullen blijven. Zijn optreden leidt tot protesten bij het deel van de menigte dat de Democratische Partij (DS) van Zoran Djindjic steunt. Aanhangers van Djindjic verlaten teleurgesteld het terrein. Ze zien in de verschijning van Draskovic een vooropgezet plan om de demonstratie tot een louteren SPO-vertoning te maken.

Toch is het voor het eerst in twee jaar dat in Belgrado zoveel mensen tegen het regime de straat op gaan. Igor Zivkovic, een 32-jarige verkoper van computers, vindt de manifestatie daarom hoe dan ook een succes. Maar wat het resultaat zal zijn, dat weet hij niet. „We zijn zo verzwakt", zegt hij. „Honderdduizenden Serviërs hebben de afgelopen tien jaar het land verlaten."

Verschillende demonstranten zeggen dat de politie en aanhangers van Milosevic hebben verhinderd dat bussen naar Belgrado zouden rijden. Onder andere in Kraljevo in Centraal-Servië zou dat zijn gebeurd. Zoran Olacic (45) uit Snederevo vertelt dat de bus waar hij in zat 's ochtends in een dorpje even buiten Belgrado moest stoppen. „We moesten onder bedreiging met geweld uitstappen." Vervolgens is hij naar de hoofdstad gelift. „Ik wilde dit voor geen goud missen."

Ook op andere manieren proberde het regime mensen van demonstreren af te houden. Zo kondigde de tv aan dat gisteren, voor het eerst in maanden, pensioenen zouden worden uitbetaald; bejaarden moesten echter wel zelf naar het uitbetalingskantoor komen, waardoor ze niet op tijd naar Belgrado zouden kunnen. Ook werden mensen via de staatstv opgeroepen niet te gaan. Het zou er gevaarlijk zijn.

ppositieleiders blijven verdeeld

Massaal protest tegen Milošević

BELGRADO, 20 AUG. In Belgrado hebben gisteravond tussen 100.000 en 150.000 mensen gedemonstreerd tegen het bewind van Slobodan Milošević. De oppositie kon haar onderlinge verdeeldheid bij de betoging echter niet verhullen.

De betoging, de grootste van de oppositie sinds begin 1997 en het hoogtepunt van twee maanden van dagelijkse protestbijeenkomsten, werd georganiseerd door de G17, een groep van onafhankelijke economen, in samenwerking met de orthodoxe kerk en een paraplu-organisatie van oppositiepartijen, Alliantie voor Verandering. Hoewel het bewind via de televisie dringend had gewaarschuwd voor geweld, rellen en aanslagen, en ouders had aangeraden hun kinderen van de straat te houden, bleef het rustig, afgezien van één traangasgranaat die naar het podium van sprekers werd gegooid.

De verrassing van de avond was de komst van Vuk Drašković, leider van de Servische Vernieuwingsbeweging SPO, die eerder had gezegd dat zijn partij wel, maar hijzelf niet zou deelnemen omdat hij het niet eens is met de „stomme" denkbeelden van zijn collega's in de oppositie. Toen zijn vertegenwoordiger het woord nam, werd hij weggehoond door SPO-aanhangers, die om de komst van Drašković riepen. Die verscheen prompt op het podium en nam plaats naast zijn rivaal Zoran Djindjić. Ze keken elkaar niet aan.

In de toespraken klonken de meningsverschillen onder de oppositieleiders door. Drašković eiste verkiezingen in november, maar stelde dat Milošević niet zal aftreden en eiste dat ook niet. Servië, zei hij, is een „gevangenis" door het isolement dat door het bewind is veroorzaakt. Verkiezingen en samenwerking bij de oppositie moeten daaraan een eind maken. Sommigen jouwden Drašković uit. Djindjić gaf het regime 14 dagen om op te stappen. „Als ze er dan nog zitten gaat Servië de straat op, in 50 steden, met één boodschap: we blijven hier tot jullie opstappen. Het is óf Milošević, óf Servië. Er kan geen derde oplossing zijn."

Mladan Dinkić, de organisator van de betoging, had weer een andere boodschap: de oppositie moet het binnen een maand eens worden over de vorming van een overgangsregering. Voor de betogers zelf was er maar één boodschap: zij droegen spandoeken mee met „Slobo, stap op" en scandeerden „Aftreden!". (Reuters, AFP, AP)

• ANALYSE: pagina 5

Demonstranten in Belgrado maken op degrote manifestatie tegen president Slobodan Milošević met drie vingers het traditionele Servische overwinningsteken. (Foto Reuters)

JOEGOSLAVIË

Oppositie hoopt op 100.000 betogers

[• *Vervolg* van pagina 1] De belangrijkste organisator van de bijeenkomst, Mladjan Dinkić – lid van de G17, de groep van onafhankelijke economen – zei gisteren niet zwaar te tillen aan het feit dat diverse kopstukken van de oppositie vanavond niet zullen opdagen. Dat geldt onder anderen voor Drašković, de sociaal-democratische leider Obradović en ex-stafchef generaal Perišić. „Drašković heeft een of andere irrationele reden om niet te komen. Maar alle relevante [oppositie]partijen zullen er zijn. Als we meer dan 100.000 mensen bijeenbrengen is dat een signaal naar de autoriteiten dat dit hun laatste kans is om op te stappen en een boodschap aan de oppositieleiders dat de mensen geen tijd hebben om naar hun ruzies te luisteren", aldus Dinkić. In Niš in het zuiden van Servië betoogden gisteren twintigduizend aanhangers van de oppositie tegen het bewind.

Of Vesna Pešić, een van de kopstukken van de Alliantie, vanavond in Belgrado de betogers toespreekt is onduidelijk: zij is volgens een onafhankelijke bron in Belgrado naar Montenegro uitgeweken om uit de handen van de Servische justitie te blijven. Die vlucht is niet bevestigd door Pešić zelf, de Alliantie of haar partij, de Burgeralliantie. Pešić zei vorige week in de stad Vršac dat Milošević moet worden verdreven, met vreedzame middelen, „maar met de Roemeense methode als dat nodig is", een verwijzing naar de opstand van december 1989 tegen het bewind van Nicolae Ceauşescu. Volgens de Servische justitie heeft ze daarmee opgeroepen tot de gewelddadige omverwerping van de regering, een vergrijp waarop twintig jaar gevangenisstraf staat. (Reuters, AFP, AP)

President Bosnië ontkent stelen geld

BOSNIË De Bosnische president Alija Izetbegovic ontkent dat politieke leiders van zijn land twee miljard gulden aan internationale hulp en openbare middelen in eigen zak hebben gestoken.

Hij doet de beschuldigingen hierover af als "leugens", zo meldt de BBC.

De beschuldigingen staan in een rapport van de antifraudedienst van de Hoge Vertegenwoordiger van de Internationale Gemeenschap. In een vertrouwelijk rapport staat dat de leiders van de belangrijkste bevolkingsgroepen van Bosnië - moslims, Kroaten en Serviërs - bij de fraude betrokken zijn. (ANP/RTR)

Verdeeldheid van oppositie is gevaarlijk

De Servische oppositie is, gefascineerd door de baantjes die te verdelen zijn als Milošević eenmaal verdwijnt, hopeloos verdeeld. Het volk is dat niet: het wil Milošević weg hebben. Als de leiders blijven ruziën, ontstaat een gevaarlijke situatie.

Door onze correspondent RENÉE POSTMA

BELGRADO/BOEDAPEST, 20 AUG. Het Drašković-spektakel was van te voren tot in de puntjes geregeld. Vuk Drašković, de koning van de pleinen die in 1991 bijna heel Belgrado tegen Milošević wist te mobiliseren, en in 1996 opnieuw velduizenden op de been wist te brengen, zou niet meedoen.

Eerst natuurlijk wél, want als het volk protesteert mag Drašković met zijn Servische Vernieuwingsbeweging (SPO) niet ontbreken. Maar na een ontmoeting met de Joegoslavische president Milošević bleek Drašković dinsdag plotseling geen zin meer te hebben in de eerste grote protestdemonstratie in Belgrado dit jaar. Hij voelde niets meer voor de overgangsregering van experts die de organisatoren van de protestactie in Belgrado gisteren, Het Milošević-kamp had de gedachte van vervroegde verkiezingen laten rondzingen en Drašković werd in één klap de vertolker van die nieuwe gedachte. Handjeklap, reageerden analisten in de Joegoslavische hoofdstad.

Maar de 'kwikzilverachtige' Drašković bleek gisteravond zijn opties open te hebben gehouden. Voor het podium waar de gehavende oppositie het woord voerde stond de harde kern van de SPO opgesteld. Drašković zelf volgde vanachter de coulissen hoe het enorme plein voor het federale parlementsgebouw in Belgrado zich vulde. Met duizenden boze Serviërs uit de provincie, korte tijd later aangevuld met vele tienduizenden boze inwoners van Belgrado. Allemaal razend op Milošević en het regime dat hen in tien jaar tijd tot de bedelstaf heeft gebracht.

Toen duidelijk werd dat zich meer dan honderdduizend demonstranten hadden verzameld hield de 'koning van de pleinen' het niet langer. Hij liet zijn aanhang 'Vuk, Vuk, Vuk' scanderen en maakte een glorieuze rentree in een grote wolk van rozе Bengaals vuur.

Maar het publiek pikte het niet. Zeker niet toen Drašković opnieuw zijn pleidooi afstak voor vervroegde verkiezingen en zich daarmee feitelijk tegen de rest van de oppositie op het podium keerde. Als een bezetene hield Drašković zijn verwarde verhaal over vervroegde verkiezingen in plaats van 'een regering van de straat' en 'Servië's, staat er straks een massa Serviërs op straat die geen enkele politieke leiding heeft. Nu al speculeren de officiële staatsmedia voortdurend over een mogelijke burgeroorlog. Er wordt duidelijk stemming gemaakt om kethard te kunnen ingrijpen als dat nodig wordt geacht. Studenten in het hele land worden midden in hun vakanties verrast door een nieuwe mobilisatiegolf. Ook zijn er indicaties dat de politie reservisten oproept. Tijdens de demonstratie in Belgrado is het bij één traangasgranaat gebleven, maar de angst voor geweld was groot. Tussen de demonstranten werden grote hoeveelheden 'stillen' vermoed die met mobiele telefoontjes paraat werden gehouden.

Termen als 'burgeroorlog' en 'Roemeens scenario' (verwijzend naar het gewelddadige einde van het bewind van Ceauşescu in Roemenië) vallen regelmatig in de officiële pers, in de vrije pers, tijdens de demonstraties, op de terrasjes van Belgrado en in de huiskamers. Niemand kan zich echter voorstellen wie er tegen wie zou moeten vechten en het leger heeft al laten weten dat het niet op eigen burgers zal schieten zolang de protesten democratisch blijven. De realiteit van een burgeroorlog lijkt voorlopig nog ver weg. Het woordgebruik daarentegen is al volledig inburgerd.

NIEUWSANALYSE

baat.

Maar ondanks de verdeeldheid van de oppositie staat het volk inmiddels op straat. Wat twee maanden geleden begon in de Servische provinciesteden als bescheiden kritiek op het regime, is gisteren in Belgrado duidelijk in een stroomversnelling gekomen. De Serviërs weigeren de winter in te gaan met steeds verder dalende lonen en dagelijkse stroomonderbrekingen. Ze kwamen massaal om het aftreden van Milošević te eisen. Hoe het gebeurt is inmiddels minder belangrijk dan dat het gebeurt en dat is een nieuwe uitdaging, zowel voor het bewind als de oppositie.

Als de oppositie verdeeld blijft, en geobsedeerd door eigen agenda's, staat er straks een massa Serviërs op straat die geen enkele politieke leiding heeft. Nu al speculeren de officiële staatsmedia voortdurend over een mogelijke burgeroorlog. Er wordt duidelijk stemming gemaakt om kethard te kunnen ingrijpen als dat nodig wordt geacht. Studenten in het hele land worden midden in hun vakanties verrast door een nieuwe mobilisatiegolf. Ook zijn er indicaties dat de politie reservisten oproept. Tijdens de demonstratie in Belgrado is het bij één traangasgranaat gebleven, maar de angst voor geweld was groot. Tussen de demonstranten werden grote hoeveelheden 'stillen' vermoed die met mobiele telefoontjes paraat werden gehouden.

Termen als 'burgeroorlog' en 'Roemeens scenario' (verwijzend naar het gewelddadige einde van het bewind van Ceauşescu in Roemenië) vallen regelmatig in de officiële pers, in de vrije pers, tijdens de demonstraties, op de terrasjes van Belgrado en in de huiskamers. Niemand kan zich echter voorstellen wie er tegen wie zou moeten vechten en het leger heeft al laten weten dat het niet op eigen burgers zal schieten zolang de protesten democratisch blijven. De realiteit van een burgeroorlog lijkt voorlopig nog ver weg. Het woordgebruik daarentegen is al volledig inburgerd.

Milošević biedt oppositie alsnog verkiezingen aan

BELGRADO, 19 AUG. Het Joegoslavische regime heeft, aan de vooravond van de grootste protestbijeenkomst van de oppositie tot nu toe, verkiezingen aangekondigd. Dit aanbod is kennelijk bedoeld om een eind te maken aan de golf van protesten. De verkiezingen zouden in november kunnen worden gehouden.

Ivica Dačić, de woordvoerder van de socialistische partij van president Slobodan Milošević, zei gisteren: „We vinden dat er belangrijker dingen op de agenda staan, maar als de oppositie ze [de verkiezingen] wil, dan moet dat maar." De toon van zijn opmerking verschilt sterk van die welke woordvoerders van het bewind en de door het bewind gecontroleerde media tot nu toe bezigden: tot gisteren werd de oppositie uitgemaakt voor een verzameling 'quislings' en 'dwergen'.

De oppositiepartijen hebben op uiteenlopende wijze gereageerd. Tot nu toe eiste de overkoepelende oppositiebeweging Alliantie voor Verandering dat Milošević moet plaatsmaken voor een interim-bestuur dat vervolgens verkiezingen organiseert. In de reacties van gisteren kwamen de oppositiepartijen niet terug op dat aftreden van de president. Een woordvoerder van de Alliantie zei dat „we geen verkiezingen willen die worden vervalst" en dat daarom de OVSE op de gang naar de stembus moet toezien. Volgens Zoran Djindjić, de leider van de tot de Alliantie behorende Democratische Partij, worden er al elke dag verkiezingen gehouden: op straat, bij de protestbetogingen van de oppositie. Vuk Drašković, leider van de Servische Vernieuwingsbeweging SPO (die buiten de Alliantie is gebleven), zei alleen verkiezingen te kunnen accepteren als eerst de restrictieve mediawet wordt afgeschaft en als de kieswet wordt veranderd. Drašković reageerde woedend op een melding van het onafhankelijke persbureau Beta, als zou hij met Milošević diens concessie hebben besproken. Drašković sprak van „een vulgaire leugen".

De oppositie houdt vanavond in Belgrado haar grootste protestbijeenkomst in de in juni, na de ontruiming van Kosovo door de Joegoslavische en Servische strijdkrachten, begonnen reeks. Gisteren betoogden in Niš 20.000 mensen tegen het bewind. [• *Vervolg* JOEGOSLAVIË: pagina 5]

NDERDAG 19 AUGUSTUS 1999

Meer bevoegdheden VN

Actie tegen onveiligheid in Kosovo

PRIŠTINA, 19 AUG. Het VN-bestuur in Kosovo heeft de eigen bevoegdheden uitgebreid in verband met het aanhouden- de etnische geweld.

Het VN-bestuur kende zichzelf de bevoegdheid toe mensen die een gevaar voor de openbare orde worden geacht tijdelijk naar elders in de provincie te deporteren, hun de toegang tot bepaalde plaatsen te ontzeggen of hen maximaal een half etmaal in hechtenis te nemen. Tot zo'n maatregel kan volgens het van kracht verklaarde regelment worden overgegaan als mensen wetten negeren, mensenrechten van anderen schenden of openbare instellingen als de politie en de brandweer of humanitaire hulpverleners hinderen.

De chef van de VN-missie in Kosovo, Bernard Kouchner, zei gisteren dat het voornamelijk gaat om een preventieve maatregel. „In de praktijk betekent het dat we in staat zijn op te treden tegen mensen die aanzetten tot geweld, door middel van oproepen vol haat en andere provocaties." Hij maakte duidelijk dat vooral de recente gevechten in Kosovska Mitrovica, in het noorden van Kosovo, aanleiding tot de nieuwe regels zijn geweest. In Mitrovica raakten Kosovo-Albanese inwoners, die terug willen naar hun woningen in de Servische wijk van de stad, vorige week slaags met militairen van de vredesmacht KFOR, die hen hinderden bij die terugkeer uit vrees voor een bloedbad bij een confrontatie met de Serviërs.

In de Servische stad Nis gingen circa 15.000 mensen de straat op om het aftreden te eisen van de Joegoslavische president Milosevic. © AP

Massaal protest in Nis tegen Milosevic

Belgrado – De oppositie in Joegoslavië verwachtte vanmorgen in Belgrado honderdduizenden mensen op de been te brengen tegen het bewind van president Milosevic. Gisteravond was er een dubbele voorproef: zo'n 25.000 personen demonstreerden in de Zuid-Servische stad Nis voor het aftreden van Milosevic. Het was de grootste demonstratie sinds twee maanden geleden de betogingen van de oppositie begonnen.

Ook tijdens de voetbalwedstrijd Joegoslavië-Kroatië klonken protesten. Duizenden toeschouwers scandeerden aan het begin van de tweede helft leuzen tegen Milosevic. "Slobo, vertrek", "Slobo, Saddam", klonk het uit vele kelen.

De oppositieleiders blazen hoog van de toren. Mladjan Dinkic, medeoprichter van een groep van zeventien vooraanstaande Servische economen (G-17), heeft gezegd dat ruim 100.000 mensen de demonstratie zullen bijwonen. Djindjic, de leider van de Democratische Partij, de grootste oppositiegroep binnen de Alliantie voor Verandering, voorspelde maandag in een interview zelfs het dubbele aantal.

Maar de opkomst zou wel eens tegen kunnen vallen, want de oppositie is hopeloos verdeeld. De grillige Vuk Draskovic van de Servische Vernieuwingsbeweging (SPO) neemt niet deel en ook voormalig staf-chef Perisic komt niet. De Servisch-orthodoxe kerk ondersteunt het initiatief, maar levert geen sprekers.

Vesna Pesic, de leidster van de oppositionele Burgerunie, is volgens het onafhankelijke persbüreau Beta naar Montenegro gevlucht, omdat de Servische justitie haar wil aanklagen wegens oproiing. Pesic zei vorige week dat Joegoslavië wellicht een 'Roemeense oplossing' nodig had om van Milosevic af te komen. Ze verwees naar de gewelddadige opstand tegen dictator Ceausescu in december 1989. Ceausescu werd door de opstandelingen doodgeschoten.

De oppositieleidster zei dat ze altijd voorstander van een vreedzame oplossing is geweest, maar voor het bewind van Milosevic kwamen haar opmerkingen als een geschenk uit de hemel. Woordvoerders van de president en leden van zijn kabinet beschuldigden de afgelopen dagen nagenoeg de gehele oppositie van 'terroristische activiteiten'.

Van bronnen bij de oppositie is vernomen dat Draskovic maandag een ontmoeting zou hebben gehad met Milosevic. Beiden zouden over vervroegde verkiezingen hebben gesproken

De SPO-leider, die eerder in het kabinet van de president zitting had, heeft het bericht over het gesprek met de president tegengesproken. Hij verklaarde dinsdag echter we voor vervroegde verkiezinge te zijn, op voorwaarde da Milosevic een repressieve pers wet intrekt en dat ook de kies wet wordt veranderd.

Oppositieleider Djindjic wi alleen (vervroegde) verkiezin gen onder internationaal toe zicht. "De manifestaties zijn de echte verkiezingen, een soort referendum over de fundamentele vraag: voor Milosevic of voor Servië, voor verandering of voor de catastrofe."

De Servische vice-premier Seselj van de ultranationalistische SRS zei dat de oppositie helemaal geen trek heeft in (vervroegde) verkiezingen "omdat ze die niet kan win nen". (RTR/AFP/DPA)

Missie KFOR staat onder druk

18-8-99

een multi-etnisch Kosovo te helpen verzekeren, maar eerst moet het gevaar van het blauwe asbest in hun kampement worden bestreden.

Door onze diplomatiek redacteur J.M. BIK

ORAHOVAC, PRIZREN, 18 AUG. Holland in Kosovo. Tankwagens rijden permanent met watersproeiers over de halfverharde wegen van het kampement van het Nederlandse KFOR-geniehulpbataljon bij de Kosovaarse stad Prizren. Op een paar kilometer afstand van de grens met Albanië houden zij de boel nat en binden daarmee het zogenoemde blauwe asbest vast.

Af en aan rijden grote vrachtwagens, vaak ook vrachtwagens van aanpalende Duitse KFOR-eenheden, met steenslag en grind die de toplaag van de basis en het daarin aanwezige blauwe asbest moeten bedekken. Het Haagse ministerie van Defensie en de Tweede Kamer hebben hier zoiets als een trauma, dat een paar jaar geleden is ontstaan in de door asbest vervuilde Limburgse Cannerberg en dat tot een Nederlandse asbestnorm leidde die liefst honderd maal strenger is dan de Europese norm. Dat andere KFOR-staten de schouders ophalen over deze wel zeer strenge Nederlandse regels en dat volgens wetenschappers het roken van een paar sigaretten in feite schadelijker is dan een verblijf van een jaar in het kampement bij Prizren, doet niet af aan deze Nederlandse politiek-psychologische erfenis.

Over de snikhete basis dragen groepen militairen, staccato zingend als in een Amerikaanse oorlogsfilm, grote boogvormige tenten naar de uitgang. In totaal moeten 400 tenten en 220 vrachtwagens van het vijf weken geleden in Prizren angekomen bataljon worden schoongemaakt. Het karwei moet in tweeënhalve week klaar zijn, de helft van het bataljon gaat zolang naar Macedonië.

Pas daarna kan het geniebataljon van kolonel K. Gijsbers, zoon van een vroegere legerkorpscommandant, echt beginnen aan zijn (humanitaire) taken. Dus aan het opknappen van de voor negentig procent door Serviërs vernielde Kosovaarse huizen in bergdorpen in de omgeving, waar de teruggekeerde vluchtelingen nu volgens Gijsbers in „weerzinwekkende omstandigheden, slapend in kartonnen dozen leven. En aan het herstel van wegen daarheen, onmisbaar voor voedsel- en medicijnentransporten, en van de bruggen die door NAVO-bombardementen de afgelopen maanden onbruikbaar zijn geraakt. Om niet te spreken van de moedwillig vervuilde waterputten, die in de bergdorpen onmisbaar zijn.

Negentig procent van de Kosovaarse vluchtelingen is al terug. De tijd dringt want over goed anderhalve maand begint de strenge winter. Minister De Grave en staatssecretaris Van Hoof (Defensie) zijn op bezoek en Gijsbers is het van harte eens met hun uitgangspunt, en dat van de Tweede Kamer en de ook op dit punt actieve militaire belangenverenigingen, dat er „zeker geen risico's mogen worden genomen met de gezondheid van onze mensen" (Van Hoof). Maar, ondanks alle respect voor dat uitgangspunt, niemand ontkent dat er een paradoxale spanning ligt tussen de zo hoog genormeerde Nederlandse asbestregels en de vertraging die het humanitaire werk van de 850 Nederlandse militairen in Prizren daardoor nu oploopt.

Gijsbers heeft nóg een pijnlijke kanttekening bij het straks onder controle gebrachte asbest-minidrama. „Vergelijkenderwijs zijn wij laat in Kosovo aangekomen, de beste locaties waren toen al door andere KFOR-landen bezet. En nu komt dit er nog eens bij."

Strijd tegen blauwe asbest vertraagt het bieden van humanitaire hulp in Kosovo

Op vragen hoelang (Nederlandse) KFOR-eenheden nog in Kosovo aanwezig moeten zijn, houdt minister De Grave zich naar vermogen op de vlakte. Na het net begonnen aanvangsjaar kan het daarmee nog niet gedaan zijn, denkt hij. Maar gaandeweg moeten de NAVO-militairen van KFOR in aantal worden verminderd en moeten civiele organisaties, eigen Kosovaarse en VN-groepen, hun taken gaan overnemen, zegt hij erbij. 18-8-99

Hij zal daarbij vast ook aan zijn eigen budget en de bezuinigingen van de eind dit jaar komende Defensienota hebben gedacht. Die genieherstel-eenheid in Prizren is onorthodox bijeengesprokkeld uit landmacht, luchtmacht en marine. In totaal levert Nederland nu omstreeks tweeduizend man. De vraag is hoelang De Grave straks bij de afgesproken bezuinigingen op Defensie nog in staat zal zijn om volwaardig in KFOR-verband mee te blijven doen.

JOEGOSLAVIË

Oppositie hoopt op 100.000 betogers

19-8-99

[• *Vervolg* van pagina 1] De belangrijkste organisator van de bijeenkomst, Mladjan Dinkić – lid van de G17, de groep van onafhankelijke economen – zei gisteren niet zwaar te tillen aan het feit dat diverse kopstukken van de oppositie vanavond niet zullen opdagen. Dat geldt onder anderen voor Draškovic, de sociaal-democratische leider Obradović en ex-stafchef generaal Perišić. „Draškovic heeft een of andere irrationele reden om niet te komen. Maar alle relevante [oppositie]partijen zullen er zijn. Als we meer dan 100.000 mensen bijeenbrengen is dat een signaal naar de autoriteiten dat dit hun laatste kans is om op te stappen en een boodschap aan de oppositieleiders dat de mensen geen tijd hebben om naar hun ruzies te luisteren", aldus Dinkić. In Niš in het zuiden van Servië betoogden gisteren twintigduizend aanhangers van de oppositie tegen het bewind.

Of Vesna Pešić, een van de kopstukken van de Alliantie, vanavond in Belgrado de betogers toespreekt is onduidelijk: zij is volgens een onafhankelijke bron in Belgrado naar Montenegro uitgeweken om uit de handen van de Servische justitie te blijven. Die vlucht is niet bevestigd door Pešić zelf, de Alliantie of haar partij, de Burgeralliantie. Pešić zei vorige week in de stad Vršac dat Milošević moet worden verdreven, met vreedzame middelen, „maar met de Roemeense methode als dat nodig is", een verwijzing naar de opstand van december 1989 tegen het bewind van Nicolae Ceaușescu. Volgens de Servische justitie heeft ze daarmee opgeroepen tot de gewelddadige omverwerping van de regering, een vergrijp waarop twintig jaar gevangenisstraf staat. (Reuters, AFP, AP)

Stabiliteitspact

14-8-99

Tijdens de internationale topconferentie over een stabiliteitspact voor de Balkan heeft premier Kok verklaard dat Nederland met ingang van de komende begroting structureel een half miljard gulden per jaar wil uittrekken voor hulp aan de Balkan (NRC Handelsblad, 31 juli). Hoe nobel deze toezegging ook is, Kok beseft ook dat geld alleen onvoldoende is voor het slagen van het stabiliteitspact, dus voor de vrede op de Balkan. Daarvoor zou het NAVO-bondgenootschap ruiterlijk moeten erkennen dat de gevoerde 'humanitaire interventievlag' de lading niet heeft gedekt. De schone (!) luchtoorlog heeft geen overwinning van de humaniteit of redelijkheid opgeleverd. Integendeel, de rede heeft het juist verloren van de (militaire slag-)kracht. Met als resultaat de afgedwongen of gewapende vrede, waarin 'stabiliteit' – conform het ideaal van de mensenrechten dat de NAVO-bombardementen legitimeerde – ver te zoeken is.

Zolang dit machogedrag de politieke strijd voor de mensenrechten bepaalt, zolang zal de verwerkelijking daarvan en daarmee de wereldvrede een illusie blijven. Gedurende deze (illusoire) tijd zal het de wapenindustrie en haar schare aandeelhouders vanzelfsprekend voor de wind gaan en het 'recht van de sterkste' het mondiaal reilen en zeilen beheersen. Daarbij zal de wereldmacht bij de VS (het Amerikaanse volk), in plaats van bij de VN (de wereldbevolking) liggen. Als logisch gevolg daarvan zullen de wereldproblemen en het daaruit voortvloeiend onrecht niet adequaat bestreden kunnen worden. Volgens het subsidiariteitsbeginsel behoren wereldproblemen immers niet op nationaal of continentaal maar op mondiaal niveau aangepakt te worden. Dus door de Verenigde Naties.

Aan dit redelijk beginsel, dat bovendien in de goddelijke orde verankerd ligt, heeft het NAVO-bondgenootschap helaas geen enkele boodschap, getuige de Kosovo-oorlog. Onredelijkheid regeert zodoende de wereld, met alle onverteerbare gevolgen van dien, die geen van de negentien NAVO-lidstaten zichzelf uiteraard zal aanrekenen.

WOUTER TER HEIDE,
Zwolle

WOENSDAG 18 AUGUSTUS 1999

Massale fraude met hulpgelden

Miljard dollar in Bosnië verduisterd

94

NEW YORK/SARAJEVO, 18 AUG. In Bosnië is uit internationale hulpfondsen de afgelopen jaren tot één miljard dollar verduisterd door de nationale, regionale of lokale leiding van de Kroatische, Servische en moslim-gemeenschappen.

Dat meldde gisteren *The New York Times*. Het bericht is door de Bosnische president (en moslimleider) Alija Izetbegović in felle termen tegengesproken, maar bevestigd door woordvoerders van de internationale Bosnië-gezant, Wolfgang Petritsch, die daaraan toevoegden dat het bedrag van een miljard dollar wellicht nog te laag is ingeschat.

The New York Times baseerde de melding over de omvangrijke fraude in Bosnië op een vierduizend pagina's lang rapport van de Amerikaanse fraudebestrijdingsdienst, die schreef dat corruptie en fraude in Bosnië zo welig tieren dat internationale organisaties en ambassades in Sarajevo aarzelen om ruchtbaarheid te geven aan het probleem uit vrees internationale donors af te schrikken.

Sinds het eind van de oorlog in Bosnië in december 1995 heeft het land 5,1 miljard dollar hulp ontvangen voor de wederopbouw. De Amerikaanse fraudebestrijdingsdienst schrijft dat tien Westerse ambassades en internationale humanitaire organisaties twintig miljoen dollar zijn kwijtgeraakt die ze in een Bosnische bank hadden gestoken, maar dat alleen de Zwitserse ambassade het verlies openlijk heeft toegegeven. Het rapport geeft talrijke voorbeelden van fraude, verduistering en corruptie.

Zo lopen tegen de burgemeester van Sanski Most, in de oorlog een van de zwaarst getroffen steden, inmiddels 358 aanklachten wegens corruptie. In één geval verdween 450.000 dollar Saoedisch hulpgeld, bestemd voor de aankoop van landbouwmachines, naar een broer van de burgemeester, die er een eigen bank mee stichtte. In Sanski Most werd hulpgeld misbruikt voor de aanleg van een paardenracebaan.

In Tuzla alleen is de afgelopen drie jaar driehonderd miljoen dollar spoorloos verdwenen. In Tuzla werden de scholen vorig jaar op last van het stadsbestuur vier keer herbouwd en geschilderd, voor twee tot drie keer de normale prijs. De opdrachten gingen naar bevriende aannemers en veel van de aangekochte verf werd op de lokale markt verkocht. Veel scholen in Tuzla hebben intussen nog steeds geen verwarming.

Een van de rijkste Bosniërs is de zoon van de president, Bakir Izetbegović, directeur van het bureau van stadsontwikkeling, die geld krijgt van iedereen die in een van de 80.000 staatsflats van de stad (vroeger bewoond door Serviërs of Kroaten) wil wonen. Hij krijgt ook een deel van het beschermingsgeld dat winkeliers gangsters betalen, aldus het rapport. In de stad Stolac staan op de plaatselijke markt voor tweedehandsauto's méér gestolen voertuigen dan waar dan ook in Europa.

In het rapport wordt een aantal bij de fraude betrokken functionarissen genoemd. Petritsch' voorganger, Carlos Westendorp, heeft vijftien functionarissen wegens fraude ontslagen, maar de meeste in het rapport genoemde ambtenaren zijn nog steeds in functie.

President Izetbegović van Bosnië zei gisteren over de melding van The New York Times: „Ik verklaar dat het gaat om leugens en stel dat die zijn verzonnen om de Bosnische regering zwart te maken en vriendschappelijke landen te weerhouden van financiële en militaire hulpverlening."

Maar James Fergusson, een van de woordvoerders van Bosnië-gezant Petritsch, zei dat het beeld dat The New York Times schetst, „fundamenteel correct" is. Een van zijn collega's, Alexandra Stiglmayer, zei dat het verduisterde bedrag „waarschijnlijk groter is dan een miljard dollar". Ze tekende daar wel bij aan dat het niet alleen gaat om geld van de internationale gemeenschap, maar ook en zelfs vooral om belastinggeld, opgebracht door de lokale bevolking. Het bureau van Petritsch onderzoekt op het ogenblik 220 gevallen van fraude en corruptie in Bosnië. (Reuters, AFP, AP)

Servië behoeft overgangsbewind

Mladjan Dinkić

Over het algemeen wordt aangenomen dat als Slobodan Milošević zijn macht heeft verloren, Servië de weg van vernieuwing kan inslaan. De werkelijkheid is echter veel gecompliceerder en zorgwekkender. Als Servië deze winter een humanitaire ramp wil voorkomen, dan moeten alle politici hun ambities opzij zetten teneinde het land de kans te geven aan de wederopbouw te beginnen.

Al voor de ramp in Kosovo was Servië een economisch wrak. In plaats van ervoor te zorgen dat Servië in de internationale gemeenschap geïntegreerd werd en dat de levensstandaard er niet nog verder achteruitging, koos het regime ervoor het volk aan zich te onderwerpen door middel van hoge inflatie, een meedogenloze zwarte markteconomie en een totalitaire houding ten opzichte van corruptie op grote schaal. De NAVO-bombardementen vormden de genadeslag voor een economie die in wezen al op sterven na dood was. De omstandigheden zijn nu zo beroerd dat in feite de overleving van de natie op het spel staat.

Als er geen internationale hulp wordt geboden en ons land 'op eigen middelen vertrouwt' – zoals het vastgestelde beleid van het huidige regime is – zal het tussen de 40 en 80 jaar duren voordat Servië op het economisch niveau is teruggekeerd dat het had ten tijde van de machtsovername door Milošević tien jaar geleden.

Het Servische volk ziet in dat wederopbouw onmogelijk is zonder reintegratie in de wereldgemeenschap. Een voortgezet isolement betekent generaties lang elende. Het punt is dat het regime dit ook weet, maar dat het kennelijk de natie zo ten onder wil zien gaan.

Hoewel de regering zich realiseert dat er voor de wederopbouw van het land geen geld is en dat haar buitenlandse rekeningen beroren zijn, probeert zij tijd te winnen door middel van hervormingsplannen voor samenwerkingsplannen met de buitenwereld en door armzalige verkoopfrucs uit te halen zoals het met veel glamour en glitter openen van veerdiensten en pontonbruggen (waarvan er één de volgende dag wegspoelde) en meer van dat soort schijnoplossingen. Iedereen beseft natuurlijk dat de huidige regering, ook al zou zij dat willen, helemaal niet met de buitenwereld zou kunnen samenwerken, aangezien geen enkel lid van de regering aan een visum kan komen om naar het buitenland te reizen. Het enige wat de door het Joegoslavië-tribunaal aangeklaagde politici op dit moment kunnen doen is een gevangenisceconomie voeren, en dat doen zij dus nu ook.

De ontevredenheid is aan het toenemen. De protesten en demonstraties worden omvangrijker en veelvuldiger. Voor het eind van het jaar kunnen er voor Servië twee scenario's ontstaan zijn: ten eerste een spontane opstand op grote schaal waarvan de uitkomst en de gevolgen onzeker zijn (denk aan het bloedvergieten in Boekarest in december 1989 of aan het bloedbad op het Plein van de Hemelse Vrede), en ten tweede een zachte dood van het Miloševié-regime.

Bij het tweede scenario zouden er via democratische verkiezingen veranderingen moeten plaatsvinden. Maar eerlijke verkiezingen zijn momenteel in Servië onmogelijk, niet alleen omdat het regime de pers volledig aan banden heeft gelegd en het verkiezingsproces onder controle houdt, maar ook omdat het in het land zo'n puinhoop is dat er geen enkel partijprogramma op redelijke wijze verspreid zou kunnen worden. In ieder geval zouden er niet tijdig genoeg verkiezingen kunnen worden georganiseerd om deze winter een humanitaire ramp te voorkomen.

Dat is de reden waarom er een *Servisch Stabiliteitspact* moet komen als vreedzame en snelle oplossing voor de beëindiging van de crisis. Het Servisch Stabiliteitspact is gebaseerd op het standpunt dat alle Servische politieke hoofdrolspelers verantwoordelijkheid voor de huidige crisis dienen te nemen. Het plan bevat de volgende voorstellen:

• Een grondwettelijk instrument om Milošević de macht te ontnemen, waarbij de heersende partij haar uitvoerende macht gedurende één jaar opgeeft.

• Alle oppositiepartijen doen afstand van hun streven naar macht gedurende diezelfde periode; hun leiders ontbouden zich van aansluiting bij overgangsregeringen.

• Vorming van een overgangsregering van technocraten. De meest serieuze kandidaat om hieraan leiding te geven is Dragoslav Avramović, die breed steun bij de bevolking geniet. De leden van die regering beloven na dat jaar niet aan de verkiezingen deel te zullen nemen. Evenmin zal die overgangsregering een enkele mededingende politieke partij steunen.

• *Radicale economische hervormingen.*

Sinds de totstandkoming van het Servisch Stabiliteitspact op 18 juli, ondervindt het de steun van oppositiepartijen en -groeperingen, waaronder Vuk Drašković van de Servische Vernieuwingspartij en Zoran Djinjić van de Alliantie voor Verandering, evenals de krachtige steun van de Servisch-Orthodoxe Kerk. De kerk is het enige Servische instituut dat zijn geloofwaardigheid heeft weten te behouden, nadat zij de misdaden in Kosovo had veroordeeld en de patriarch opgeroepen had tot het afreden van president Milošević. De Servisch-Orthodoxe Kerk wordt door velen gezien als surrogaat voor onze verdwenen nationale identiteit. Haar deelname aan het Servisch Stabiliteitspact verschaft extra legitimiteit en een garantie voor een vreedzame overgang. Op 19 augustus zullen duizenden Serviërs zich voor het federale parlement in Belgrado verzamelen om hun vastberadenheid te tonen politieke veranderingen op vreedzame wijze tot stand te brengen. Alle belangrijke oppositiepartijen nemen deel aan deze demonstratie. Enkele weken geleden zou het onderkbaar geweest zijn dat zij de handen ineen zouden slaan.

Door zich achter dit Stabiliteitspact te scharen kan Servië dudelijk laten blijken dat het ook de intentie heeft een serieuze kandidaat te worden als deelnemer bij de uitvoering van het Stabiliteitspact voor Zuidoost-Europa waartoe enkele weken geleden in Sarajevo door de wereldleiders het initiatief is genomen.

In ongelooflijk korte tijd heeft het Servisch Stabiliteitspact meer politieke hoofdrolspelers bijeengebracht dan enig andere democratische beweging in Servië sinds het uitenvallen van Joegoslavië. Wij mogen hopen dat vanaf morgen de stem van de rede in Servië zal gaan heersen en dat een overgangsregering in echte vrijheid en democratie een begin kan maken met de wederopbouw van het land.

Mladjan Dinkić is medeoprichter van Groep 17, een groep van zeventien vooraanstaande Servische economen, en een van de belangrijkste opstellers van het Stabiliteitspact voor Servië. © *Project Syndicate*

Grove fraude met hulpfondsen Bosnië

NEW YORK – In Bosnië wordt grof misbruik gemaakt van de gelden die internationale hulpfondsen ter beschikking hebben gesteld voor de wederopbouw van het land.

De *New York Times* wist de hand te leggen op een rapport van de Hoge Vertegenwoordiger die toeziet op naleving van de akkoorden van Dayton. Volgens het rapport is de fraude wijdverbreid. Ambassades en hulporganisaties bagatelliseren het probleem echter uit angst dat de geldstroom opdroogt.

In het rapport, dat niet is vrijgegeven, wordt een geval genoemd waarbij tien buitenlandse ambassades en internationale hulporganisaties ruim 20 miljoen dollar (41,6 miljoen gulden) aan tegoeden op een Bosnische bank verloren. Alleen de Zwitserse ambassade wilde het verlies bevestigen. De commissie onderzoekt 220 gevallen van mogelijke fraude en corruptie. De gestolen fondsen waren bedoeld voor onder andere wegenaanleg en scholenbouw in Bosnië.

Een woordvoerster van de Vertegenwoordiger in Sarajevo, bevestigde de hoofdlijnen van het bericht in de New York Times. Volgens haar wordt er echter ook gerotzooid met geld van lokale belastingbetalers. Alle bevolkingsgroepen maken zich er schuldig aan. Bosnië ontving sinds het einde van de oorlog in 1995 5,1 miljard dollar (10,6 miljard gulden) aan hulp.

Massale fraude met hulpgelden

Miljard dollar in Bosnië verduisterd

NEW YORK/SARAJEVO, 18 AUG. In Bosnië is uit internationale hulpfondsen de afgelopen jaren tot één miljard dollar verduisterd door de nationale, regionale of lokale leiding van de Kroatische, Servische en moslim-gemeenschappen.

Dat meldde gisteren *The New York Times*. Het bericht is door de Bosnische president (en moslimleider) Alija Izetbegović in felle termen tegengesproken, maar bevestigd door woordvoerders van de internationale Bosnië-gezant, Wolfgang Petritsch, die daaraan toevoegden dat het bedrag van een miljard dollar wellicht nog te laag is ingeschat.

The New York Times baseerde de melding over de omvangrijke fraude in Bosnië op een vierduizend pagina's lang rapport van de Amerikaanse fraudebestrijdingsdienst, die schreef dat corruptie en fraude in Bosnië zo welig tieren dat internationale organisaties en ambassades in Sarajevo aarzelen om ruchtbaarheid te geven aan het probleem uit vrees internationale donors af te schrikken.

Sinds het eind van de oorlog in Bosnië in december 1995 heeft het land 5,1 miljard dollar hulp ontvangen voor de wederopbouw. De Amerikaanse fraudebestrijdingsdienst schrijft dat tien Westerse ambassades en internationale humanitaire organisaties twintig miljoen dollar zijn kwijtgeraakt die ze in een Bosnische bank hadden gestoken, maar dat alleen de Zwitserse ambassade het verlies openlijk heeft toegegeven. Het rapport geeft talrijke voorbeelden van fraude, verduistering en corruptie.

Zo lopen tegen de burgemeester van Sanski Most, in de oorlog een van de zwaarst getroffen steden, inmiddels 358 aanklachten wegens corruptie. In één geval verdween 450.000 dollar Saoedisch hulpgeld, bestemd voor de aankoop van landbouwmachines, naar een broer van de burgemeester, die er een eigen bank mee stichtte. In Sanski Most werd hulpgeld misbruikt voor de aanleg van een paardenracebaan.

In Tuzla alleen is de afgelopen drie jaar driehonderd miljoen dollar spoorloos verdwenen. In Tuzla werden de scholen vorig jaar op last van het stadsbestuur vier keer herbouwd en geschilderd, voor twee tot drie keer de normale prijs. De opdrachten gingen naar bevriende aannemers en veel van de aangekochte verf werd op de lokale markt verkocht. Veel scholen in Tuzla hebben intussen nog steeds geen verwarming.

Een van de rijkste Bosniërs is de zoon van de president, Bakir Izetbegović, directeur van het bureau van stadsontwikkeling, die geld krijgt van iedereen die in een van de 80.000 staatsflats van de stad (vroeger bewoond door Serviërs of Kroaten) wil wonen. Hij krijgt ook een deel van het beschermingsgeld dat winkeliers gangsters betalen, aldus het rapport. In de stad Stolac staan op de plaatselijke markt voor tweedehandsauto's méér gestolen voertuigen dan waar dan ook in Europa.

In het rapport wordt een aantal bij de fraude betrokken functionarissen genoemd. Petritsch' voorganger, Carlos Westendorp, heeft vijftien functionarissen wegens fraude ontslagen, maar de meeste in het rapport genoemde ambtenaren zijn nog steeds in functie.

President Izetbegović van Bosnië zei gisteren over de melding van The New York Times: „Ik verklaar dat het gaat om leugens en stel dat die zijn verzonnen om de Bosnische regering zwart te maken en vriendschappelijke landen te weerhouden van financiële en militaire hulpverlening."

Maar James Fergusson, een van de woordvoerders van Bosnië-gezant Petritsch, zei dat het beeld dat The New York Times schetst, „fundamenteel correct" is. Een van zijn collega's, Alexandra Stiglmayer, zei dat het verduisterde bedrag „waarschijnlijk groter is dan een miljard dollar". Ze tekende daar wel bij aan dat het niet alleen gaat om geld van de internationale gemeenschap, maar ook en zelfs vooral om belastinggeld, opgebracht door de lokale bevolking. Het bureau van Petritsch onderzoekt op het ogenblik 220 gevallen van fraude en corruptie in Bosnië. (Reuters, AFP, AP)

VN worstelen met smokkel in Kosovo

In Kosovo liggen de staatsbedrijven nagenoeg stil, maar neemt zowel de handel als de smokkel toe. Een VN-douane moet uitkomst bieden. Maar de handicaps zijn enorm.

Door onze redacteur
YAËL VINCKX

MORINA, 17 AUG. De medewerkers van de Verenigde Naties zijn het er nog niet over eens. Is Kosovo een zorgenkind of een uitdaging? Het openbaar bestuur en de voormalige Servische staatsbedrijven zijn knock-out geslagen, de stroom valt regelmatig uit, de telefoons werken alleen binnen de stad, de betalingen aan artsen en leraren komen moeizaam op gang, evenals de uitbetalingen aan pensioengerechtigden. Maar de economie bloeit in een razend tempo op.

De Kosovo-Albanezen zijn de tekorten uit de eerste dagen na de komst van de multinationale vredesmacht KFOR, half juni, al bijna vergeten. Toen vroegen ze buitenlanders vooral om sigaretten, olie en suiker. Nu hebben de winkels hun olie en suiker tot ver op de stoep uitgestald en puilen de straten uit van de honderden sigarettenverkopers.

In hoog tempo zijn handelaren en ritselaars uit de buurlanden Macedonië en Albanië het de facto internationale protectoraat Kosovo binnengekomen, met in hun kielzog tientallen hulporganisaties. Op dit moment zijn bijna 200 non-gouvernementele organisaties actief in Kosovo. Hun vrachtwagens met hulpgoederen vormen, samen met de volgeladen bestelbusjes en personenauto's van de handelaren, lange rijen voor de Kosovaarse grensovergangen.

Die ongecontroleerde binnenkomst is het VN-bestuur een doorn in het oog. Kosovo loopt op deze manier miljoenen guldens aan invoerrechten mis; de VN zagen vorige maand tijdens een proef op een van de grensovergangen voor twee miljoen mark aan goederen voorbijkomen. Bovendien komt smokkelwaar ongehinderd de grens over, vooral sigaretten zijn populair. De VN besloten dan ook tot instelling van vier douaneposten aan de Macedonische en Albanese grens. „Douanecontrole is een essentieel onderdeel voor herstel van de Kosovaarse economie", heette het.

Zelf vinden de drie leden van de VN-politiemacht, die sinds begin augustus op de Kosovaarse/Albanese grensovergang Morina staan, het woord douane misplaatst. „We vergelijken de oude papieren met het kenteken", zegt één van hen. Die controle is echter vaak onmogelijk, want veel auto's en busjes rijden zonder kenteken rond. Die is er afgeschroefd door de Serviërs of door de bestuurder zelf om zo de douane te misleiden. Misprijzend schudt de douanier, door de Duitse Bundesgrenzschutz uitgeleend aan de VN, zijn hoofd.

Het ontbreken van een importheffing steekt de douaniers. Het VN-bestuur is wel van plan zo'n heffing in te stellen, maar worstelt nog met de rechtsgrond. In Kosovo geldt immers nog altijd Joegoslavisch recht, mits dit niet in tegenspraak is met internationale mensenrechten-verdragen. De VN-grenswachten handelen in de tussentijd op eigen houtje. „Soms stuur ik een auto vol met sloffen sigaretten terug naar Albanië. Zoveel rookt niemand, zelfs jij niet, zeg ik dan. Waarschijnlijk worden de sigaretten vervolgens via de bergpaden naar Kosovo gesmokkeld. Want wie controleert die smokkelroutes?"

De smokkel van hout is volgens de douaniers een ander probleem. Grote partijen hout gaan van Kosovo naar Albanië. Het is 'hulpverleners-hout', zeggen de grenswachten. De Europese Commissie (belast met de wederopbouw van Kosovo) en hulporganisaties brengen het hout via Macedonië naar Kosovo voor de opbouw van de honderdduizenden verwoeste huizen. Albanezen uit Albanië zouden het hout vervolgens stelen of confisqueren en naar Albanië brengen voor de verkoop. „Maar we kunnen niks bewijzen, want het hout is niet gestempeld", aldus de Duitse douanier.

Omgekeerd zouden Albanezen uit Albanië partijen goedkoop hout naar Kosovo smokkelen om het te verkopen aan vluchtelingen die te lang op het 'hulpverleners-hout' moeten wachten. De smokkelaars kunnen niet worden aangepakt, want hun identiteit is niet vast te stellen. „Ze doen zich meestal voor als Kosovaren, wier papieren tijdens de NAVO-bombardementen door de Serviërs zijn verscheurd." Van persoonscontrole is dan ook nauwelijks sprake.

Deze gang van zaken heeft de woede gewekt van de Serviërs, met name van oppositieleider Vuk Drašković. De VN werken actief mee aan een Groot-Albanië door Albanezen uit Albanië ongehinderd de grens met de Servische provincie Kosovo te laten passeren, vindt hij. „Tja", zegt de Duitse douanier. „Wij kunnen zien noch horen of het om een Albanees uit Kosovo of Albanië gaat."

Van de Albanese douaniers verwachten de VN geen medewerking. De corruptie onder hen is groot; in Albanië betalen politieagenten geld voor een baan aan de grens om vervolgens forse steekpenningen te vragen. Aan de grensovergang Morina eisen de Albanezen 170 mark per vrachtwagen, aldus een VN-douanier. Betaalt de chauffeur niet, dan komt hij er niet door. Vorige week zou een chauffeur hebben geweigerd. Hij gaf vol gas, de Albanese douaniers sprongen op de wagen en schoten met hun pistolen in de lucht om de chauffeur tot stoppen te dwingen. Zo kwam de truck op de VN-grenspost afgereden. De Duitse grenswacht gebaart naar de overgang. „We zijn hier nog lang niet klaar."

In Kosovo zijn de meest betrouwbare telefoons – de mobiele telefoons – mits de gebruiker een hooggelegen plek vindt. Vier inwoners van Kosovska Mitrovica hebben een heuveltop beklommen om te kunnen bellen. (Foto AP)

Drašković niet naar betoging in Belgrado

BELGRADO, 18 AUG. De Joegoslavische oppositieleider Vuk Drašković weigert morgen deel te nemen aan de grote protestdemonstratie van de verzamelde oppositie tegen het regime van president Slobodan Milošević. Ook oud-legerleider Momčilo Perišić blijft weg van de bijeenkomst.

Drašković, leider van de Servische Vernieuwingsbeweging (SPO), liet gisteren weten het niet eens te zijn met de doeleinden en denkbeelden van sommige leiders van de oppositie. „Ik kan vele, vele stomme denkbeelden van onverantwoordelijke lieden niet accepteren", aldus de SPO-leider. Hij noemde geen namen, maar doelde duidelijk mede op Zoran Djindjić, leider van de Democratische Partij en de belangrijkste leider van de Alliantie voor Verandering. In die paraplu-organisatie hebben zich de meeste oppositionele groepen en partijen verenigd; de SPO maakt er echter geen deel van uit. Drašković laat zich morgen vertegenwoordigen door de voorzitter van de Belgradose gemeenteraad. De SPO riep gisteren haar aanhangers op wel naar de manifestatie in Belgrado te gaan, maar „zich niet te laten manipuleren".

Generaal Momčilo Perišić, de vorig jaar door president Milošević vervangen opperbevelhebber van de Joegoslavische strijdkrachten die zich onlangs bij de oppositie aansloot, komt evenmin naar de betoging in Belgrado. Hij is het niet eens met de eis van de oppositie dat Milošević moet aftreden. Volgens Perišić moet Milošević wel weg, maar moet hij conform de grondwet door het Joegoslavische parlement worden weggestuurd; het parlement heeft hem ook gekozen.

De demonstratie van morgen moet een hoogtepunt worden in de reeks van betogingen die de oppositie sinds half juni in vele steden van Servië op touw heeft gezet. De betoging wordt in samenwerking met de Servisch-orthodoxe kerk en de de Alliantie voor Verandering georganiseerd door de G17, een groep van onafhankelijke economen. (Reuters, AFP, AP)

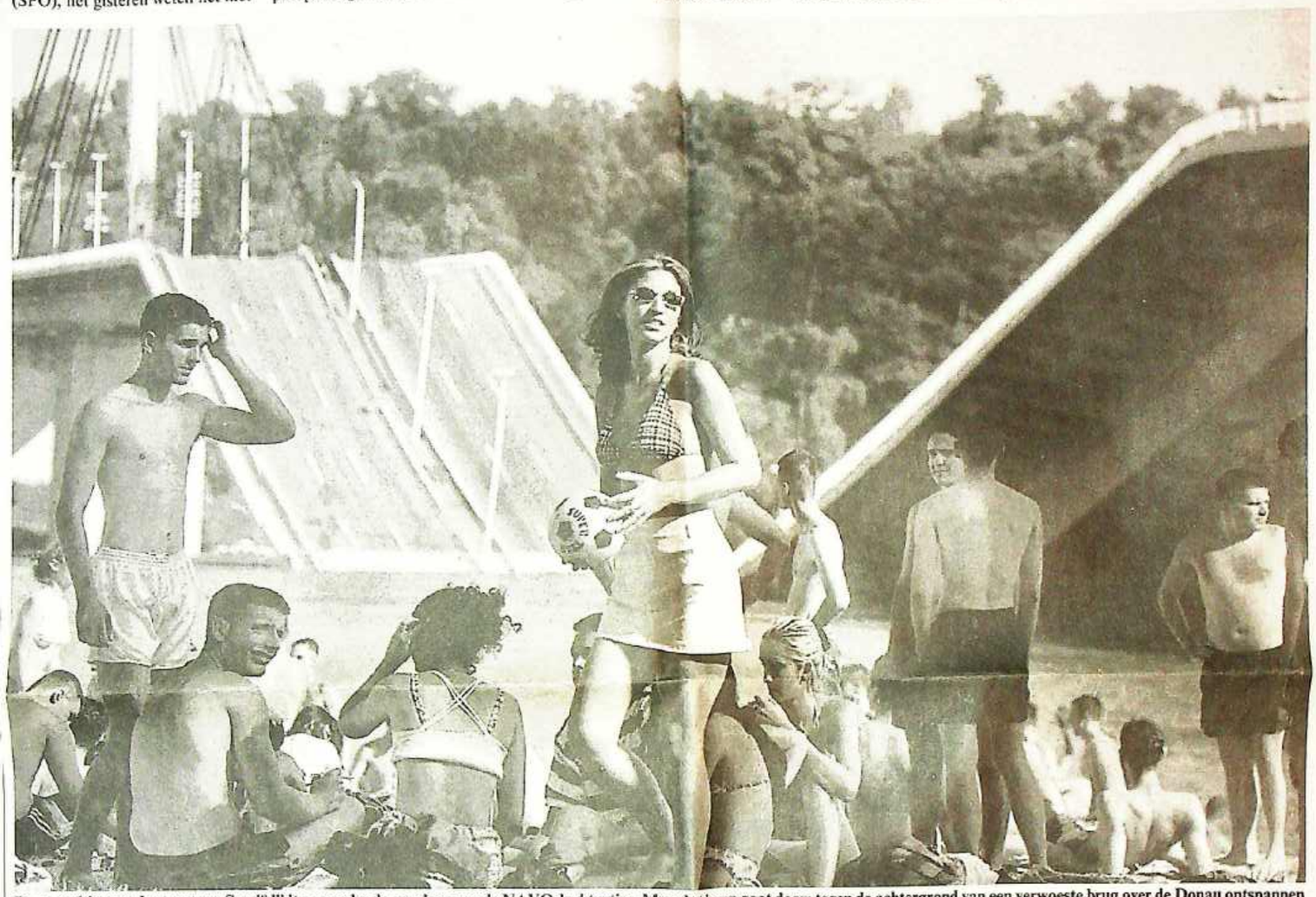

De oppositie gaat de straat op; Servië lijdt nog onder de gevolgen van de NAVO-luchtacties. Maar het leven gaat door: tegen de achtergrond van een verwoeste brug over de Donau ontspannen inwoners van Novi Sad zich op een rivierstrand. (Foto AP)

'Verenigde' oppositie diep verdeeld

De grote massa-demonstratie van de verzamelde oppositie tegen het bewind van Milošević van morgen dreigt al te mislukken voor ze is gehouden: de verdeeldheid onder de oppositie groeit eerder dan dat ze afneemt.

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

BOEDAPEST/BELGRADO, 18 AUG. „De eerste gezamenlijke protestactie in Belgrado wordt de graadmeter voor de kracht van het protest. Op 19 augustus zullen we weten hoe breed het verzet is tegen president Slobodan Milošević." Begin augustus waren de leiders van de Alliantie voor Verandering, de oppositiecoalitie waarin Zoran Djindjić een hoofdrol speelt, nog hoopvol.

Het initiatief van de groep van 17 economen, G17, om het protest naar Belgrado te halen was weliswaar wat onverwacht, maar de poging om het diepverdeelde verzet op één dag in Belgrado samen te brengen, leek een goed idee. Vooral omdat de a-politiek geachte Servische orthodoxe kerk een hoofdrol toebedacht was. Althans door Mladjan Dinkić, de voorman van de G17. Voor het eerst in meer dan twee jaar zouden de oppositierivalen Vuk Drašković en Zoran Djindjić honderdduizend man op de been brengen in de Joegoslavische hoofdstad. Als één man zouden de demonstranten roepen om een overgangsregering die volgens een door de G17 ontwikkeld 'Stabiliteitspact voor Servië' een einde moest maken aan het isolement en Joegoslavië terug moest voeren in de wereld van het grote internationale geld.

Over dat laatste waren en zijn alle vertegenwoordigers van de Joegoslavische oppositie het eens. Over de vraag hoe Milošević dan wel moest verdwijnen evenwel niet. En daar is het mis gegaan.

Drašković wil Milošević een uitweg bieden

Vuk Drašković liet gisteren weten niet te zullen spreken op de bijeenkomst omdat hij vindt dat Milošević een uitweg moet worden geboden. Hij wil net zo lang praten met het regime totdat er een „vreedzame oplossing is gevonden zonder haat". De leider van de SPO (Servische Vernieuwingsbeweging) die sinds twee jaar de baas is in de gemeenteraad van Belgrado en daar financieel zeer goed boert, heeft geen enkele belangstelling voor een confrontatie met het bewind die zijn eigen positie in het geding zou kunnen brengen. Ook is Drašković kwaad over de aanwezigheid op de bijeenkomst in Belgrado van Velimir Ilić, de uiterst populaire burgemeester van Čačak in het zuiden van Servië. Ilić is een oud-partijgenoot van Drašković die zich tegen zijn charismatische leider heeft gekeerd uit onvrede over de manier waarop Drašković de afgelopen jaren tegen het regime aan heeft geschurkt en zichzelf en zijn familie in Belgrado aanzienlijk heeft weten te verrijken.

Drašković is niet de eerste die heeft afgehaakt. De Servische orthodoxe kerk, door de G17 een hoofdrol toebedeeld, zal zich morgen op de achtergrond houden. Pavle, de patriarch die openlijk om het aftreden van Milošević heeft gevraagd in het belang van het land, zal de menigte niet zelf toespreken. Zijn boodschap zal worden voorgelezen. De bisschoppenconferentie besloot vorige week dat de kerk zich niet direct met politiek moet bezighouden.

Generaal Vuk Obradović, de leider van de sociaal-democraten en lid van de Alliantie voor Verandering, doet ook niet meer mee uit onvrede over de gang van zaken. De andere generaal in het verzet, oud-stafchef Momčilo Perišić, moet nog wennen aan zijn nieuwe rol en blijft ook liever thuis. Hem is het doel van de bijeenkomst niet duidelijk. De eerste 'grote protest-bijeenkomst in Belgrado' dreigt een treurige aangelegenheid te worden.

Het regime van Slobodan Milošević wil zich echter niet laten verrassen en heeft het zekere voor het onzekere genomen. Sinds begin vorige week woedt er een media-oorlog tegen de Alliantie voor Verandering en de G17. Politici uit de directe omgeving van Milošević schilderen de leden van de Alliantie voor Verandering – vooral Zoran Djindjić en Vesna Pešić – af als verraders en stromannen van buitenlandse regeringen. De Servische radicalen die sinds vorige week in de Joegoslavische regering zitten omschrijven

Voetbalwedstrijd kan uitlopen op betoging

de bijeenkomst van morgen als een 'verjaardagspartijtje voor Bill Clinton', die morgen verjaart. Uitlatingen van Vesna Pešić, afgelopen vrijdag, dat „het Roemeense scenario" openstaat als er geen democratische oplossing komt in Servië, worden eindeloos herhaald. De impliciete vergelijking met het einde van Ceaușescu haalde maandag de opening van alle officiële media. De Alliantie voor Verandering wordt stelselmatig een 'terroristische organisatie' genoemd. De politiek heeft gedreigd bij het minste of geringste incident te zullen ingrijpen.

Dat incident komt waarschijnlijk vanavond al als niet de politiek maar de sport aan het woord komt. In Belgrado spelen Kroatië en Joegoslavië dan eindelijk hun voorronde voor het Europese voetbalkampioenschap. De wedstrijd stond al eerder op de agenda maar werd wegens de NAVO-bombardementen uitgesteld. Het wordt de eerste keer dat de twee landen tegen elkaar spelen sinds het uiteenvallen van Joegoslavië. Reden genoeg dus voor grote opwinding in Belgrado.

De traditionele voetbalfans van clubs als Rode Ster Belgrado en Partizan staan te boek als sterk nationalistisch en anti-communistisch. Željko Ražnjatović, beter bekend als Arkan, was ooit leider van de supporters van Rode Ster en recruteerde een deel van zijn 'Tijgers' uit deze voetbalaanhang. De fans houden zich sinds jaar en dag op hun eigen manier met politiek bezig en roepen kreten als 'Slobo, Saddam' en 'Rode bendes'. Sinds kort roepen ze ook 'Slobo, schoft, je hebt Kosovo verkocht'. De verwachting is daarom dat de spreekkoren zich in Belgrado niet zozeer tegen de Kroaten zullen richten als tegen het eigen regime. Reden waarom de vrije verkoop beperkt is gebleven. Volgens de Alliantie voor Verandering zijn de meeste kaartjes doorgespeeld naar aanhangers van Milošević. Reden genoeg dus voor boosheid bij de echte supporters.

De Navo ruimt haar troep op

Bommen ruimen

Frans Dijkstra

A/B HR. MS. URK – Zwoel en kalm ligt de Adriatische Zee te dampen. Het is meer dan 30°. Maar uit de kombuis van Hare Majesteits mijnenjager Urk komt zuurkool met spek. De Koninklijke Marine heeft zo zijn gewoonten.

De Urk speurt sinds half juni naar bommen die waren bedoeld voor Servië, maar in zee beland-den. Met schepen uit vijf andere Navo-landen heeft de Urk nu ruim 80 bommen onschadelijk gemaakt. Hoeveel er nog liggen, is Navo-geheim. „Eind deze maand zijn we klaar", is het enige dat John Kleywegt, commandant van de zoekactie, wil zeggen. Nou ja, klaar... Honderden bommen zullen blijven liggen op de zeebodem. „Daar kunnen we niet bij omdat ze te diep liggen, zo diep dat ze ook geen gevaar zijn voor vissers en duikers."

De bommen die wel bereikbaar zijn, worden onder water tot ontploffing gebracht. In ieder geval kunnen de 40 mannen en vijf vrouwen op de Urk na volgende maand hun vakantie gaan inhalen.

Hun verlof werd plotseling ingetrokken nadat drie Italiaanse vissers gewond waren geraakt toen ze in de Golf van Venetië honderden gele busjes tussen de vissen vonden. Het waren clusterbommetjes, die uit een grote bom springen om zoveel mogelijk mensen te treffen. Ze waren bedoeld voor Servische troepen. De vissers maakten veel herrie en de Navo besloot haar rommel op te ruimen. *Allied Harvest* (Geallieerde oogst) heet de operatie met tien schepen.

Een dankbare klus voor de Urk, maar saai. „Een doorsnee oefening met vliegtuigen en onderzeeboten erbij is spannender", zegt Frank Sijtema, luitenant ter zee tweede klasse. „Soms vinden we dagen achter elkaar niets." Hij werkt in het commandocentrum in het hart

Spul was bedoeld voor Servië maar ligt nu op zeebodem

van het schip. In die donkere ruimte turen matrozen geconcentreerd naar de beeldschermen die de sonar-reflecties van de zeebodem tonen. Een wirwar van streepjes die schokkerig over het scherm lopen. Ze houden het een half uur vol, dan komt de aflossing. „De bodem is hier zo vlak dat je ook colablikjes ziet liggen", zegt Sijtema. „Nee, Romeinse galjoenen beladen met goud zijn we nog niet tegengekomen. Wel veel ladders."

Als een ploegende boer vaart de Urk, een schip zo groot als een viskotter, op en neer over stroken van 200 meter breed. Op de zeekaart staan de zoekgebieden. Dat zijn ondiepe stukken zee waar Navo-piloten hun bommen hebben afgegooid. Ze loosden die als ze te zwaar beladen waren voor de landing in Italië, of als een bom er scheef bij hing. Dan moesten ze mikken binnen een straal van vijf zeemijl (ruim negen kilometer), maar voor de zekerheid zoekt de Urk nu in een straal van zeven zeemijl. De zoekgebieden samen zijn zo groot als Noord-Holland.

Als de zoekende sonar van de Urk beet heeft, wordt het commandocentrum de baas van het schip. Op de brug hebben ze niets meer te vertellen, ook de besturing gebeurt nu vanuit het diepe binnenste. Op het achterdek gaan ze 'pappen', een werkwoord gevormd naar de afkorting PAP voor een klein, geel duikbootje met een camera, dat op de zeebodem poolshoogte gaat nemen. Als er inderdaad een bom ligt, dan legt de PAP daar een lading springstof bij om de bom te laten ontploffen. De PAP wordt weer aan boord gehesen en de Urk gaat op veilige afstand liggen. Het scheepvaartverkeer wordt gewaarschuwd.

Voor het milieu is de ontploffing veilig, meent Allied Harvest-commandant Kleywegt. „Er groeit hier niets aan flora onder water. En wat de dieren betreft, tsja, er zal wel eens een visje *dizzy* van worden."

Dolfijnen die in grote aantallen in de Adriatische Zee leven, worden verjaagd met een onderwatergranaat. Maar helaas, bij een demonstratie gisteren raakte één gewoon visje zo dizzy dat hij levenloos kwam boven drijven. Van dolfijnen geen spoor.

Dan begint het aftellen voor de grote klap. Hoe groot die uitpakt, hangt van de bom af. Een bom die was bedoeld voor het ontregelen van een elektriciteitscentrale, beroert de zee niet meer dan 'een zuur boertje', zoals de commandant van de Urk, Rob van der Veen, het uitdrukt. Een duizendponder stuwt een enorme fontein op uit de zee.

Vlieger moest bommen droppen op vooraf aangewezen stuk zee

Als er een beetje fontein te verwachten is, dan komt de bemanning genieten aan dek. Het is de beloning voor vele uren heen en weer varen.

De meeste problemen geven de clusterbommen, die de aanleiding waren voor het protest van de vissers. Ruim 200 kleine bommetjes bevat zo'n clusterbom. Als die ver uit elkaar liggen, is het opruimen lastig.

De mooiste vangst die de Allied-Harvestschepen hebben gedaan, was de complete bommenlading van een B 52-bommenwerper. Elk schip van het flottielje was present om wat van die oogst te laten exploderen.

DINSDAG 17 AUGUSTUS 1999

Spanning in stad Kosovo neemt af

Plan van VN voor oplossing Mitrovica

PRIŠTINA, 17 AUG. In de stad Kosovska Mitrovica in het noorden van Kosovo, vorige week dagenlang het toneel van rellen tussen Serviërs en Albanezen, is de spanning gisteren afgenomen na de opstelling van een plan voor de terugkeer van Albanezen naar hun woningen in wat tegenwoordig de Servische wijk van de stad is.

Het door het VN-bestuur en de vredesmacht KFOR opgestelde plan voorziet in de terugkeer van 25 Albanese gezinnen per dag. De terugkeer moet morgen beginnen. Volgens een VN-woordvoerder is het plan opgesteld in samenspraak met de leiders van de Kosovo-Albanese en Servische gemeenschappen. Zij hebben het plan niet ondertekend, maar wel stilzwijgend aanvaard, aldus de woordvoerder.

Tijdens de oorlog om Kosovo werden de Albanese inwoners van de stad uit hun huizen verjaagd. Die huizen werden betrokken door Serviërs. Na de oorlog hebben de Albanezen een deel van de stad weer in bezit genomen, maar de Serviërs zijn in een eigen wijk blijven wonen, aan de overkant van de rivier de Ibar. Sindsdien is de situatie op de brug over de Ibar gespannen. Albanezen eisen toegang tot hun woningen, die de Serviërs hun ontzeggen. Naar aanleiding van het VN-KFOR-plan hebben het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK en de Albanese burgemeester van de stad een voor gisteren geplande demonstratie afgelast. In totaal eisen 1200 Albanese gezinnen naar hun woningen te mogen terugkeren.

Een andere positieve ontwikkeling in Kosovo was gisteren de terugkeer van tweehonderd Servische personeelsleden van de spoorwegen. Ze moeten het spoor in Kosovo weer op orde brengen. Het ging om de terugkeer van de grootste groep van Serviërs sinds de intocht van KFOR in Kosovo.

De terugkeer is maar een bescheiden succes. Gisteren liet de VN-hulporganisatie UNHCR weten nog altijd Serviërs, die zich bedreigd voelen, te helpen bij hun vertrek uit Kosovo. De gevaren die de Serviërs lopen, nemen eerder toe dan af, aldus meldde de UNHCR. De woordvoerder van de hulporganisatie maakte duidelijk niet blij te zijn met de taak, bij de evacuatie te assisteren, omdat dat neerkomt op hulpverlening bij etnische zuivering. „Maar moeten we hen dan laten blijven, zodat ze worden aangevallen en in sommige gevallen gedood?" De vredesmacht KFOR, die zich ten doel stelt in Kosovo de multi-culturele samenleving te verdedigen, is tegen de rol van de UNHCR bij het vertrek van Serviërs. De UNHCR-woordvoerder zei dat zijn organisatie onverkort de terugkeer van alle 180.000 uit Kosovo verdreven Serviërs en Roma (zigeuners) eist.

Bernard Kouchner, het hoofd van de VN-missie in Kosovo, zei gisteren dat alle discriminerende wetten in Kosovo worden herzien. In Kosovo is formeel nog altijd de Servische en Joegoslavische wetgeving van kracht, die de Albanezen op veel punten benadeelt. Kouchner heeft een werkgroep van vijftig rechters en aanklagers gevormd die de wetgeving gaat zuiveren van bepalingen die herinneren aan de juridische 'apartheid' van vroeger. (Reuters, AFP, AP)

Cel voor potentiële gewelddplegers in Kosovo

PRISTINA – Om de bandeloosheid in Kosovo te bestrijden, mogen Kfor-militairen en leden van de internationale politiemacht mensen die de openbare orde bedreigen, in preventieve hechtenis nemen.

Dat heeft de Franse VN-bestuurder voor de Servische provincie, Bernard Kouchner, gisteren besloten. Om een halt toe te roepen aan het toenemend geweld mogen Kfor en de VN-politie (Civpol) lieden die voor ellende lijken te gaan zorgen, maximaal twaalf uur vastzetten. Arrestanten mogen naar elke plek in Kosovo, en desnoods zelfs daarbuiten, worden afgevoerd.

De maatregel volgt op de steeds vaker voorkomende intimidaties tegen de Servische minderheid in Kosovo en tegen Kfor-troepen. Dagelijks doen zich in de regio incidenten voor. Britse militairen raakten donderdag verwikkeld in een vuurgevecht met etnische Albanezen die Serviërs hadden bedreigd. Een soldaat van de Russische Kfor-eenheid werd dezelfde dag in Robotovo, in het zuiden van Kosovo, door een sluipschutter in zijn schouder geschoten. De Rus stond op wacht. Een dader is niet gevonden.

AVO-troepen uden 78 banezen aan

PRIŠTINA, 12 AUG. De NAVO-vredesmacht KFOR heeft de afgelopen twee dagen 78 Albanezen gearresteerd. Bij een huiszoeking in Mitrovica vonden Franse troepen twee granaatwerpers. Zestig Albanezen werden dinsdag aangehouden door Amerikaanse troepen bij Gniljane, waar een UÇK-wapenarsenaal werd opgerold. Tien arrestanten zijn nog in hechtenis. Deze actie, en een executie van een UÇK-lid in het dorp Koretin, leidde gisteren tot een felle betoging van enkele honderden Albanezen bij het dorp Dobrcane bij Gniljane. Gewapend met stokken en stenen vielen zij Russische KFOR-troepen aan, die volgens de betogers verantwoordelijk waren voor de moord. Amerikaanse mariniers verspreidden de menigte met waarschuwingsschoten. (AP, Reuters)

Schietpartij Albanezen en Kfor-soldaten

PRISTINA – Britse Kfor-soldaten hebben een vuurgevecht geleverd met etnische Albanezen die een Servisch dorp in Kosovo hadden aangevallen. De mannen hadden een Serviër gegijzeld in Gornja Brinjica. De Britten hoorden schoten, kwamen kijken en zetten de achtervolging in met hun pantservoertuig toen de Albanezen met hoge snelheid wegreden in twee auto's. De Kfor-militairen wisten de aanvallers klem te rijden. Bij een schotenwisseling raakten vervolgens twee Albanezen gewond, twee anderen werden aangehouden. De Britten patrouilleerden in het gebied nadat Serviërs daar waren bedreigd en de opdracht hadden gekregen te vertrekken. Eerder op de dag hadden Amerikaanse soldaten in Dobrcane, vlakbij Pristina, Albanezen aan omdat die een Russische tank aanvielen.

Slobodan Milosevic versterkt zich met ultra-nationalisten

BELGRADO – De Joegoslavische president Slobodan Milosevic zoekt zijn heil bij de radicalen. Premier Bulatovic maakte gisteren bekend dat de partij van ultra-nationalist Vojislav Seselj is toegetreden tot de Joegoslavische regering.

Bulatovic nam vijf ultra-nationalisten in zijn kabinet op. Zij nemen de plaats in van de bewindslieden van de Servische Vernieuwingsbeweging, die uit het kabinet stapten toen hun voorman, Vuk Draskovic, eerder dit jaar werd ontslagen als vice-premier. Draskovic moest opstappen nadat hij kritiek had geleverd op de Kosovo-politiek van Milosevic.

De herschikking maakt duidelijk dat Milosevic niets voelt voor samenwerking met de oppositie, of opstappen, zoals hem is geraden door onder meer de Servisch orthodoxe kerk. De radicalisering die nu vorm krijgt, werd gevreesd nadat Milosevic Kosovo had opgegeven. De ultra-nationalist Seselj riep toen dat Belgrado toetst aan de Navo had moeten negeren.

De nieuwe federale regering-coalitie wordt gedomineerd door de Socialistische Partij van Slobodan Milosevic, de neo-communisten van zijn vrouw Mirjana Markovic en de Radicale Partij van Seselj. Opmerkelijk is het buitensluiten van de pro-westerse regeringspartij van Montenegro – dat samen met Servië Joegoslavië vormt. Daarmee lijken de Serviërs op een confrontatie aan te sturen met de Montenegrijnen. Hun parlement stemde vorige week voor meer onafhankelijkheid.

Tot gelegenheid van de herschikking liet Milosevic weten dat „ons doel is door te gaan met hervormingen, versnellen van de economische ontwikkeling en verhogen van productiviteit en levensstandaard". Van demonstraties tegen hem en zijn regering trekt de president zich niets aan. De oppositie is van plan volgende week een grote protestbijeenkomst te houden in de hoofdstad Belgrado om de druk op Milosevic op te voeren.

Media in Kosovo en Servië hebben Westerse hulp nodig

De wederopbouw van Servië en Kosovo kan alleen slagen als het Westen de onafhankelijke media in deze gebieden steunt, menen **Judit Neurink, Paul Staal** en **Hans Verploeg**. Alleen zo kan voorkomen worden dat Balkan-politici de media opnieuw gebruiken om haat en verderf te zaaien.

De oorlog in Kosovo is voorbij. Tal van organisaties bieden inmiddels hulp bij de wederopbouw, in de hoop daarmee bij te dragen aan de stabiliteit in de regio. Niet alleen gebouwen, wegen, bruggen, telefoonlijnen, rioleringen en gas en licht moeten worden hersteld; zeker even belangrijk – maar veel moeilijker – is het repareren van de schade die is toegebracht aan de relaties tussen burgers en politiek en tussen Serviërs en Albanezen.

Politici zullen vooral moeten luisteren naar beleidsmakers uit de regio zelf, zoals die van de onlangs in Ljubljana opgerichte denktank 'Europa South-East', bestaande uit vertegenwoordigers van 25 beleidsinstituten uit alle betrokken landen.

Na de oorlog in Bosnië is in het akkoord van Dayton een grote rol toegekend aan de media bij de wederopbouw van de samenleving. Ook in Servië en Kosovo moeten de media gestimuleerd worden o'n rol te spelen. Waar propaganda veel kapot heeft gemaakt, moet een onafhankelijke pers bijdragen aan het herstel.

Dat zal met name in Servië niet makkelijk zijn. President Milošević vestigde zijn macht door de staatsmedia om te vormen tot een propagandamachine. In de jaren negentig liet hij alle onafhankelijke denkers ontslaan, om ze te vervangen door propagandisten. Wie de nieuwsbulletins van de staatsomroep RTS van de afgelopen jaren bekijkt, ziet dat die omroep een belangrijke rol heeft gespeeld bij het voorbereiden en stimuleren van de oorlogsmisdaden. Milošević zelf heeft nooit een 'haat-speech' hoeven houden; zijn media deden het vuile werk voor hem.

Niet dat alle Servische media zich in de oorlog schuldig hebben gemaakt aan propaganda, maar onafhankelijke geluiden waren er bijna niet (een paar uitzonderingen – het blad *Republika*, soms het persbureau Beta en een enkel radiostation – daargelaten). Kritiek op het bewind was zelfs niet tussen de regels door te lezen, hoewel men zich daar reeds onder Tito in wist te bekwamen. Vrijwel alle journalisten, ook bij onafhankelijke media, wentelden zich in de collectieve slachtofferrol van het kleine Servië, dat iedereen tegen zich had. Wat opvalt is dat de media geen poging hebben gedaan actief te zoeken naar de reden waarom

Bij een NAVO-actie werd het gebouw waar onder andere de Servische staatsomroep in was gevestigd vernield. (Foto Reuters)

vijftien landen besloten om Servië aan te vallen. Het feit dat er al duizenden slachtoffers in Kosovo waren gevallen vóór de NAVO-acties en etnische zuiveringen waren voorbereid, was geen 'issue'. Het bleef bij het veroordelen van de NAVO-acties, en het benadrukken van het slachtofferschap. Misschien illustreert het feit dat zelfs het onafhankelijke blad *Vreme* het klaarspeelde om de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken neer te zetten als 'that cow Albright' het niveau van de Servische journalistiek in de oorlog.

Natuurlijk waren de media door de censuur sterke beperkingen opgelegd, en de enkele journalist die kritiek uitte op het regime had het inderdaad moeilijk. Sommigen vertrokken daarom naar het buitenland. Gelukkig blijkt uit de ontwikkelingen van de afgelopen weken dat hun achtergebleven collega's moediger aan het worden zijn. In één geval is zelfs een televisiemaker opgepakt die had opgeroepen tot een anti-Miloševićbetoging. Daarmee zijn Servische journalisten niet omgeturnd tot verantwoordelijke, onafhankelijke professionals, maar een begin is er.

Een ander probleem waarmee de Servische media kampen, is dat veel mediagebruikers zo sufgebeukt zijn door de propaganda dat ze naar niemands 'waarheid' meer willen luisteren. Meer dan een lekkere soap of een western willen ze niet. Anderzijds waren het de burgers in het Centraal-Servische Čačak die wisten te bereiken dat de zender van hun lokale tv-station – die was ingepikt door Milošević' RTS – weer in gebruik kon worden genomen. Ook in verschillende andere steden in Servië opereren sinds kort weer lokale, redelijk onafhankelijke tv- of radiostations. Dat houdt vrijwel zeker verband met het groeiende verzet tegen Milošević en de zijnen, dat zich ook vooral op het platteland concentreert. Want daar zijn de gevolgen van de oorlog het meest voelbaar.

Onafhankelijke media zijn nu in Servië meer dan ooit nodig om de burgers de kans te geven goed geïnformeerd en weloverwogen hun eigen keus te maken. Voor of tegen Milošević en, na zijn vertrek, voor of tegen nieuwe politieke stromingen. Daarin ligt een belangrijke rol weggelegd voor de internationale samenleving. Het zou goed zijn het kijk-, luister- en leesgedrag in Servië grondig te onderzoeken. De media moeten worden gestimuleerd tot zelfreflectie en het maken van ethische afwegingen, journalisten moeten worden getraind. De wil is er: deze maand al komen journalisten in Belgrado bijeen om te bespreken wat er toch met hun kritische houding is gebeurd tijdens de oorlog.

In Kosovo zijn de media in de oorlog geheel tot stilstand gekomen. Het dagblad *Koha Ditore* wist in Macedonië een nieuwe basis te vinden. Het blad wordt daar nu alleen nog gedrukt omdat daarvoor in Priština nog geen faciliteiten zijn. Van groot belang is dat er hulp komt voor de bouw van een drukkerij, waarvan ook andere bladen gebruik kunnen maken.

Het onafhankelijke station Radio-21 zendt nog uit via de zenders van de Wereldomroep, al is de redactie inmiddels terug in Priština. Ook daar ontbreekt het aan faciliteiten. In afwachting van de uitkomst van een discussie over de toekomst van de staatsomroep in Priština zit Kosovo zonder televisie. Een speciale raad buigt zich over de vraag of er een publieke omroep moet komen. Bij het weer opbouwen van radio en televisie is internationale steun nodig, waarbij VN en OVSE echter geen eigen media mogen opzetten.

Journalisten moeten geholpen worden om weer volwaardig te functioneren. Ze moeten berichten over de wederopbouw en de terugkeer van vluchtelingen, maar ook de kans krijgen eerlijk verslag te doen over de wandaden van zowel de Servische soldaten en politiemensen als de strijders van het UÇK. Daarvoor zijn open gesprekken nodig tussen Albanese en Servische Kosovaren. In dialoog met internationale vakgenoten kunnen journalisten in Kosovo en Servië ervan doordrongen raken dat zij zich nooit weer mogen laten gebruiken voor propagandadoeleinden.

Om te voorkomen dat de media opnieuw gebruikt kunnen worden om haat te zaaien onder de volkeren, moeten onafhankelijke media sterker worden, en moeten structuren worden aangepast. De wederopbouw in Servië en Kosovo kan alleen succesvol zijn, als de media die zich onafhankelijk opstellen van de autoriteiten, daadkrachtig in hun werk worden ondersteund. Daar ligt een taak voor Europa, en dus voor Nederland.

Judit Neurink is vice-voorzitter van de NVJ, Paul Staal is directeur van Press Now en Hans Verploeg is bestuurslid van de International Federation of Journalists.

De 'Urk' vist naar bommen in Adriatische Zee

De marine helpt mee bij het opruimen van bommen in de Adriatische Zee. Een noodzakelijk karwei na de slag om Kosovo.

Door onze diplomatiek redacteur J.M. BIK

ANCONA, 11 AUG. Vijf, vier, drie, twee, één, nú, roept sergeant-majoor 'Skipper' Cees Mol door de intercom op de commandobrug. Een doffe dreun, een ruk door het schip en een hoog opspattende waterpluim, 200 meter verderop, volgen. Hare Majesteits mijnenjager Urk heeft een 'verloren' vliegtuigbom op de bodem van de Adriatische Zee onschadelijk gemaakt. Even later groeit een tientallen meters grote grijze vlek in het blauwe water, terwijl de bemanning de duim opsteekt.

Dat enthousiasme onder de 45-koppige bemanning van de M.861 was in zoverre ook veelbetekenend dat het hier ging om een demonstratie, deze keer, voor een meegereisde groep journalisten. De Urk had dit keer zelf 'een bom', zo'n 200 kilo TNT, op een diepte van twintig meter gedumpt en die vervolgens weer met sonarapparatuur opgespoord. Een lelegeel, draadgeleid onbemand onderzeevaartuigje van het type PAP (Poisson Auto Propulsé) was te water gelaten om de precieze plaats van de namaakbom te markeren en er een vernietigingslading op aan te brengen. Daarna deden de controlekamer in het hart van het schip en de brug de rest, via routineus, maar precies afgewerkte procedures die rondklonken tot de 'Skipper' bij 38 graden Celsius aan het afteilen kon beginnen.

De Urk, een 51 meter lang en 9 meter breed schip uit de vijftien mijnenjagers tellende Alkmaarklasse, is onderdeel van een antimijnengroep van de NAVO (MCMFORNORTH) en had eigenlijk ergens in Noordwest-Europese wateren, zeg de Noordzee, moeten varen. Maar het schip is sinds begin juni in de Adriatische Zee voor het opsporen en vernietigen van NAVO-bommen. Bommen die NAVO-vliegtuigen na missies boven Kosovo en Servië de terugweg naar hun bases in Italië in speciaal gemarkeerde zones op zee hebben afgeworpen. Dat gebeurde dan wegens brandstofgebrek en/of technische mankementen aan zulke bommen.

Half mei werd het Italiaanse publiek zeer ongerust toen Italiaanse vissers die deze zones niet blijken te kennen, nabij Venetië clusterbommen in hun netten ophaalden. Daarbij vielen drie gewonden. Daarom stoomde de internationale Noordwest-Europese antimijnengroep van vijf schepen der dan 200 meter gewonden, waarvan er 84 zijn vernietigd. De Urk nam er daarvan tot gisteren de 60ste dag van de operatie - tien voor zijn rekening. De moeilijkste klus vormen de clusterbommen, die in honderden kleine explosieve scherven uiteen kunnen vallen en dat in het water soms ook al hebben gedaan.

Kleywegt wil niet zeggen hoeveel bommen er de afgelopen maanden nu precies in de Adriatische Zee zijn gedropt. Ook over de soorten bommen – waarvan enkele nog uit de Tweede Wereldoorlog – en raketten wil en mag hij niet veel loslaten. „Maar er ontbreekt nog maar een klein percentage en er is een redelijke boekhouding van het totaal", zegt hij.

Op de vraag: „Omstreeks honderd in totaal dus of toch meer?", gaat hij niet in. Wel moet worden bedacht dat alle bommen 'ontscherpt' zijn voordat ze werden gedumpt, al zegt dat nog niet alles over het ontploffingsgevaar.

De Urk neemt met zijn tien geruimde bommen een gemiddelde plaats in op de ranglijst van de internationale marinemacht. Want natuurlijk worden er 'nationale scores' bijgehouden, weet de gezagvoerder, luitenant-ter-zee eerste klasse Rob van der Veen. Soms telt daarbij ook het geluk, zoals het Deense schip Lindormen meemaakte, toen het in één keer een zogenoemde *'grave yard'* met 17 afgeworpen bommen van een Amerikaanse B-52 vond. De vlakke, zanderige bodem en het schone water van de Adriatische Zee maken het ruimen in elk geval gemakkelijker dan in de veel ruwere Noordzee. „Het beste was natuurlijk geweest als die bommen in water van duizend meter diepte waren afgeworpen, maar dat kon om tactische redenen nu eenmaal niet altijd", zegt Van der Veen.

Kerk Servië neemt toch weer afstand van oppositie

BELGRADO, 11 AUG. De Servisch-orthodoxe kerk heeft de oppositie tegen president Milošević gisteren een onverwachte slag toegebracht door te beslissen toch niet deel te nemen aan een demonstratie tegen president Milošević op 19 augustus.

Eergisteren nog wist patriarch Pavle, de leider van de Servisch-orthodoxe kerk, de belangrijkste leiders van de Servische oppositie in Belgrado rond de tafel te krijgen. Dankzij de patriarch spraken voor het eerst sinds 1997 spraken de gezworen vijanden Zoran Djindjić en Vuk Drasković met elkaar. Pavle wekte de indruk dat hij de al eerder aangekondigde demonstratie van 19 augustus zelf zou leiden.

Gisteren echter liet de kerk in een schriftelijke verklaring weten dat „een demonstratie niet de geschikte plek is voor een hoofd van de kerk om zijn mening te uiten". De verklaring kwam na een vier uur durende vergadering van de Heilige Synode, het hoogste orgaan van de kerk, over de vraag hoever de kerk kan gaan in haar bemoeienis met de politiek.

In de verklaring herhaalde de kerk haar oproep aan president Milošević om af te treden en het landsbestuur over te dragen aan een brede overgangsregering die zich zou moeten richten op herstel van de economie en de voorbereiding van vrije verkiezingen. Ook werd steun uitgesproken aan „alle democratische en vredelievende krachten". Maar verder dan dat wil de kerk dus niet gaan.

Waarnemers interpreteren de verklaring van de kerk als een grote tegenslag voor de oppositie, die het morele gezag van de geestelijken goed hadden kunnen gebruiken. Onduidelijk is in hoeverre de scherpe afkeurende reactie van regeringszijde op de eerdere bemoeienis van patriarch Pavle met de oppositie een rol heeft gespeeld bij de beslissing van de synode. De regeringskrant *Borba* kritiseerde de kerkelijke leider er gisteren van de kant te kiezen, „van degenen die oproepen tot burgeroorlog, rellen, vergoeilijking van NAVO-agressie en de destabilisering van het hele land".

De Servisch-orthodoxe kerk heeft niet de gewoonte zich actief met politiek te bemoeien. De kerk brak echter met deze traditie tijdens een bijeenkomst van de synode in juni, kort na het einde van de NAVO-aanvallen op Servië. De synode kwam toen met de oproep aan Milosevic om af te treden, een oproepe die dus gisteren nog eens werd herhaald. (Reuters)

14-8-99

Doemen in Kosovo de contouren op van een nieuwe totalitaire maatschappij? Waar het UCK de scepter zwaait? Volgens de Albanese schrijver Ismail Syla wordt het bevrijdingsleger te vaak in de beklaagdenbank gezet. 'Maar ook in een Kosovo zonder Serviërs moet KFOR nog zeker tien jaar blijven.' Om de onderlinge strijd tussen de Albanezen te voorkomen.

In 1981, toen voor de eerste keer de kreet 'Kosovo onafhankelijk' klonk, stond Ismail Syla nog vooraan in de slagorde van het activisme. Samen met zijn broer Gani had hij zich, scholier nog, aangemeld als lid van een verboden marxistisch-leninistische verzetsbeweging, een van de voorlopers van het UCK. Syla betaalde daar duur voor. Een jaar later, hij had zich net ingeschreven als student Albanese literatuur en letterkunde, werd hij bij het uitdelen van pamfletten gearresteerd en veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf. Zijn broer kwam er met twaalf jaar gevangenisstraf nog minder genadig af.

Na zijn vrijlating gaf Syla de politiek op. In gevangenschap had hij zijn innerlijke stem ontdekt: hij wilde schrijver worden. Terwijl zijn vrienden radicaliseerden en zich opwerkten tot leiders van het UCK, pakte hij zijn studie weer op. In de avonduren vervolmaakte hij de gedichten en essays waaraan hij in de gevangenis de eerste hand had gelegd.

Menigmaal stond hij op het punt de vulpen weer dicht te schroeven. Want tot publicatie kwam het jarenlang niet. Toen Kosovo nog een autonome provincie van Joegoslavië was, was het ondenkbaar dat een jonge Albanese schrijver met een activistenverleden als hij door de censuur zou komen. 'Mijn kans kwam pas in 1989 toen Milosevic de autonome status van Kosovo ongedaan maakte en begon met zijn etnische zuivering. Albanezen werden ten gunste van de Serviërs uit hoge functies verdreven en gedegradeerd tot tweederangsburgers. Een afschuwelijk proces, maar met gevolgen die Milosevic waarschijnlijk niet helemaal had voorzien. De Albanezen werden op een hoop gedreven, hun politiek bewustzijn radicaliseerde. Het UCK werd opgericht en er kwamen eigen scholen, eigen uitgeverijen en eigen kranten van de grond. Dat systeem van parallelle instituties is voor mij als schrijver mijn redding geweest. Omdat Milosevic voor het Westen graag een democratisch imago wilde ophouden, liet hij ons onze gang gaan. Ik kon schrijven wat ik wilde. Voor censuur hoefde ik niet meer bang te zijn.'

In 1990 werd Syla leraar literatuur aan een door Albanezen opgerichte middelbare school in Gllogoc en verschenen een dichtbundel en een verzameling essays van hem. Drie jaar later trad hij als cultureel redacteur in dienst van het dagblad *Rilindja* ('Hergeboorte'), dat ook zijn eerste gedichten had gepubliceerd. 'In de jaren tachtig was *Rilindja* de enige Albaneestalige krant van Kosovo. Om die reden is hij in 1989 ook verboden. Een jaar later is het blad onder de naam en in het formaat van het agrarisch weekblad *Bujku* ('De Boer') opnieuw begonnen. Stapje voor stapje werden inhoud en frequentie weer omgeboden naar die van een dagblad. Nooit hebben de Serviërs ingegrepen. Wel hadden we voortdurend te lijden van vertragingen, er waren dagen dat *Bujku* niet uitkwam. Want de drukkerijen waren in handen van Serviërs en die saboteerden waar ze konden.'

In 1997, toen het Servische leger, geprikkeld door de guerrilla-acties van het UCK, overging tot een nietsontziende terreur, kwam aan de relatieve rust een eind. Ook Syla moest er, als zovelen in de streek Drenica, aan geloven. Servische paramilitairen staken in augustus 1998 zijn huis in brand. De hele inventaris, waaronder zijn bibliotheek van 3500 boeken, ging in vlammen op. Alleen zijn vier koeien overleefden de brand. Een maand bracht Syla met zijn vrouw en vier kinderen in de bergen door. Toen verkocht hij de koeien en betrok een flat in de hoofdstad Pristina. In maart van dit jaar werd hij ook uit dit huis verjaagd en op de trein naar Tirana gezet. Meteen na de beëindiging van de Navo-bombardementen keerde hij terug en hervatte zijn werk voor *Bujku*, dat inmiddels de naam *Rilindja* weer heeft aangenomen.

Sinds het eind van de oorlog wordt Ko-

wilde het alleenrecht in het politieke contact met het Westen. Hij heeft er alles aan gedaan om het UCK afgeschilderd te krijgen als een stelletje wildemannen die alleen maar uit waren op moord en doodslag.'

Het is de enige keer in het gesprek dat Syla het openlijk voor het UCK opneemt. Syla heeft, zo maakt hij duidelijk, weinig zin in de rol van troubadour die

ervaring met het besturen van een land. Laat staan met democratisch bestuur. Alleen KFOR kan garanderen *dat het proces naar een* gedeelde regering gecontroleerd en vreedzaam verloopt.'

Uit het feit dat na maanden onderhandelingen zowel het UCK als de LDK zijn toegetreden tot de door Kouchner voorgezeten overgangsraad, leidt Syla af dat de politieke top inmiddels begrijpt dat er moet worden samen-

verwijderen. Dat zijn feiten
a nu met terugwerkende
den nagedragen. Om over
ud met Milosevic en het feit
s de oorlog op zijn dooie ge-
zat nog maar te zwijgen.
n is dat een nieuwe, sterke
g niet heeft aangediend.
rt politieke ervaring en het
die rol te kunnen overne-
ik zijn rechterhand Jakup
r kans maken. Maar die
politieke ervaring. Hij zat
n de gevangenis en heeft
aanzien. Het kan ook zijn
straks Rexhep Qosja naar
Diens partij, de Unie voor
Beweging, zien velen nu
te tak van het UCK. Qos-
iet een hoog moreel ge-
ok wel de Abraham Lin-
genoemd.'

'om te verwachten dat het werken? Zijn leiders ndigd dat ze politiedien-den en een politieke partij Dat laat de contouren uwe totalitaire maat- voor de Albanezen, met het UCK dat de scepter zwaait.

'Misschien onderschat ik de machtsaspiraties van het UCK, maar ik denk dat die ideeën vooral gezien moeten worden als een signaal naar Kouchner, die belast is met de inrichting van het civiele bestuur. Als UCK-leden, vooral de lagere regionen, mensen die het gevoel hebben dat zij de overwinning hebben behaald, niet op een of andere manier bij de opbouw van Kosovo worden betrokken, als hun geen enkel ander perspectief dan werkloosheid wordt geboden, kan dat tot grote catastrofes leiden. Ik deel die mening. Chaos en anarchie liggen in een

Mitrovica. Kfor-soldaten verhinderen dat Albanezen Serviërs te lijf gaan

sovo overstroomd met humanitaire hulp vanuit West-Europa. Artsen helpen hun Kosovaarse collega's met de inrichting van ziekenhuizen en het opzetten van een systeem van gezondheidszorg. Juristen assisteren bij de opbouw van een gerechtelijke macht. En journalisten en schrijvers, verenigd in de campagne Press Now, proberen hun Kosovaarse vakbroeders een helpende hand toe te steken bij de creatie van nieuwe, onafhankelijke media.

'Die hulp is broodnodig,' zegt Syla (36), die vorige week voor overleg in Nederland was en tussen de bedrijven door gesprekken voerde over vertaling van zijn werk in het Nederlands. 'In Kosovo ligt op dit moment alles stil. De culturele activiteiten die de afgelopen tien jaar tegen de verdrukking in van de grond waren gekomen, zijn door de terreur van de laatste twee jaar weer weggevaagd. De culturele *scene* van Pristina bestaat niet meer. Schrijvers en intelligentsia zijn uiteengeslagen, om het vege lijf te redden zijn velen naar het buitenland gevlucht; van een literair klimaat is geen sprake.'

Syla bewondert Gabriel Márquez, Bashevis Singer, Jorge Luis Borges en Milan Kundera, auteurs die hun observerende blik combineren met een magisch-realistische inslag. Hij sluit niet uit dat hij in die traditie nog eens zal proberen een panoramische schets van de Kosovaarse tragedie te geven. Met de *Werdegang* van de UCK-leiders als Jakup Krasniqi, Mehmet Hajrizi, Hydajet Hyseni en Bajram Kosumi (allen hebben nu zitting in de door het UCK gevormde voorlopige regering) als hoofdmotief.

'De meesten van hen heb ik in de gevangenis goed leren kennen. Ik ken hun persoonlijke achtergrond, hun eigenaardigheden, de onderlinge verhoudingen.'

In dat boek zal ook een belangrijke plaats worden ingeruimd voor zijn broer Gani. 'Na zijn vrijlating vroeg hij politiek asiel aan in Zwitserland, waar veel Albanese Kosovaren hun toevlucht hadden gezocht. Daar heeft hij de fondsen georganiseerd die het UCK in leven hebben gehouden en hun gewapende strijd mogelijk hebben gemaakt. Van daaruit heeft hij ook meegeholpen aan de rekrutering van UCK-strijders. Er zijn heel wat mannen vanuit Zwitserland weer naar Kosovo getrokken om daar mee te vechten aan de zijde van het UCK.'

Syla reageert verontwaardigd op de verhalen die in de westerse pers zijn verschenen als zou het UCK zijn gefinancierd door de Albanese heroïnemaffia. 'Onzin, allemaal propaganda van de Serviërs en Russen, waaraan, tot zijn eeuwige schande vind ik, ook de LDK van Rugova heeft meegedaan. Rugova wilde het alleenrecht in het politieke contact met het Westen. Hij heeft er alles aan gedaan om het UCK afgeschilderd te krijgen als een stelletje wildemannen die alleen maar uit waren op moord en doodslag.'

Het is de enige keer in het gesprek dat Syla het openlijk voor het UCK opneemt. Syla heeft, zo maakt hij duidelijk, weinig zin in de rol van troubadour die de overwinning van het UCK bezingt. Zeker niet als hij de ontwikkelingen van de laatste weken overziet. Duizenden Serviërs en roma-zigeuners die Kosovo zijn ontvlucht. Moorden en bomaanslagen op de achterblijvers. Volgens de mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch, maar ook volgens Bernard Kouchner, als speciale afgezant van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties de voorlopige regeringsleider van Kosovo en KFOR-commandant Michael Jackson, gaat het niet om spontane wraakacties, maar betreft het zorgvuldig geplande gewelddaden van het UCK die tot doel hebben Kosovo te zuiveren van welke minderheid dan ook.

'De basis voor dat soort uitspraken ontbreekt,' zegt Syla voorzichtig. 'Als je iets niet kunt voorkomen, betekent dat nog niet dat je ervoor verantwoordelijk kunt worden gesteld. Wie zo redeneert, moet eerst eens naar zichzelf kijken. De eerstverantwoordelijken voor de rellen en de gespannen situatie zijn de Verenigde Naties en KFOR. Ze zijn immers niet in staat gebleken een behoorlijke politiemacht op de been te krijgen.'

Wel wordt het volgens Syla met de dag duidelijker dat het westerse perspectief van een multi-etnische samenleving – een Kosovo van Albanezen en Serviërs samen – er niet in zit. Net zomin als het westerse uitgangspunt zal kunnen worden gerealiseerd dat Kosovo zal blijven functioneren onder Joegoslavische soevereiniteit. 'De Albanezen willen zelfbestuur en een Kosovo zonder Serviërs. Wat kun je anders verwachten? Het waren de Serviërs die ons hebben gedwongen Kosovo te verlaten. Geen enkele Serviër, burger noch militair, die daartegen protesteerde. Sterker nog, gemiddeld was er in elke Servische familie wel iemand die leger en politie de weg wees bij *ethnic cleansing* in hun wijk. Dan is het wel erg naïef om te verwachten dat de Albanezen zomaar een nieuwe pagina openslaan en vergeten wat is gebeurd. Zeker niet nu er nog elke dag massagraven worden gevonden en geen enkele Serviër er blijk van geeft dat hij Albanezen anders ziet dan als tweederangsburgers. Kijk hoe de achterblijvers nog steeds hun geborneerde Albanezen-haat alle kanten uitschreeuwen. Ze zijn zelfs niet eens in staat om KFOR te accepteren als een ook voor hen reddende instantie.'

Maar zelfs als de Verenigde Naties het ideaal van een multi-etnisch Kosovo opgeven, 'moet KFOR minstens tien jaar blijven', vindt Syla. Want ook zonder Serviërs blijft de situatie explosief. 'KFOR is de enige instantie die een confrontatie tussen tussen het UCK en de LDK van Rugova kan voorkomen. De twee machtsblokken staan als kemphanen tegenover elkaar. Ze hebben beide een eigen regering gevormd, maar niemand heeft ervaring met het besturen van een land. Laat staan met democratisch bestuur. Alleen KFOR kan garanderen dat het proces naar een gedeelde regering geconditioneerd en vreedzaam verloopt.'

Uit het feit dat na maanden onderhandelingen zowel het UCK als de LDK zijn toegetreden tot de door Kouchner voorgezeten overgangsraad, leidt Syla af dat de politieke top inmiddels begrijpt dat er moet worden samengewerkt. Nu het volk nog.

'In Kosovo is nog steeds de figuur van nationale leider in de mode. Jarenlang is dat Rugova geweest, maar die heeft afgedaan. Niet alleen omdat zijn weg van vreedzaam verzet niets heeft uitgehaald. Vooral omdat zijn partij, zij het in ondergeschikte posities, tot de communistische structuur behoorde waarmee de Serviërs hun hegemonie over Kosovo handhaafden. Het waren LDK-ministers als Azem Vllasi en Mahmud Bakalli die als eersten, nog voor Milosevic een eind maakte aan de autonomie, professoren, docenten en studenten die het UCK ondersteunden, van de universiteiten lieten verwijderen. Dat zijn feiten die Rugova nu met terugwerkende kracht worden nagedragen. Om over zijn onderhoud met Milosevic en het feit dat hij tijdens de oorlog op zijn dooie gemak in Italië zat nog maar te zwijgen.

Het probleem is dat een nieuwe, sterke man zich nog niet heeft aangediend. Thaci ontbeert politieke ervaring en het charisma om die rol te kunnen overnemen. Dan zie ik zijn rechterhand Jakup Krasniqi meer kans maken. Maar die heeft ook geen politieke ervaring. Hij zat wel tien jaar in de gevangenis en heeft daardoor veel aanzien. Het kan ook zijn dat het UCK straks Rexhep Qosja naar voren schuift. Diens partij, de Unie voor Democratische Beweging, zien velen nu al als de politieke tak van het UCK. Qosja is een man met een hoog moreel gezag. Hij wordt ook wel de Abraham Lincoln van Kosovo genoemd.'

Is het niet naïef om te verwachten dat het UCK wil samenwerken? Zijn leiders hebben aangekondigd dat ze politiediensten, legereenheden en een politieke partij willen vormen. Dat laat de contouren zien van een nieuwe totalitaire maatschappij: Kosovo voor de Albanezen, met het UCK dat de scepter zwaait.

'Misschien onderschat ik de machtsaspiraties van het UCK, maar ik denk dat die ideeën vooral gezien moeten worden als een signaal naar Kouchner, die belast is met de inrichting van het civiele bestuur. Als UCK-leden, vooral de lagere regionen, mensen die het gevoel hebben dat zij de overwinning hebben behaald, niet op een of andere manier bij de opbouw van Kosovo worden betrokken, als hun geen enkel ander perspectief dan werkloosheid wordt geboden, kan dat tot grote catastrofes leiden. Ik deel die mening. Chaos en anarchie liggen in een land als Kosovo op de loer.'

Aarzelend: 'Ik vind het niet terecht dat het UCK voortdurend in de beklaagdenbank wordt gezet. Misschien heeft het UCK zijn historische missie, die van verzet, vechten voor de bevrijding van Kosovo, al vervuld en moeten ze nu inbinden en vrede leren hebben met een rol op het tweede plan. Maar dan nog moet het UCK altijd gewaardeerd blijven om wat het heeft gedaan: de Albanezen duidelijk maken dat de weg van Rugova, vreedzaam verzet, een heilloze was. Dat het onmogelijk is om te winnen zonder naar wapens te grijpen.' VN

Ismail Syla: 'De weg van Rugova, vreedzaam verzet, was heilloos'

14 Aug 1999 VN

AFSCHEID VAN EEN LASTPAK DOOR KO COLIJN EN PAUL RUSMAN

Generaal Clark wordt bedankt

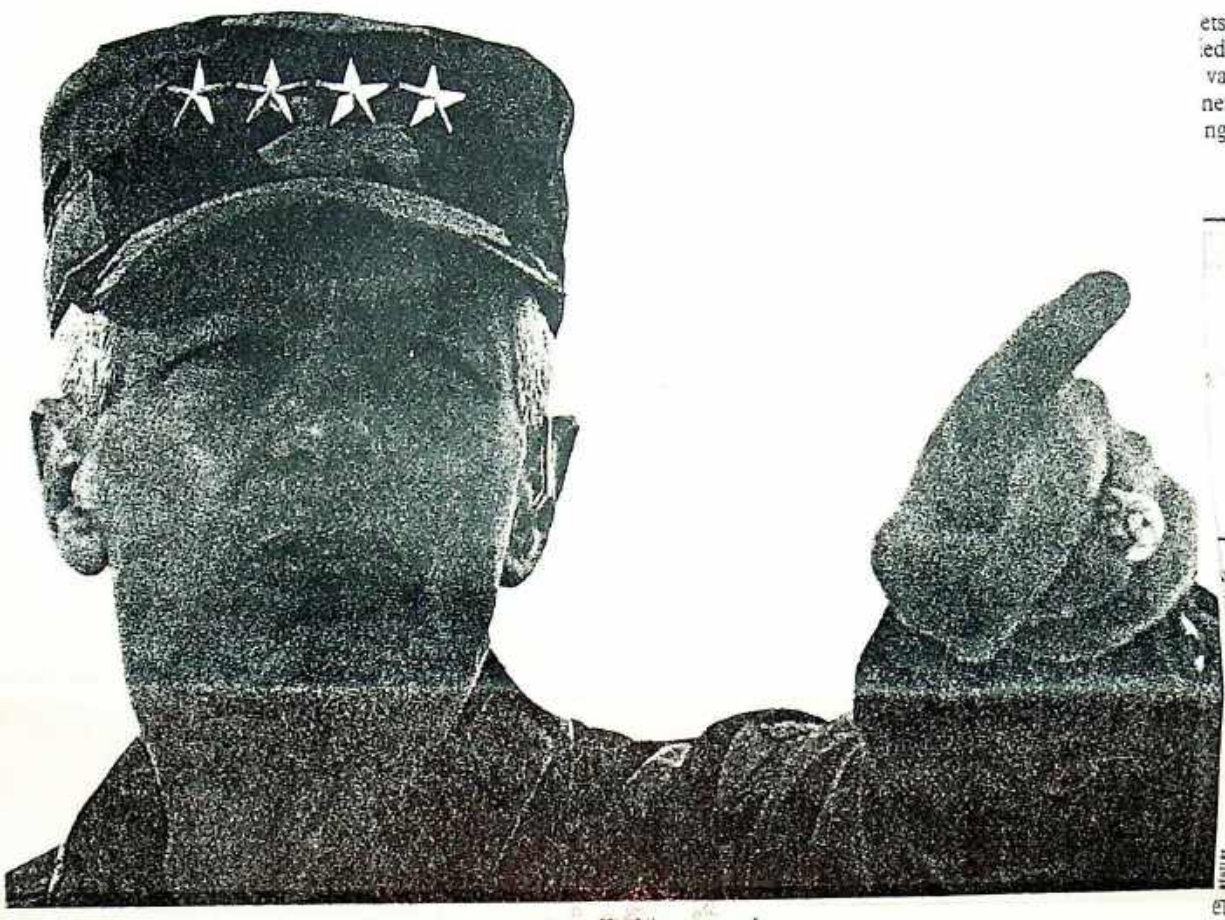

Stinkt de benoeming van de nieuwe opperbevelhebber van de Navo, generaal Joseph W. Ralston, niet een beetje? Wie de feiten op een rij zet kan niet anders dan vaststellen dat generaal Clark en zijn minister van Defensie William Cohen tijdens de oorlog in Kosovo grijze haren van elkaar moeten hebben gekregen.

Generaal Wesley Clark won de oorlog, maar raakte toch zijn baan kwijt. Hij mag volgend voorjaar gaan vissen. Het Witte Huis ontkent problemen. 'Niets aan de hand,' zegt Clinton, 'Clark is een fantastische generaal, maar we willen Joseph Ralston als zijn opvolger. Als Ralston niet binnen zestig dagen na vertrek uit zijn huidige baan een nieuwe betrekking heeft, moet hij volgens de wet met pensioen.' Aangezien Ralstons termijn op 1 maart 2000 verstrijkt, moet Clark vervroegd opstappen. Een telefoontje naar Litouwen, waar Clark toevallig op visite was, en een uur later stond het al op de web-editie van de *Washington Post*. Voorgekookt met de republikeinse oppositie in de senaat. Zodat Clark er niets meer aan kon doen.

Clark vond zijn meerderen politieke slapjanussen, zij vonden hem een lastige militaire drammer.

houden
s weer
Allied
de stok
Eerst
ling te-
en van
R leve-
or zijn
om het
, voor-
zouden
niet de
,' zou
ark zou
ij geen
gekre-
iek niet
tak kan
worden:

Castelijns eerst even langs het politiebureau moet, of welke instantie de gemeente Heerlen hiervoor ook heeft aangewezen, en dan nog wat geduld moet betrachten voor het zin heeft om voor de meteoriet een mooi kastje te timmeren.

'Lijkt', want met al zijn verfraaiingen, waar meer dan vijftig jaar aan is gesleuteld, is het Burgerlijk Wetboek nog steeds niet makkelijk toegankelijk. Wie zich, net als de steller van het bericht in *Trouw*, door het trefwoord 'vinder' in slaap laat sussen komt verkeerd uit. Je hebt algemene regels voor eigendomsverkrijging waaruit blijkt dat iemand alleen eigendom van een zaak ('een voor menselijke beheersing vatbare stoffelijk object') kan verwerven door erfopvolging, boedelmenging en nog zowat, door verjaring en door overdracht door de vorige eigenaar. Een paar honderd wetsartikelen verder duikt de vinder op, op wie een speciaal soort verjaringsregime van toepassing is.

Min of meer op dezelfde plaats in het

n voor-
te daar-
aar nog
t de vin-
dat M.

de meteoriet opgepakt en in zijn zak gestoken, misschien daar iets bij gezegd als: 'Die is van mij!' en daarmee een drietrapsraket in werking gebracht die hem uiteindelijk tot eigenaar heeft gemaakt. Nu maar hopen dat het een echte meteoriet is en niet toch een stuk van een vliegtuig of een satelliet, want dan bestaat het risico dat zich alsnog de eigenaar meldt en geldt er zelfs een termijn van twintig jaar. Die beschermt uiteindelijk de vinder, die er geen rekening mee hoefde te houden dat het om een verloren voorwerp gaat en zich dus niet had ingedekt met een aangifte bij de gemeente.

Zojuist krijg ik bericht dat na vele jaren de Lutine, een bij Terschelling vergaan schip met naar verluidt een schat aan boord, is gevonden onder een laag van drie meter schelpen. Een schat is een 'zaak van waarde, die zolang verborgen is gebleven dat daardoor de eigenaar niet meer kan worden opgespoord'. Voor een schat geldt wèèr een andere regeling. Daar moeten de vinder en de eigenaar van de grond waar de schat is gevonden de buit eerlijk delen (artikel 5:13 BW).

Zijn er nog vragen?

echtgeno-
ent kandi-
taire post,
s, trok zich
er zijn lief-
ge militai-
beslissing.
lonica Le-
erug. Ral-
sing, Bill
m Ralston
g te vallen.
ar geleden
een paar
te zijn ge-
1 Ralstons
het voor-
efs in het

ets te veel
ed Force.
vakantie.
neral, on-
ngevoerd

wat bla-
van M.
est ook
n den-
tje zal
in de
mogen
en uit-
toebe-
neemt.
' Dan
'in be-
daar-
et. 'Men
ch daar-
naffen.'
Hij heeft

tillerieraketten om de Servische troepen vanaf Albanees grondgebied onder vuur te nemen. Hij kreeg ze wel, maar minder dan hij verlangde en bovendien arriveerden ze zo traag dat ze het mikpunt van spot werden.
Vervolgens kreeg Clark nul op het rekest toen hij Cohen toestemming vroeg om ATACMS-grondraketten in de buurt van Dubrovnik te mogen opstellen. Niet goed, seinde Washington terug, dan slepen we Kroatië ook weer mee in de oorlog. Clark boos, want hij had de raketten nodig omdat hij er de Servische soldaten in Montenegro mee had willen bestoken, zodra deze een coup tegen de Montenegrijnse leider Dukanovic zouden plegen.

Begin mei vocht Clark ook nog op een ander front met de politieke leiding. Hij vond het onzin om olieopslagplaatsen in Servië te bombarderen zolang oliëtankers ongehinderd de Servische havens konden bereiken. Dus wilde hij een olie-embargo. Dat mocht, maar Clark vond dat daar dan ook de bevoegdheid bij hoorde om raketten af te vuren, als oliëtankers een bevel tot scheepszoeking zouden negeren. Dat vond de Navo weer veel te link, want dit zou tot schermutselingen met de Russische marine kunnen leiden. Een bespottelijk standpunt, oordeelde Clark. Want zonder dit dreigement stelde het embargo weinig voor.
Eind mei had Clark drie conflicten tegelijk met Cohen. Behalve dat zijn Apaches nog steeds de lucht niet in mochten, hij 'the oil-thing' nog met fluwelen handschoenen moest oplossen, had hij zijn politieke bazen in Washington ook gevraagd om op een of andere manier een macht van veertig- á vijftigduizend soldaten klaar te maken voor een grondoffensief. Maar dat was, zoals bekend, categorisch uitgesloten. De Britse krant *The Observer* beweerde dat Clark ten langen leste Clinton, via Blair, voor de grondoorlog wist te winnen. Clark had daarvoor in het geheim alvast oude Britse plannen uit 1998 laten uitwerken door zijn staf. Dat zou de Amerikaanse militairen en Cohen niet lekker hebben gezeten. Clark moest het wat minister Cohen betrof met de luchtmacht redden.
Uiteindelijk slaagde Clark daar ook in. Glansrijk zelfs, want de cijfers zijn tamelijk verpletterend: vijfendertigduizend vluchten, twintigduizend bommen waarvan er nog geen honderd uit de bocht vlogen, alle piloten behouden thuis.
Dat was niet genoeg om de ruzies weer te vergeten. In de afwikkeling van Allied Force kreeg Clark het weer aan de stok met zijn politieke superieuren. Eerst door zijn ondiplomatieke opstelling tegenover de Russen: die mochten van hem geen extra troepen aan KFOR leveren. En volgens *Newsweek* door zijn dienstbevel aan generaal Jackson om het vliegveld van Pristina te bezetten, voordat Russische soldaten zich daar zouden kunnen nestelen. 'Ik ga voor u niet de Derde Wereldoorlog ontketenen,' zou Jackson geantwoord hebben. Clark zou bakzeil gehaald hebben, omdat hij geen rugdekking van Washington had gekregen voor zijn – inderdaad politiek niet misselijke – tegenzet.
Uit dit voortdurende gehakketak kan maar één conclusie getrokken worden: Clark vond zijn meerderen politieke slapjanussen, zij vonden hem een lastige militaire drammer.
Maar nog afgezien daarvan, waarom moest en zou Joseph Ralston, tweede man van de Joint Chiefs of Staff, zonodig van zijn vervroegde pensioen weerhouden worden? Ralston zelf had nota bene al een huis in Alaska gekocht om er zich na 1 maart terug te trekken. Het lijkt erop dat de gevestigde orde nog even iets wilde rechtzetten. In de ogen van oude diehards als generaal Shelton (de huidige voorzitter van de Joint Chiefs) en Shalishkashvili (de vorige) was Ralston twee jaar geleden het slachtoffer van een non-affaire geworden. De luchtmacht had pilote Kelly Flinn, de eerste vrouw die een B-52-bommenwerper vloog, betrapt op leugentje over een geheime relatie. Ze mocht meteen naar een andere baan zoeken. Woedende vrouwelijke congresleden visten in het verleden van Joint Chiefs-leden en haalden een affaire van Ralston uit 1986 boven water. Hij bleek het te hebben gedaan met een CIA-medewerkster. Dat werd hem kwalijk genomen, hoewel hij toch al min of meer in scheiding met zijn echtgenote lag. Ralston, op dat moment kandidaat voor de hoogste militaire post, voorzitter van de Joint Chiefs, trok zich terug door de stampij die over zijn liefdesleven ontstond. Een in hoge militaire kringen zeer betreurde beslissing. Nu, in het tijdperk post-Monica Lewinsky, slaan de militairen terug. Ralston krijgt dus een herkansing, Bill Clinton zou de laatste zijn om Ralston nog over zijn 'slippertje' lastig te vallen. In het congres lag dat twee jaar geleden allemaal veel gevoeliger. Na een paar jaar Navo-opperbevelhebber te zijn geweest ligt er aan het eind van Ralstons loopbaan misschien toch nog het voorzitterschap van de Joint Chiefs in het verschiet.
En Clark? Die heeft blijkbaar iets te veel zijn nek uitgestoken tijdens Allied Force. Hij krijgt twee maanden extra vakantie. Detail: Clark was een Army General, onder Ralston wordt de Navo aangevoerd door een Air Force-generaal.

Het stond in *Trouw*: 'Meteoriet slaat gat in dak. Weert – Een meteoriet heeft op donderdag 22 juli een gat van 20 bij 30 centimeter geslagen in het dak van een ijzergieterij in Weert. Eerst werd aangenomen dat het een stuk metaal van een vliegtuig of een terugkerende satelliet was. Tijdens de inslag was alleen de technische dienst aan het werk. Chef-technicus M. Castelijns had het voorwerp gevonden en is nu de eigenaar.'
Klopt dat wel? Wie iets vindt, op straat of in de duinen, wordt daar niet automatisch eigenaar van. Het Burgerlijk Wetboek schrijft voor dat je 'met bekwame spoed' van de vondst aangifte doet bij de 'daartoe door de gemeente aangewezen ambtenaar'. Je moet dat gevonden voorwerp ook afgeven, als de gemeente daarom vraagt. Heeft zich na een jaar nog geen eigenaar gemeld, dan wordt de vinder eigenaar. Het lijkt er dus op dat M. Castelijns eerst even langs het politiebureau moet, of welke instantie de gemeente Heerlen hiervoor ook heeft aangewezen, en dan nog wat geduld moet betrachten voor het zin heeft om voor de meteoriet een mooi kastje te timmeren.
'Lijkt', want met al zijn verfraaiingen, waar meer dan vijftig jaar aan is gesleuteld, is het Burgerlijk Wetboek nog steeds niet makkelijk toegankelijk. Wie zich, net als de steller van het bericht in *Trouw*, door het trefwoord 'vinder' in slaap laat sussen komt verkeerd uit. Je hebt algemene regels voor eigendomsverkrijging waaruit blijkt dat iemand alleen eigendom van een zaak ('een voor menselijke beheersing vatbare stoffelijk object') kan verwerven door erfopvolging, boedelmenging en nog zowat, door verjaring en door overdracht door de vorige eigenaar. Een paar honderd wetsartikelen verder duikt de vinder op, op wie een speciaal soort verjaringsregime van toepassing is.
Min of meer op dezelfde plaats in het Burgerlijk Wetboek kom je, met wat bladeren, iets tegen dat op het lijf van M. Castelijns is geschreven. Het moest ook haast wel, want niemand die een dennenappel opraapt of een nonnetje zal zich naar de gemeente spoeden, in de hoop zich na een jaar eigenaar te mogen noemen. Artikel 5:4 biedt hulp en uitkomst: 'Hij die een aan niemand toebehorende roerende zaak in bezit neemt, verkrijgt daarvan de eigendom.' Dan moeten wij nog even zoeken hoe 'in bezit nemen' wordt gedefinieerd en daarvoor geeft artikel 3:113 de sleutel. 'Men neemt een goed in bezit door zich daarover de feitelijke macht te verschaffen.'
M. Castelijns kan gerust zijn. Hij heeft de meteoriet opgepakt en in zijn zak gestoken, misschien daar iets bij gezegd als: 'Die is van mij!' en daarmee een drietrapsraket in werking gebracht die hem uiteindelijk tot eigenaar heeft gemaakt. Nu maar hopen dat het een echte meteoriet is en niet toch een stuk van een vliegtuig of een satelliet, want dan bestaat het risico dat zich alsnog de eigenaar meldt en geldt er zelfs een termijn van twintig jaar. Die beschermt uiteindelijk de vinder, die er geen rekening mee hoefde te houden dat het om een verloren voorwerp gaat en zich dus niet had ingedekt met een aangifte bij de gemeente.
Zojuist krijg ik bericht dat na vele jaren de Lutine, een bij Terschelling vergaan schip met naar verluidt een schat aan boord, is gevonden onder een laag van drie meter schelpen. Een schat is een 'zaak van waarde, die zolang verborgen is gebleven dat daardoor de eigenaar niet meer kan worden opgespoord'. Voor een schat geldt wéér een andere regeling. Daar moeten de vinder en de eigenaar van de grond waar de schat is gevonden de buit eerlijk delen (artikel 5:13 BW).
Zijn er nog vragen?

Kosovo

Een speeltuin met Superman, KFOR en het UCK als helden

Op de markt van Prizren, Kosovo, wordt de rolstoel van de 13-jarige Buri Perteshi voortgeduwd door een vriendje in UCK-tenue (foto 5). Buri verloor zijn voet toen hij op een mijn liep. De Superman-strips die nu met duizenden uit Amerika naar Kosovo worden gestuurd, komen voor hem te laat. In het verhaal Dodelijke Erfenis legt de Amerikaanse stripheld aan jonge Kosovaren uit hoe ze een anti-personeelsmijn of een mortiergranaat herkennen. Iedere dag lopen er in Kosovo gemiddeld vijf mensen op een mijn. Sinds de Servische terugtrekking zijn zo al 150 doden gevallen. Zeventig procent van de slachtoffers bestaat uit jongeren.

Er liggen in Kosovo circa 100.000 mijnen, voor het merendeel gelegd door de Serviërs. Maar ook het Westen heeft zijn dodelijke erfenis achtergelaten: er liggen nog zo'n 10.000 onontplofte NAVO-bommen. De populariteit van de KFOR-troepen is er niet minder om. Kinderen juichen uitbundig als westerse tanks of soldaten passeren. De Albanezen zijn uitgelaten. Ze kunnen weer uiting geven aan hun gevoelens. In de grote steden wordt 's avonds weer geflaneerd.

De vrolijkheid, de bejaarde vrouwen die je huilend om de nek vallen omdat iedere West-Europeaan een bevrijder is: ook voor fotograaf Arie Kievit (33) is dit een ander Kosovo. In april zag hij de exodus van de Albanezen naar Macedonie: duizenden mensen verkommerden op een modderveld bij Blace, zonder onderdak en voedsel. Toen hij op Servisch gebied foto's wilde maken werd hij samen met twee Spaanse journalisten opgepakt door Servische politie. Ze kregen klappen en werden zes dagen vastgehouden en verhoord in Pristina. Toen ze weer naar de grens werden gereden zag Kievit onderweg een vernield en desolaat land.

In juli keerde de fotograaf terug naar het nieuwe Kosovo. De boeren zijn weer terug op het land en het stadsleven bloeit weer op. Tussen de puinhopen staan marktkramen (foto 1); in de cafés en op de terrasjes is het levendig (foto 4). Huwelijken worden voltrokken, gebouwen worden hersteld. Tweederde van de schoolgebouwen werd tijdens de oorlog vernield of beschadigd, maar 90 procent van de kinderen zal in september weer naar school kunnen, desnoods in tenten, belooft de VN.

Volgens de Albanezen moesten ze van de Serviërs vijf procent van hun salaris inleveren om de kerk te financieren. In Prizren gaat iedere dag een Servisch huis in vlammen op. Een oude Servier wordt in elkaar geslagen als zijn huis wordt geplunderd. De Serviërs staan voor de keuze: meer geweld ondergaan of weggaan. Ook de zigeuners zijn niet gewenst: ruim 4000 hebben Kosovo al verlaten.

De Albanezen zijn nu de sterksten, en het UCK is hun onbetwiste leider: in Pristina lopen meisjes met UCK-tatoeages op hun arm (foto 3). Maar het UCK heeft nog niet gewonnen. In Gjakova wordt de lokale commandant op straat doogeschoten. Vermoedelijk door de zwarte hand, een katholieke Albanese groep die met de Serviërs collaboreerde. Voor de Albanese kinderen maakt het weinig uit. Zij hebben Superman, zij hebben KFOR en het UCK. En zij zijn weer thuis.

TEKST: ROBERT SLAGT
FOTO'S: ARIE KIEVIT

3

4

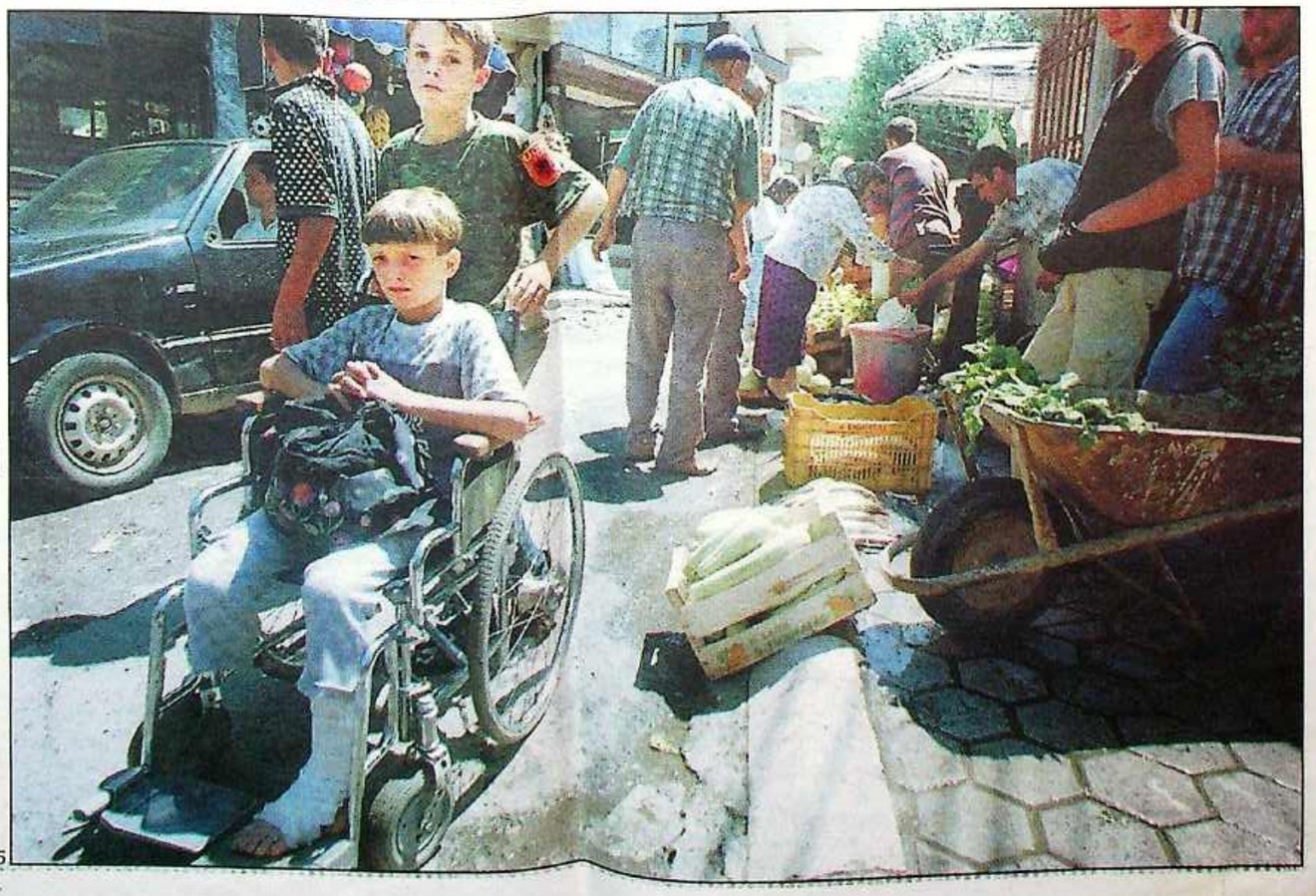

5

Dag in, dag uit belagen Albanese betogers de Franse troepen in Mitrovica. Om KFOR te provoceren, denken de Fransen.

'Ze willen vechten met ons, niet met Serviërs'

Door onze redacteur
YAEL VINCKX

MITROVICA, 10 AUG. De brug van Mitrovica is bijna een obsessie voor de Albanezen. Vanochtend staan ze er weer: tientallen opgeschoten Albanese jongeren. Ze fluiten, joelen en brullen patriottische liederen over een Albanees Kosovo. Zo gaat dat anderhalf uur lang, in de gloeiende zon. Dreigt de stemming in te zakken, dan treedt een oudere, grijze man naar voren om hen met vlammende speeches weer op te jutten.

Tegenover de Albanese jongeren staat een tiental Franse KFOR-soldaten met hun 18 kilo wegende kogelvrije vesten rechtop in de hitte. Ze beletten de Albanezen de brug over te steken naar het Servische stadsdeel van Mitrovica, waar de grootste gemeenschap van Serviërs woont in het huidige Kosovo. Het is de vierde dag van Albanese provocatie in Mitrovica en de Fransen hebben er meer dan genoeg van.

„Ze zijn uit op een vechtpartij, niet met hun Servische vijanden, maar met ons", zegt de Franse kapitein Raffray. Het bewijs: als ze werkelijk de Serviërs te lijf willen gaan, ligt even verderop een tweede brug. „Maar daar hebben we nooit problemen. Alleen mensen die geen moeilijkheden willen, steken die brug over." Voor Raffray is het duidelijk. „De Albanezen lopen te provoceren. Ze gaan niet naar school, ze hebben geen werk en ze vervelen zich stierlijk." Een vechtpartijtje doorbreekt de dagelijkse sleur.

Gisteren ging het er hevig aan toe. Toen begonnen de Albanese jongeren met stenen te gooien terwijl de Fransen prikkeldraadversperringen uitrolden. Een Franse commandant werd vol in het gezicht geraakt en daarna met een houten stok bewerkt. Die confrontatie leverde hem, ondanks de bescherming van zijn helm, een schedelbasisfractuur op.

De Fransen zijn ervan overtuigd dat de provocaties zijn opgezet door hardliners binnen het Kosovo bevrijdingsleger UÇK. Bewijzen hebben ze, al willen ze daarover niet in detail treden. Ook de opjuttende retoriek van oudere Albanezen vanochtend duidt op inmenging van het UÇK.

Daarnaast echter proberen gematigde leden binnen de bevrijdingsbeweging de oplaaiende ongeregeldheden te sussen. De lokale UÇK-commandant Bajram Rama, bijvoorbeeld, arriveerde gisteren gewapend en in uniform in zijn Chrysler om de menigte te sussen. Die droop al snel daarop af.

Aan de overkant van de brug zit de Servische Dean zijn koffie te drinken en kijkt naar de Albanese menigte, die met een bloedrode Albanese vlag zwaait. „Ze proberen onze huizen in te pikken.

Veel Albanezen komen van het platteland of uit andere, verwoeste steden. Ze hebben nog nooit in Mitrovica gewoond maar willen nu mijn flat inpikken." Over de bescherming door de Franse KFOR is hij zeer te spreken. „Zij zijn de besten."

[• *Vervolg* KFOR: pagina 5]

Servische patriarch verenig oppositie in grote betoging

BELGRADO, 10 AUG. Patriarch Pavle, de leider van de Servisch-orthodoxe kerk, heeft het voortouw genomen in het verenigen van de Servische oppositie. De patriarch zal op 19 augustus in Belgrado een (al eerder aangekondigde) gezamenlijke protestbetoging tegen president Milošević leiden.

Pavle wist gisteren de belangrijkste leiders van de Servische oppositie in Belgrado rond de tafel te krijgen. Naast de onafhankelijke economen van de groep G-17 en de vroegere Joegoslavische legerleider Momčilo Perišić, die een eigen beweging wil oprichten, namen ook de gezworen vijanden Zoran Djindjić en Vuk Drasković deel. Ze spraken elkaar voor het eerst sinds 1997, toen ze samen straatprotesten tegen Milošević organiseerden. Daarna kwam het tot een vertrouwensbreuk tussen de politici, die tot dusver weigerden hun verzet tegen Milošević te coördineren.

Maar op 19 augustus zullen de leiders van de oppositie weer samen de straat opgaan, zo beloofden de deelnemers aan de bijeenkomst gisteren plechtig. Ook is gesproken over de samenstelling van een mogelijk zakenkabinet. Zoran Djindjić herhaalde achteraf het standpunt dat hij niet gelooft dat onderhandelen met Milošević mogelijk is, terwijl Drasković stelde dat een overgangsregering het resultaat moet zijn van een akkoord tussen de oppositie en Milošević.

Het Joegoslavische persbureau Tanjug, dat het regeringsstandpunt vertegenwoordigt, heeft in een eerste reactie de oppositie ervan beschuldigd „de kerk in praktijk te dwingen de grondw schenden". De regerings*Borba* kritiseerde de kerk d Kerkelijke leiders kiezen de van „degenen die oproepen burgeroorlog, rellen, vergo king van de NAVO-agressie e destabilisering van het hele la aldus *Borba*.

De Servisch-orthodoxe kerk lange tijd zeer kritisch over het wind van Milošević, dringt si het eind van de oorlog om Kos aan op zijn aftreden. Patriarch vle, die zeer veel moreel gezag niet in Servië, ziet hem als een ar christ. Hij zou de Serviërs in Kr tië, Bosnië en Kosovo eerst tot g weld hebben aangezet en daarna de steek hebben gelaten, Joegosl vië tot de bedelstaf hebben g bracht en tot internationale par hebben gemaakt. (AP, Reuters)

KFOR

'Fransen naar Frankrijk, Amerikanen naar Mitrovica'

[• *Vervolg* van pagina 1] Daar denken de Albanezen anders over. De Franse soldaten op de brug worden uitgescholden voor communisten, terroristen, Serviër-vrienden. De Albanezen verwachten een heel andere behandeling van Amerikanen of Duitsers. „Fransen naar Frankrijk, Amerikanen naar Mitrovica", roepen ze.

UÇK-leider Hashim Thaçi probeerde gisteren ook een wig te drijven tussen de Fransen en de rest van de NAVO-vredesmacht KFOR. De Fransen hebben de rellen aan zichzelf te danken, aldus Thaçi. Ze zijn „arrogant" en willen Mitrovica „ondemocratisch opdelen" in een Albanees en Servisch deel. Stond er in het akkoord met Milošević of in de overeenkomst met het UÇK soms iets over een Servische enclave in Mitrovica? Thaçi herhaalde dat UÇK geen blaam treft voor de rellen, want het was de UÇK-commandant Rama die de betogers naar huis stuurde.

KFOR nam gisteren de handschoen op. Binnen een etmaal zijn 59 Albanezen aangehouden in verband met de aanslagen. Ook rolden Britse militairen wapenarsenalen op.

Voor buitenstaanders is het moeilijk vast te stellen wie voor de geweldscampagne verantwoordelijk is. De Albanezen in Kosovo zijn georganiseerd in ondoorgrondelijke machtstructuren op basis van clans en familieverbanden. Organiseren het UÇK, facties daarbinnen of individuen het geweld? KFOR is voorlopig tevreden met de wijze waarop de top van het Kosovo Bevrijdingsleger zich van het geweld distantieert. Sir Michael Jackson, opperbevelhebber van KFOR, verklaarde gisteren dat het UÇK radicale elementen niet in de hand heeft. Hashim Thaci, politiek leider van het UÇK, kopte die voorzet gisteren dankbaar in. „Het is waar dat er gewelddadige acties zijn in Kosovo, maar het UÇK distantieert zich daarvan", zei Thaçi. „Er zijn gewapende lieden actief, maar het UÇK controleert hen niet."

KFOR ligt in Kosovo onder vuur - letterlijk. De bevrijders van toen zijn de agenten van nu en stellen lastige vragen, tot ongenoegen van de Albanese Kosovaren.

Euforie over KFOR voorbij

Door onze redacteur
YAËL VINCKX

PRISTINA, 11 AUG. Twee maanden geleden haalden de Albanese Kosovaren de KFOR-troepen binnen als hun bevrijders. De tijden zijn veranderd. Vorige week moest de internationale troepenmacht maar liefst zeven incidenten met haar soldaten melden; onder meer werd geschoten op controleposten bij Koretin, Prizren en Peć. En nu worden de soldaten ook nog eens uitgescholden voor communisten, terroristen en meer leijks.

De immense populariteit van de buitenlandse troepen in Kosovo is tanende. De voormalige helden blijken de Albanezen soms danig in de weg te kunnen zitten. Bij wraakoefeningen bijvoorbeeld. Servische bewoners mogen niet worden weggejaagd, hun huizen mogen niet worden geplunderd en in brand gestoken, hun orthodoxe kerken worden bewaakt – tot groot ongenoegen van wraakzuchtige Albanezen. De tanende populariteit van KFOR lijkt dan ook vooral voort te vloeien uit haar opdracht: de bewaking van ieders veiligheid, Serviërs incluis.

De Amerikaanse kapitein L. Kaminski, gelegerd in het zuidelijke Gnjilane, is kort over zijn opdracht. „Sommige Albanezen dachten: de militairen komen alleen ons bevrijden. Maar wij zijn er voor iedereen. En ja, sommigen zijn daar boos over." Zijn bewering worden gestaafd door een recent rapport van Human Rights Watch. De Kosovo-Albanezen zijn volgens deze mensenrechtenorganisatie niet alleen uit op wraak, maar ook op een etnische zuivering van Kosovo.

De achtendertigduizend KFOR-militairen kunnen niet alle incidenten en misdrijven voorkomen. Sommige incidenten komen volgens militaire woordvoerders eenvoudig voort uit verveling. De opgeschoten Albanese jongens die nu al dagenlang de Franse soldaten in het noordelijke Mitrovica provoceren door te dreigen naar het Servische stadsdeel op te rukken, zijn volgens hen een voorbeeld. „Ze zijn eenvoudig uit op een vechtpartijtje met onze soldaten", aldus de Franse kapitein M. Raffray in Mitrovica. Intimidatie van achtergebleven Serviërs, plundering van winkels en het inpikken van verlaten Servische flats door een briefje met jouw naam op de deur te plakken, komen dagelijks voor in bevrijd Kosovo.

Het UÇK en KFOR zijn op 21 juni het volgende overeengekomen:

- Zeven dagen na ondertekening moeten alle geuniformeerde UÇK'ers met hun wapens naar in totaal 41 verzamelgebieden. Buiten deze verzamelgebieden mogen ze zich niet vertonen in uniform en wapens dragen, met uitzondering van een twintigtal regionale commandanten. Deze zijn in het bezit van een speciale identiteitskaart, de zogenoemde JIC-card.

- Dertig dagen na ondertekening moeten alle wapens met een kaliber groter dan 12.7 millimeter zijn ingeleverd en zijn ondergebracht in speciale opslagplaatsen. Nog eens 30 procent van de wapens van een kleiner kaliber moeten ook zijn ingeleverd.

- Zestig dagen na ondertekening moet het UÇK zestig procent van alle kleine wapens hebben ingeleverd.

- Negentig dagen na ondertekening moeten alle wapens zijn ingeleverd en mag niemand zich meer in een UÇK-uniform vertonen. De 41 verzamelgebieden worden dan opgeheven.

Steeds vaker ergert de internationale troepenmacht zich aan het gedrag van (een deel) van de UÇK'ers. „Iedere keer proberen ze hoever te kunnen gaan", aldus de Amerikaanse legerwoordvoerder Kaminski. De afspraken die met KFOR zijn gemaakt en zijn vastgelegd zouden regelmatig worden overschreden. „Het UÇK mag bijvoorbeeld geen wapens of uniformen dragen buiten de zogenoemde verzamelgebieden. Toch hebben ze wapens bij zich. Of halen ze het embleem van hun mouw en zeggen: kijk, nu is het geen uniform meer."

De trage inlevering van de wapens is de Westerse soldaten ook een doorn in het oog. In Podujevo en omgeving bijvoorbeeld, heeft het UÇK tot nu toe vierhonderd wapens ingeleverd. „Tegelijk hebben we vierduizend andere wapens in beslag genomen, onder andere bij huiszoekingen", aldus de Britse luitenant kolonel R. Hodges.

De ergernissen over het gedrag van UÇK hebben eergisteren geleid tot een gesprek tussen de bevelhebber in Kosovo, Mike Jackson, en de militaire UÇK-leider, Agim Çeku. Daarin heeft Jackson het bevrijdingsleger te verstaan gegeven zich snel aan de gemaakte afspraken te houden.

Agim Çeku – hij werd onlangs door Russische KFOR-soldaten aangehouden omdat hij geen identiteitspapieren kon tonen – wordt door KFOR beschouwd als een belangrijke medestander binnen het UÇK. Hij behoort tot de gematigde stroming binnen de partij die wil samen werken met de internationale troepenmacht, in tegenstelling tot een hardliner als Rexhep Selimi. Deze minister van Binnenlandse Zaken in de zelf uitgeroepen UÇK–regering kwam vorige week in opspraak door bij een checkpoint een kogel te laten zien en tegen de soldaten te zeggen: „Deze is voor jullie."

Selimi ziet KFOR liefst zo snel mogelijk vertrekken, om vervolgens zijn eigen politiemacht te installeren. Verschillende politie-eenheden zouden al actief zijn, in burger. Ze confisqueren – illegaal - huizen en auto's en fouilleren burgers.

Deze 'incidenten' doen het bloed van KFOR koken. Jackson heeft Çeku dan ook nog even de tijd gegeven om de zaken op orde te krijgen. Gebeurt dat niet, dan grijpt hij in. *Don't mess with us*, luidt de boodschap. De witteboodsweken van KFOR zijn definitief voorbij.

Spanning tussen vredesmacht en etnisch-Albanezen loopt op

Russische en Britse troepen in Kosovo zijn maandag bij verschillende incidenten onder vuur genomen. Dat heeft de NAVO gisteren bekendgemaakt.

Russische troepen werden in de buurt van hun belangrijkste basis bij Kosovska Mamenica tweemaal beschoten met handvuurwapens.

In de Kosovaarse hoofdstad Pristina werd een Britse patrouille onder vuur genomen, terwijl onbekenden bij de stad Vucitrn een Deense bulldozer beschoten met machinegeweren. Niemand raakte gewond bij de incidenten.

De Russische minister van Defensie Igor Sergejev heeft in Moskou verklaard dat de stationering van de 3.600 man sterke Russische vredesmacht in Kosovo is voltooid. De Russen, die door de etnische Albanezen als bondgenoten van de Serviërs worden gezien, zijn vaak doelwit van aanvallen.

De spanning tussen de etnische Albanezen en de door de NAVO geleide vredesmacht lijkt gezien het toenemende aantal incidenten elke dag groter te worden.

In de stad Prizren zijn een Servische man en zijn vrouw volgens de NAVO door etnisch-Albanezen in hun appartement doodgeschoten. (AP)

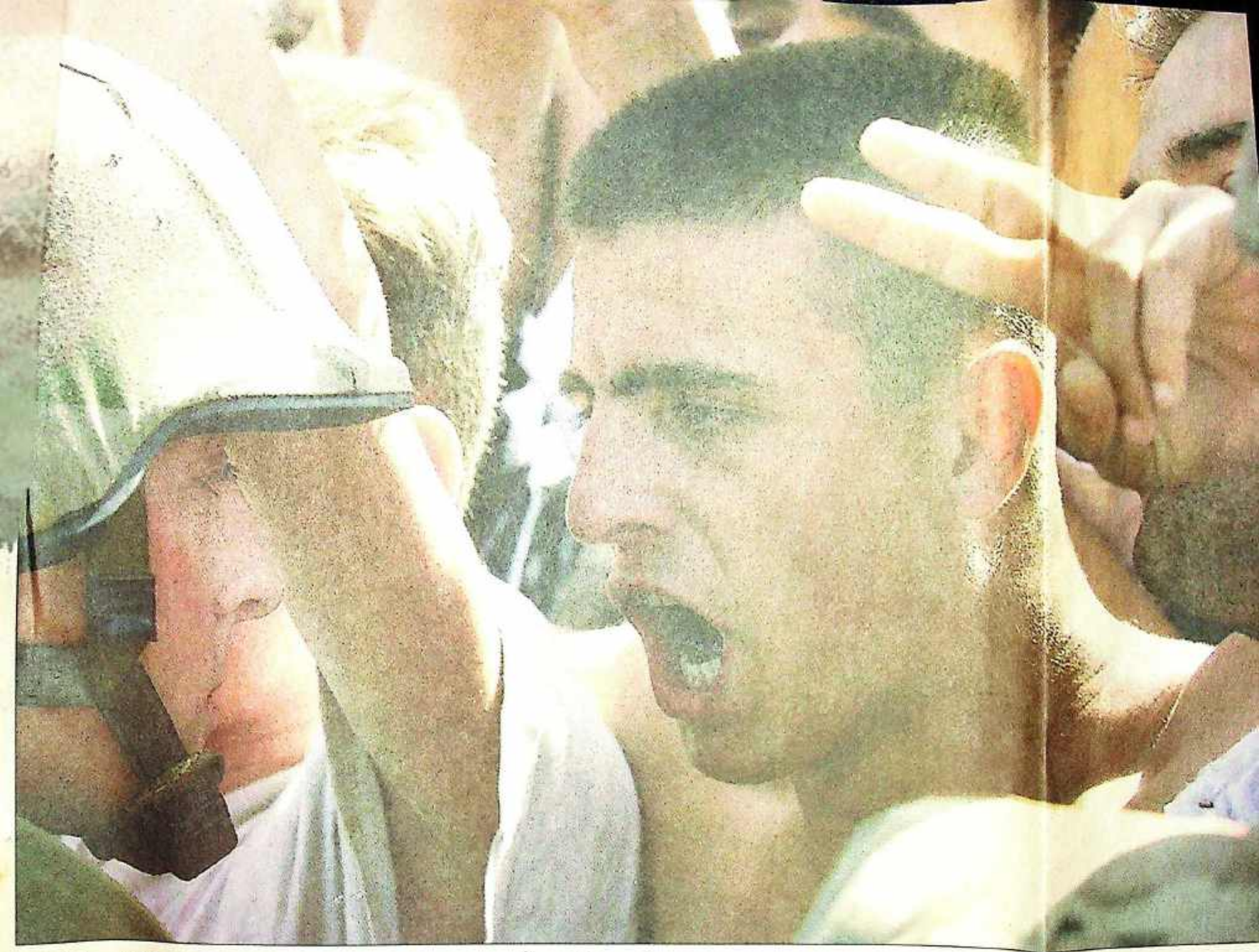

Scheldpartij in Kosovo

Een Albanees scheldt een Franse Kfor-militair uit in de stad Mitrovica in Kosovo. De Albanezen willen al drie dagen de Servische wijk in, Kfor belet dat. Een rivier scheidt de twee stadsdelen, Kfor bewaakt de brug. Gisteren raakte een Franse soldaat ernstig gewond door een steen die zijn hoofd raakte. De Fransen laten enkel mensen, die alleen lopen en geen wapens hebben, de brug passeren. De leider van het Kosovose bevrijdingsleger UCK noemde gisteren de deling van Mitrovica onwettig, en in strijd met VN-resoluties over de ondeelbaarheid van Kosovo. Hij vindt het optreden van de Franse militairen arrogant. FOTO REUTER

Franse KFOR-soldaten rekenen op de brug in Mitrovica de Albanees in die ze beschouwen als de aanstichter van de gevechten. Hij werd gisteren na enkele uren vrijgelaten. (Foto Reuters)

Rellen tussen KFOR en Albanezen in Mitrovica

KOSOVSKA MITROVICA, 9 AUG. In Kosovska Mitrovica, in het noorden van Kosovo, is het de afgelopen drie dagen tot schermutselingen gekomen tussen Albanezen en Franse KFOR-eenheden, die wilden verhinderen dat de Albanezen de Servische wijk binnentrokken.

Vanochtend werd bij de gevechten een Franse KFOR-soldaat gewond. Hij kreeg twee zware stenen tegen het hoofd en werd met een knuppel geslagen. Zijn toestand is ernstig.

Zaterdag verzamelden zich duizend Albanezen bij de brug over de rivier de Ibar, die de Servische wijk scheidt van de Albanese. Terwijl aan de overkant van de rivier honderden Serviërs hen met provocerende spreekkoren uitdaagden, eisten de Albanezen vrije doorgang. De Franse KFOR-militairen wilden die, bang voor een bloedbad, niet verlenen. Vervolgens kwam het tot gevechten tussen de Fransen en de Albanezen. De KFOR-soldaten werden uitgemaakt voor 'terroristen' en bekogeld met stenen en blikjes. Tijdens de wilde vuistgevechten werden vier Albanezen opgepakt.

Gisteren kwam het bij de brug weer tot gevechten, maar op veel kleinere schaal. Na de strijd, waarbij één Albanees werd opgepakt, stonden de partijen nog anderhalf uur kwaad tegenover elkaar.

De Albanezen zijn tijdens de oorlog om Kosovo verdreven uit hun woningen in wat nu de Servische wijk van de stad is. Ze eisen naar hun huizen te mogen terugkeren. De Franse KFOR-soldaten hebben controleposten aan beide kanten van de brug ingericht om voetgangers en auto's te controleren. De toestand aan de brug is al weken gespannen en alleen vrouwen en kinderen kunnen de brug min of meer veilig oversteken. Albanese mannen zijn aan de Servische kant hun leven niet zeker, reden waarom de Albanezen niet naar hun woningen terug kunnen.

Volgens de Franse KFOR-soldaten zijn de rellen op touw gezet door al dan niet eigenmachtig optredende leden van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK. De aanstichters van de opstootjes zijn bekend, zei gisteren een woordvoerder van de Franse eenheid. De Albanees die gisteren werd gearresteerd (en na enige tijd weer vrijgelaten) zou tot die aanstichters behoren. „Het is een vastbesloten agitator. Hij heeft een paar vuistslagen uitgedeeld", zei gisteravond de woordvoerder. Hij sprak Albanese beschuldigingen tegen als zouden de Fransen pro-Servisch zijn. KFOR-commandant Sir Michael Jackson zei gisteren naar aanleiding van de gebeurtenissen in Mitrovica en andere incidenten waarbij KFOR-soldaten door Albanezen zijn aangevallen, dat het UÇK de controle op de eigen achterban kwijt is. (Reuters, AFP, AP)

Kfor botst met Albanezen

Agressieve demonstranten drijven Franse militairen tot wanhoop

KOSOVSKA MITROVICA – Franse Kfor-militairen zijn afgelopen weekeinde in de stad Kosovska Mitrovica in Kosovo in botsing gekomen met Albanese demonstranten. Met grote moeite wisten de Kfor-militairen te voorkomen dat duizend Albanezen overstaken naar het Servische deel van de stad. Gisteren zetten de Fransen de brug af met 150 pantserwagens.

Mitrovica is als het ware verdeeld in een Albanees en een Servisch deel, van elkaar gescheiden door een brug over de rivier de Ibar. Zo'n duizend Albanezen wilden zaterdag die brug oversteken, om te vechten met enkele honderden nationalistische liederen zingende Serviërs aan de andere kant van de brug. De zwaarbewapende Kfor-militairen werden uitgemaakt voor 'terroristen' en hadden de grootste moeite de Albanezen in bedwang te houden. Een militair werd afgevoerd nadat hij een steen tegen zijn hoofd had gekregen. Vijf Kosovo-Albanezen werden gearresteerd; sommigen werden met handboeien aan lantaarnpalen vastgeklonken om ze in bedwang te houden.

Aan beide zijden van de brug werd op de tegenpartij gescholden en werden obscene gebaren gemaakt. De confrontatie hield urenlang aan, tot wanhoop van de Franse militairen. „Ons doel is de gemoederen tot bedaren te brengen. We proberen te begrijpen dat ze (de Albanezen) ongeduldig zijn. We moeten waakzaam blijven", zei de Franse kapitein Bertrand Bonneau gisteren.

'Het is hier net Texas; iedereen draagt een wapen'

In het noordelijke deel van de stad wonen ongeveer 20 000 Serviërs, meer dan waar ook in Kosovo. Albanezen zeggen dat ze er tijdens de oorlog uit hun huizen zijn verdreven en willen nu terug. Omdat ze worden tegengehouden door de Fransen, beschuldigen ze hen ervan met de Serviërs samen te werken. De Joegoslavische regering beschuldigt Kfor ervan juist de Albanezen op te hitsen.

Een Franse Kfor-woordvoerder deed zijn beklag over de confrontaties in Mitrovica. Hij zei ervan overtuigd te zijn dat het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK erachter zit. „Het is hier net Texas. Iedereen draagt een wapen en controle is bijna niet mogelijk."

De Fransen ontkennen aan de kant van de Serviërs te staan. Ze zeggen dat het aan hen te danken is dat mensen de afgelopen weken de brug veilig hebben kunnen oversteken, om te kunnen winkelen of familie te bezoeken. De militairen hebben controleposten aan beide kanten opgezet, waar voetgangers en auto's worden onderzocht op wapens en bekende raddraaiers worden teruggestuurd.

Het probleem is echter dat hierdoor vooral vrouwen, kinderen en bejaarden de brug oversteken; mannen van militaire leeftijd lopen er te veel gevaar. Als gevolg kunnen geen woningen worden bezocht of geclaimd en kunnen veel mensen niet terug naar hun vroegere baan. Veel Albanezen zijn hier woedend over en zeggen dat er binnenkort een oplossing moet komen; anders zullen ze zich wel kwaadschiks een pad banen over de brug.

Rus gewond bij aanvallen op KFOR

PRIŠTINA, 7 AUG. Bij een zevental aanvallen op KFOR-troepen in Kosovo zijn donderdagnacht zestien Albanezen aangehouden. Een Russische soldaat liep een schotwond op in zijn been.

Bij drie van de zeven incidenten waren Russische KFOR-troepen betrokken. In Kosovska Kamenica, waar de Albanezen al twee weken tegen de Russen betogen, raakte een Russische soldaat gewond bij een schotenwisseling. Bij Urosevac vielen Albanezen Amerikaanse mariniers aan die een Servisch huis bewaakten. Na een vuurgevecht vluchtten de aanvallers. Een zwaar gewonde Albanees werd later in het ziekenhuis van Priština aangehouden. Duitse KFOR-soldaten arresteerden bij Prizren vijf Albanese aanvallers. Ook bij de steden Djakovica en Peć werden KFOR-patrouilles onder vuur genomen.

KFOR-woordvoerder Joosten noemde de incidenten gisteren „zorgwekkend". Dit weekeind gaat in Priština voor het eerst de gewapende VN-politiemacht zelfstandig op patrouille. Slechts zo'n 350 van de 3.100 toegezegde politiemensen zijn nu in Kosovo. Ze hebben normale politiebevoegdheden en moeten een eind maken aan de anarchie in Kosovo. (AP, Reuters)